

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ &
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
Executive M.B.A.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Οι επιπτώσεις των αλλαγών του νομοθετικού
πλαισίου στον κίνδυνο των τραπεζών»**

Παναγιώτα Στυλιανού Κούμπου

Πτυχιούχος Οικονομικών Επιστημών Σχολής Νομικών, Οικονομικών και
Πολιτικών Επιστημών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

**Υποβληθείσα για το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα
στη Διοίκηση Επιχειρήσεων για Στελέχη**

**Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων
Πανεπιστήμιο Πειραιώς**

Πειραιάς, Σεπτέμβριος 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	I
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1. Γενικά.....	1
1.2. Σπουδαιότητα έρευνας.....	2
1.3. Μεθοδολογία.....	4
1.4. Διάρθρωση εργασίας.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΙΣ ΗΠΑ.....	12
2.1. Εισαγωγή.....	12
2.2. Η δομή του χρηματοπιστωτικού συστήματος στις ΗΠΑ.....	12
2.3. Ιδιοκτησιακό καθεστώς.....	14
2.4. Κανονισμός καταθέσεων.....	15
2.5. Η Ασφάλεια των καταθέσεων.....	19
2.6. Κεφαλαιακή επάρκεια.....	22
2.7. Κανονισμός χορηγήσεων.....	26
2.8. Κανονισμός επενδύσεων σε χρεόγραφα.....	28
2.9. Κανονισμός χρηματιστηριακών υπηρεσιών.....	30
2.9.1. Το νομοσχέδιο του Glass-Steagall Act το 1933.....	30
2.9.2. Η απελευθέρωση των Underwriting Υπηρεσιών.....	31
2.9.3. Η πράξη εκσυγχρονισμού των χρηματιστηριακών υπηρεσιών.....	32
2.9.4. Απελευθέρωση μεσολαβητικών υπηρεσιών.....	33
2.9.5. Απελευθέρωση των υπηρεσιών αμοιβαίων κεφαλαίων.....	34
2.10. Κανονισμός ασφαλιστικών υπηρεσιών.....	34
2.11. Κανονισμός συναλλαγών εκτός ισολογισμού.....	35
2.12. Κανονισμός διαπολιτειακής επέκτασης.....	36
2.13. Πώς οι ρυθμιστικές αρχές ελέγχουν τις τράπεζες.....	37
2.13.1. Μέθοδος κατάταξης της πιστοληπτικής ικανότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων.....	37
2.13.2. Αξιολογώντας τα χαρακτηριστικά των τραπεζών.....	41

2.13.3. Διορθωτικές ενέργειες από τις ρυθμιστικές αρχές.....	43
2.14. Η χρηματοδότηση του κλεισίματος των χρεοκοπημένων Τραπεζών.....	43
2.15. Τα κυριότερα χρηματοπιστωτικά νομοσχέδια των Η.Π.Α.....	48
2.16. Οι κυριότεροι ρυθμιστές και χρηματοοικονομικά ιδρύματα.....	52
2.17. Βιβλιογραφία.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	55
3.1. Εισαγωγή.....	55
3.2. Η δομή του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ελλάδα.....	55
3.2.1. Ιστορική αναδρομή του χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	55
3.2.2. Η σημερινή μορφή του χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	57
3.2.3. Ο ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδος.....	57
3.2.4. Ημερομηνίες – σταθμοί του πρωταγωνιστικού ρόλου της ΤτΕ.....	62
3.2.5. Άλλοι θεσμοί του πιστωτικού συστήματος.....	63
3.2.5.1. Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων.....	63
3.2.5.2. Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.....	64
3.2.5.3. Μεσολαβητής Τραπεζικών και Επενδυτικών Υπηρεσιών.....	66
3.2.5.4. Διατραπεζικό σύστημα Τειρεσίας Α.Ε.....	66
3.2.5.5. Διατραπεζικά συστήματα ΔΙΑΣ Α.Ε.....	67
3.2.5.6. Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ).....	68
3.2.5.7. Ομοσπονδία Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων Ελλάδος.....	69
3.3. Ιδιοκτησιακό καθεστώς.....	70
3.4. Κανονισμός καταθέσεων.....	71
3.5. Η Ασφάλεια των καταθέσεων.....	75
3.6. Κεφαλαιακή επάρκεια.....	81
3.7. Κανονισμός χορηγήσεων.....	85
3.8. Κανονισμός επενδύσεων σε χρεόγραφα.....	90

3.9.	Κανονισμός χρηματιστηριακών υπηρεσιών.....	95
3.10.	Κανονισμός ασφαλιστικών υπηρεσιών.....	97
3.11.	Κανονισμός συναλλαγών εκτός ισολογισμού.....	99
3.12.	Κανονισμός διαπολιτειακής επέκτασης.....	102
3.13.	Πώς η ΤτΕ ελέγχει και εποπτεύει τα πιστωτικά ιδρύματα.....	105
3.14.	Η χρηματοδότηση του κλεισίματος των χρεοκοπημένων τραπεζών.....	113
3.15.	Βιβλιογραφία	117
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ.....		119
4.1.	Έρευνες μελετών.....	119
4.1.1.	Η επίδραση του FDICIA στις τιμές των μετοχών των τραπεζών.....	119
4.1.2.	Ο κίνδυνος των αμερικανικών τραπεζών σε μία εποχή ρυθμιστικών αλλαγών.....	120
4.1.3.	Ισχυρά διοικητικά συμβούλια, η δύναμη του Διευθύνοντα Συμβούλου (CEO) και η ανάληψη κινδύνων των τραπεζών.....	122
4.1.4.	Η συμμετοχή στο Federal Home Loan Bank, οι παρεχόμενες ενισχύσεις και ο αναλαμβανόμενος κίνδυνος των τραπεζών.....	123
4.1.5.	Η συμβολή του Gramm – Leach – Bliley στη κρίση των αμερικανικών αγορών κεφαλαίου 2008-2009.....	126
4.1.6.	Διοικήσεις τραπεζών, κανονισμοί και αναλαμβανόμενος κίνδυνος.....	129
4.1.7.	Επαναρύθμιση και μακροχρόνιες επιπτώσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα.....	130
4.1.8.	Ρύθμιση και απορύθμιση του αμερικανικού τραπεζικού κλάδου: αιτίες, συνέπειες και εφαρμογές για το μέλλον....	133
4.1.9.	Νομοθετικό πλαίσιο τραπεζών και κίνητρα ανάληψης κινδύνων: Μία διεθνή σύγκριση ανάληψης κινδύνου από τις τράπεζες.....	137

4.1.10. Πίσω στους βασικούς κανόνες της τραπεζικής; Μία μικροοικονομική ανάλυση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος.....	140
4.1.11. Ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας του κλάδου των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.....	143
4.2. Συμπεράσματα.....	147
4.3. Βιβλιογραφία.....	150
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΙΘΑΝΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ.....	152
5.1. Εισαγωγή.....	152
5.2. Ιστορική αναδρομή.....	152
5.3. Οργανωτική δομή.....	159
5.4. Παρεχόμενες υπηρεσίες.....	166
5.4.1. Καταθέσεις.....	166
5.4.2. Ασφάλεια καταθέσεων.....	167
5.4.3. Χορηγήσεις.....	167
5.4.4. Επενδύσεις σε χρεόγραφα.....	169
5.4.5. Χρηματιστηριακές υπηρεσίες.....	169
5.4.6. Ασφαλιστικές υπηρεσίες.....	170
5.4.7. Διαπολιτειακή επέκταση.....	171
5.5. Εφαρμογή του πλαισίου της Βασιλείας II.....	172
5.5.1. Πυλώνας I: Κεφαλαιακή επάρκεια.....	173
5.5.1.1. Πιστωτικός κίνδυνος.....	177
5.5.1.2. Κίνδυνος αγοράς.....	180
5.5.1.3. Λειτουργικός κίνδυνος.....	183
5.5.2. Πυλώνας II: Επάρκεια Εσωτερικού Κεφαλαίου.....	184
5.5.3. Πυλώνας III: Πειθαρχία της αγοράς.....	186
5.6. Επιπτώσεις στην ΑΤΕbank από πιθανή μεταβολή του ελληνικού θεσμικού πλαισίου.....	187
5.7. Βιβλιογραφία.....	193
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	194
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	196

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Θυγατρικές – συγγενείς εταιρίες της ΑΤΕbank	157
Πίνακας 2: Εποπτικά ίδια κεφάλαια και δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας της Τράπεζας και του Ομίλου	175

ΓΑΛΕΡΙΣΤΗΜΟ ΓΕΡΑΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Γενικά

Ο παγκόσμιος τραπεζικός κλάδος έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές τα τελευταία χρόνια. Έχει γίνει πιο ανταγωνιστικός λόγω της απελευθέρωσης της αγοράς. Σήμερα οι τράπεζες διαθέτουν πολύ περισσότερη ευελιξία στις υπηρεσίες που προσφέρουν, στις περιοχές που δραστηριοποιούνται και στα επιτόκια καταθέσεων που πληρώνουν. Παρόλο που αυτή η ευελιξία φαίνεται γενικά ως ευνοϊκή αλλαγή, προκαλεί ταυτόχρονα έντονο ανταγωνισμό είτε μεταξύ των τραπεζών είτε μεταξύ των τραπεζών και άλλων χρηματοδοτικών ιδρυμάτων που προσφέρουν πλέον παρόμοιες υπηρεσίες.

Οι τράπεζες έχουν αναγνωρίσει τα εν δυνάμει οφέλη των οικονομιών κλίμακας (economies of scale) και των οικονομιών φάσματος (economies of scope). Κάποιες στην προσπάθειά τους να χρησιμοποιήσουν τους πόρους τους αποτελεσματικά επεκτάθηκαν μέσα στη χώρα τους είτε δημιουργώντας νέα καταστήματα είτε πραγματοποιώντας εξαγορές. Άλλες διαφοροποιήθηκαν ως προς τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους προκειμένου να εκμεταλλευθούν τις οικονομίες φάσματος (economies of scope). Αρκετές παρέκκλιναν από τους περιορισμούς του παραδοσιακού τραπεζικού χώρου και τώρα προσφέρουν άλλες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Οι ρυθμιστικές αρχές των τραπεζών προσπάθησαν να ελέγξουν την ταχύτητα της ενοποίησης μεταξύ των τραπεζών και των άλλων εταιρειών παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

Η ύπαρξη νομοθετικού πλαισίου στον τραπεζικό κλάδο είναι επιβεβλημένη προκειμένου να προστατεύονται οι πελάτες που προσφέρουν τα χρήματά τους στο τραπεζικό σύστημα. Οι κανονισμοί εξασφαλίζουν ένα πιο ασφαλές τραπεζικό περιβάλλον αποτρέποντας ξαφνικές αναλήψεις (bank runs) κεφαλαίων των πελατών, οι οποίες μπορεί να λάβουν χώρα σε περίπτωση που αισθανθούν ανασφαλείς για τις καταθέσεις τους. Οι ρυθμιστικές αρχές προσπαθούν επίσης να ενισχύσουν την ασφάλεια του τραπεζικού συστήματος επιβλέποντας κάθε τράπεζα χωριστά. Δεν επιδιώκουν να διευθύνουν τις τράπεζες, αλλά να επιβάλλουν πειθαρχία ώστε αυτές που αναλαμβάνουν περισσότερους κινδύνους να αναγκάζονται να δημιουργούν το δικό τους πλαίσιο προστασίας έναντι της πιθανότητας να βρεθούν αφερέγγυες. Αυτό

σημαίνει ότι οι ρυθμιστικές αρχές μετατοπίζουν το βάρος της εκτίμησης του κινδύνου στην κάθε τράπεζα.

1.2 Σπουδαιότητα έρευνας

Σκοπός της εργασίας είναι:

- Να περιγράψει το νομοθετικό πλαίσιο του χρηματοπιστωτικού συστήματος και τις σπουδαιότερες νομοθετικές αλλαγές του παρελθόντος που είχαν το μεγαλύτερο αντίκτυπο στη λειτουργία των εμπορικών τραπεζών στις Η.Π.Α. και στην Ελλάδα.
- Να παρουσιάσει τις επιπτώσεις των ρυθμιστικών αλλαγών στα αποτελέσματα και στις πολιτικές ανάληψης κινδύνων των πιστωτικών ιδρυμάτων μέσα από μία σειρά ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί.
- Να αναλύσει το βαθμό εφαρμογής του ισχύοντος ελληνικού θεσμικού πλαισίου από μία κρατική τράπεζα, την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος και να επισημάνει τις επιπτώσεις μελλοντικών μεταβολών του πλαισίου αυτού στη λειτουργία και στις στρατηγικές της αποφάσεις.

Στην παρούσα μελέτη, η επιλογή της περιγραφής του νομοθετικού πλαισίου του χρηματοπιστωτικού συστήματος των Η.Π.Α. έγινε λόγω της ιδιαιτερότητας και της διαφορετικότητας που έχει η δομή του τραπεζικού αυτού συστήματος σε σχέση με εκείνα των υπόλοιπων χωρών.

Επιπλέον, πρόκειται για ένα από τα ισχυρότερα χρηματοπιστωτικά συστήματα στον κόσμο που ασκεί σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση των ρυθμιστικών κανόνων των υπολοίπων χωρών. Οι εποπτικές αρχές του χρηματοπιστωτικού συστήματος των ΗΠ.Α. αποτελούν ένα από τα μέλη της ομάδας των οικονομικά ισχυρότερων κρατών (G10) που συνέστησαν την Επιτροπή της Βασιλείας το 1974 και τα οποία από κοινού συνεργάζονται για τον καθορισμό διαφόρων θεμάτων τραπεζικής εποπτείας με σκοπό την ενίσχυση της σταθερότητας του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Το 1988 τα μέλη της Επιτροπής αυτής κατέληξαν στη υιοθέτηση του πρώτου κανονιστικού πλαισίου, γνωστό ως Συμφωνία της Βασιλείας I (Basel Accord I), το οποίο τροποποιήθηκε το 1996 προσαρμοζόμενο στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος και το οποίο στη συνέχεια αντικαταστάθηκε από το νέο πλαίσιο τραπεζικής εποπτείας, που ονομάστηκε Συμφωνία της Βασιλείας II (Basel Accord II), λόγω της ανάγκης προσδιορισμού νέων εποπτικών κανόνων που να είναι εναρμονισμένοι με τις διαρκώς εξελισσόμενες

χρηματοοικονομικές καινοτομίες, αλλά και τους κινδύνους του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Τέλος, η επιρροή της χρηματοπιστωτικής αγοράς των Η.Π.Α. είναι τόσο μεγάλη που μπορεί να προκαλέσει σοβαρές επιπτώσεις τόσο στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα όσο και στην πραγματική οικονομία των ισχυρότερων οικονομικά κρατών. Παράδειγμα αποτελεί η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, η οποία ξεκίνησε από τις ΗΠΑ και επεκτάθηκε στις περισσότερες χώρες και αγορές του πλανήτη.

Από την άλλη μεριά επιλέχθηκε στην παρούσα μελέτη να περιγραφεί και το νομοθετικό πλαίσιο του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ελλάδα, το οποίο προσαρμόζεται συνεχώς στις νέες απαιτήσεις του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς και στους κανονισμούς που ορίζονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, το οποίο αποτελεί ένα μικρό κομμάτι του παγκόσμιου συστήματος, οφείλει να εφαρμόζει τις οδηγίες και το κανονιστικό πλαίσιο του Συμφώνου της Βασιλείας II χωρίς να μπορεί να συμμετάσχει στη διαμόρφωση ή στην τροποποίηση αυτών, όπως συμβαίνει με τις Η.Π.Α., καθώς το Ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι αυτό που καθοδηγεί το πλαίσιο λειτουργίας του.

Στην παρούσα εργασία παρατίθενται μία σειρά από έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, προκειμένου να γίνει αντιληπτό πώς και πόσο αλλαγές του νομοθετικού πλαισίου του χρηματοπιστωτικού συστήματος μπορούν να μεταβάλουν σημαντικά τον τρόπο λειτουργίας και τις οικονομικές καταστάσεις ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος.

Στο τέλος της παρούσας μελέτης χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος διαπιστώνεται ο βαθμός εφαρμογής του ελληνικού θεσμικού πλαισίου και του πλαισίου της Συμφωνίας της Βασιλείας II. Παράλληλα, μετά την παρουσίαση των διαφόρων ερευνών που δείχνουν το μέγεθος της εξάρτησης των αποτελεσμάτων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από τις αλλαγές των ρυθμιστικών κανονισμών καταγράφονται οι επιπτώσεις μελλοντικών μεταβολών του κανονιστικού πλαισίου στη λειτουργία και στις στρατηγικές αποφάσεις της εξεταζόμενης τράπεζας.

Η επιλογή της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος βασίστηκε στο γεγονός ότι αποτελεί το μοναδικό τραπεζικό ίδρυμα στον ελληνικό τραπεζικό χώρο που το μεγαλύτερο ποσοστό του μετοχικού του κεφαλαίου του ανήκει στο ελληνικό δημόσιο. Τέτοιου είδους οργανισμοί θεωρούνται ιδιαίτερα γραφειοκρατικοί και δυσκίνητοι και παράλληλα

παρουσιάζουν μεγάλη υστέρηση προσαρμογής στις αλλαγές που επιφέρει το δυναμικό περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται και αναπτύσσονται. Πρόκειται για ένα πιστωτικό ίδρυμα με μεγάλη ιστορία και εξέλιξη, το οποίο ενώ παλαιότερα εξυπηρετούσε συγκεκριμένους σκοπούς της ελληνικής οικονομίας, από της αρχές της δεκαετίας του 1990 ξεκίνησε να λειτουργεί ως εμπορική τράπεζα με πολύ σημαντική θέση στο κλάδο.

Με άλλα λόγια επιλέχθηκε να εξετασθεί κατά πόσο η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, μία καθαρά κρατική τράπεζα, η οποία είναι λιγότερο ανταγωνιστική σε σχέση με τις λοιπές τράπεζες του ελληνικού χώρου, έχει προσαρμοστεί στο ισχύον ελληνικό θεσμικό πλαίσιο και εφαρμόζει τις αρχές του Συμφώνου της Βασιλείας II, καθώς και πώς μπορεί να επηρεαστεί η λειτουργία της από μελλοντικές μεταβολές των ρυθμιστικών κανονισμών, στους οποίους υποχρεούται να υπακούει.

1.3 Μεθοδολογία

Η Μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στη παρούσα εργασία περιλαμβάνει δύο τεχνικές:

- ❖ Τη θεωρητική προσέγγιση
- ❖ Τη μελέτη περιπτώσεων

Η πρώτη τεχνική, η θεωρητική προσέγγιση, χρησιμοποιήθηκε προκειμένου να περιγράψουμε το νομοθετικό πλαίσιο και την εξέλιξή του μέσα στο χρόνο για τις Η.Π.Α. και για την Ελλάδα μέσα από μία βιβλιογραφική ανασκόπηση επιστημονικών μελετών, άρθρων, ομιλιών, παρουσιάσεων, συνεντεύξεων, δημοσιευμένων σε επιστημονικά περιοδικά, δελτία διαφόρων οργανισμών και σε δικτυακές σελίδες. Επιπλέον πληροφορίες για τη νομοθεσία του χρηματοπιστωτικού συστήματος των δύο χωρών που επιλέχθηκαν στην παρούσα μελέτη αντλήθηκαν μέσα από τις δικτυακές σελίδες των ρυθμιστικών αρχών τους.

Η θεωρητική προσέγγιση χρησιμοποιήθηκε επίσης και για την παρουσίαση των επιπτώσεων των ρυθμιστικών αλλαγών στα αποτελέσματα και στις πολιτικές ανάληψης κινδύνων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ειδικότερα, επιλέχθηκαν έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί την τελευταία κυρίως δεκαετία, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη μεθοδολογία που χρησιμοποιήσαν και στα αποτελέσματα αυτών.

Η δεύτερη τεχνική, η μελέτη περιπτώσεων, χρησιμοποιήθηκε προκειμένου να εξετασθεί ένας συγκεκριμένος τραπεζικός οργανισμός, η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, κατά

πόσο έχει προσαρμοστεί στο ισχύον ελληνικό θεσμικό πλαίσιο και συνεπώς και στο πλαίσιο του Συμφώνου της Βασιλείας II και ποιες θα μπορούσαν να ήταν οι επιπτώσεις μελλοντικών μεταβολών του πλαισίου αυτού στη λειτουργία και στα αποτελέσματα του οργανισμού. Στη προσπάθεια αυτή χρησιμοποιήθηκαν δημοσιευμένα στοιχεία της επιλεγείσας τράπεζας από δελτία έκδοσής της και από την ιστοσελίδα της.

1.4 Διάρθρωση εργασίας

Η διπλωματική αυτή εργασία συγγράφηκε στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος στη Διοίκηση Επιχειρήσεων για Στελέχη Επιχειρήσεων του Τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης του Πανεπιστημίου Πειραιά και περιλαμβάνει έξι κεφάλαια.

Στο πρώτο, εισαγωγικό, κεφάλαιο προσδιορίζονται οι στόχοι της εργασίας αυτής και αναφέρεται η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται αρχικά η δομή του τραπεζικού συστήματος των Η.Π.Α., το οποίο παρουσιάζει ιδιαιτερότητα σε σύγκριση με εκείνα των Ευρωπαϊκών αλλά και άλλων χωρών, καθώς χαρακτηρίζεται ως διπλό τραπεζικό σύστημα, το οποίο αποτελείται από δύο ρυθμιστικά συστήματα. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στο ιδιοκτησιακό καθεστώς των τραπεζών και ακολουθεί ανάλυση του νομοθετικού πλαισίου των Η.Π.Α., με αναφορά στις σπουδαιότερες νομοθετικές αλλαγές του παρελθόντος που είχαν το μεγαλύτερο αντίκτυπο στη λειτουργία των εμπορικών τραπεζών, εστιάζοντας σε δέκα βασικούς κανόνες.

Ο πρώτος κανόνας αφορά τις καταθέσεις και την ασφάλεια αυτών. Ειδικότερα γίνεται αναφορά στα τρία νομοσχέδια που προκάλεσαν περισσότερο ανταγωνισμό στις τραπεζικές καταθέσεις και στο νόμο για την ασφάλεια των καταθέσεων, που ψηφίστηκε επισήμως για πρώτη φορά στις Η.Π.Α., προκειμένου να προστατευτούν οι καταθέτες από ενδεχόμενες χρεοκοπίες τραπεζών.

Ο δεύτερος κανόνας αφορά την απαιτούμενη κεφαλαιακή επάρκεια που οφείλουν να διαθέτουν οι τράπεζες. Γίνεται αρχικά αναφορά στο καθεστώς που ίσχυε τη δεκαετία του 1980, όπου ενώ στις αρχές τις δεκαετίας τα ελάχιστα απαιτούμενα κεφάλαια των τραπεζών επιβάλλονταν από τρία διαφορετικά ρυθμιστικά πρακτορεία, αργότερα το ύψος αυτών έγινε ομοιόμορφο για όλα τα ρυθμιστικά πρακτορεία, αλλά εξακολουθούσαν να δημιουργούνται προβλήματα λόγω του διαφορετικού μεγέθους των τραπεζών και των διαφορετικών κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών άλλων

χωρών. Στη συνέχεια περιγράφεται η συμφωνία που κατέληξαν οι κεντρικές τράπεζες 12 χωρών, προκειμένου να μετριαστούν τα προαναφερόμενα προβλήματα, γνωστή ως Συμφωνία της Βασιλείας I, όπου όλες οι τράπεζες των κρατών αυτών έπρεπε να έχουν κοινές κεφαλαιακές απαιτήσεις. Η συμφωνία αυτή αργότερα βελτιώθηκε καθώς στον υπολογισμό των ελαχίστων απαιτούμενων κεφαλαίων πέρα από τον κίνδυνο που λάμβανε κάθε τράπεζα συμφωνήθηκε να συνυπολογίζεται και η ευαισθησία των τραπεζών στις συνθήκες της αγοράς. Ακολουθεί περιγραφή της νέας συμφωνίας που κατέληξαν, γνωστή ως Συμφωνία της Βασιλείας II, η οποία βελτιώνει τις μεθόδους μέτρησης των κινδύνων και ενισχύει τη διαφάνεια σχετικά με τον αναλαμβανόμενο τραπεζικό κίνδυνο προς τους πελάτες των τραπεζών. Τέλος, γίνεται αναφορά στη χρήση της Μεθόδου Value-at-risk (VAR) από τις ίδιες τις τράπεζες για τον καθορισμό των απαιτούμενων κεφαλαίων που επιβάλλονται για να καλύψουν τον κίνδυνο της αγοράς και στη συμπλήρωση των αδυναμιών εφαρμογής της μεθόδου αυτής από τα stress test, καθώς παρουσιάστηκαν σημαντικές αποτυχίες στην ανίχνευση του κινδύνου των τραπεζών κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Ο τρίτος κανόνας αφορά τις χορηγήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων και ειδικότερα γίνεται αναφορά στο ανώτατο επιτρεπόμενο ποσοστό έκθεσης των τραπεζών σε κάθε μεμονωμένο δανειολήπτη καθώς και στους περιορισμούς που υπόκεινται έναντι των Highly Leveraged Transactions (HLTs) και της έκθεσής τους σε εξωτερικό χρέος.

Ο τέταρτος κανόνας αφορά τις επενδύσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων σε χρεόγραφα. Ειδικότερα περιγράφεται το είδος των χρεογράφων που μπορούν να επενδύσουν τα πιστωτικά ιδρύματα και το μέγιστο επιτρεπόμενο ποσοστό έκθεσής τους σε αυτά.

Ο πέμπτος κανόνας αφορά τις χρηματιστηριακές υπηρεσίες. Γίνεται αναφορά στο νομοσχέδιο του Glass-Steagall Act το 1933 όπου διαχώριζε τις τραπεζικές και τις χρηματιστηριακές (securities) δραστηριότητες, ενώ στη συνέχεια περιγράφεται το νομοσχέδιο Gramm-Leach-Bliley του 1999 με το οποίο εκσυγχρονίστηκαν οι χρηματιστηριακές υπηρεσίες και συγκεκριμένα απελευθερώθηκε η αγορά μεταξύ των τραπεζών (εμπορικών και επενδυτικών), των χρηματιστηριακών και των ασφαλιστικών εταιρειών επιτρέποντας τις συσχετίσεις μεταξύ τους. Επιπλέον, περιγράφεται η απελευθέρωση των Underwriting Υπηρεσιών καθώς και των υπηρεσιών αμοιβαίων κεφαλαίων, οι οποίες εγκρίθηκαν το 1989 και το 1986, αντίστοιχα, από το FED.

Ο έκτος κανόνας αφορά τις ασφαλιστικές υπηρεσίες. Ειδικότερα γίνεται αναφορά στην εξέλιξη της παροχής ασφαλιστικών υπηρεσιών από τις τράπεζες, οι οποίες

απελευθερώθηκαν πλήρως μετά τη ψήφιση του νομοσχεδίου του Glass-Steagall Act το 1933.

Ο έβδομος κανόνας αφορά τις συναλλαγές των τραπεζών εκτός ισολογισμού. Γίνεται αναφορά στη δυνατότητα που έχουν τα πιστωτικά ιδρύματα να πραγματοποιούν ορισμένες συναλλαγές εκτός ισολογισμού, από τις οποίες αντλούν σημαντικά έσοδα, και στους περιορισμούς που έχουν θέσει οι ρυθμιστικές αρχές προκειμένου να τις αποτρέψουν να εκτεθούν σε μεγαλύτερο κίνδυνο σε περίπτωση απότομης οικονομικής ύφεσης.

Ο όγδοος κανόνας αφορά τη διαπολιτειακή επέκταση. Ειδικότερα περιγράφεται η διαχρονική εξέλιξη της διαπολιτειακής επέκτασης των τραπεζών και τα οφέλη που προέκυψαν, καθώς παλαιότερα, με το νομοσχέδιο του McFadden το 1927 οι τράπεζες δεν μπορούσαν να ιδρύουν υποκαταστήματα έξω από την Πολιτεία εγκατάστασής τους. Από το 1994 και έπειτα, με το νομοσχέδιο του Reigle-Neal Interstate Banking and Branching Efficiency εξαλείφθηκαν οι περισσότεροι περιορισμοί στις διαπολιτειακές τραπεζικές συγχωνεύσεις και επιτράπηκε στις εμπορικές τράπεζες να ανοίξουν υποκαταστήματα σε όλη την Αμερική.

Ο ένατος κανόνας αφορά τον τρόπο ελέγχου των πιστωτικών ιδρυμάτων από τις ρυθμιστικές αρχές, οι οποίες πέραν των ετήσιων επιτόπιων ελέγχων που διενεργούν και των ελέγχων μέσω ηλεκτρονικών συστημάτων σε τριμηνιαία βάση, χρησιμοποιούν επιπλέον μία μέθοδο αξιολόγησης η οποία ταξινομεί τις τράπεζες με βάση έξι χαρακτηριστικά, τα οποία όλα μαζί συνιστούν την CAMELS κατάταξη της πιστοληπτικής ικανότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ακολουθεί ανάλυση των έξι αυτών χαρακτηριστικών καθώς και του τρόπου αξιολόγησης αυτών. Στη συνέχεια περιγράφονται οι διορθωτικές ενέργειες των ρυθμιστικών αρχών για τις περιπτώσεις των τραπεζών που έχουν καταταχθεί στις προβληματικές.

Ο δέκατος κανόνας αφορά τη χρηματοδότηση του κλεισίματος των χρεοκοπημένων τραπεζών. Ειδικότερα παρουσιάζεται η ρυθμιστική αρχή που είναι υπεύθυνη για το κλείσιμο των χρεοκοπημένων τραπεζών και τις επιλογές που έχει. Στη συνέχεια περιγράφονται τα πιο σημαντικά άρθρα του νομοσχεδίου Federal Deposit Insurance Corporation Improvement Act (FDICIA) που ψηφίστηκε το 1991 με σκοπό να επιβάλει ποινές στις τράπεζες υψηλού κινδύνου και να μειώσει το αναλαμβανόμενο κόστος των ρυθμιστικών αρχών από το κλείσιμο των προβληματικών τραπεζών. Τέλος, γίνεται

αναφορά στους υπερασπιστές και στους πολέμιους της Κρατικής βοήθειας προς τις προβληματικές τράπεζες.

Στο τέλος του κεφαλαίου αυτού παρουσιάζονται συνοπτικά τα κυριότερα χρηματοπιστωτικά νομοσχέδια καθώς και οι κυριότεροι ρυθμιστές και χρηματοοικονομικά ιδρύματα.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μία ανάλογη περιγραφή για το χρηματοπιστωτικό σύστημα στην Ελλάδα. Αρχικά γίνεται μία ιστορική αναδρομή της δομής του τραπεζικού συστήματος και στο τέλος παρουσιάζεται η σημερινή μορφή του. Στη συνέχεια περιγράφεται ο ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδος και οι αρμοδιότητές της, ενώ γίνεται αναφορά και στους άλλους θεσμούς του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ακολουθεί περιγραφή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των τραπεζών και έπειτα ανάλυση του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου, με αναφορά στα ορόσημα χρονικά σημεία του παρελθόντος που συντελέστηκαν σημαντικές αλλαγές, οι οποίες είχαν μεγάλο αντίκτυπο στη λειτουργία των εμπορικών τραπεζών, εστιάζοντας σε δέκα βασικούς κανόνες:

Ο πρώτος κανόνας αφορά τις καταθέσεις και την ασφάλεια αυτών. Ειδικότερα, γίνεται αναφορά στα είδη των καταθέσεων και στη συνέχεια στη διαχρονική εξέλιξη των επιτοκίων τους και των υπευθύνων για τον καθορισμό τους. Ακολουθεί ανάλυση της σημασίας ύπαρξης κανονισμού που να εγγυάται την ασφάλεια των καταθέσεων καθώς και του ισχύοντος πλαισίου σήμερα.

Ο δεύτερος κανόνας αφορά την κεφαλαιακή επάρκεια. Αρχικά γίνεται αναφορά στη σημασία διατήρησης των ελαχίστων απαιτούμενων κεφαλαίων από τα πιστωτικά ιδρύματα και στην επίδραση που έχουν στις αποφάσεις των τραπεζών. Στη συνέχεια παρουσιάζονται διαχρονικά τα ποσοστά των απαιτούμενων κεφαλαίων που υποχρεώνονταν οι τράπεζες να τηρούν, από το 1948 έως σήμερα.

Ο τρίτος κανόνας αφορά τις χορηγήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων. Αρχικά γίνεται μία ιστορική περιγραφή των περιορισμών που επιβάλλονταν κατά καιρούς στις τράπεζες, οι οποίες πολλές φορές κατά το παρελθόν υποχρεωνόντουσαν να διοχετεύουν δανειακά κεφάλαια σε συγκεκριμένες κατηγορίες δανειοληπτών. Στη συνέχεια αναλύονται τα σημερινά ισχύοντα όρια χρηματοδοτήσεων ανάλογα με τη μορφή του δανειολήπτη. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στους περιορισμούς που ισχύουν για τα μεγάλα

χρηματοοικονομικά ανοίγματα των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι ενός πελάτη ή ομάδας συνδεδεμένων πελατών.

Ο τέταρτος κανόνας αφορά τις επενδύσεις σε χρεόγραφα. Ξεκινάμε με μία περιγραφή των περιορισμών που ίσχυαν κατά το παρελθόν σχετικά με τη δυνατότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων να επενδύουν σε χρεόγραφα και στη συνέχεια παρουσιάζουμε τα σημερινά όρια επενδύσεων για τα διάφορα είδη χρεογράφων. Ειδικότερα, γίνεται αναφορά στα είδη των χρεογράφων που μπορούν να επενδύουν απεριόριστα και σε εκείνα που επιβάλλονται ανώτατα ποσοστά έκθεσης επ' αυτών. Επιπλέον, περιγράφονται δύο ακόμη δυνατότητες των τραπεζών άντλησης ρευστότητας, οι τιτλοποιήσεις και η έκδοση καλυμμένων ομολογιών.

Ο πέμπτος κανόνας αφορά τις χρηματιστηριακές υπηρεσίες. Η ελληνική χρηματοπιστωτική αγορά ξεκίνησε να μεταβάλλεται σταδιακά από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 με αποκορύφωμα τη δεκαετία του 1990, ως αποτέλεσμα της προσαρμογής της στα νέα δεδομένα που δημιουργήθηκαν από την απελευθέρωση των διεθνών αγορών. Περιγράφονται μια σειρά από αλλαγές που συντελέστηκαν την παραπάνω περίοδο, οι οποίες κατέληξαν στη προσφορά από τις τράπεζες, παράλληλα με τα παραδοσιακά τραπεζικά προϊόντα, και νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Ο έκτος κανόνας αφορά τις ασφαλιστικές υπηρεσίες. Δεν υφίστανται πλέον περιορισμοί στην πώληση ασφαλιστικών προϊόντων μέσω τραπεζών, ούτε στην πώληση τραπεζικών προϊόντων μέσω ασφαλιστικών εταιριών και παρουσιάζονται οι λόγοι που συνέβαλαν στην ανάπτυξη των τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων καθώς και τα οφέλη των τραπεζών από την ανάπτυξη σταυροειδών πωλήσεων ασφαλιστικών προϊόντων. Τέλος γίνεται αναφορά στην αρμόδια εποπτεύουσα αρχή που είναι υπεύθυνη για τη λειτουργία των ασφαλιστικών επιχειρήσεων καθώς και των διαμεσολαβητών στις ασφαλίσσεις και των επιχειρήσεων αντασφάλισης.

Ο έβδομος κανόνας αφορά τις συναλλαγές των τραπεζών εκτός ισολογισμού. Γίνεται αναλυτική παρουσίαση των προϊόντων, εργασιών και λογαριασμών εκτός ισολογισμού, τα οποία από τη μια μεριά αποφέρουν σημαντικά έσοδα στις τράπεζες αλλά από την άλλη ενέχουν κινδύνους για τους οποίους έχει γίνει σχετική πρόβλεψη από τη Συμφωνία της Βασιλείας I και II, καθώς τα στοιχεία αυτά έχουν συμπεριληφθεί, σταθμισμένα ως προς τον κίνδυνο, στον υπολογισμό των δεικτών φερεγγυότητας των τραπεζών και στην επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων τους.

Ο όγδοος κανόνας αφορά τη διαπολιτειακή επέκταση των τραπεζών. Αναφερόμαστε στη σταδιακή απελευθέρωση της αγοράς και στη κατάργηση μιας σειράς περιορισμών τόσο για τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και για τα προσφερόμενα προϊόντα και υπηρεσίες, που είχαν ως συνέπεια τη δημιουργία συγχωνεύσεων και εξαγορών μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων όχι μόνο εντός της ελληνικής επικράτειας αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης. Στη συνέχεια περιγράφονται οι συνθήκες που επέβαλαν και υποβοήθησαν την επέκταση των ελληνικών τραπεζών στην ευρύτερη περιοχή.

Ο ένατος κανόνας αφορά τον τρόπο ελέγχου και εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων από την Τράπεζα της Ελλάδος. Αναφερόμαστε στους στόχους της προληπτικής εποπτείας που ασκείται από την Τράπεζα της Ελλάδος είτε μέσω της επεξεργασίας και ανάλυσης των υποβαλλομένων από τις τράπεζες εποπτικών στοιχείων και πληροφοριών είτε μέσω επιτόπιων ελέγχων που διενεργούνται στα πιστωτικά ιδρύματα. Επιπλέον, περιγράφουμε και αναλύουμε και τα λοιπά στοιχεία που εξετάζει και αξιολογεί η Τράπεζα της Ελλάδος στα πλαίσια της προληπτικής εποπτείας, όπως είναι η ρευστότητα, η κεφαλαιακή επάρκεια, η συγκέντρωση κινδύνων, η ποιότητα του ενεργητικού, η εταιρική διακυβέρνηση, τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου, η επάρκεια προβλέψεων έναντι απαιτήσεων από πιστοδοτήσεις και η δημοσιοποίηση στοιχείων από τα πιστωτικά ιδρύματα.

Ο δέκατος κανόνας αφορά τη χρηματοδότηση του κλεισίματος των χρεοκοπημένων τραπεζών. Περιγράφεται ο ρόλος και οι ευχέρειες που έχει η Τράπεζα της Ελλάδος, στα πλαίσια της προληπτικής εποπτείας της, να παρεμβαίνει στις περιπτώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων που βρίσκονται σε αδυναμία εκπλήρωσης των ελάχιστων εποπτικών απαιτήσεων ή σε κατάσταση περιορισμένης φερεγγυότητας. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα υπέρ και τα κατά των ρυθμιστικών παρεμβάσεων στο χρηματοπιστωτικό χώρο.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται επιστημονικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί με σκοπό να δείξουν το βαθμό επίδρασης των νομοθετικών αλλαγών στις οικονομικές καταστάσεις και κατ' επέκταση στη δραστηριότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων. Για κάθε μία έρευνα γίνεται συνοπτική περιγραφή της μεθοδολογίας που χρησιμοποιείται από τους συγγραφείς και του δείγματος που λαμβάνουν υπόψη τους, καθώς και των συμπερασμάτων τους.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η εφαρμογή του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος και οι επιπτώσεις μελλοντικών μεταβολών του κανονιστικού πλαισίου στη λειτουργία και στις στρατηγικές αποφάσεις της τράπεζας. Αρχικά γίνεται μια ιστορική αναδρομή της εξεταζόμενης τράπεζας και στη συνέχεια δείχνουμε κατά πόσο ο οργανισμός αυτός έχει προσαρμοστεί στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο, όσον αφορά την οργανωτική της δομή και τις παρεχόμενες υπηρεσίες της. Διαπιστώνεται δηλαδή κατά πόσο η τράπεζα έχει δημιουργήσει όλες τις απαιτούμενες επιτροπές και διευθύνσεις που θα της εξασφαλίσουν αποτελεσματικότερη λειτουργία και καλύτερο έλεγχο του οργανισμού, καθώς και κατά πόσο έχει εκσυγχρονίσει τις παρεχόμενες υπηρεσίες της που θα τις δώσουν δυναμική για να είναι περισσότερο ανταγωνιστική. Ακολουθεί ανάλυση του βαθμού εφαρμογής από την εξεταζόμενη τράπεζα των κανονισμών της Συμφωνίας της Βασιλείας II. Τέλος, περιγράφονται οι επιπτώσεις στην Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος από πιθανή μεταβολή του ελληνικού θεσμικού πλαισίου.

Η παρούσα εργασία ολοκληρώνεται με το έκτο κεφάλαιο στο οποίο συνοψίζονται τα συμπεράσματα της μελέτης αυτής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΙΣ Η.Π.Α.

2.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται η δομή του νομοθετικού πλαισίου και οι σπουδαιότερες νομοθετικές αλλαγές του παρελθόντος που είχαν το μεγαλύτερο αντίκτυπο στη λειτουργία των εμπορικών τραπεζών στις Η.Π.Α. Το νομοθετικό πλαίσιο των τραπεζών σχεδιάστηκε για να αποτρέψει τις εμπορικές τράπεζες να λαμβάνουν πολύ ριψοκίνδυνες επιλογές προκειμένου να διατηρηθεί η εμπιστοσύνη του κοινού στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Σκοπός του κεφαλαίου είναι να περιγράψει τους πιο σημαντικούς κανόνες που επιβάλλονται στις εμπορικές τράπεζες, να εξηγήσει πώς οι ρυθμιστές ελέγχουν τις τράπεζες και να περιγράψει τις κυριότερες διατάξεις της Ομοσπονδιακής Εταιρείας Ασφάλισης Καταθέσεων (Federal Deposit Insurance Corporation Improvement Act - FDICIA).

2.2 Η δομή του χρηματοπιστωτικού συστήματος στις ΗΠΑ

Η δομή του τραπεζικού συστήματος στις Η.Π.Α. (Madura Jeff, 2010, σελ. 481-282) είναι εντελώς διαφορετική από αυτή που ισχύει στις υπόλοιπες χώρες. Συχνά αναφέρεται ως διπλό τραπεζικό σύστημα καθώς αποτελείται από δύο ρυθμιστικά συστήματα – το Ομοσπονδιακό (Federal) και το Πολιτειακό (State). Υπάρχουν περισσότερες από 6.000 ιδιωτικές εμπορικές τράπεζες στις Η.Π.Α., οι οποίες επιτηρούνται από τρία (3) ομοσπονδιακά και πενήντα (50) πολιτειακά πρακτορεία. Η δομή των ρυθμιστικών αρχών σε άλλες χώρες είναι λιγότερο περίπλοκη.

Για να ιδρυθεί (www.fedpartnership.gov/bank-life-cycle/start-a-bank/de-novo-bank-application-process.cfm) μία εμπορική τράπεζα στις Η.Π.Α. απαιτείται η δημιουργία καταστατικού (charter), εγκριμένου είτε από την πολιτειακή είτε από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Μία τράπεζα που έχει πολιτειακή έγκριση λέγεται πολιτειακή (state) τράπεζα, ενώ μία τράπεζα που αποκτά ομοσπονδιακή έγκριση καλείται εθνική (national) τράπεζα. Το ομοσπονδιακό καταστατικό εκδίδεται από το Comptroller of the Currency. Η αίτηση για έγκριση τραπεζικού καταστατικού είναι απαραίτητο να κατατίθεται στην αρμόδια εποπτεύουσα αρχή, να αποδεικνύει την ανάγκη δημιουργίας

μιας νέας τράπεζας και να γνωστοποιεί πως θα διοικείται η τράπεζα. Στη συνέχεια, οι ρυθμιστές αποφασίζουν εάν μία τράπεζα ικανοποιεί τις γενικές αρχές για να αποκτήσει το καταστατικό (charter).

Οι πολιτειακές (state) τράπεζες μπορούν (Madura Jeff, 2010, σελ. 481-282) να αποφασίσουν εάν επιθυμούν να γίνουν μέλη του Ομοσπονδιακού Αποθεματικού Συστήματος (Federal Reserve System - FED). Το FED παρέχει μία ποικιλία υπηρεσιών στις εμπορικές τράπεζες συμπεριλαμβανομένου του ελέγχου της ποσότητας χρηματοδότησης μέσα στο τραπεζικό σύστημα. Το 35% των τραπεζών περίπου είναι μέλη του FED. Αυτές οι τράπεζες είναι συνήθως μεγαλύτερες από τις κανονικές καθώς οι αθροιστικές καταθέσεις τους (combined deposits) αποτελούν το 70% όλων των τραπεζικών καταθέσεων. Όλες οι τράπεζες, μέλη ή μέλη του FED, μπορούν να δανειστούν από το FED και πρέπει να τηρούν δεσμευμένες καταθέσεις στη FED σύμφωνα με τους κανονισμούς που επιβάλλει η FED.

Πριν από το 1980 οι τράπεζες που δεν ήταν μέλη του FED ήταν υποκείμενες στους κανονισμούς που επιβάλλονταν από την πολιτεία που ανήκαν. Οι τράπεζες μέλη του FED υποχρεώνονταν να τηρούν πολύ μεγαλύτερο ποσοστό των διαθεσίμων τους ως λιγότερα κερδοφόρα, μη τοκοφόρα αποθεματικά (non-interest-bearing reserves), καθώς οι οδηγίες της FED ήταν γενικά πιο περιοριστικές από τις πολιτειακές απαιτήσεις. Συνεπώς, αρκετές τράπεζες μέλη του FED ανακάλεσαν την ιδιότητά τους αυτή. Σήμερα, όλες οι τράπεζες, μέλη και μη μέλη, μπορούν να δανειστούν από το FED και υπόκεινται όλες στους κανόνες των απαιτούμενων διαθεσίμων του FED. Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα να είναι μία τράπεζα μέλος του FED σήμερα δεν είναι τόσο σημαντικά όσο ήταν παλαιότερα.

Το Comptroller of the Currency ελέγχει τις Εθνικές Τράπεζες (National Banks), ενώ οι Πολιτειακές Τράπεζες (State Banks) ελέγχονται από τα δικά τους αντίστοιχα πολιτειακά πρακτορεία. Οι τράπεζες (Board of Governors of the Federal Reserve System, 2005, σελ. 60) που είναι ασφαλισμένες στο Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC) ελέγχονται επίσης από αυτό. Όλες οι Εθνικές Τράπεζες είναι υποχρεωτικά μέλη του FED και όλες οι τράπεζες μέλη του FED πρέπει να είναι ασφαλισμένες στο FDIC. Συνεπώς, οι Εθνικές Τράπεζες ελέγχονται από το Comptroller of the Currency, το FED και το FDIC. Οι Πολιτειακές Τράπεζες ελέγχονται από το FED (εάν είναι μέλη), το FDIC και από το αντίστοιχο δικό τους πολιτειακό πρακτορείο.

Η τραπεζική νομοθεσία (Madura Jeff, 2010, σελ. 481-282) στις Η.Π.Α. είναι ιδιαίτερα τεμαχισμένη σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες των G10, στις οποίες υπάρχει μία μόνο τραπεζική ρυθμιστική αρχή. Στις Η.Π.Α. ο τραπεζικός χώρος ρυθμίζεται από δύο επίπεδα, το πολιτειακό (state) και το ομοσπονδιακό (Federal). Ένας τραπεζικός οργανισμός μπορεί να είναι υπόλογος σε ομοσπονδιακές και πολιτειακές ρυθμιστικές αρχές, ανάλογα με το είδος του καταστατικού και της δομής του. Σε αντίθεση με την Ιαπωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο, όπου η εποπτεία στον τραπεζικό, χρηματοπιστηριακό και ασφαλιστικό χώρο ασκείται από ένα μόνο χρηματοοικονομικό πρακτορείο, στις Η.Π.Α. υπάρχουν ξεχωριστά ρυθμιστικά πρακτορεία για κάθε έναν από τους παραπάνω τομείς σε πολιτειακό και σε ομοσπονδιακό επίπεδο αντίστοιχα.

Παρότι είχαν εκφραστεί αμφιβολίες κατά πόσο ένα μόνο πρακτορείο, όπως το FSA που λειτουργεί στο Ηνωμένο Βασίλειο (UK), μπορεί να αναλάβει το ρόλο του ελέγχου όλων των εμπορικών τραπεζών και των αποταμιευτικών ιδρυμάτων (savings institutions), η τάση για ενοποίηση των ρυθμιστικών αρχών εντατικοποιήθηκε το 1989 με την ψήφιση του νομοσχεδίου Financial Institutions Reform, Recovery and Enforcement (FIRREA). Ένας από τους όρους του FIRREA επέτρεπε στις εμπορικές τράπεζες να αποκτήσουν είτε υγιή είτε αποτυχημένα ιδρύματα αποταμιεύσεων και δανείων (savings and loan associations - S&Ls). Πριν από το παραπάνω νομοσχέδιο, οι τράπεζες δεν μπορούσαν να αποκτήσουν κάποιο ίδρυμα αποταμιεύσεων και δανείων (S&Ls). Η ενοποίηση των εμπορικών τραπεζών και των S&Ls ως αποτέλεσμα του νομοσχεδίου αυτού, επιβεβαιώνει την ανάγκη για ένα μόνο ρυθμιστικό πρακτορείο που θα επιβλέπει και τους δύο κλάδους.

2.3 Ιδιοκτησιακό καθεστώς

Οι εμπορικές τράπεζες (Madura Jeff, 2010, σελ. 482) μπορεί να ανήκουν είτε σε ανεξάρτητους ιδιοκτήτες είτε σε μία συμμετοχική εταιρεία. Παρόλο που οι συμμετοχικές εταιρείες που έχουν στην ιδιοκτησία τους περισσότερες από μία τράπεζες (multi-bank holding companies) υπάρχουν, οι συμμετοχικές εταιρείες με μία μόνο τράπεζα στην ιδιοκτησία τους (one-bank holding companies - OBHCs) είναι περισσότερο συνηθισμένες. Πλέον (<http://www.fedpartnership.gov/bank-life-cycle/grow-shareholder-value/bank-holding-companies.cfm>) οι περισσότερες τράπεζες ανήκουν σε συμμετοχικές εταιρείες παρά σε ανεξάρτητους ιδιοκτήτες. Η δομή της συμμετοχικής εταιρείας ξεκινάει από το 1970, όταν τροποποιήθηκε η Πράξη Bank Holding Company του 1956, επιτρέποντας στις OBHCs να συμμετέχουν σε ποικίλες μη τραπεζικές

δραστηριότητες, όπως το leasing, το mortgage banking και την ηλεκτρονική επεξεργασία δεδομένων. Συνεπώς, οι OBHCs έχουν πολύ μεγαλύτερη προοπτική για διαφοροποίηση προϊόντος, η οποία θεωρητικά μειώνει τον κίνδυνό τους και την έκθεσή τους σε συγκεκριμένα προϊόντα.

2.4 Κανονισμός καταθέσεων

Πράξη απελευθέρωσης του 1980 (Deregulation Act of 1980)

Το Κογκρέσο για πολλά (Madura Jeff, 2010, σελ. 484) χρόνια συζητούσε σε συνεργασία με τις ρυθμιστικές αρχές και τα καταθετικά ιδρύματα τη χαλάρωση των τραπεζικών κανονισμών. Τρία είναι τα νομοσχέδια που προκάλεσαν περισσότερο ανταγωνισμό στις τραπεζικές καταθέσεις.

I) Depository Institutions Deregulation and Monetary Control Act

Το 1980 ψηφίστηκε (Madura Jeff, 2010, σελ. 484) το Depository Institutions Deregulation and Monetary Control Act (DIDMCA) για να πετύχει αυτούς τους σκοπούς. Το νομοσχέδιο περιελάμβανε ένα εύρος τροποποιήσεων, αλλά οι πιο σημαντικές μπορούν να διαχωριστούν δύο κατηγορίες: (Α) αυτές που σκοπεύουν να απελευθερώσουν τον τραπεζικό (και άλλα καταθετικά ιδρύματα) χώρο και (Β) αυτές που προτείνονται να βελτιώσουν τον νομισματικό έλεγχο. Η συγκεκριμένη εργασία εστιάζει μόνο στην πρώτη κατηγορία τροποποιήσεων.

Το DIDMCA, άσκησε (Elijah Brewer III, 1980, σελ. 3-23) πολύ σημαντική επιρροή στην απελευθέρωση του τραπεζικού κλάδου, η οποία τελικά οδήγησε σε αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών. Οι κυριότερες απελευθερωτικές τροποποιήσεις είναι:

- Σταδιακή κατάργηση του ανώτερου ύψους του καταθετικού επιτοκίου
- Δυνατότητα προσφοράς checkable deposits από όλα τα καταθετικά ιδρύματα (depository institutions) ¹
- Ευελιξία στο δανεισμό των καταθετικών ιδρυμάτων
- Σαφής τιμολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών του FED
- Αύξηση του μέγιστου ασφαλιζόμενου κατατιθέμενου ποσού

¹ Οργανισμοί ή Ιδρύματα που δέχονται καταθέσεις, όπως οι Εμπορικές Τράπεζες (Commercial Banks), οι Οργανισμοί Αποταμιεύσεων και Δανείων (Savings and Loan Associations SLAs), οι Τράπεζες Αμοιβαίων Αποταμιεύσεων (Mutual Savings Banks - MSBS) και οι Πιστωτικές Ενώσεις (Credit Union - SCUS).

Σταδιακή κατάργηση του ανώτερου ύψους των καταθετικών επιτοκίων

Τα ανώτατα ύψη επιτοκίων (που αρχικά επιβλήθηκαν μέσω του Κανονισμού Q²) σε προθεσμιακές καταθέσεις (time deposits) και καταθέσεις ταμειυτηρίου (saving deposits) των καταθετικών ιδρυμάτων, είχαν σχεδιασθεί να εξαλειφθούν με το πέρασμα του χρόνου. Μέχρι τον Απρίλιο του 1986 αυτά τα ανώτατα ύψη είχαν ολοκληρωτικά καταργηθεί, επιτρέποντας στις τράπεζες να αποφασίζουν το επιτόκιο που θα προσφέρουν στους πελάτες για τις προθεσμιακές και αποταμιευτικές καταθέσεις.

Οι τράπεζες προκειμένου να ανταγωνιστούν τα αμοιβαία κεφάλαια (mutual funds), τα οποία δεν ήταν υποκείμενα σε κανονιστικές ρυθμίσεις και προσέφεραν υψηλότερες αποδόσεις στους κατόχους τους, αύξησαν τη συνδυαζόμενη συχνότητα με την οποία πλήρωναν το επιτόκιο στις καταθέσεις. Αυτή η πολιτική αύξησε τις πληρωμές επιτοκίου αποφεύγοντας παράλληλα την αθέτηση του νόμιμου επιτοκιακού ορίου που είχε επισήμως οριστεί.

Δυνατότητα προσφοράς checkable deposits από όλα τα καταθετικά υδρύματα

Το DIDMCA επέτρεψε από το 1981 σε όλα τα καταθετικά ιδρύματα και στις πενήντα (50) πολιτείες να προσφέρουν NOW accounts (Negotiable Order of Withdrawal accounts). Παρόλο που μόνο οι εμπορικές τράπεζες είχαν το δικαίωμα να προσφέρουν λογαριασμούς όψεως (demand deposits), το πλεονέκτημα αυτό εξασθένησε μετά την καθιέρωση του DIDMCA. Το γεγονός ότι οι NOW accounts απαιτούν τυπικά ένα υψηλότερο ελάχιστο ποσό (balance) κατάθεσης, δεν τους καταστεί κατάλληλους για όλους τους πελάτες. Παρόλα αυτά η ικανότητά τους να πληρώνουν τόκο έχει προσελκύσει αυτούς που έχουν την δυνατότητα να προσφέρουν το ελάχιστο αυτό ποσό (balance).

Ευελιξία στο δανεισμό των καταθετικών ιδρυμάτων

Το DIDMCA επέτρεψε στα καταθετικά ιδρύματα να έχουν περισσότερη ευελιξία και δυνατότητα εμπλοκής σε διάφορους τύπους δανειοδότησης. Για παράδειγμα, τα S&Ls μπορούσαν πλέον να προσφέρουν, αλλά σε περιορισμένη ποσότητα, επιχειρηματικά (commercial) και καταναλωτικά δάνεια. Συνεπώς, ο ανταγωνισμός μεταξύ των καταθετικών ιδρυμάτων για καταναλωτικά και επιχειρηματικά (commercial) δάνεια αυξήθηκε και τα στοιχεία του ενεργητικού όλων των καταθετικών ιδρυμάτων έγιναν όλο και περισσότερο παρόμοια με την πάροδο του χρόνου.

² Τραπεζικός κανονισμός που περιορίζει το επιτόκιο που πληρώνουν οι τράπεζες στις καταθέσεις, ωστόσο τα Ευρωδολάρια δεν περιορίστηκαν από τον Κανόνα Q, καθώς ήταν έξω από τον έλεγχο των αρχών των Η.Π.Α.

Σαφής τιμολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών του FED

Το FED παραδοσιακά παρείχε στα μέλη του υπηρεσίες, όπως εκκαθαρίσεις επιταγών (cheque clearing) χωρίς χρέωση. Οι τράπεζες που δεν ήταν μέλη του FED ελάμβαναν αυτές τις υπηρεσίες από αλλού. Σε μια προσπάθεια να ενισχυθεί η αποδοτικότητα του τραπεζικού συστήματος, το DIDMCA απαίτησε από το FED να έχει σαφή χρέωση των υπηρεσιών του και να τις παρέχει σε όλα τα καταθετικά ιδρύματα που τις επιθυμούν, δεδομένου ότι εάν το FED δεν παρείχε αυτές τις υπηρεσίες αποτελεσματικά, τότε θα άνοιγε ο δρόμος να εισέλθουν νέες εταιρείες στην αγορά, οι οποίες θα χρέωναν χαμηλότερες τιμές. Συνεπώς, το FED θα συνέχιζε να προσφέρει μόνο αυτές τις υπηρεσίες που θα μπορούσε να παρέχει πιο αποδοτικά. Φυσικά θα εξακολουθούσε να διατηρεί τον ρυθμιστικό και νομισματικό έλεγχο, ανεξάρτητα με το ποιες άλλες υπηρεσίες θα συνέχιζε να παρέχει ή θα περιόριζε.

Αύξηση του μέγιστου ασφαλιζόμενου κατατιθέμενου ποσού

Παράλληλα με τις παραπάνω απελευθερωτικές τροποποιήσεις, το DIDMCA αύξησε το μέγιστο ασφαλιζόμενο κατατιθέμενο ποσό από 40.000\$ σε 100.000\$ ανά καταθέτη και ανά τράπεζα προκειμένου να μειωθεί ο κίνδυνος μαζικής ανάληψης καταθέσεων.

Η απήχηση του DIDMCA

Η εφαρμογή του DIDMCA είχε σημαντική επίδραση στον τραπεζικό χώρο αυξάνοντας τον ανταγωνισμό μεταξύ των καταθετικών ιδρυμάτων. Επιπλέον, υπήρξε μία στροφή από τις παραδοσιακές καταθέσεις ταμιευτηρίου (demand deposits) στους NOW accounts (Negotiable Order of Withdrawal accounts). Οι καταναλωτές μετέφεραν τα κεφάλαιά τους από τα συμβατικά βιβλιάρια (passbook) των αποταμιευτικών λογαριασμών (saving accounts) σε ποικίλους τύπους προθεσμιακών καταθέσεων (Certificates of Deposits - CDs), τα οποία πληρώνουν το επιτόκιο της αγοράς. Συνεπώς, οι τράπεζες πλέον καταβάλουν υψηλότερα επιτόκια σε αυτές τις υποχρεώσεις τους από ότι θα πλήρωναν αν το DIDMCA δεν είχε λάβει χώρα.

II) Garn-ST Germain Act

Οι τράπεζες (David Allardice, et al, 1983, σελ. 3-30) και τα καταθετικά ιδρύματα απελευθερώθηκαν ακόμη περισσότερο το 1982 με το Garn-ST Germain Act. Το νομοσχέδιο αυτό συνέβη τη χρονική στιγμή που μερικά καταθετικά ιδρύματα (ειδικά τα S&Ls) αντιμετώπιζαν έντονες χρηματοοικονομικές δυσκολίες. Μία από τις πιο σημαντικές τροποποιήσεις επέτρεψε στα καταθετικά ιδρύματα να προσφέρουν money market deposit accounts (MMDAs), οι οποίοι δεν έχουν ελάχιστη διάρκεια ωριμότητας (maturity) και ανώτατο ύψος επιτοκίου (interest ceiling cap), ενώ επιτρέπουν το πολύ

έξι συναλλαγές το μήνα (τρεις ανά cheque). Είναι παρόμοιοι με τους παραδοσιακούς λογαριασμούς που προσφέρονται από την αγορά των αμοιβαίων κεφαλαίων (money market mutual funds)³, των οποίων οι κύριες λειτουργίες είναι να πουλάνε μετοχές και να σπρώχνουν κεφάλαια για την αγορά βραχυπρόθεσμων χρεογράφων που αποδίδουν επιτόκια καθοριζόμενα από την αγορά. Τα MMDAs προσφέρουν στους αποταμιευτές παρόμοια οφέλη και συνεπώς επιτρέπουν στα καταθετικά ιδρύματα να ανταγωνιστούν την αγορά των αμοιβαίων κεφαλαίων (money market mutual funds) προκειμένου να προσελκύσουν το κεφάλαιο των αποταμιευτών.

Η δεύτερη σημαντική απελευθερωτική τροποποίηση του Garn-ST Germain Act ήταν ότι επέτρεψε στα καταθετικά ιδρύματα να αποκτήσουν χρεοκοπημένα ιδρύματα (failing institutions) ανεξαρτήτως γεωγραφικών συνόρων. Στόχος ήταν να μειωθεί ο αριθμός των τραπεζικών πτωχεύσεων που απαιτούσαν ρευστότητα, καθώς οι πιθανότητες να βρεθεί ένας υποψήφιος αγοραστής για ένα χρεοκοπημένο ίδρυμα αυξήθηκαν όταν καταργήθηκαν τα γεωγραφικά σύνορα. Επιπλέον, με τον ανταγωνισμό να αναμένεται να αυξηθεί, τα καταθετικά ιδρύματα που κατά το παρελθόν απαγορευόταν να εισέλθουν σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, πλέον μπορούσαν να επεκταθούν μέσω της απόκτησης χρεοκοπημένων ιδρυμάτων.

Παρόλο που ο κατάλληλος βαθμός απελευθέρωσης των κανονισμών (deregulation) αμφισβητείται και ουσιαστικά δεν μπορεί να προσδιορισθεί, οι καταναλωτές φαίνεται να έχουν ωφεληθεί από αυτές τις απελευθερωτικές κινήσεις. Πλέον μπορούν και απολαμβάνουν μεγαλύτερη ποικιλία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, η τιμολόγηση των οποίων είναι ελεγχόμενη και διατηρείται σε χαμηλά επίπεδα, λόγω του εντεινόμενου ανταγωνισμού.

III) Interstate Banking Act

Τον Σεπτέμβριο του 1994 το Κογκρέσο ψήφισε το Riegle-Neal Interstate Banking and Branching Efficiency Act, το οποίο κατάργησε τους περιορισμούς της διαπολιτειακής δικτύωσης (www.federalreserve.gov/newsevents/speech/kroszner20060406a.htm) και συνεπώς στη συνέχεια αύξησε τον ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζών για τις καταθέσεις. Η διεθνοποίηση της διαπολιτειακής τραπεζικής βοήθησε τις τράπεζες να αναπτύξουν και να πετύχουν οικονομίες κλίμακας (economies of scale). Επέτρεψε επίσης στις τράπεζες που βρίσκονται σε δυσκίνητες αγορές να εισέλθουν σε αγορές

³ Αμοιβαία κεφάλαια που συγκεντρώνουν τις επενδύσεις τους στην αγορά χρεογράφων (money market securities), τα οποία είναι βραχυπρόθεσμα, όπως τα Κρατικά Έντοκα Γραμμάτια (Treasury bills) ή τις Προθεσμιακές Καταθέσεις (certificates of deposit - CDs), των οποίων η ωρίμανση είναι ένα χρόνο ή λιγότερο.

όπου οι οικονομικές συνθήκες ήταν πιο ευνοϊκές. Οι τράπεζες σε όλες τις αγορές πιέζονταν να γίνουν πιο αποδοτικές εξαιτίας του αυξημένου ανταγωνισμού.

2.5 Η Ασφάλεια των καταθέσεων

Οι Η.Π.Α. ήταν η πρώτη χώρα (Madura Jeff, 2010, σελ. 482) που επισήμως ψήφισε νόμο για την ασφάλεια των καταθέσεων προκειμένου να προστατευτούν οι καταθέτες από ενδεχόμενες χρεοκοπίες τραπεζών.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1920 και (www.fdic.gov/about/history/index.html) μέχρι στις αρχές της δεκαετίας του 1930 οι Η.Π.Α. και ο υπόλοιπος κόσμος δοκιμάστηκε από μία σοβαρή οικονομική ύφεση, γνωστή ως Μεγάλη Οικονομική Ύφεση (Κράχ). Την περίοδο εκείνη στις Η.Π.Α η ανεργία ανερχόταν στο 25% και το Χρηματιστήριο παρουσίασε πτώση της τάξεως του 75% από το 1929. Οι μαζικές αναλήψεις χρημάτων (bank runs) από τις τράπεζες ήταν συχνό φαινόμενο δεδομένου ότι μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν υπήρχε καμία εγγύηση για την ασφάλεια των καταθέσεων σε αυτές και όλο τον κίνδυνο σε περίπτωση πτώχευσης μιας τράπεζας τον επωμίζονταν οι καταθέτες. Πάνω από 5.100 τράπεζες (Madura Jeff, 2010, σελ. 483) χρεοκόπησαν κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Οικονομικής Ύφεσης (Κράχ) του 1930-1932, αριθμός που αντιστοιχεί σε πάνω από το 20% των τραπεζών που υπήρχαν εκείνη την περίοδο. Η αρχική αναστάτωση των χρεοκοπιών οδήγησε τους καταθέτες σε αναλήψεις των χρημάτων τους από τις τράπεζες φοβούμενοι ότι οι πτωχεύσεις των τραπεζών θα εξαπλωθούν με αποτέλεσμα να χάσουν τις αποταμιεύσεις τους. Οι αντιδράσεις αυτές οδήγησαν τελικά περισσότερες τράπεζες σε πτώχευση καθώς προκλήθηκε πρόβλημα στο μετοχικό κεφάλαιο των τραπεζών και έλλειψη ρευστότητας. Εάν υπήρχε πρόβλεψη για την ασφάλεια των καταθέσεων, τότε οι καταθέτες πιθανόν να μην είχαν τραπεί σε φυγή και αδιαμφισβήτητα αρκετές πτωχεύσεις τραπεζών να είχαν αποφευχθεί.

Το 1933, λόγω του πανικού που προκλήθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1920, (www.fdic.gov/about/learn/symbol/index.html) με την υπογραφή του Banking Act δημιουργήθηκε ο ανεξάρτητος οργανισμός Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC), ο οποίος εγγυάται για την ασφάλεια των καταθέσεων τις εμπορικές τράπεζες και στους αποταμιευτικούς οργανισμούς (thrifts institutions).

Την ασφάλεια των καταθέσεων (www.fdic.gov/regulations/laws/important/index.html) στα Savings & Loans Associations (S&Ls) αρχικά την εγγυούταν το Federal Savings

and Loan Insurance Corporation (FSLIC), το οποίο δημιουργήθηκε το 1934. Το 1980 το FSLIC χρεοκόπησε και καταργήθηκε εξαιτίας της κρίσης των S&Ls και η ευθύνη μεταφέρθηκε στο FDIC.

Για την εγγύηση (www.ncua.gov/about/History/Pages/History.aspx) των καταθέσεων στα Credit Unions το 1970 το Κογκρέσο καθιέρωσε ένα ξεχωριστό ταμείο (fund), το National Credit Union Share Insurance Fund (NCUSIF).

Το ποσό των καταθέσεων (Federal Deposit Insurance Corporation, 1998, σελ. 1-2) ανά άτομο το 1933 που ασφαλιζόταν από το FDIC ήταν μέχρι \$2.500, το οποίο έπειτα από διαδοχικές αυξήσεις, ανήλθε σε \$100.000 το 1980. Το ποσό αυτό σήμερα (www.fdic.gov/news/news/press/2010/pr10161.html) αυξήθηκε προσωρινά από το Κογκρέσο λόγω της κρίσης του 2008 σε \$250,000 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2013, ως μέρος του Emergency Economic Stabilization Act του 2008 (γνωστό και ως bailout act), ενώ από 1 Ιανουαρίου του 2014 θα επανέλθει στο ύψος των \$100,000 για όλες τις κατηγορίες καταθέσεων εκτός από τους IRAs και συγκεκριμένους συνταξιοδοτικούς λογαριασμούς, για τους οποίους θα συνεχιστεί να ισχύει το ποσό των \$250,000 ανά καταθέτη. Το παραπάνω νομοσχέδιο σκόπευε να αποκαταστήσει τα προβλήματα ρευστότητας των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων και να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη στο τραπεζικό σύστημα. Σημειώνεται ότι οι καταθέσεις σε υποκαταστήματα τραπεζών των Η.Π.Α. σε άλλες χώρες δεν ασφαίζονται από το FDIC.

Ο ρόλος του FDIC για την ισορροπία του τραπεζικού κλάδου είναι πολύ σημαντικός καθώς συμβάλει καθοριστικά στην αποφυγή μαζικών αναλήψεων (bank runs). Οι καταθέτες δεν αντιδρούν άμεσα σε αναλήψεις των αποταμιεύσεών τους εξαιτίας μόνο μιας φήμης που πιθανόν να δημιουργηθεί για μία τράπεζα ή για το τραπεζικό σύστημα, όταν γνωρίζουν ότι οι καταθέσεις τους καλύπτονται με ασφάλιση από την Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση.

Ο συνδυασμός (Madura Jeff, 2010, σελ. 483) των κεφαλαίων (pool of capital) που χρησιμοποιούνται για να καλύψουν τις ασφαλισμένες καταθέσεις είναι γνωστά ως Bank Insurance Fund⁴. Τα κεφάλαια αυτά χρηματοδοτούνται μέσω ετήσιων ασφαλιστρών που καταβάλλουν οι καλυπτόμενες από το FDIC εμπορικές τράπεζες. Το ετήσιο ασφαλιστρο αυξήθηκε το 2009, καθώς το FDIC χρησιμοποιούσε πραγματικά αποθεματικά κατά τη διάρκεια της πιστωτικής κρίσης για να αποζημιώσει τους

⁴ Το αποθεματικό κεφάλαιο που χρησιμοποιείται από το FDIC για να καλύψει τις χρεοκοπημένες τράπεζες. Το κεφάλαιο αυτό χρηματοδοτείται από τα ασφαλιστρα (deposit insurance premium) που καταβάλλουν οι εμπορικές τράπεζες.

καταθέτες των χρεοκοπημένων τραπεζών. Συνεπώς, το ετήσιο ασφάλιστρο κυμαίνεται από 12 cents έως 50 cents ανά \$100 κατάθεσης, και το οποίο είναι εξαρτώμενο από τη χρηματοοικονομική κατάσταση της κάθε τράπεζας. Οι περισσότερες τράπεζες πληρώνουν μεταξύ 12 και 14 cents. Τα αποθεματικά του FDIC ανέρχονται σήμερα σε \$45 δισεκατομμύρια περίπου ή αντιστοιχούν στο 1% όλων των ασφαλισμένων καταθέσεων.

Οι τράπεζες που ασφαλίζονται από το FDIC υποχρεούνται να πληρώνουν ετήσιο ασφάλιστρο. Μέχρι το 1991 οι πιο ριψοκίνδυνες τράπεζες λάμβαναν την ίδια ασφάλεια για τους καταθέτες τους με τις τράπεζες που δεν αναλάμβαναν ιδιαίτερο κίνδυνο. Καθώς οι πιο ριψοκίνδυνες τράπεζες είχαν περισσότερες πιθανότητες να πτωχεύσουν και συνεπώς να χρειασθούν ασφαλιστική κάλυψη (insurance payout), πριμοδοτούντουσαν έμμεσα από τις πιο δυνατές και ασφαλέστερες τράπεζες. Αυτή η ενέργεια των ασφαλισμένων τραπεζών να αναλαμβάνουν περισσότερους κινδύνους επειδή οι καταθέτες τους είναι προστατευμένοι είναι γνωστή ως το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου (moral hazard problem)⁵, το οποίο μεγάλωσε στα τέλη της δεκαετίας του '80 και στις αρχές της δεκαετίας του '90, καθώς ο αριθμός των χρεοκοπημένων τραπεζών αυξήθηκε. Το αποθεματικό κεφάλαιο (insurance fund) του FDIC μειώθηκε ως αποτέλεσμα του κόστους που προκλήθηκε από το κλείσιμο αρκετών τραπεζών.

Το Κογκρέσο και οι ρυθμιστικές αρχές παρακινήθηκαν να αναζητήσουν τρόπο για να αποθαρρύνουν τις τράπεζες να αναλαμβάνουν υπερβολικούς κινδύνους και να ανατροφοδοτήσουν το Bank Insurance Fund. Ως αποτέλεσμα, το 1991 θεσπίστηκε το Federal Deposit Insurance Corporation Improvement Act (FDICIA) με το οποίο καθιερώθηκε ότι το καταβαλλόμενο ασφάλιστρο από τις τράπεζες να υπολογίζεται με βάση τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο, μειώνοντας με αυτό το τρόπο το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου.

Πριν από το 2006 το Bank Insurance Fund συγκέντρωνε ασφάλιστρα για να παράσχει ασφάλεια στις τράπεζες, ενώ το Savings Association Insurance Fund (SAIF) συγκέντρωνε ασφάλιστρα για να παράσχει ασφάλεια στα αποταμιευτικά ιδρύματα. Το 2006 τα δύο παραπάνω ασφαλιστικά κεφάλαια συγχωνεύτηκαν σε ένα, το λεγόμενο Deposit Insurance Fund, το οποίο ελέγχεται από το FDIC.

⁵ Αναφέρεται στο σύστημα τιμολόγησης της ασφάλισης των καταθέσεων (deposit insurance pricing system) που υπήρχε μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Τα ασφάλιστρα ανά \$100 κατάθεσης ήταν ίδια για όλες τις εμπορικές τράπεζες. Αυτό το σύστημα δημιούργησε μία έμμεση πριμοδότηση από τις ασφαλέστερες προς τις πιο ριψοκίνδυνες τράπεζες και ενθάρρυνε γενικά τις τράπεζες να αναλαμβάνουν περισσότερους κινδύνους.

2.6 Κεφαλαιακή επάρκεια

Οι τράπεζες (Madura Jeff, 2010, σελ. 488) υπόκεινται σε απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας (capital requirements), που τις υποχρεώνει να διατηρούν ένα ελάχιστο ποσό ιδίων κεφαλαίων ως ποσοστό του συνόλου του ενεργητικού τους (total assets). Γενικά οι τράπεζες θα προτιμούσαν να διατηρούν ένα χαμηλό ποσό κεφαλαίου για να ενισχύουν το δείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων τους (return on equity ratio). Οι ρυθμιστικές αρχές όμως υποστηρίζουν ότι οι τράπεζες πρέπει να κρατούν ένα ικανοποιητικό ποσό κεφαλαίου για να μπορούν να απορροφούν ενδεχόμενες ζημιές. Αυτό μπορεί να συμβάλει στη μείωση των χρεοκοπημένων τραπεζών ενισχύοντας την εμπιστοσύνη των καταθετών στο τραπεζικό σύστημα.

Το 1981 τα ελάχιστα απαιτούμενα κεφάλαια (capital requirements) των τραπεζών στις ΗΠΑ επιβάλλονταν από τρία διαφορετικά ρυθμιστικά πρακτορεία. Το 1985 παρόλο που το ύψος των απαιτούμενων κεφαλαίων έγινε ομοιόμορφο για όλα τα ρυθμιστικά πρακτορεία, εξακολουθούσαν να υπάρχουν οι παρακάτω δύο διαφορές:

- α) όλες οι τράπεζες με πάνω από \$150εκατ. ενεργητικό ήταν υποκείμενες στις ίδιες κεφαλαιακές απαιτήσεις ακόμα και αν κάποιες από αυτές αναλάμβαναν περισσότερο κίνδυνο από τις άλλες και
- β) οι τράπεζες που βρίσκονταν εκτός ΗΠΑ ήταν υποκείμενες στις αντίστοιχες κεφαλαιακές απαιτήσεις της χώρας τους. Αυτό έδινε στις τράπεζες που ήταν υποκείμενες σε χαμηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των τραπεζών των ΗΠΑ. Αυτές οι τράπεζες μπορούσαν να πετύχουν καλύτερο δείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων (return on equity) με χαμηλότερα περιθώρια κέρδους εξαιτίας του χαμηλότερου επιπέδου διατήρησης απαιτούμενου κεφαλαίου.

Συνεπώς, οι τράπεζες αυτές μπορούσαν να κερδίσουν μερίδιο αγοράς προσφέροντας χαμηλότερες τιμές από ανταγωνίστριες τράπεζες των ΗΠΑ, οι οποίες ήταν υποκείμενες σε υψηλότερα επίπεδα απαιτούμενων κεφαλαίων.

Το 1988, οι κεντρικές τράπεζες 12 χωρών συμφώνησαν να έχουν κοινές κεφαλαιακές απαιτήσεις και δημιούργησαν το Basel Accord I, το οποίο μετρίασε τις παραπάνω διαφορές. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έγιναν ομοιόμορφες για όλες τις χώρες ώστε όλες οι τράπεζες των χωρών αυτών να μην μπορούν να εκμεταλλευτούν το παραπάνω ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Επιπρόσθετα, οι συγκεκριμένες απαιτήσεις ήταν σε συνάρτηση του κινδύνου που αναλάμβανε η κάθε τράπεζα, έτσι για παράδειγμα οι πιο

ρισοκίνδυνες τράπεζες έπρεπε να διατηρούν υψηλότερα επίπεδα κεφαλαίων, το οποίο τις αποθάρρυνε να εκτίθενται σε υπερβολικούς κινδύνους.

Οι παραπάνω κεφαλαιακές απαιτήσεις καθιερώθηκαν σιγά σιγά, ώστε οι τράπεζες που είχαν έλλειψη κεφαλαίου να έχουν χρόνο να αποκτήσουν την απαιτούμενη κεφαλαιακή βάση. Μέχρι τα τέλη του 1992, οι τράπεζες έπρεπε να έχουν δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας τουλάχιστον 8% σε σχέση με το σταθμισμένο ως προς τον κίνδυνο Ενεργητικό τους, με ελάχιστο δείκτη βασικού κεφαλαίου "Tier 1" 4%. Το Tier 1 αποτελείται κυρίως από το καταβεβλημένο κοινό μετοχικό κεφάλαιο, τη διαφορά υπέρ το άρτιο, τα κέρδη εις νέον και το προνομιούχο μετοχικό κεφάλαιο ενώ το Tier 2 περιλαμβάνει τα αποθεματικά για κάλυψη ενδεχόμενων ζημιών από επισφαλή δάνεια (μέχρι κάποιο μέγιστο ποσό) και το χρέος μειωμένης εξασφάλισης (subordinated debt).

Το Ενεργητικό σταθμίζεται ανάλογα με τον κίνδυνο. Τα πιο ασφαλή στοιχεία του Ενεργητικού, όπως το ταμείο, έχουν μηδενικό συντελεστή στάθμισης, ενώ τα πιο επικίνδυνα έχουν συντελεστή στάθμισης 100. Τα απαιτούμενα κεφάλαια ορίζονται ως ποσοστό των σταθμισμένων ως προς τον κίνδυνο στοιχείων του Ενεργητικού, ώστε οι πιο ρισκοκίνδυνες τράπεζες να υποχρεώνονται σε υψηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις.

Το 1996 το Basel Accord I βελτιώθηκε ώστε να λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τους τραπεζικούς κινδύνους. Η βελτίωση αυτή δίνει την εντολή ότι κατά τον υπολογισμό των ελαχίστων απαιτούμενων κεφαλαίων θα πρέπει να λαμβάνεται επίσης υπόψη η ευαισθησία των τραπεζών στις συνθήκες της αγοράς, όπως στις τιμές των μετοχών, στα επιτόκια και στις τιμές συναλλάγματος.

Τα τελευταία χρόνια, οι τραπεζικές ρυθμιστικές αρχές, οι οποίες συνέστησαν (The Federal Reserve System: Purposes and Functions, 2005, σελ. 73-74) τη λεγόμενη Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee), ήρθαν σε μία νέα συμφωνία, τη λεγόμενη Basel II, η οποία βελτιώνει τις μεθόδους μέτρησης των κινδύνων και ενισχύει τη διαφάνεια σχετικά με τον αναλαμβανόμενο τραπεζικό κίνδυνο προς τους πελάτες των τραπεζών. Στόχος είναι η σωστή ερμηνεία του κινδύνου της εκάστοτε τράπεζας ώστε οι τραπεζικές απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας να είναι σύμφωνες με τον κίνδυνο. Το παραπάνω αποτελεί μεγάλη πρόκληση καθώς διαφορετικές τράπεζες μπορεί να έχουν διαφορετικά επίπεδα κινδύνου ακόμη και αν έχουν την ίδια σύνθεση επιχειρηματικών, στεγαστικών και άλλων ειδών δανείων. Τα επίπεδα κινδύνου μπορεί να διαφέρουν εάν για παράδειγμα κάποιες τράπεζες απαιτούν επαρκείς διασφαλίσεις για την κάλυψη των δανείων τους. Επιπλέον, κάποιες τράπεζες μπορεί να παίρνουν θέσεις σε παράγωγα

χρεόγραφα που μειώνουν τον πιστωτικό τους κίνδυνο, ενώ άλλες μπορεί να έχουν θέσεις σε παράγωγα χρεόγραφα που τον αυξάνουν. Η Basel II Accord προσπαθεί να λάβει υπόψη της τέτοιου είδους διαφοροποιήσεις μεταξύ των τραπεζών.

Η χρήση της Μεθόδου Value-at-risk για τον καθορισμό των απαιτούμενων κεφαλαίων (Capital Requirements)

Μετά τη βελτίωση της Basel Accord I το 1996, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις στις μεγάλες τράπεζες (Madura Jeff, 2010, σελ. 490) που πραγματοποιούσαν αξιόλογες εμπορικές διαπραγματεύσεις (όπως παράγωγα επιτοκίου και συναλλάγματος ή/και υπηρεσίες ανασφάλισης) αναθεωρήθηκαν για να ενσωματωθούν και οι δικές τους εσωτερικές μετρήσεις του κινδύνου αγοράς, οι οποίες αντικατοπτρίζουν την έκθεση των κινήσεων στις δυνάμεις της αγοράς, όπως τα επιτόκια, τιμές μετοχών, συναλλαγματικές ισοτιμίες, κ.λπ. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις που επιβάλλονται για να καλύψουν τον κίνδυνο της αγοράς βασίζονται στην εκτίμηση του κινδύνου από την ίδια την τράπεζα μέσω της εφαρμογής του μοντέλου Value-at-risk (VAR). Οι συμμετέχοντες στην Χρηματιστηριακή Αγορά χρησιμοποιούν συνήθως αυτό το μοντέλο για να υπολογίσουν τον κίνδυνο ενός χαρτοφυλακίου μετοχών (stock portfolio). Κατά παρόμοιο τρόπο οι τράπεζες αποτιμούν τον κίνδυνό τους.

Το VAR μοντέλο μπορεί να εφαρμοστεί με διαφορετικούς τρόπους για να καθορίσει τα απαιτούμενα κεφάλαια. Γενικά, μία τράπεζα ορίζει το VAR ως την εκτιμώμενη πιθανή ζημιά από εμπορικές πράξεις που θα μπορούσε να προκύψει από δυσμενής κινήσεις στην αγορά. Οι τράπεζες γενικά χρησιμοποιούν ένα 99% επίπεδο εμπιστοσύνης, εννοώντας ότι υπάρχει 1% πιθανότητα όπου η ζημιά σε μία συγκεκριμένη μέρα να είναι λιγότερη ευνοϊκή από αυτή που εκτιμήθηκε με τη μέθοδο VAR. Όταν εφαρμόζεται για ημερήσιο επενδυτικό ορίζοντα, τότε η πραγματική ζημιά από μία εμπορική πράξη δεν θα πρέπει να υπερβαίνει την εκτιμώμενη ζημιά με τη μέθοδο VAR για περισσότερες από μία στις 100 ημέρες. Οι τράπεζες εκτιμούν το VAR υπολογίζοντας την πιθανότητα συγκεκριμένων δυσμενών γεγονότων αγοράς (όπως μία απότομη αλλαγή των επιτοκίων) και την πιθανή ευαισθησία ως αντίδραση σε αυτά τα γεγονότα. Οι τράπεζες με τη μέγιστη δυνατή ζημιά βασιζόμενη σε ένα 99% επίπεδο εμπιστοσύνης υπόκεινται σε υψηλότερα επίπεδα διατήρησης κεφαλαιακών απαιτήσεων (capital requirements).

Η εστίαση στις καθημερινές κινήσεις των τιμών υποχρεώνει τις τράπεζες να ελέγχουν σε συνεχόμενη βάση τις εμπορικές θέσεις (trading positions) ώστε να είναι ανά πάσα στιγμή ενήμερες για τις ζημιές και τις ενδεχόμενες ζημιές. Η πλειοψηφία των τραπεζών σήμερα έχει πρόσβαση στις τρέχουσες αξίες των αγορών των δικών τους εμπορικών

θέσεων στο τέλος της κάθε ημέρας. Εάν οι τράπεζες χρησιμοποιούσαν μακροχρόνιο ορίζοντα, όπως μήνα, τότε θα μπορούσαν να εμφανισθούν μεγαλύτερες ζημιές πριν αυτές να γίνουν αντιληπτές.

Η εγκυρότητα μιας τραπεζικής εκτίμησης VAR αξιολογείται συγκρίνοντας τα ημερήσια πραγματικά κέρδη ή ζημιές με τα εκτιμώμενα με τη μέθοδο VAR για μία συγκεκριμένη περίοδο. Εάν η μέθοδος VAR χρησιμοποιείται σωστά, τότε μόνο το 1% των ημερήσιων πραγματικών διαπραγματεύσιμων ημερών θα πρέπει να δείξει αποτελέσματα χειρότερα από τα εκτιμώμενα με τη VAR. Στην πραγματικότητα, οι τράπεζες μπορεί να μην ανησυχούν πολύ εάν όλα τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων τους υπερβαίνουν τις εκτιμήσεις τους με τη VAR, καθώς αυτό δηλώνει ότι μπορεί να έχουν υπερεκτιμήσει τους κινδύνους για τη συγκεκριμένη περίοδο. Ωστόσο θα μπορούσαν να είναι ανήσυχοι (όπως θα ήταν οι ρυθμιστικές αρχές) εάν τα πραγματικά αποτελέσματα από τις εμπορικές πράξεις εμφανιζόντουσαν συχνά χειρότερα από τα εκτιμώμενα με τη VAR.

Το μοντέλο VAR δεν ήταν γενικά αποτελεσματικό στην ανίχνευση του κινδύνου των τραπεζών κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Ειδικότερα, απέτυχε να αναγνωρίσει το βαθμό με τον οποίο η αξία στοιχείων του Ενεργητικού μιας τράπεζας (όπως mortgage securities ή mortgage-backed securities) μπορούσε να μειωθεί κάτω από δυσμενής συνθήκες. Η χρήση ιστορικών στοιχείων πριν από το 2007 δεν κατάφερε να εκτιμήσει τον κίνδυνο των ενυπόθηκων επενδύσεων, καθώς τέτοιου είδους επενδύσεις κατά τη διάρκεια εκείνης της περιόδου υπό συνήθεις συνθήκες είχαν χαμηλές αθετήσεις. Συνεπώς, η μέθοδος VAR δεν ήταν επαρκής για την πρόβλεψη πιθανών εκτιμώμενων ζημιών. Αρκετές τράπεζες εμφάνισαν μεγαλύτερες ζημιές από αυτές που θεωρούσαν πιθανές το 2008 και συνεπώς έπρεπε να εξαντλήσουν κάποια από τα κεφάλαιά τους προκειμένου να απορροφήσουν τις ζημιές αυτές. Κάποιες τράπεζες συμπλήρωσαν την εκτίμηση της VAR με δικά τους stress test.

Οι ρυθμιστικές αρχές ελέγχουν (Madura Jeff, 2010, σελ. 491) στενά τα επίπεδα των τραπεζικών κεφαλαίων κατά τη διάρκεια περιόδων που επικρατούν αδύναμες οικονομικές συνθήκες, καθώς οι τράπεζες μπορεί να χρειάζονται να βασισθούν στα δικά τους κεφάλαια για να προστατευτούν από ζημιές και να αποφύγουν την πτώχευση. Κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης 2008-2009, οι ρυθμιστικές αρχές τοποθέτησαν τα δικά τους κεφάλαια σε κάποιες τράπεζες, παίρνοντας με αυτό το τρόπο μέρος της ιδιοκτησίας των τραπεζών. Τον Απρίλιο του 2009 οι ρυθμιστικές αρχές εφάρμοσαν stress test στις 19 μεγαλύτερες bank holding companies για να

προσδιορίσουν εάν οι τράπεζες διέθεταν αρκετά κεφάλαια. Οι τράπεζες αυτές είχαν χορηγήσει τα μισά δάνεια που δόθηκαν από τις τράπεζες των Η.Π.Α. Αυτού του είδους η αποτίμηση του τραπεζικού κεφαλαίου από τις ρυθμιστικές αρχές ίσως να εφαρμόζεται συχνά στο μέλλον ώστε να διαβεβαιώνεται ότι οι τράπεζες διαθέτουν ικανοποιητικά κεφάλαια.

Ένα από τα stress test που εφαρμόστηκε στις τράπεζες τον Απρίλιο του 2009 περιελάμβανε πρόβλεψη για την πιθανή επίδραση που θα είχε στα επίπεδα των τραπεζικών κεφαλαίων μία συνέχιση της διάρκειας της ύφεσης που υπήρχε εκείνη τη στιγμή περισσότερο από ότι αναμενόταν. Από τη στιγμή που αρκετές τράπεζες είχαν ήδη ζημιές εκείνη τη στιγμή, αυτό το δυσμενές σενάριο θα οδηγούσε αυτές τις τράπεζες να εμφανίσουν περισσότερες ζημιές και να συνεχίσουν να εμφανίζουν στο μέλλον. Συνεπώς, οι τράπεζες θα πρέπει να χρησιμοποιούν περιοδικά μέρος των κεφαλαίων τους για να καλύπτουν τις ζημιές, το οποίο συνεπάγεται μείωση των κεφαλαίων τους με το πέρασμα του χρόνου.

Ο αντίκτυπος ενός δυσμενούς σεναρίου, όπως μία βαθύτερη ύφεση, είναι διαφορετικός για κάθε τράπεζα. Κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης, οι τράπεζες που το μεγαλύτερο μέρος του ενεργητικού τους αποτελούνταν από ακίνητα περιουσιακά στοιχεία αναμενόταν να εμφανίσουν μεγαλύτερες ζημιές εάν οι οικονομικές συνθήκες χειροτέρευαν, καθώς οι αξίες των ακινήτων ήταν πολύ ευαίσθητες στις συνθήκες αυτές. Συνεπώς, οι τράπεζες που είχαν σημαντική έκθεση σε αξίες ακινήτων ήταν περισσότερο πιθανό να βιώσουν κεφαλαιακές ελλείψεις εάν η ύφεση διαρκούσε περισσότερο από ότι αναμενόταν. Οι ρυθμιστικές αρχές εστίασαν την προσοχή τους στις τράπεζες που δεν τα πήγαν καλά στα stress test τον Απρίλιο του 2009 προκειμένου να διασφαλίσουν ότι οι τράπεζες αυτές θα έχουν αρκετά κεφάλαια πραγματοποιώντας αύξηση μετοχικού κεφαλαίου μέσω της έκδοσης νέων μετοχών. Ωστόσο, εάν πίστευαν ότι δεν θα συγκέντρωναν επαρκή κεφάλαια με την έκδοση νέων μετοχών, τότε θα μπορούσαν να εκδώσουν προνομιούχες μετοχές στο FED.

2.7 Κανονισμός χορηγήσεων

Οι τράπεζες μπορούν να δανείζουν (<http://ecfr.gpoaccess.gov/cgi/t/text/text-idx?c=ecfr;sid=6857bea293a9e77c2df6f3a30d03ef1b;rgn=div5;view=text;node=12%3A1.0.1.1.30;idno=12;cc=ecfr>) μέχρι το 15% του κεφαλαίου τους σε κάθε μεμονωμένο δανειολήπτη και μέχρι το 25% εάν το τμήμα της πίστωσης που υπερβαίνει το αρχικό

ποσοστό δανειοδότησης είναι πλήρως διασφαλισμένο. Το παραπάνω αναγκάζει ως ένα βαθμό τις τράπεζες να διευρύνουν ως ένα βαθμό την ποικιλία των δανείων τους.

Η δημοτικότητα (C.E.V. Borio, 1990, σελ. 3-57) των Highly Leveraged Loans για την υποστήριξη εξαγορών επιχειρήσεων (LBOs ή acquisitions) και άλλων δραστηριοτήτων (αναδιάρθρωσης μετοχικού κεφαλαίου – recapitalization), προκάλεσε την ανησυχία των τραπεζικών ρυθμιστικών αρχών οι οποίες ξεκίνησαν να ελέγχουν την ποσότητα των Highly Leveraged Transactions (HLT). Οι περιορισμοί των HLT ορίζονται από το Office of the Comptroller of Currency, το Federal Reserve Board και το Federal Deposit Insurance Corporation. Τα HLTs είναι δάνεια σε εταιρείες των οποίων οι υποχρεώσεις υπερβαίνουν το 75% του ενεργητικού τους ή οι υποχρεώσεις τους διπλασιάζονται και αυξάνονται σε ένα επίπεδο πάνω από το 50% του ενεργητικού τους. Τα HLTs μπορούν να θεωρηθούν ως junk bonds καθώς και τα δύο ενέχουν κίνδυνο αθέτησης της υποχρέωσης (default risk), με τη διαφορά ότι τα HLTs είναι περισσότερο ασφαλή και έχουν πιο ισχυρές ρήτρες εξαιτίας της δομής τους.

Οι ρυθμιστικές αρχές ελέγχουν επίσης (<http://ecfr.gpoaccess.gov/cgi/t/text/text-idx?c=ecfr;sid=6857bea293a9e77c2df6f3a30d03ef1b;rgn=div5;view=text;node=12%3A1.0.1.1.30;idno=12;cc=ecfr>) την έκθεση των τραπεζών σε ξένες χώρες. Οι τράπεζες σήμερα υποχρεώνονται από τις ρυθμιστικές αρχές να αναφέρουν τυχόν σημαντική έκθεσή τους σε εξωτερικό χρέος (foreign dept), δίνοντας στους επενδυτές και στους πιστωτές πρόσβαση σε περισσότερη λεπτομερή πληροφόρηση για τη σύνθεση του τραπεζικού δανειακού χαρτοφυλακίου τους (bank loan books).

Τέλος, οι τράπεζες υποχρεώνονται να διαβεβαιώνουν ότι προσπαθούν (www.federalreserve.gov/communitydev/cra_about.htm) να εξυπηρετήσουν τις πιστωτικές ανάγκες των κοινοτήτων στις οποίες δραστηριοποιούνται. Το Community Reinvestment Act (CRA) το 1977 (το οποίο αναθεωρήθηκε το 1995) απαιτεί από τις τράπεζες να ικανοποιούν τις πιστωτικές ανάγκες των ικανών δανειζόμενων στην κοινότητά τους, ακόμα και αν είναι χαμηλού ή μεσαίου εισοδήματος. Το CRA δεν σκόπευε να πιέσει τις τράπεζες να δώσουν δάνεια υψηλού κινδύνου, αλλά να διασφαλίσει το γεγονός ότι χαμηλότερου εισοδήματος (και ικανοί) δανειστές λάμβαναν τα δάνεια που αιτούσαν. Η επίδοση της κάθε τράπεζας σε αυτό τον τομέα αξιολογείται περιοδικά από την αντίστοιχη ρυθμιστική αρχή.

2.8 Κανονισμός επενδύσεων σε χρεόγραφα

Οι τράπεζες (Madura Jeff, 2010, σελ. 472) αγοράζουν διάφορα είδη χρεογράφων. Το πλεονέκτημα των επενδυμένων κεφαλαίων σε χρεόγραφα έναντι εκείνων που επενδύονται σε δάνεια είναι ότι τα χρεόγραφα τείνουν να είναι περισσότερο ρευστοποιήσιμα. Επιπλέον, οι τράπεζες μπορούν εύκολα να επενδύσουν σε χρεόγραφα, καθώς απαιτούνται περισσότεροι πόροι για να αξιολογήσεις αιτούντες δανείων και να υποστηρίξεις τα δάνεια αυτά. Ωστόσο, οι αποδόσεις των επιτοκίων είναι συνήθως υψηλότερες στα δάνεια από ότι στα χρεόγραφα.

Οι τράπεζες μπορούν να επενδύουν (http://ecfr.gpoaccess.gov/cgi/t/text/text-idx?c=ecfr&sid=6857bea293a9e77c2df6f3a30d03ef1b&tpl=/ecfrbrowse/Title12/12cfr1_main_02.tpl) απεριόριστα σε **Κρατικά χρεόγραφα (Treasury Securities)** ή σε **χρεόγραφα που εκδίδονται από δημόσιους οργανισμούς (Federal Agency Securities)**. Τα χρεόγραφα των δημόσιων οργανισμών διαπραγματεύονται στη δευτερογενή αγορά, η οποία δεν είναι τόσο ενεργή όσο εκείνη των κρατικών χρεογράφων. Επιπλέον, τα χρεόγραφα δημοσίων οργανισμών ενέχουν κάποιο, έστω και μικρό, κίνδυνο καθώς δεν αποτελούν άμεση υποχρέωση της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Συνεπώς, οι τράπεζες που επιλέγουν να επενδύσουν σε χρεόγραφα δημοσίων οργανισμών είναι πρόθυμες να αποδεχτούν έναν έστω και χαμηλό πιστωτικό κίνδυνο και χαμηλότερη δυνατότητα ρευστοποίησης, αλλά θα μπορούν να αποκτήσουν υψηλότερες αποδόσεις σε σχέση με τα κρατικά χρεόγραφα παρόμοιας διάρκειας.

Το Federal National Mortgage Association (Fannie Mae) και το Federal Home Loan Mortgage Corporation (Freddie Mac) είναι παραδείγματα (Madura Jeff, 2010, σελ. 472) δημόσιων οργανισμών. Τα κεφάλαια που συγκεντρώνονται από τους προαναφερόμενους δύο οργανισμούς, μέσω της έκδοσης χρεογράφων, χρησιμοποιούνται για την αγορά στεγαστικών δανείων (mortgages) από διάφορα πιστωτικά ιδρύματα. Η διάρκεια των χρεογράφων αυτών κυμαίνεται από ένα μήνα έως 25 χρόνια, ενώ οι εισπραττόμενοι τόκοι υπόκεινται σε πολιτειακούς και τοπικούς φόρους σε αντίθεση με τους τόκους των κρατικών χρεογράφων. Το 2008 οι αξίες των στεγαστικών δανείων (mortgages) που κρατούσαν οι Fannie Mae και Freddie Mac μειώθηκαν εξαιτίας των μεγάλων καθυστερούμενων ποσών και των αφερέγγυων στεγαστικών δανείων κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Συνεπώς, υπήρχαν ανησυχίες ότι οι Fannie Mae και Freddie Mac δεν θα μπορούσαν να καλύψουν της πληρωμές των εγγυημένων χρεογράφων. Τον Σεπτέμβριο του 2008 η Κυβέρνηση των Η.Π.Α. πήρε τον έλεγχο των Fannie Mae και Freddie Mac,

διασφαλίζοντας με αυτό τον τρόπο τα εγγυημένα χρεόγραφα που είχαν εκδοθεί από τους δύο αυτούς οργανισμούς.

Μία τράπεζα μπορεί επίσης να επενδύει (http://ecfr.gpoaccess.gov/cgi/t/text/text-idx?c=ecfr&sid=6857bea293a9e77c2df6f3a30d03ef1b&tpl=/ecfrbrowse/Title12/12cfr1_main_02.tpl) σε **πολιτειακά χρεόγραφα (State Securities)** και **χρεόγραφα που εκδίδονται από πολιτειακούς οργανισμούς (State Agency Securities)** με την προϋπόθεση ότι η συνολική ονομαστική αξία των χρεογράφων αυτών δεν θα υπερβαίνει το 10% του κεφαλαίου της τράπεζας. Ο ίδιος περιορισμός ισχύει και στην περίπτωση που οι τράπεζες επενδύουν σε **εταιρικές ομολογίες (corporate bonds)** και **δημοτικές ομολογίες (municipal bonds)**.

Μία τράπεζα μπορεί να μην έχει (http://ecfr.gpoaccess.gov/cgi/t/text/text-idx?c=ecfr&sid=6857bea293a9e77c2df6f3a30d03ef1b&tpl=/ecfrbrowse/Title12/12cfr1_main_02.tpl) στο χαρτοφυλάκιό της χρεόγραφα των παραπάνω δύο κατηγοριών (State and State Agency Securities καθώς και Corporate and Municipal Bonds) όπου η συνολική ονομαστική τους αξία υπερβαίνει το 10% του κεφαλαίου της. Ωστόσο, εάν τα έσοδα από την εκάστοτε έκδοση πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για την απόκτηση και μίσθωση ακινήτων και άλλων σχετικών διευκολύνσεων σε ανεξάρτητους οικονομικά και νομικά βιομηχανικούς ενοικιαστές, και εάν κάθε έκδοση είναι εξασφαλισμένη με πρώτη υποθήκη και αποκλειστικά πληρωτέα από τα έσοδα που αντλούνται από τα μισθώματα των ενοικιαστών μιας μη ακυρώσιμης μίσθωσης, τότε η τράπεζα μπορεί να εφαρμόσει το 10% του επενδυτικού περιορισμού ξεχωριστά για κάθε μία έκδοση από κάθε έναν οργανισμό.

Τέλος, οι τράπεζες μπορούν να επενδύουν (http://ecfr.gpoaccess.gov/cgi/t/text/text-idx?c=ecfr&sid=6857bea293a9e77c2df6f3a30d03ef1b&tpl=/ecfrbrowse/Title12/12cfr1_main_02.tpl) απεριόριστα σε **mortgage-backed securities (MBS)**, όπως είναι τα commercial mortgage-related security και τα residential mortgage-related security, αρκεί να αποτελούν τμήματα των ενυπόθηκων δανείων που να χαρακτηρίζονται ως χαμηλού ρίσκου. Κατά τη διάρκεια (Madura Jeff, 2010, σελ. 473) όμως της χρηματοπιστωτικής κρίσης 2008-2009, σημειώθηκαν πολλές αθετήσεις σε ενυπόθηκα δάνεια που είχαν αξιολογηθεί πολύ υψηλά από οργανισμού αξιολογήσεων. Συνεπώς, οι τράπεζες που είχαν επενδύσει σε MBS κατέγραψαν ζημιές. Η αγοραία αξία των MBS σε οποιαδήποτε τράπεζα είναι δύσκολο να αποτιμηθεί καθώς τα MBS δεν είναι τυποποιημένα και οι συναλλαγές στη δευτερογενή αγορά μεταξύ των μερών δεν πραγματοποιούνται κάτω από συγκεκριμένους κανόνες. Συνεπώς, δύο τράπεζες

μπορεί να έχουν μία αναλογία MBS ως προς τα στοιχεία του ενεργητικού τους αλλά στη μία τράπεζα τα MBS μπορεί να είναι πολύ πιο ριψοκίνδυνα από εκείνα της άλλης.

Οι τράπεζες (Madura Jeff, 2010, σελ. 485) δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούν δανεικά ή κατατεθειμένα κεφάλαια για να αγοράσουν μετοχές (common stock), παρόλο που μπορούν να διαχειρίζονται χαρτοφυλάκια μετοχών μέσω των trust accounts που ανήκουν στους πελάτες τους. Οι τράπεζες μπορούν να επενδύσουν μόνο σε ομολογίες (bonds) που έχουν αξιολογηθεί ως ποιοτικές και φερέγγυες (investment – grade quality). Οι παραπάνω περιορισμοί αποτρέπουν τις τράπεζες να αναλαμβάνουν υπερβολικά υψηλούς κινδύνους.

2.9 Κανονισμός χρηματιστηριακών υπηρεσιών

2.9.1 Το νομοσχέδιο του Glass-Steagall Act το 1933

Η νομοθετική Πράξη του 1933 (Banking Act of 1933), γνωστή ως η Πράξη του Glass-Steagall, διαχώρισε τις τραπεζικές και τις χρηματιστηριακές (securities) δραστηριότητες. Το νομοσχέδιο αυτό (James R. Barth, et.al., 2000, σελ. 1-8) παρακινήθηκε από προβλήματα που προέκυψαν το έτος 1929 όταν κάποιες τράπεζες πούλησαν χαμηλής ποιότητας αξιόγραφα σε πελάτες τους για τους οποίους είχαν δημιουργήσει trust accounts. Κάποιες τράπεζες εγκλωβίστηκαν σε εσωτερικές συναλλαγές (insider trading), αγοράζοντας ή πουλώντας εταιρικά αξιόγραφα (corporate securities) βασιζόμενες σε εμπιστευτικές πληροφορίες που παρέχονταν από εταιρείες που είχαν αιτηθεί δάνεια. Το νομοσχέδιο του Glass-Steagall απέτρεψε κάθε εταιρεία να δέχεται καταθέσεις που προέρχονται από διάθεση εταιρικών χρεογράφων (underwriting securities of corporations). Οι τράπεζες μπορούσαν να είναι οι ανάδοχοι έκδοσης (underwriters) ομολογιών εγγυημένων από το κράτος και δημόσιους οργανισμούς (obligation bonds of states and municipalities) ή να αγοράσουν και να πουλήσουν χρεόγραφα (securities) για λογαριασμό των trust accounts. Επιπλέον, μπορούσαν να διατηρούν αξιολογούμενα ως ποιοτικά και φερέγγυα ομόλογα (investment grade bonds) στο χαρτοφυλάκιό τους. Σε αυτή την περίπτωση, η τράπεζα ενεργούσε ως δανειστής και όχι ως μέτοχος.

Ο διαχωρισμός των χρηματιστηριακών (securities activities) δραστηριοτήτων από τις τραπεζικές είχε ως στόχο να αποτρέψει πιθανή σύγκρουση συμφερόντων. Η άποψη ήταν ότι εάν επιτρεπόταν στις τράπεζες να αναλαμβάνουν την αναδοχή έκδοσης εταιρικών χρεογράφων (corporate securities), τότε θα μπορούσαν να εξαναγκάσουν

τους πελάτες - επιχειρήσεις τους να αγοράζουν αυτά τα χρεόγραφα με την απειλή της διακοπής της μελλοντικής τους συνεργασίας.

Οι τράπεζες (James R. Barth, et.al., 2000, σελ. 10-11) αμφισβητούν το γεγονός ότι οποιαδήποτε πιθανή αντίθεση συμφερόντων θα μπορούσε να αποφευχθεί από τις ρυθμιστικές αρχές (regulators) και ότι εάν οι ίδιες μπορούσαν να απασχοληθούν σε χρηματιστηριακές δραστηριότητες, τότε ίσως να είχαν ευκολότερη πρόσβαση σε marketing, τεχνολογικούς και διευθυντικούς (managerial) πόρους με αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους των προσφερόμενων χρηματιστηριακών υπηρεσιών προς τους πελάτες τους. Εάν οι τράπεζες μπορούσαν να γίνουν χρηματιστηριακές υπεραγορές (supermarkets), παρέχοντας χρηματιστηριακές και τραπεζικές υπηρεσίες, τότε αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει μία πρόσθετη ευκολία στους πελάτες. Τέλος, ο αυξανόμενος ανταγωνισμός θα μπορούσε να ωθήσει όλες τις επιχειρήσεις που παρέχουν χρηματιστηριακές υπηρεσίες να λειτουργήσουν πιο αποτελεσματικά. Ωστόσο τα παραπάνω επιχειρήματα δεν έτυχαν ιδιαίτερης προσοχής και οι τράπεζες έπρεπε να αποφασίσουν ποια πορεία να διαλέξουν: Commercial Banking ή Securities underwriting/trading. Η Morgan Stanley ιδρύθηκε από τους ιδιοκτήτες της JP Morgan bankers θέλοντας να παραμείνει στη χρηματιστηριακή πλευρά των πραγμάτων.

2.9.2 Η απελευθέρωση των Underwriting Υπηρεσιών

Το 1989, το FED ενέκρινε (James R. Barth, et.al., 2000, σελ. 7-9) τις εφαρμογές ανασφάλισης υποχρεώσεων για κάποιες τράπεζες, υπό δύο προϋποθέσεις: α) οι τράπεζες θα έπρεπε να έχουν αρκετό κεφάλαιο για να υποστηρίξουν τη θυγατρική εταιρεία που θα πραγματοποιήσει το underwriting και β) οι τράπεζες θα έπρεπε να ελεγχθούν για να πιστοποιηθούν ότι το management τους είναι ικανό να πραγματοποιήσει ανασφάλισεις χρέους (underwriting debt). Το FED επίσης επέβαλε ανώτατο όριο στα έσοδα από ανασφάλισεις εταιρικών χρεών (corporate debt underwriting).

Οι τράπεζες, μέσω της προσφοράς εταιρικών ανασφαλίσεων χρεών μπορούσαν να αυξήσουν τα έσοδά από τις προμήθειες αυτών χωρίς να αυξήσουν σημαντικά το Ενεργητικό τους (Asset Base). Επιπλέον, ενώ η επέκταση των δανείων αυτόματα προκαλεί αύξηση του ποσού των απαιτούμενων κεφαλαίων (required capital), τα underwritings μπορούν να παράγουν ταμειακή ρευστότητα χωρίς αύξηση των απαιτούμενων κεφαλαίων.

Οι τράπεζες που ανασφαλίζουν εταιρικά χρέη (underwrite corporate debt) έχουν την δυνατότητα να εδραιώσουν μία σχέση συμβούλου προς τις εταιρείες, το οποίο στη συνέχεια μπορεί να τους αποφέρει περισσότερες δουλείες στον τομέα των συγχωνεύσεων και των εξαγορών. Ένας οργανισμός θα απευθυνθεί πιο εύκολα για συμβουλευτικές υπηρεσίες εξαγορών επιχειρήσεων σε μία τράπεζα που έχει την ικανότητα να ανασφαλίζει χρέη, το οποίο απαιτείται για τη χρηματοδότηση εξαγορών. Το underwriting είναι σχετικά μία νέα προσφερόμενη υπηρεσία από τις εμπορικές τράπεζες και μπορεί να εξασφαλίσει πρόσθετα κέρδη, τα οποία θα προκύψουν από τη διαφοροποίηση των τραπεζικών εργασιών (diversification benefits).

Αρκετές εμπορικές τράπεζες έχουν εξελιχθεί σε σημαντικούς συμμετόχους στον τομέα της ανασφάλισης του χρέους (debt underwriting). Ωστόσο, οι επενδυτικές τράπεζες εξακολουθούν να διεξάγουν πολύ περισσότερες συναλλαγές ανασφάλισης μετοχών (stock underwriting transactions).

2.9.3 Η πράξη εκσυγχρονισμού των χρηματιστηριακών υπηρεσιών

Το 1999 (Madura Jeff, 2010, σελ. 485-486) το νομοσχέδιο Gramm–Leach–Bliley (GLB Act of 1999), γνωστό και ως πράξη εκσυγχρονισμού των χρηματιστηριακών υπηρεσιών (Financial Services Modernization Act) αντικατέστησε ένα κομμάτι του Glass-Steagall Act του 1933, ανοίγοντας την αγορά μεταξύ των τραπεζών (εμπορικών και επενδυτικών), των χρηματιστηριακών και των ασφαλιστικών εταιρειών. Επέτρεψε με άλλα λόγια τις συσχετίσεις μεταξύ των τραπεζών, των χρηματιστηριακών και των ασφαλιστικών εταιρειών. Επέτρεψε επίσης στις bank holding companies να εμπλακούν σε οποιαδήποτε χρηματοοικονομική δραστηριότητα μέσω της κυριότητάς τους ή των θυγατρικών τους. Συνεπώς, μία single holding company μπορεί να εμπλακεί σε παραδοσιακές τραπεζικές δραστηριότητες, χρηματιστηριακές συναλλαγές, ανασφαλίσεις και ασφάλισης. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ (Securities and Exchange Commission - SEC) εποπτεύει και ελέγχει όλα τα χρηματιστηριακά προϊόντα που δημιουργούνται, αλλά οι θυγατρικές των τραπεζών που προσφέρουν τα χρηματιστηριακά προϊόντα ελέγχονται από τις τραπεζικές ρυθμιστικές αρχές.

Όπως έχουμε προαναφέρει, κάποιες εμπορικές τράπεζες είχαν κατά το παρελθόν επιδιώξει να παρέχουν χρηματιστηριακές (securities) υπηρεσίες, αλλά με το Gramm–Leach–Bliley Act του 1999 αυξήθηκε ο βαθμός με τον οποίο οι τράπεζες μπορούσαν πλέον να προσφέρουν αυτές τις υπηρεσίες. Επιπλέον επιτράπηκε στις χρηματιστηριακές και στις ασφαλιστικές εταιρείες να αποκτήσουν στην ιδιοκτησία τους τράπεζες. Σύμφωνα με το νομοσχέδιο αυτό, οι εμπορικές τράπεζες πρέπει να έχουν

ένα αυστηρό σύστημα κατάταξης της πιστοληπτικής ικανότητας (strong rating) για τη χορήγηση πιστώσεων σε ομάδες ανθρώπων, εννοώντας ότι είναι πρόθυμες να παρέχουν δάνεια σε ομάδες χαμηλότερου εισοδήματος, προκειμένου να τους επιτραπεί επιπρόσθετη επέκταση σε επενδύσεις (securities) και σε άλλες μη τραπεζικές δραστηριότητες (nonbank activities).

Μετά την ψήφιση του Financial Services Modernization Act συντελέστηκαν περισσότερες ενοποιήσεις των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, καθώς από τη μία πλευρά οι τράπεζες είχαν μεγαλύτερη ελευθερία και μπορούσαν να επιζητούν χρηματιστηριακές και ασφαλιστικές δραστηριότητες και από την άλλη πλευρά οι χρηματιστηριακές και ασφαλιστικές εταιρείες μπορούσαν πλέον με περισσότερη ευκολία να αποκτήσουν τράπεζες. Παρόλο που αυτή η τάση είχε ξεκινήσει νωρίτερα, το νομοσχέδιο του 1999 ήταν αυτό που έδωσε τη δυνατότητα στα πιστωτικά ιδρύματα να εμπλακούν σε συνενώσεις χωρίς να χρειάζεται γίνουν αποσχίσεις (spin off) συγκεκριμένων θυγατρικών, εξαιτίας των κανονισμών που τους απαγόρευαν να συνενώσουν όλες τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες κάτω από μία ομπρέλα.

2.9.4 Απελευθέρωση μεσολαβητικών υπηρεσιών

Οι τράπεζες (<http://business.laws.com/grammleachbliley-act>) μπορούσαν να προεξοφλούν μεσολαβητικές υπηρεσίες (discount brokerage services), ήτοι μεσιτεία (broking) χωρίς την παροχή συμβουλών επένδυσης, πριν ακόμη θεσμοθετηθεί το Financial Services Modernization Act. Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, κάποιες τράπεζες απέκτησαν χρηματοοικονομικές εταιρείες που προσέφεραν συμβουλευτικές/διακριτικές μεσολαβητικές υπηρεσίες. Το μεγαλύτερο παράδειγμα είναι αυτό της συγχώνευσης της Citicorp's με την Travelers Insurance Group, η οποία είχε προηγουμένως εξαγοράσει τη χρηματιστηριακή εταιρεία Salomon Brothers and Smith Barney.

Από τη συγχώνευση μεταξύ της Citicorp και της Traveler δημιουργήθηκε η Citigroup, συνενώνοντας την επιχειρηματική τραπεζική (commercial banking) και την πλήρη μεσολαβητική υπηρεσία. Η Citigroup αρχικά ειδοποιήθηκε από τις ρυθμιστικές αρχές ότι ίσως να χρειαστεί να στερηθεί κάποιες από τις μεσολαβητικές και άλλες χρηματιστηριακές υπηρεσίες της. Η Citigroup πίεσε για την ψήφιση του Financial Services Modernization Act και τον επόμενο χρόνο η Citigroup μπορούσε να διατηρήσει όλες τις θυγατρικές της.

2.9.5 Απελευθέρωση των υπηρεσιών αμοιβαίων κεφαλαίων

Τον Ιούνιο του 1986, το FED όριζε (Staikouras S.K., 2006, σελ. 12) ότι οι θυγατρικές χρηματιστηριακές εταιρείες (brokerage subsidiaries) των Bank Holding Companies μπορούσαν να πωλούν αμοιβαία κεφάλαια. Κάποιες τράπεζες συμφώνησαν με εταιρείες παροχής χρηματιστηριακών υπηρεσιών (financial service firms) να δημιουργήσουν ένα αμοιβαίο κεφάλαιο που να χρησιμοποιείται σχεδόν αποκλειστικά από πελάτες της τράπεζας, όπου με αυτό το διακανονισμό, συχνά αναφερόμενο ως private label fund, η τράπεζα δεν μπορούσε να πουλήσει μερίδια του αμοιβαίου κεφαλαίου αλλά έναντι αυτού οι πελάτες της θα ήταν ενήμεροι για την αποκλειστική διαθεσιμότητά του.

2.10 Κανονισμός ασφαλιστικών υπηρεσιών

Όπως και με τις χρηματιστηριακές υπηρεσίες, οι τράπεζες (James R. Barth, et.al., 2000, σελ. 9-11) ήταν πρόθυμες να προσφέρουν ασφαλιστικές υπηρεσίες. Τα επιχειρήματα υπέρ και κατά της ανάμιξης των τραπεζών στον ασφαλιστικό κλάδο είναι παρόμοια με αυτά που της εμπλοκής τους στον χρηματιστηριακό κλάδο. Οι τράπεζες μπορούσαν να αυξήσουν τον ανταγωνισμό στον κλάδο καθώς είχαν τη δυνατότητα να προσφέρουν υπηρεσίες με χαμηλότερο κόστος. Επιπρόσθετα, μπορούσαν να προσφέρουν στους πελάτες τους την ευκολία του one-stop shopping (ιδιαίτερα αν η τράπεζα μπορούσε να προσφέρει επίσης χρηματιστηριακές υπηρεσίες).

Πριν τα τέλη της δεκαετίας του 1990, κάποιες τράπεζες ανακατεύτηκαν με την ασφάλιση με ποικίλους περιορισμένους τρόπους. Στις τράπεζες που είχαν συμμετάσχει σε ασφαλιστικές δραστηριότητες πριν από το 1971 τους είχε επιτραπεί να συνεχίσουν. Οι τράπεζες που επίσης είχαν εμπλακεί σε συμφωνίες συνεργασίας με ασφαλιστικές εταιρείες, μπορούσαν να πουλήσουν ασφάλιση στους πελάτες τους, αλλά η ασφαλιστική εταιρεία θα ήταν αυτή που θα τους εξυπηρετούσε ως ασφαλιστής. Η τράπεζα λάμβανε μία προμήθεια για την παραχθείσα εργασία προς την ασφαλιστική εταιρεία.

Το 1995, το Ανώτατο δικαστήριο (Supreme Court) όριζε ότι οι εθνικές (national) τράπεζες μπορούσαν να πουλήσουν ετήσια χρεολύσια (annuities). Δεδομένου ότι τα προηγούμενα χρόνια οι ετήσιες πρόσοδοι μπορούσαν να πουληθούν μόνο από ασφαλιστικές εταιρείες, η απόφαση αυτή παρείχε στις τράπεζες ένα ακόμη μονοπάτι για να εισέλθουν στον κλάδο των ασφαλειών.

Το 1998, οι ρυθμιστικές αρχές επέτρεψαν την συγχώνευση μεταξύ της Citicorp και της Travelers Insurance Group, η οποία προετοίμασε το έδαφος για μελλοντικές ενοποιήσεις τραπεζικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών. Η ψήφιση του Financial Services Modernization Act τον επόμενο χρόνο επέτρεψε τις τραπεζικές και ασφαλιστικές συγχωνεύσεις και την ενοποίηση των λειτουργιών ως μέσω προσφοράς ενός πλήρους πακέτου χρηματιστηριακών υπηρεσιών.

2.11 Κανονισμός συναλλαγών εκτός ισολογισμού

Οι τράπεζες (Madura Jeff, 2010, σελ. 486) προσφέρουν ποικίλες εκτός ισολογισμού χορηγήσεις, όπως εγγυητικές επιστολές με κάλυμμα εταιρικά αξιόγραφα. Ενεργούν επίσης όπως οι market makers στις ανταλλαγές επιτοκίου (interest rate swaps – IRS) και συνήθως εγγυώνται πληρωμές πέραν της διάρκειας της προκαθορισμένης περιόδου στην περίπτωση που το ένα μέρος της συμφωνίας αθετήσει τις πληρωμές του.

Πολλές συναλλαγές εκτός ισολογισμού έχουν γίνει δημοφιλής καθώς εξασφαλίζουν έσοδα (www.federalreserve.gov/boarddocs/supmanual/us_branches/3000_5.pdf). Αυτό σημαίνει ότι οι τράπεζες χρεώνουν αμοιβή για τις συναλλαγές εξυπηρέτησης μεταξύ των μερών. Παρόλα αυτά, οι συναλλαγές εκτός ισολογισμού εκθέτουν ταυτόχρονα τις τράπεζες σε περισσότερους κινδύνους. Εάν κατά τη διάρκεια μιας απότομης οικονομικής ύφεσης, αρκετοί οργανισμοί δεν μπορέσουν να καλύψουν τα αξιόγραφά τους ή αθετήσουν της πληρωμές τους στις προκαθορισμένες περιόδους από τις συμφωνίες ανταλλαγής (swap agreements), τότε οι τράπεζες που παρέχουν τις εγγυήσεις θα υποστούν με τη σειρά τους μεγάλες ζημιές.

Η έκθεση των τραπεζών (Madura Jeff, 2010, σελ. 487) σε συναλλαγές εκτός ισολογισμού έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον των ρυθμιστικών αρχών. Οι τράπεζες θα μπορούσαν να γίνουν πιο ριψοκίνδυνες απ' ό,τι τους υποδεικνύουν οι ισολογισμοί τους εξαιτίας αυτών των συναλλαγών. Οι ρυθμιστικές αρχές αποτρέπουν τις τράπεζες να πραγματοποιούν συνεχείς συναλλαγές εκτός ισολογισμού, μέσω της επιβολής διατήρησης υψηλότερων απαιτούμενων κεφαλαίων βασιζόμενων στον αναλαμβανόμενο κίνδυνο (risk-based capital requirements) στις περιπτώσεις που πραγματοποιούν περισσότερες δραστηριότητες εκτός ισολογισμού.

2.12 Κανονισμός διαπολιτειακής επέκτασης

Η πράξη του McFadden το 1927 απέτρεπε τις τράπεζες (www.federalreserve.gov/newsevents/speech/kroszner20060406a.htm) να ιδρύουν υποκαταστήματα έξω από την Πολιτεία εγκατάστασής τους (home state), ανεξάρτητα από το κύρος του διαπολιτειακού δικτύου τους. Η τροποποίηση του Douglas στο Bank Holding Act το 1956 εκσυγχρόνισε την Πράξη του McFadden αποτρέποντας τις διαπολιτειακές εξαγορές των τραπεζών από τις bank holding companies.

Καθώς οι τράπεζες περιορίστηκαν όσον αφορά τη διάσχιση των κρατικών συνόρων, καμία τράπεζα δεν μπορούσε να ελέγξει ολόκληρη των αγορά των τραπεζικών καταθέσεων. Αυτοί οι περιορισμοί μείωσαν αποτελεσματικά τη συγκέντρωση των τραπεζών στον τομέα των δανείων. Παρομοίως, καθώς οι τράπεζες είχαν περιορισμένες δυνατότητες συγκέντρωσης καταθέσεων, καμία τράπεζα δεν μπορούσε να ελέγξει ολόκληρη την αγορά δανείων. Οι γεωγραφικοί περιορισμοί αποθάρρυναν τις τράπεζες από το να προσφέρουν μικρά δάνεια εκτός των συνόρων τους. Αυτές οι υπηρεσίες μεγάλων αποστάσεων δεν μπορούσαν να είναι ανταγωνιστικές με τις τοπικές τράπεζες εξαιτίας των υψηλών διοικητικών εξόδων. Στις περιπτώσεις των μεγάλων επιχειρηματικών δανείων η ποσότητα της δανειακής συναλλαγής υπερκάλυπτε το κόστος των υπηρεσιών μεγάλων αποστάσεων. Συνεπώς, ακόμη και με τους γεωγραφικούς περιορισμούς όσον αφορά τη δημιουργία υποκαταστημάτων, η αγορά για μεγάλα επιχειρηματικά δάνεια ήταν διεθνοποιημένη.

Σήμερα, έχει επικρατήσει η τάση της διαπολιτειακής τραπεζικής (interstate banking). Μέχρι το 1994, οι περισσότερες πολιτείες είχαν εγκρίνει τη διεθνοποίηση της διαπολιτειακής τραπεζικής. Κάποιες από αυτές τις πολιτείες απαιτούσαν αμοιβαία συμφωνία, ήτοι επέτρεπαν τις εξαγορές από ξένες τράπεζες (out-of-state banks) εάν οι τράπεζες αυτές έδρευαν σε πολιτείες που επίσης επέτρεπαν τέτοιου είδους εξαγορές (out-of-state acquisitions). Άλλες πολιτείες επέτρεπαν τις εξαγορές σε μία αμοιβαία βάση μόνο από τράπεζες που έδρευαν σε συγκεκριμένες περιοχές.

Η Πράξη της διαπολιτειακής επέκτασης του Τραπεζικού Συστήματος

Μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1994, όταν το Κογκρέσο ψήφισε (www.federalreserve.gov/newsevents/speech/kroszner20060406a.htm) ένα τραπεζικό νομοσχέδιο που απέσυρε τους περιορισμούς της διαπολιτειακής δικτύωσης (interstate branching), οι περισσότερες διαπολιτειακές επεκτάσεις πραγματοποιούνταν μέσω τραπεζικών εξαγορών. Αυτό το νομοσχέδιο, γνωστό ως Reigle-Neal Interstate Banking

and Branching Efficiency Act of 1994, εξάλειψε τους περισσότερους περιορισμούς στις διαπολιτειακές τραπεζικές συγχωνεύσεις και επέτρεψε στις εμπορικές τράπεζες να ανοίξουν υποκαταστήματα σε όλη την Αμερική. Σύντομα μετά την ψήφιση του νομοσχεδίου αυτού, αρκετές διαπολιτειακές (interstate) τράπεζες ενοποίησαν τις λειτουργίες τους και έτσι τα υποκαταστήματα αναφέρονταν πλέον στην κύρια συμμετοχική εταιρεία και όχι στις θυγατρικές.

Το νομοσχέδιο αυτό έκανε τις τράπεζες πιο αποδοτικές καθώς δεν ήταν πλέον υποχρεωμένες να διατηρούν ξεχωριστές τραπεζικές εταιρείες σε κάθε πολιτεία προκειμένου να είναι σύμφωνες με τις τραπεζικές ρυθμιστικές αρχές. Οι εμπορικές τράπεζες που λειτουργούσαν σε πολλές πολιτείες παλαιότερα έπρεπε να ιδρύσουν ξεχωριστές εταιρείες σε κάθε πολιτεία με διαφορετικά διοικητικά συμβούλια. Ως αποτέλεσμα του νομοσχεδίου αυτού, οι τράπεζες που λειτουργούσαν σε όλες τις πολιτείες αναμένονταν να μειώσουν τα κόστη τους.

Οι πελάτες των τραπεζών ωφελήθηκαν όχι μόνο εξαιτίας του χαμηλότερου τραπεζικού κόστους, αλλά επίσης και εξαιτίας της διευκόλυνσης καθώς οι τραπεζικοί τους λογαριασμοί δεν ήταν πλέον περιορισμένοι σε κάθε πολιτεία.

Το όφελος από τη διεθνοποίηση του διαπολιτειακής τραπεζικής (interstate banking) είναι ότι επιτράπηκε στις τράπεζες να προσαρμόσουν τα ανά μονάδα λειτουργικά κόστη του παραγωγικού αποτελέσματος καθώς αυτό μεταβάλλεται, κάνοντας για παράδειγμα χρήση των οικονομιών κλίμακας (economies of scale)⁶. Η διαπολιτειακή τραπεζική (interstate banking) επέτρεψε επίσης στις τράπεζες των αργά αναπτυσσόμενων αγορών να εισέλθουν σε αγορές όπου οι οικονομικές συνθήκες είναι καλύτερες, το οποίο άσκησε πίεση στις τράπεζες να γίνουν περισσότερο αποδοτικές ως αποτέλεσμα του αυξανόμενου ανταγωνισμού.

2.13 Πώς οι ρυθμιστικές αρχές ελέγχουν τις τράπεζες

2.13.1 Μέθοδος κατάταξης της πιστοληπτικής ικανότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων

Οι ρυθμιστικές αρχές (Federal Deposit Insurance Corporation, 1998, σελ. 62) τυπικά διεξάγουν έναν επιτόπιο (on-site) έλεγχο σε κάθε εμπορική τράπεζα τουλάχιστον μία

⁶ Η μείωση του μέσου κόστους ανά μονάδα καθώς το επίπεδο της παραγωγής αυξάνεται.

φορά το χρόνο. Κατά τη διάρκεια του ελέγχου, οι ρυθμιστικές αρχές αξιολογούν τη συμμόρφωση της τράπεζας με τους υπάρχοντες κανονισμούς και μετρούν την οικονομική της κατάσταση. Εκτός από τους επιτόπιους ελέγχους, οι ρυθμιστικές αρχές ελέγχουν ανά τακτά χρονικά διαστήματα τις εμπορικές τράπεζες μέσω ηλεκτρονικών συστημάτων ελέγχου, βασιζόμενα σε δεδομένα που λαμβάνουν οι ρυθμιστικές αρχές σε τριμηνιαία βάση.

Οι ρυθμιστικές αρχές ελέγχουν τις τράπεζες για να εντοπίσουν (www.federalreserve.gov/boarddocs/supmanual/cbem/A50201.pdf) τυχόν σοβαρές ελλείψεις που μπορεί να έχουν εμφανίσει προκειμένου να τις διορθώσουν πριν βρεθεί η τράπεζα σε κατάσταση πτώχευσης. Όσες περισσότερες πτωχεύσεις προλαμβάνουν οι ρυθμιστικές αρχές, τόσο περισσότερο το κοινό θα έχει εμπιστοσύνη στο τραπεζικό σύστημα. Η μέθοδος αξιολόγησης που χρησιμοποιήθηκε από το FDIC, η οποία εφαρμόστηκε σε πολιτειακές μη μέλη τράπεζες, αναλύεται παρακάτω. Αυτή η προσέγγιση χρησιμοποιείται επίσης και από άλλα ρυθμιστικά πρακτορεία όπως το Federal Reserve και το Comptroller of the Currency.

Η μοναδική πιο κοινή αιτία τραπεζικής πτώχευσης είναι το αδύναμο (www.federalreserve.gov/boarddocs/supmanual/cbem/A50201.pdf) σύστημα διοίκησης (management), και δυστυχώς δεν υπάρχει αξιόπιστος τρόπος μέτρησής του. Συνεπώς, το FDIC ταξινομεί τις τράπεζες με βάση έξι χαρακτηριστικά, τα οποία όλα μαζί συνιστούν την CAMELS⁷ κατάταξη της πιστοληπτικής ικανότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, και η οποία ονομάστηκε έτσι από τα αρχικά των έξι χαρακτηριστικών:

- Capital adequacy (Κεφαλαιακή επάρκεια)
- Asset quality (Ποιότητα Ενεργητικού)
- Management (Διοίκηση)
- Earnings (Αποτελέσματα)
- Liquidity (Ρευστότητα)
- Sensitivity (Ευαισθησία)

Capital adequacy (Κεφαλαιακή επάρκεια)

Επειδή ένα επαρκές τραπεζικό κεφάλαιο θεωρείται ότι μειώνει τον κίνδυνο μιας τράπεζας, οι ρυθμιστικές αρχές καθόρισαν τον δείκτη κεφαλαίων (κεφάλαιο προς Ενεργητικό). Οι ρυθμιστικές αρχές ανησυχούν όλο και περισσότερο ότι μερικές τράπεζες δεν κρατούν αρκετά κεφάλαια και για αυτό το λόγο έχουν αυξήσει τις

⁷ Περισσότερες λεπτομέρειες για την κατάταξη πιστοληπτικής ικανότητας CAMELS παρέχονται στο δικτυακό τόπο www.fdic.gov

κεφαλαιακές απαιτήσεις. Εάν οι τράπεζες κρατούν περισσότερα κεφάλαια είναι πιο εύκολο για αυτές να απορροφήσουν πιθανές ζημιές και συνεπώς είναι πιο πιθανό να μην πτωχεύσουν. Στις τράπεζες με υψηλότερους δείκτες κεφαλαίων αντιστοιχεί υψηλότερος βαθμός κεφαλαιακής επάρκειας. Οι τράπεζες με σχετικά υψηλά επίπεδα κεφαλαίων μπορούν ακόμη να οδηγηθούν σε πτώχευση εάν τα υπόλοιπα μέρη των ισολογισμών τους δεν διαχειρίζονται σωστά. Συνεπώς, οι ρυθμιστικές αρχές πρέπει να αξιολογήσουν και άλλα χαρακτηριστικά των τραπεζών εκτός της κεφαλαιακής επάρκειας.

Η αξία του ενεργητικού των τραπεζών επηρεάζει τα κεφάλαια που υποχρεούνται να διατηρούν. Συνεπώς, τα απαιτούμενα κεφάλαια εξαρτώνται από τη λογιστική μέθοδο που χρησιμοποιείται κατά τη διαδικασία αξιολόγησης. Η μέθοδος που χρησιμοποιείται για την μέτρηση της αξίας του ενεργητικού μιας τράπεζας είναι η λογιστική της εύλογης αξίας (Fair value accounting). Αυτό σημαίνει ότι μία τράπεζα πρέπει να καταγράφει περιοδικά την αξία του ενεργητικού της στην αγορά ώστε να μπορεί να επανεξετάσει την ποσότητα των απαιτούμενων κεφαλαίων σε περίπτωση μείωση της αγοραίας αξίας του ενεργητικού. Κατά τη διάρκεια της πιστωτικής κρίσης, η δευτερογενής αγορά των mortgage-backed securities και των στεγαστικών δανείων (mortgage loans) ήταν τόσο μη ρευστοποιήσιμη, ώστε οι τράπεζες αναγκάζονταν να πουλήσουν αυτά τα περιουσιακά στοιχεία σε πολύ χαμηλές τιμές (μεγάλες εκπτώσεις). Συνεπώς, η μέθοδος της εύλογης αξίας (Fair value accounting) πίεσε τις τράπεζες να καταγράψουν την αξία του ενεργητικού τους.

Μια μείωση της λογιστικής αξίας του ενεργητικού μιας τράπεζας χωρίς συσχετιζόμενη μεταβολή της λογιστικής αξίας των υποχρεώσεων της συνεπάγεται μείωση του κεφαλαίου της προκειμένου να ισοσκελιστεί ο ισολογισμός της. Συνεπώς, αρκετές τράπεζες έπρεπε να ανανεώνουν το κεφάλαιό τους προκειμένου να είναι σύμφωνες κεφαλαιουχικές απαιτήσεις και μερικές τράπεζες υπήχθησαν σε λεπτομερή έλεγχο από τις ρυθμιστικές αρχές. Κάποιες τράπεζες συμμορφώθηκαν με τις κεφαλαιουχικές απαιτήσεις πουλώντας κάποια από τα περιουσιακά τους στοιχεία, αλλά θα προτιμούσαν να μην είχαν πουλήσει κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου καθώς δεν υπήρχαν αρκετοί αγοραστές και η τρέχουσα αξία των περιουσιακών αυτών στοιχείων ήταν πολύ χαμηλή. Ένας άλλος τρόπος συμμόρφωσης με τις κεφαλαιουχικές απαιτήσεις είναι με την έκδοση νέων μετοχών, αλλά από τη στιγμή που η αξία των τραπεζικών μετοχών ήταν πολύ χαμηλή κατά τη διάρκεια της πιστωτικής κρίσης, η μέθοδος αυτή δεν η κατάλληλη εκείνη τη στιγμή.

Οι τράπεζες διαμαρτυρήθηκαν ότι το κεφάλαιό τους μειώθηκε εξαιτίας των κανονισμών της λογιστική της εύλογης αξίας (Fair value accounting). Υποστήριζαν ότι τα στοιχεία του ενεργητικού τους έπρεπε μπορούσαν να αποτιμηθούν υψηλότερα στην περίπτωση που οι τράπεζες σκόπευαν να τα διατηρήσουν μέχρι να λήξει η πιστωτική κρίση και η δευτερογενής αγορά να γίνει πιο ρευστοποιήσιμη. Εάν τα στοιχεία του ενεργητικού των τραπεζών είχαν εκτιμηθεί με αυτό τον τρόπο, τότε οι απομειώσεις αυτών θα ήταν πολύ μικρότερες και οι τράπεζες θα συμμορφώνονταν πιο εύκολα με τις κεφαλαιουχικές απαιτήσεις. Συνέπεια των παραπάνω παραπόνων των τραπεζών ήταν η τροποποίηση το 2009 των κανονισμών της Fair value accounting.

Ποιότητα Ενεργητικού

Κάθε τράπεζα λαμβάνει αποφάσεις για το πώς θα πρέπει να επενδύσει το κατατεθειμένο κεφάλαιο, οι οποίες καθορίζουν το επίπεδο του κινδύνου αθέτησης εκπλήρωσης υποχρεώσεων (default risk). Συνεπώς, οι ρυθμιστικές αρχές εκτιμούν την ποιότητα του Ενεργητικού της τράπεζας, συμπεριλαμβανομένων των δανείων και των χρεογράφων της. Για παράδειγμα, το FDIC ελέγχει το είδος των δανείων που χορηγούνται, τη μέθοδο της τράπεζας που χρησιμοποιείται για να χορηγήσει τα δάνεια και τη πιστοληπτική ικανότητα των εγγυημένων χρεογράφων (debt securities) που αγοράζει.

Η δυσκολία του προσδιορισμού μιας εκτίμησης του χαρτοφυλακίου του ενεργητικού μιας τράπεζας συνίσταται στο γεγονός ότι κάποιες τράπεζες μπορεί να εκτιμηθούν χαμηλότερα ή υψηλότερα από ότι αξίζουν.

Διοίκηση

Καθένα από τα χαρακτηριστικά που εξετάσαμε δεν σχετίζεται με τη διοίκηση της τράπεζας (bank management). Το FDIC αποτιμά επίσης τη διοίκηση των τραπεζών σύμφωνα με διοικητικές ικανότητες, την ικανότητα να συμμορφώνεται με τους εκάστοτε κανονισμούς και την ικανότητα να αντεπεξέρχεται σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Το FDIC αξιολογεί το εσωτερικό τραπεζικό ελεγκτικό σύστημα, το οποίο μπορεί να δείξει πόσο καλά η διοίκηση της τράπεζας εντοπίζει τα δικά της οικονομικά προβλήματα. Το πρόβλημα είναι ότι αυτή η αξιολόγηση είναι πολύ υποκειμενική.

Αποτελέσματα

Οι βαθμολογήσεις CAMELS σχετίζονται περισσότερο με τον κίνδυνο παράλο που τα αποτελέσματα είναι εξίσου πολύ σημαντικά. Οι τράπεζες αποτυγχάνουν όταν τα αποτελέσματά τους γίνονται σταθερά αρνητικά. Ο δείκτης κερδοφορίας που

χρησιμοποιείται περισσότερο για την αξιολόγηση των τραπεζών είναι ο δείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού (ROA)*, που ορίζεται ως τα αποτελέσματα μετά φόρων προς το ενεργητικό. Χρήσιμη είναι επίσης η σύγκριση των αποτελεσμάτων της τράπεζας με τα αποτελέσματα του κλάδου, το οποίο επιτρέπει τη σύγκριση μιας τράπεζας με τους ανταγωνιστές της. Επιπρόσθετα, οι ρυθμιστικές αρχές αναρωτιούνται πώς θα μεταβάλλονταν τα αποτελέσματα μιας τράπεζας σε μία αλλαγή των οικονομικών συνθηκών.

Ρευστότητα

Μερικές τράπεζες συνήθως αποκτούν κεφάλαιο από κάποιες εξωτερικές πηγές, όπως το discount window ή τη Federal funds market, αλλά οι ρυθμιστικές αρχές θα προτιμούσαν οι τράπεζες να μην βασίζονται σε αυτές τις πηγές. Οι τράπεζες που είναι περισσότερο πιθανό να υποβληθούν σε κρίση ρευστότητας, αναγκάζονται να δανειστούν υπερβολικά ποσά κεφαλαίων από εξωτερικές πηγές. Όταν δημιουργηθεί στους καταθέτες η αίσθηση ότι η τράπεζα δοκιμάζεται από προβλήματα ρευστότητας, τότε μπορεί να αποσύρουν τα κεφάλαιά τους, επιδεινώνοντας το πρόβλημα.

Ευαισθησία

Τα αποτελέσματα των τραπεζών και οι αποτιμήσεις εκτίθενται στις συνθήκες των χρηματοπιστωτικών αγορών (financial markets), όπως τα επιτόκια, τις συνθήκες της Χρηματιστηριακής αγοράς (stock market) και τις τιμές συναλλάγματος. Οι ρυθμιστικές αρχές προσπαθούν να υπολογίσουν μέχρι ποιο βαθμό μία τράπεζα μπορεί να εκτεθεί σε αντίξοες συνθήκες χρηματιστηριακών αγορών. Δύο τράπεζες μπορεί να βαθμολογηθούν παρόμοια όσον αφορά τα πρόσφατα αποτελέσματα, τη ρευστότητα και άλλα χαρακτηριστικά και ακόμη μία τράπεζα μπορεί να είναι περισσότερο ευάλωτη από τις άλλες σε δυσμενής χρηματιστηριακές αγορές. Οι ρυθμιστικές αρχές ξεκίνησαν να εξετάζουν λεπτομερώς την ευαισθησία των τραπεζών στις χρηματιστηριακές αγορές το 1966 και πρόσθεσαν αυτά τα χαρακτηριστικά στο “CAMEL”, ενώ παράλληλα έδωσαν μεγάλη σημασία στην ευαισθησία των τραπεζών στις μεταβολές των επιτοκίων. Αρκετές τράπεζες έχουν υποχρεώσεις που η αξία τους αναπροσαρμόζεται πιο συχνά από το ενεργητικό τους και μπορούν να επηρεαστούν άσχημα από ραγδαίες αυξήσεις των επιτοκίων. Οι τράπεζες που είναι περισσότερο ευαίσθητες στις αυξήσεις των επιτοκίων είναι περισσότερο πιθανό να δοκιμαστούν από χρηματιστηριακές δυσκολίες.

2.13.2 Αξιολογώντας τα χαρακτηριστικά των τραπεζών

Καθένα από τα χαρακτηριστικά CAMEL βαθμολογείται σε μία κλίμακα (www.federalreserve.gov/boarddocs/supmanual/cbem/A50201.pdf) από 1-5, όπου η

τιμή 1 υποδεικνύει το εξαιρετικό και το 5 το πολύ χαμηλό. Η τελική βαθμολογία προκύπτει από το μέσο όρο των αξιολογήσεων των έξι χαρακτηριστικών. Οι τράπεζες με τελική βαθμολογία 4 ή υψηλότερη θεωρούνται ως “προβληματικές τράπεζες”. Οι ρυθμιστικές αρχές ελέγχουν τις τράπεζες αυτές πολύ στενά καθώς το επίπεδο του κινδύνου τους εκτιμάται πολύ υψηλό.

Το σύστημα αξιολόγησης (Madura Jeff, 2010, σελ. 494) που περιγράφεται εδώ είναι βασικά μία δειγματοληπτική μηχανή αναζήτησης (screening device). Οι ρυθμιστικές αρχές δεν έχουν την ικανότητα να ελέγχουν στενά κάθε τράπεζα σε μία συνεχή βάση, δεδομένου ότι υπάρχουν πάρα πολλές τράπεζες. Το σύστημα αξιολόγησης προσδιορίζει τι πιστεύεται ότι είναι “προβληματικές τράπεζες”. Με το πέρασμα του χρόνου (over time), κάποιες προβληματικές τράπεζες βελτιώθηκαν και βγήκαν από την “προβληματική λίστα”, άλλες χειροτέρευσαν περισσότερο και τελικά απέτυχαν και άλλες τράπεζες προστέθηκαν στην προβληματική λίστα.

Παρόλο που ο έλεγχος από τις ρυθμιστικές αρχές βοηθά στον εντοπισμό προβλημάτων από τα οποία δοκιμάζονται κάποιες τράπεζες, ώστε να σωθούν εγκαίρως, αρκετά προβλήματα παραμένουν ακόμη απαρατήρητα και πολλές φορές μέχρι να εντοπισθούν, μπορεί τελικά να είναι πολύ αργά.

Το Federal Reserve και το Comptroller of the Currency χρησιμοποιούν επίσης συστήματα εντοπισμού τραπεζικών προβλημάτων. Παρόλο που τα συστήματα ποικίλουν, όλα περιλαμβάνουν τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών δεικτών, οι οποίοι μετρούν την κεφαλαιακή επάρκεια μιας τράπεζας, την ποιότητα του ενεργητικού, την κερδοφορία και τη ρευστότητα. Καθώς οι χρηματοοικονομικοί δείκτες μετρούν τρέχουσες και παρελθοντικές επιδόσεις και όχι μελλοντικές, δεν μπορούν πάντα να εντοπίζουν προβλήματα εγκαίρως προκειμένου να τα διορθώσουν.

Ένα σύστημα εντοπισμού της οικονομικής ευρωστίας μπορεί να κατατάξει μία τράπεζα ως ασφαλή όταν στην πραγματικότητα αποτυγχάνει ή ως πολύ ριψοκίνδυνη όταν στην πραγματικότητα είναι ασφαλής. Η πρώτη περίπτωση λάθους στοιχίζει περισσότερο καθώς κάποιες χρεοκοπημένες τράπεζες δεν εξακριβώνονται την κατάλληλη στιγμή για να βοηθηθούν. Για την αποφυγή του παραπάνω λάθους, οι ρυθμιστικές αρχές των τραπεζών μπορούν να χαμηλώσουν το σημείο αναφοράς της τελικής αξιολόγησης. Εάν το κάνουν αυτό, αρκετά περισσότερες τράπεζες θα είναι στην προβληματική λίστα απαιτώντας στενότερη εποπτεία και τότε οι ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να διασπείρουν τους περιορισμένους τους πόρους πιο προσεκτικά.

2.13.3 Διορθωτικές ενέργειες από τις ρυθμιστικές αρχές

Μειώνοντας τον αριθμό των αποτυχημένων τραπεζών (Madura Jeff, 2010, σελ. 494) αυξάνεται η εμπιστοσύνη του κοινού για την ασφάλεια του τραπεζικού συστήματος, αλλά η απόφαση αυτή δεν οδηγεί πάντα στο επιθυμητό αποτέλεσμα. Εάν οι ρυθμιστικές αρχές μειώσουν τις πτωχεύσεις των τραπεζών επιβάλλοντας κανονισμούς που περιορίζουν τον ανταγωνισμό, τότε θα επέλθει μείωση της αποδοτικότητάς τους. Πιθανόν η ιδανική συμβιβαστική λύση για τις ρυθμιστικές αρχές είναι να επιτρέψουν τον έντονο ανταγωνισμό αλλά να μπορούν να εντοπίζουν εγκαίρως τα χρηματοοικονομικά προβλήματα των τραπεζών και να τα θεραπεύουν. Τότε ο αριθμός των πτωχεύσεων σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον θα ελαχιστοποιούταν και η αποδοτικότητα των τραπεζών θα ανανεωνόταν χωρίς να προκληθεί μείωση της εμπιστοσύνης του κοινού στο τραπεζικό σύστημα.

Όταν μία τράπεζα κατατάσσεται ως προβληματική, τότε οι ρυθμιστικές αρχές ερευνούν τις αιτίες της κατάρρευσης και οι διορθωτικές κινήσεις είναι συχνά αναγκαίες. Οι ρυθμιστικές αρχές μπορεί να πραγματοποιούν συχνούς ελέγχους των τραπεζών αυτών και να συζητούν με τις διοικήσεις τους πιθανές επανορθωτικές κινήσεις που θα θεραπεύσουν τα σημαντικά προβλήματα. Οι ρυθμιστικές αρχές μπορεί για παράδειγμα να απαιτήσουν από την τράπεζα να ενισχύσει τα κεφάλαιά της ή να καθυστερήσει τα επεκτατικά της σχέδια. Μπορεί επίσης να ζητήσουν πρόσθετη χρηματοοικονομική πληροφόρηση, η οποία να ανανεώνεται περιοδικά, προκειμένου να έχουν τον συνεχή έλεγχο. Έχουν το δικαίωμα ακόμη να πάρουν νόμιμα μέτρα κατά της προβληματικής Τράπεζας εάν εκείνη δεν συμμορφώνεται με τις προτεινόμενες λύσεις. Τέτοιου είδους δραστικά μέτρα όμως είναι σπάνια και δεν λύνουν το υφιστάμενο πρόβλημα της τράπεζας.

2.14 Η χρηματοδότηση του κλεισίματος των χρεοκοπημένων τραπεζών

Υπεύθυνο για το κλείσιμο των χρεοκοπημένων τραπεζών (Madura Jeff, 2010, σελ. 494) είναι το FDIC, το οποίο αποφασίζει εάν θα πρέπει να ρευστοποιήσει το ενεργητικό της χρεοκοπημένης τράπεζας ή εάν θα πρέπει να διευκολύνει την εξαγορά της από μία άλλη τράπεζα. Στην περίπτωση της ρευστοποίησης των περιουσιακών στοιχείων της χρεοκοπημένης τράπεζας, το FDIC θα πρέπει να τραβήξει κεφάλαια από το Bank Insurance Fund ώστε να αποζημιωθούν οι ασφαλισμένοι καταθέτες. Στη συνέχεια το FDIC θα προσπαθήσει να πουλήσει κάθε εμπορεύσιμο περιουσιακό στοιχείο (όπως χρεόγραφα και κάποια δάνεια) της χρεοκοπημένης τράπεζας. Το κόστος για το FDIC

από το κλείσιμο μιας χρεοκοπημένης τράπεζας προκύπτει από τη διαφορά μεταξύ των αποζημιώσεων στους καταθέτες και των εσόδων που λαμβάνει από την πώληση των περιουσιακών στοιχείων της.

Η άλλη επιλογή που έχει το FDIC είναι η παροχή κάποιας μορφής οικονομικής υποστήριξης (Madura Jeff, 2010, σελ. 495) προκειμένου να διευκολυνθεί η εξαγορά της χρεοκοπημένης τράπεζας από μία άλλη τράπεζα. Η απορροφούσα τράπεζα γνωρίζει ότι η τρέχουσα αξία των Ενεργητικού της χρεοκοπημένης τράπεζας υπολείπεται των υποχρεώσεων της. Ωστόσο, εάν το FDIC δώσει στην εν δυνάμει αγοράστρια τράπεζα σημαντική χρηματική ενίσχυση τότε εκείνη ίσως να εξετάσει θετικά την περίπτωση της εξαγοράς της χρεοκοπημένης τράπεζας. Το FDIC μπορεί να είναι πρόθυμο να παράσχει τέτοιου είδους χρηματοδότηση εάν αυτή η επιλογή αποδειχθεί λιγότερο δαπανηρή από την επιλογή της ρευστοποίησης της χρεοκοπημένης τράπεζας.

Σε κάποιες περιπτώσεις το κράτος έχει παράσχει προνομιακή μεταχείριση σε συγκεκριμένες μεγάλες προβληματικές τράπεζες. Ειδικότερα, το κράτος κάποιες φορές έχει δώσει βραχυπρόθεσμα δάνεια σε μία προβληματική τράπεζα ή έχει ασφαλίσει τις καταθέσεις της ακόμα και αυτές που υπερέβαιναν το ασφαλιζόμενο όριο σε μια προσπάθεια να ενθαρρύνει τους καταθέτες να αφήσουν τα κεφάλαια τους στην προβληματική τράπεζα. Επίσης, το κράτος μπορεί να αναλάβανε την εξαγορά μιας προβληματικής τράπεζας κατά έναν τρόπο που θα βοηθούσε τους μετόχους να λάβουν τουλάχιστον κάποια αμοιβή από την πώληση των μετοχών τους (συνήθως όταν μία χρεοκοπημένη τράπεζα εξαγοράζεται τότε οι μέτοχοι χάνουν ότι έχουν επενδύσει σε αυτή). Ωστόσο, τέτοιου είδους κρατικές παρεμβάσεις είναι αμφισβητήσιμες.

Στις 27 Νοέμβρη του 1991, το Κογκρέσο ψήφισε το Federal Deposit Insurance Corporation Improvement Act (FDICIA), με το οποίο σκόπευε να επιβάλει (www.fdic.gov/bank/historical/managing/history3-A.pdf) ποινές στις τράπεζες υψηλού κινδύνου και να μειώνει επίσης το αναλαμβανόμενο κόστος των ρυθμιστικών αρχών από το κλείσιμο των προβληματικών τραπεζών. Τα πιο σημαντικά άρθρα αυτού του νομοσχεδίου παρουσιάζονται παρακάτω:

1. Οι ρυθμιστικές αρχές πρέπει να ενεργούν γρηγορότερα παρακινώντας τις τράπεζες με ανεπαρκές κεφάλαιο να διορθώσουν τις προβληματικές τους καταστάσεις. Οι κατηγορίες κατάταξης της κεφαλαιακής κατάστασης μιας τράπεζας, όπως έχουν οριστεί από τις ρυθμιστικές αρχές, είναι πέντε και κυμαίνονται από καλά

κεφαλαιοποιημένες (well capitalized) έως επικίνδυνα υποκεφαλαιοποιημένες (critically under-capitalized). Οι τρεις από τις πέντε κατηγορίες δείχνουν ότι υπάρχει κάποια ανεπάρκεια κεφαλαίου και οι τράπεζες που κατατάσσονται σε αυτές τις τρεις κατηγορίες θα πρέπει να συμμορφωθούν με συγκεκριμένες απαιτήσεις για να ενισχυθεί το κεφάλαιό τους. Το άρθρο αυτό του FDICIA αναγκάζει τις τράπεζες με ανεπαρκή κεφάλαιο να διορθώσουν τις ελλείψεις τους και συνεπώς το κόστος κλεισίματος των χρεοκοπημένων τραπεζών να μειωθεί.

2. Οι ρυθμιστικές αρχές υποχρεώνονται να κλείνουν τις προβληματικές τράπεζες πιο γρήγορα, αντί να παρέχουν παρατεταμένη οικονομική υποστήριξη. Στόχος του άρθρου αυτού ήταν η ελαχιστοποίηση των ζημιών που συσσωρεύονται στις περιπτώσεις που επιτρέπεται οι προβληματικές τράπεζες να παραμείνουν ανοιχτές.
3. Οι καταθέσεις που υπερβαίνουν το ασφαλισμένο όριο των \$100.000 δεν καλύπτονται όταν μία τράπεζα πτωχεύσει. Αυτός ο όρος αναγκάζει τους καταθέτες με περισσότερα από \$100.000 να εξετάσουν τον κίνδυνο της κάθε τράπεζας προτού καταθέσουν κεφάλαιά τους. Δεδομένου ότι πλέον οι τράπεζες δεν προστατεύονται, η ικανότητά τους να αποσπούν μεγάλες καταθέσεις συσχετίζεται σήμερα με τη χρηματοοικονομική τους κατάσταση.
4. Τα ασφάλιστρα καταθέσεων υπολογίζονται με βάση τον κίνδυνο των τραπεζών και τα παραδοσιακά σταθερά επιτόκια εγκαταλείπονται. Συνεπώς, οι πιο ριψοκίνδυνες τράπεζες επιβαρύνονται με υψηλότερα ασφάλιστρα καταθέσεων και πρέπει να πληρώσουν υψηλότερα επιτόκια στις καταθέσεις για τον πρόσθετο κίνδυνο. Όσο πιο χαμηλή είναι η βαθμολογία του χρηματοοικονομικού οργανισμού και το επίπεδο του κεφαλαίου του, τόσο υψηλότερο είναι το ετήσιο ασφάλιστρο καταθέσεων που πρέπει να πληρώσει.
5. Παραχωρήθηκε στο FDIC το δικαίωμα να δανειστεί \$30 δισεκατομμύρια από το Υπουργείο Οικονομικών (the Treasury) για να καλύψει τις πτωχεύσεις των τραπεζών και επιπλέον \$45 δισεκατομμύρια για να χρηματοδοτήσει ανάγκες κεφαλαίου κίνησης, οι οποίες δημιουργούνται από τη στιγμή που το FDIC αποζημιώνει τους καταθέτες μέχρι τη στιγμή ρευστοποιούνται τα στοιχεία του ενεργητικού. Η πρόσθετη χρηματοδότηση δίνει στο FDIC περισσότερη ευελιξία, στην περίπτωση που το Bank Insurance Fund ελαττωθεί, ώστε να συνεχίσει να λειτουργεί αποτελεσματικά. Χωρίς αυτή την ευελιξία, το FDIC θα πρέπει να αφήσει τις προβληματικές τράπεζες να παραμείνουν ανοικτές εφόσον το αποθέματά του δεν επαρκούν να χρηματοδοτήσουν το κλείσιμο των τραπεζών (bank closings). Συνεπώς, το κόστος κλεισίματος των τραπεζών αυτών πιθανόν να αυξηθεί αργότερα. Ένας ακόμη στόχος του FDICIA ήταν να αυξήσει το Bank Insurance

Fund μέσα σε 15 χρόνια σε τουλάχιστον 1,5% επί όλων των ασφαλισμένων καταθέσεων.

Υπάρχουν και πρόσθετοι όροι του FDICIA, οι οποίοι συμπληρώνουν αυτούς που μόλις περιγράψαμε. Ειδικότερα, το νομοσχέδιο αυτό απαιτεί πολύ υψηλά επίπεδα γνωστοποιήσεων (disclosure) από τις εμπορικές τράπεζες, με σκοπό την παροχή βοήθειας στις ρυθμιστικές αρχές για τον έγκαιρο εντοπισμό των χρηματοοικονομικών προβλημάτων. Αυτός ο όρος μπορεί να βοηθήσει να μειωθούν οι ζημιές μιας τράπεζας και να επιτρέψει σε κάποιες να λύσουν οποιοδήποτε πρόβλημα πριν να είναι πολύ αργά. Ένας άλλος όρος περιορίζει την ποσότητα των δανείων που μπορούν να προσφερθούν από το Fed προς τα υποκεφαλαιοποιημένα ιδρύματα (undercapitalised institutions). Το FDICIA απαιτεί επίσης οι ρυθμιστικές αρχές να θέτουν πιο αυστηρούς όρους χορήγησης δανείων απόκτησης ακίνητης περιουσίας, με σκοπό την αποτροπή των πιστωτικών ιδρυμάτων από υπέρ έκθεση στις αγορές ακινήτων (real estate markets).

Γενικά, οι όροι του FDICIA συνδέουν τα κόστη με τους κινδύνους και οι τράπεζες μπορεί να αποθαρρυνθούν να αναλάβουν υπέρμετρους κινδύνους εάν γνωρίζουν ότι θα τους στοιχίσει περισσότερο. Συνεπώς, λιγότερες τράπεζες θα πτωχεύσουν και τα κόστη που προκαλούνται θα μειωθούν.

Οι υπερασπιστές της Κρατικής βοήθειας προς τις προβληματικές τράπεζες υποστηρίζουν (Madura Jeff, 2010, σελ. 495) ότι το νέο μιας μεγάλης χρεοκοπημένης τράπεζας θα μπορούσε να προκαλέσει τραπεζικές αναλήψεις (bank runs) σε άλλες μεγάλες τράπεζες και να αποτρέψει τις τράπεζες αυτές να ασφαλίσουν τα κεφάλαια που χρειάζονται για τη λειτουργία τους. Αυτό μπορεί να προκαλέσει πτωχεύσεις άλλων τραπεζών οι οποίες θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί εάν το κράτος είχε διασώσει τη μεγάλη χρεοκοπημένη τράπεζα.

Εάν σε όλα τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα, τα οποία ήταν αδύναμα κατά τη διάρκεια της πιστωτικής κρίσης, τους επιτρεπόταν να χρεοκοπήσουν χωρίς καμία παρέμβαση, τότε το FDIC θα έπρεπε ίσως να χρησιμοποιήσει όλα τα διαθέσιμά του για να αποζημιώσει τους καταθέτες. Στο βαθμό που οι παρεμβάσεις του FDIC μπορούν να μειώσουν το ύψος των ζημιών των καταθετικών ιδρυμάτων, τότε μπορεί να μειώσει το κρατικό κόστος (και συνεπώς το κόστος των φορολογούμενων).

Οι πολέμιοι της Κρατικής βοήθειας υποστηρίζουν (Madura Jeff, 2010, σελ. 495) ότι όταν η ομοσπονδιακή κυβέρνηση διασώσει μία μεγάλη τράπεζα, τότε στέλνει ένα

μήνυμα στον τραπεζικό κλάδο ότι δεν θα επιτραπεί στις μεγάλες τράπεζες να χρεοκοπήσουν. Συνεπώς, οι μεγάλες τράπεζες μπορεί να αναλάβουν υπερβολικούς κινδύνους χωρίς να ανησυχούν για χρεοκοπία. Στην περίπτωση που οι ριψοκίνδυνες επενδύσεις των μεγάλων τραπεζών (όπως δάνεια σε πολύ επικίνδυνους δανειστές) εξοφληθούν, τότε η απόδοση θα είναι μεγάλη. Εάν όμως δεν πληρωθούν, τότε η ομοσπονδιακή κυβέρνηση θα τις ενισχύσει οικονομικά. Συνεπώς, εάν οι μεγάλες τράπεζες είναι βέβαιες ότι θα διασωθούν, τότε οι μέτοχοί τους είναι αυτοί που θα ωφεληθούν καθώς αντιμετωπίζουν περιορισμένη πιθανότητα μείωσης της αξίας των επενδύσεών τους.

Κάποιες κριτικές συστήνουν την πολιτική να αφεθούν οι αγορές ελεύθερες να λειτουργήσουν, εννοώντας ότι κανένα χρηματοοικονομικό ίδρυμα να μην ενισχυθεί οικονομικά. Στην περίπτωση αυτή, οι διαχειριστές της προβληματικής τράπεζας θα θεωρούσαν υπεύθυνους τους ίδιους για την κακή τους διαχείριση καθώς θα έχαναν τις δουλειές τους εξαιτίας της χρεοκοπίας της τράπεζας. Επιπλέον, οι μέτοχοι θα έλεγχαν πιο στενά τη διοίκηση της τράπεζας προκειμένου να βεβαιωθούν ότι δεν λαμβάνουν υπερβολικούς κινδύνους.

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση έφερε νέες διαφωνίες σχετικά με το αν θα πρέπει οι κυβερνήσεις να διασώζουν τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα και γιατί κάποια μεγάλα χρηματοοικονομικά ιδρύματα ενισχύθηκαν οικονομικά και κάποια άλλα όχι.

Τον Μάρτιο του 2008, η Bear Stearns, μία μεγάλη χρηματιστηριακή εταιρεία, ήταν έτοιμη να κηρυχθεί σε πτώχευση. Η Bear Stearns είχε διευκολύνει αρκετές συναλλαγές στη χρηματιστηριακή αγορά και μία ενδεχόμενη χρεοκοπία της θα προκαλούσε καθυστερήσεις στις συναλλαγές αυτές με συνέπεια τη δημιουργία προβλημάτων ρευστότητας σε πολλούς ιδιώτες και επιχειρήσεις που επρόκειτο να λάβουν μετρητά ως αποτέλεσμα των συναλλαγών αυτών. Συνεπώς, το FED υποστήριξε την εξαγορά της Bear Stearns από την J.P. Morgan Chase παρέχοντας δάνειο στη δεύτερη.

Το ερώτημα λοιπόν ήταν (Madura Jeff, 2010, σελ. 495-496) εάν το FED (μία ρυθμιστική αρχή των εμπορικών τραπεζών) έπρεπε να βοηθήσει μία χρηματιστηριακή εταιρεία, όπως η Bear Stearns, η οποία δεν ήταν υπό την εποπτεία του. Κάποιοι υποστήριξαν ότι η διάσωση μιας εταιρείας (πλην των εμπορικών τραπεζών) θα έπρεπε να ήταν ευθύνη της Κυβέρνησης και όχι του FED. Η απάντηση του FED ήταν ότι αντιλήφθηκε ότι αρκετές χρηματιστηριακές συναλλαγές θα πάγωναν εάν δεν παρέμβαινε. Συνεπώς,

ενήργησε σε μια προσπάθειά του να σταθεροποιήσει το χρηματοπιστωτικό σύστημα παραμερίζοντας τον ρόλο του ως ρυθμιστική αρχή των εμπορικών τραπεζών.

Τον Σεπτέμβριο του 2008, η Lehman Brothers, μία άλλη μεγάλη χρηματοπιστωτική εταιρεία, αφέθηκε να χρεοκοπήσει χωρίς καμία βοήθεια από το FED, επειδή η AIG (American International Group), μία μεγάλη ασφαλιστική εταιρεία, είχε προηγουμένως διασωθεί από το FED.

2.15 Τα κυριότερα χρηματοπιστωτικά νομοσχέδια των Η.Π.Α.

1863 National Bank Act

Το National Bank Act είναι (www.fdic.gov/regulations/laws/important/index.html) το πρώτο σημαντικό τραπεζικό νομοσχέδιο που ψηφίστηκε στις Η.Π.Α. Καθιέρωσε ένα εθνικό τραπεζικό σύστημα υπό τη διεύθυνση του Comptroller of the Currency. Η βασική προσφορά του ήταν ότι επέτρεψε στις εθνικές τράπεζες (national banks) να εμπλακούν σε δραστηριότητες που είναι δευτερεύουσες των τραπεζικών εργασιών, συμπεριλαμβανομένης της λειτουργίας των θυγατρικών.

1927 McFadden Act

Γενικά απαγόρευσε στις εθνικές τράπεζες (national banks) να ανοίγουν υποκαταστήματα πέρα από τα σύνορα της πολιτείας τους, αλλά τους (www.federalreserve.gov/newsevents/speech/kroszner20060406a.htm) επέτρεψε να ιδρύουν υποκαταστήματα μέσα στην πολιτεία τους στο βαθμό που οι πολιτειακές τράπεζες (state banks) επιτρεπόταν να κάνουν το ίδιο (Αναθεωρήθηκε το 1994 από το Riegle-Neal Act).

1933 Banking Act

Το Banking Act δημιούργησε (www.fdic.gov/regulations/laws/important/index.html) το Federal Deposit Insurance Corporation, το οποίο σχεδιάστηκε για να εδραιώσει την εμπιστοσύνη του κοινού στην καταθετική τραπεζική. Απαιτούσε από το Federal Reserve να επιτηρεί τις συναλλαγές των ξένων τραπεζών και απαγόρευσε τις πληρωμές τόκων σε καταθέσεις όψεως (demand deposits).

1933 Glass-Steagall Act (παρ. 16, 20, 21, και 32 του 1933 Banking Act)

Επέβαλε διαχωρισμό (www.fdic.gov/regulations/laws/important/index.html) της εμπορικής τραπεζικής από τους περισσότερους τύπους της επενδυτικής τραπεζικής,

επιτρέποντας στις θυγατρικές των εμπορικών τραπεζών να δραστηριοποιηθούν στην επενδυτική τραπεζική εφόσον δεν ήταν αυτή η κύρια δραστηριότητά τους.

1934 The Securities Exchange Act

Απαγορεύτηκε (www.financialpolicy.org/fpfprimerdereg.pdf) στους χρηματιστές να δανείζουν παραπάνω ποσοστό στους πελάτες τους, όπως αυτό καθοριζόταν από το ποσοστό της χρηματιστηριακής αξίας των χρεογράφων. Το νομοσχέδιο αυτό δίνει στο Fed την υπευθυνότητα να ορίσει αρχικά περιθώρια απαιτήσεων (initial margin requirements), όπως αυτά ορίζονται στους Κανονισμούς T και U. Αυτός ο κανονισμός αποτρέπει την υπέρμετρη κερδοσκοπία (excessive speculation) και βοηθάει τους χρηματιστές να διαχειριστούν τον κίνδυνο, καθώς περιορίζει την έκθεσή τους σε αθετήσεις των πελάτες τους.

1956 Bank Holding Company Act

Απαιτούσε (www.fdic.gov/regulations/laws/important/index.html) την έγκριση του Federal Reserve Board για την ίδρυση μιας bank holding company και επέβαλε κανονισμούς για τις μη τραπεζικές δραστηριότητες που είναι “στενά συσχετιζόμενες με την τραπεζική”.

1960 Bank Merger Act

Όλες οι τραπεζικές συγχωνεύσεις (www.fdic.gov/regulations/laws/rules/5000-1200.html) έπρεπε να εγκριθούν πρώτα από τις ρυθμιστικές αρχές.

1970 Douglas Amendment to Bank Holding Company Act

Σταμάτησε (www.financialpolicy.org/fpfprimerdereg.pdf) αποτελεσματικά τις εξαγορές τραπεζών σε περισσότερες από μία πολιτείες μέσω των bank holding companies (Αναθεωρήθηκε το 1994 από το Riegle-Neal Act).

1974 The Employee Retirement Income Security Act of 1974 (ERISA)

Εποπτεύει (www.dol.gov/compliance/laws/comp-erisa.htm) τα ιδιωτικά ταμεία συντάξεων.

1977 Community Reinvestment Act

Απαιτούσε (www.ffiec.gov/CRA/) οι ασφαλισμένες τράπεζες να ανταποκρίνονται στις πιστωτικές ανάγκες (credit needs) των κοινωνιών που υπηρετούν.

1978 International Banking Act

Μία σημαντική (www.fdic.gov/regulations/laws/important/index.html) ενέργεια που σχετίζεται με το διεθνές τραπεζικό σύστημα ήταν το International Banking Act (IBA) το 1978, το οποίο σχεδιάστηκε για να επιβάλει παρόμοιες αντιδράσεις στις εγχώριες και ξένες τράπεζες που δραστηριοποιούνται στις Η.Π.Α. Πριν από αυτό το νομοσχέδιο, οι ξένες τράπεζες είχαν μεγαλύτερη ευελιξία στο να διασχίζουν τα σύνορα των πολιτειών στις Η.Π.Α. από ότι είχαν οι τράπεζες των Η.Π.Α. (εγχώριες τράπεζες). Το IBA απαιτούσε οι ξένες τράπεζες να προσδιορίσουν μία πολιτεία ως πολιτεία εγκατάστασής τους ώστε να ελέγχονται όπως και οι υπόλοιπες εγχώριες τράπεζες των Η.Π.Α. που εδρεύουν σε αυτή την πολιτεία. Αυτό σημαίνει ότι θα μπορούν να ιδρύουν ομοσπονδιακά (federal) ή πολιτειακά (state) υποκαταστήματα ή πρακτορεία στις Η.Π.Α.

1980 Depository Institutions Deregulation and Monetary Control Act

Ελαχιστοποίησε (www.fdic.gov/regulations/laws/important/index.html) όλους τους ομοσπονδιακούς περιορισμούς στις πληρωμές επιτοκίων στις καταθέσεις και επέτρεψε (interest-bearing checking accounts).

1987 Competitive Equality Banking Act

Γνωστό (www.fdic.gov/regulations/laws/important/index.html) και ως CEBA, καθιέρωσε νέους όρους για την διευκόλυνση της διαθεσιμότητας των κεφαλαίων. Αναδιάρθρωσε το Federal Savings & Loans Insurance Company (FSLIC). Επέκτεινε το ρόλο του FDIC στις ανοικτές τραπεζικές συναλλαγές βοήθειας (open bank assistance transactions), συμπεριλαμβανομένων και των bridge banks (προσωρινή τράπεζα που διαχειρίζεται τις καταθέσεις και τις υποχρεώσεις των χρεοκοπημένων τραπεζών).

1989 Financial Institutions Reform, Recovery, and Enforcement Act

Παρείχε προγράμματα ανάκαμψης για αποταμιευτικές ενώσεις (savings associations) και (www.fdic.gov/regulations/laws/important/index.html) γενικά τα ενέταξε στους κανονισμούς των εμπορικών τραπεζών για εποπτικούς σκοπούς.

1991 FDIC Improvement Act

Πρόνοησε (www.fdic.gov/regulations/laws/important/index.html) για την ανανέωση του FDIC, επέβαλε ασφάλιση των καταθέσεων βασισμένη στον κίνδυνο, καθιέρωσε νέες κεφαλαιακές απαιτήσεις με “έγκαιρες διορθωτικές ενέργειες”, πρόσθεσε νέες ευρύς ρυθμιστικές δυνάμεις για να περιορίσει τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο στις ασφαλισμένες τράπεζες.

1994 Riegle-Neal Interstate Banking and Branching Efficiency Act

Πρόνοησε (www.fdic.gov/regulations/laws/important/index.html) για πλήρη διεθνοποίηση των τραπεζικής το 1995, με διεθνοποίηση της δικτύωσης το 1997, υπό ορισμένους όρους και περιορισμούς.

1999 Gramm-Leach-Bliley Act

Κατήργησε (www.fdic.gov/regulations/laws/important/index.html) μέρος του Glass-Steagall Act του 1933 καθώς ανοίγοντας την αγορά μεταξύ των τραπεζών, των χρηματοπιστηριακών και των ασφαλιστικών εταιρειών, οι οποίες μπορούσαν πλέον να συγχωνευτούν.

2002 The Sarbanes-Oxley Act

Απαιτεί (www.fdic.gov/regulations/laws/important/index.html) από το SEC να αναπτύξει κανονισμούς σε pro forma εκθέσεις (reporting). Ως συνέπεια, το SEC χρειάζεται εταιρείες που παρέχουν pro forma οικονομική πληροφόρηση για να βεβαιωθεί ότι η πληροφόρηση δεν είναι παραπλανητική. Επιπρόσθετα, απαιτείται η συμφιλίωση μεταξύ των pro forma και της GAAP πληροφόρησης.

2008 Housing and Economic Recovery Act (HERA)

Σχεδιάστηκε (www.fdic.gov/regulations/laws/federal/2008/08interimOct17.pdf) κυρίως για την αντιμετώπιση της κρίσης των στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης (subprime mortgage crisis). Επέτρεψε στο Federal Housing Administration να εγγυηθεί μέχρι \$300 δισεκατομμύρια σε νέα 30-έτους διάρκειας, σταθερού επιτοκίου, ενυπόθηκα δάνεια για δανειολήπτες χαμηλής πιστοληπτικής κατάταξης. Προκειμένου να συμμετάσχουν οι δανειζόμενοι, το υπόλοιπο του αρχικού ποσού του δανείου θα έπρεπε να έχει μειωθεί στο 90% της τρέχουσας εκτιμηθείσας αξίας. Στόχος είναι η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στις Fannie Mae και Freddie Mac.

Καθιέρωσε επίσης το Federal Housing Finance Agency (FHFA) και το Office of Federal Housing Enterprise Oversight (OFHEO).

2008 Emergency Economic Stabilization Act

Γνωστό (Melanie L. Fein, 2008, σελ. 1) ως διάσωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος των ΗΠΑ. Θεσπίστηκε ως απάντηση στην κρίση των στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης (subprime mortgage crisis) που επιτρέπει στο Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ (U.S. Treasury) να δαπανήσει μέχρι \$700 δισεκατομμύρια για την αγορά επισφαλών στοιχείων του ενεργητικού, κυρίως mortgage-backed securities,

και να δώσει ενέσεις κεφαλαίου στις τράπεζες. Δημιούργησε το Troubled Assets Relief Program (TARP).

2.16 Οι κυριότεροι ρυθμιστές και χρηματοοικονομικά ιδρύματα

The Office of Comptroller of the Currency (1863): αποτελεί τμήμα του Treasury (Υπουργείου Οικονομικών), ελέγχει τις εθνικές εμπορικές τράπεζες συμπεριλαμβανομένων και των ξένων υποκαταστημάτων και των υποκαταστημάτων ξένων τραπεζών.

The Federal Reserve System / Federal Reserve banks (1913): ελέγχει χρηματοοικονομικές συμμετοχικές εταιρείες, τραπεζικές συμμετοχικές εταιρείες, εθνικές εμπορικές τράπεζες συμπεριλαμβάνοντας τα υποκαταστήματά τους στο εξωτερικό, τις ξένες τράπεζες και τις κρατικές τράπεζες που είναι μέλη του Fed.

The Federal Deposit Insurance Corporation (1933): ελέγχει κάθε τράπεζα εθνική ή πολιτειακή που προστατεύεται από το FDIC insurance είτε είναι μέλη του Fed είτε όχι.

The Office of S&L Supervision (1989): ελέγχει τα εθνικά και πολιτειακά Savings and loan associations.

The National Credit Union Administration (1970): ελέγχει εθνικές και κρατικές πιστωτικές ενώσεις (credit unions).

State regulators: ελέγχουν τράπεζες που είναι αδειοδοτούμενες από το κράτος.

The Federal Trade Commission: ελέγχει μη ασφαλισμένες (uninsured) κρατικές τράπεζες, Savings and loan associations, πιστωτικές ενώσεις (credit unions), ξένα υποκαταστήματα τραπεζών των Η.Π.Α. και υποκαταστήματα ξένων τραπεζών στις Η.Π.Α.

The Securities and Exchange Commission (1934): ελέγχει χρηματιστηριακές εταιρείες, επενδυτικές τράπεζες, επενδυτικούς συμβούλους και μεσιτικές (brokerage) εταιρείες.

The Department of Trade and Industry: ελέγχει τις ασφαλιστικές εταιρείες.

2.17 Βιβλιογραφία

Board of Governors of the Federal Reserve System, 2005, «The Federal Reserve System: Purposes & Functions», Washington, D.C., Ninth Edition, June 2005

C.E.V. Borio, 1990, «Banks' involvement in highly leveraged transactions», Bank For International Settlements, Monetary and Economic Department, BASLE, BIS Economic Papers, No.28

David Allardice, Herbert L. Baer, Elijah Brewer III, Thomas F. Cargill, John Dobra, Gillian Garcia, Anne Marie Gonczy, George G. Kaufman, Robert D. Laurent, Larry R. Mote, 1983, «The Garn-St Germain Depository Institutions Act of 1982», Federal Reserve Bank of Chicago, Economic Perspectives, Vol. 7, No 2, σελ. 3-30

Elijah Brewer III, 1980, «The Depository Institution Deregulation and Monetary Control Act of 1980», Federal Reserve Bank of Chicago, Economic Perspectives, Vol. 4, September 3rd quarter, σελ. 3-23

Federal Deposit Insurance Corporation, 1998, «A Brief History of Deposit Insurance in United States», Washington, DC, September

James R. Barth, R. Dan Brumbaugh Jr. and James A. Wilcox, 2000, «The Repeal of Glass-Steagall and the Advent of Broad Banking», OCC Economics Working Paper 2000-5 (April)

Madura Jeff, 2010, «Financial Institutions and Markets», 9th International Edition

Melanie L. Fein, 2008, «The Economic Stabilization Act of 2008 and Related Government Actions in Support of the U.S. Financial System», November

Staikouras, S.K., 2006, «The Regulatory Changes in the U.S. and Australian Financial Services Industry and the Risks they might have posed on Financial Institutions»

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

www.dol.gov/compliance/laws/comp-erisa.htm

www.fdic.gov/about/learn/symbol/index.html

www.fdic.gov/bank/historical/managing/history3-A.pdf

www.fdic.gov/news/news/press/2010/pr10161.html

www.fdic.gov/regulations/laws/important/index.html

www.fdic.gov/regulations/laws/federal/2008/08interimOct17.pdf

www.fdic.gov/regulations/laws/rules/5000-1200.html

www.federalreserve.gov/boarddocs/supmanual/us_branches/3000_5.pdf

www.federalreserve.gov/boarddocs/supmanual/cbem/A50201.pdf

www.federalreserve.gov/communitydev/cra_about.htm

www.federalreserve.gov/generalinfo/isb/

www.federalreserve.gov/newsevents/speech/kroszner20060406a.htm

www.fedpartnership.gov/bank-life-cycle/grow-shareholder-value/bank-holding-companies.cfm

www.fedpartnership.gov/bank-life-cycle/start-a-bank/de-novo-bank-application-process.cfm

www.ffiec.gov/CRA/

www.financialpolicy.org/fpfprimerdereg.pdf

www.ncua.gov/about/History/Pages/History.aspx

<http://ecfr.gpoaccess.gov/cgi/t/text/text-idx?c=ecfr;sid=6857bea293a9e77c2df6f3a30d03ef1b;rgn=div5;view=text;node=12%3A1.0.1.1.30;idno=12;cc=ecfr>

http://ecfr.gpoaccess.gov/cgi/t/text/text-idx?c=ecfr&sid=6857bea293a9e77c2df6f3a30d03ef1b&tpl=/ecfrbrowse/Title12/12cfr1_main_02.tpl

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται η δομή, το νομοθετικό πλαίσιο και οι σπουδαιότερες νομοθετικές αλλαγές του παρελθόντος που είχαν το μεγαλύτερο αντίκτυπο στη λειτουργία των εμπορικών τραπεζών στην Ελλάδα. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, το ελληνικό τραπεζικό και χρηματοοικονομικό σύστημα υπέστη σημαντικές αλλαγές. Το τραπεζικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα απελευθερώθηκε σημαντικά από το 1987, κυρίως λόγω των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τώρα είναι ουσιαστικά ελεύθερο από τον έλεγχο του κράτους. Κατά το παρελθόν το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ήταν υπό την ιδιοκτησία, τη διαχείριση και τον έλεγχο του κράτους. Στα τέλη της δεκαετίας του 1990 η απελευθέρωση (deregulation) του χρηματοπιστωτικού συστήματος άλλαξε την κατάσταση. Τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα λειτουργούν σήμερα σε ένα ολοκληρωμένο και αυστηρό κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας που είναι ενιαίο για όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ευρίσκονται υπό την αυστηρή εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος, της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και άλλων εποπτικών αρχών. Ωστόσο, δεν λείπουν και οι συχνές άμεσες κυβερνητικές παρεμβάσεις σε θέματα καθημερινής λειτουργίας των εγχώριων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που δημιουργούν συνήθως θέματα ηθικής τάξεως (moral hazard).

3.2 Η δομή του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ελλάδα

3.2.1 Ιστορική αναδρομή του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα (Γκόρτσος Β. Χ., 2008, σελ. 2-8) τη δεκαετία του 1920 αποτελούταν από την Τράπεζα της Ελλάδος (ίδρυση 1927) και από συγκεκριμένους πιστωτικούς οργανισμούς για τη χρηματοδότηση της αγροτικής και της κτηματικής πίστης στην Ελλάδα.

Στις δεκαετίες του 1950 και 1960 ενισχύθηκε η παρουσία του κράτους στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος.

Το 1946 ιδρύθηκε η Νομισματική Επιτροπή, η οποία μέχρι και το 1982 που καταργήθηκε (και οι περισσότερες αρμοδιότητές της μεταβιβάστηκαν στην Τράπεζα της Ελλάδος), ήταν αρμόδια για τη χάραξη της νομισματικής πολιτικής στην Ελλάδα, την άσκηση στις εμπορικές τράπεζες κάθε μορφής κατασταλακτικών ελέγχων, και τον καθορισμό των επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων και των όρων και προϋποθέσεων διάθεσης των τραπεζικών υπηρεσιών.

Η δεκαετία του 1970 χαρακτηρίστηκε από δύο μείζονος σημασίας εξελίξεις:

- την εγκατάσταση στην Ελλάδα ικανού αριθμού αλλοδαπών τραπεζών μέσω υποκαταστημάτων, και
- την κρατικοποίηση της μεγαλύτερης εκείνη την εποχή ελληνικής ιδιωτικής τράπεζας, της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1980 άρχισε η πιστωτική μεταρρύθμιση και ο θεσμικός, λειτουργικός και τεχνολογικός εκσυγχρονισμός του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, ιδιαίτερα δε μετά το 1987 με την εφαρμογή των προτάσεων της «Επιτροπής για την Αναμόρφωση και τον Εκσυγχρονισμό του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος» (γνωστής ως Επιτροπής Καρατζά).

Ο τραπεζικός κλάδος και, ιδιαίτερα, τα κρατικά ελεγχόμενα πιστωτικά ιδρύματα αποτέλεσαν για όλες τις μεταπολεμικές κυβερνήσεις, τα οχήματα για την εφαρμογή της εκάστοτε οικονομικής πολιτικής και τη διοχέτευση «φτηνών» κεφαλαίων στους τομείς εκείνους που είχαν επιλεγεί ως καίριοι για τη γενικότερη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Προς την κατεύθυνση αυτή:

- ιδρύθηκαν τράπεζες ειδικού σκοπού:
 - Κτηματικές τράπεζες (η Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος και η Εθνική Στεγαστική Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία στη συνέχεια απορροφήθηκε από την Κτηματική Τράπεζα και αργότερα από την Εθνική τράπεζα). Πρόκειται για Κρατικά ελεγχόμενες τράπεζες που είχαν ως κύρια λειτουργία την παροχή ενυπόθηκων δανείων και την αποδοχή και μεταβίβαση ενυπόθηκων απαιτήσεων.
 - Επενδυτικές τράπεζες (η Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης (ΕΤΒΑ) και η Επενδυτική Τράπεζα). Πρόκειται για Κρατικά ελεγχόμενες τράπεζες που δεν είχαν δυνατότητα αποδοχής καταθέσεων, αλλά μέσω της χρηματοδότησης επενδυτικών σχεδίων, αποσκοπούσαν στην εκβιομηχάνιση της ελληνικής οικονομίας
 - Ναυτιλιακές τράπεζες: Citibank shipping.

- Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδας: ιδρύθηκε το 1929 ως μη κερδοσκοπικός οργανισμός κοινωφελούς χαρακτήρα, με κύριο σκοπό την αποκλειστική χρηματοδότηση με ευνοϊκούς όρους του αγροτικού τομέα, την ενίσχυση της αγροτικής ανάπτυξης και τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής γεωργίας.
- καθιερώθηκε διοικητικός καθορισμός των επιτοκίων (καταθέσεων-χορηγήσεων),
- καθιερώθηκε υποχρέωση των τραπεζών για επένδυση ποσοστού των καταθέσεων τους σε τίτλους του ελληνικού Δημοσίου,
- οι τράπεζες είχαν υποχρέωση χορήγησης δανείων σε συγκεκριμένες κατηγορίες δανειοληπτών, και τέλος,
- οι τράπεζες ήταν υποχρεωμένες να διακρατούν υψηλό ποσοστό ελάχιστων υποχρεωτικών αποθεματικών στην Τράπεζα της Ελλάδος

3.2.2 Η σημερινή μορφή του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Στην Ελλάδα (www.bankofgreece.gr) σήμερα το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελείται από:

- Τη Κεντρική Τράπεζα (Τράπεζα της Ελλάδος - ΤτΕ)
- Τις εμπορικές τράπεζες (ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα και υποκαταστήματα τραπεζών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης)
- Τα πιστωτικά ιδρύματα ειδικών μορφών (όπως με τη μορφή του πιστωτικού συνεταιρισμού, ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος και υποκαταστήματα τρίτων χωρών - εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης)
- Τις λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος (εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης - leasing, εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων - factoring, εταιρείες παροχής πιστώσεων, ανταλλακτήρια συναλλάγματος, εταιρείες διαμεσολάβησης στη μεταφορά κεφαλαίων και το Ταμείο Εγγύησης Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΤΕΜΠΜΕ)).

3.2.3 Ο ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδος

Η ΤτΕ (Γκέκας Β.Δ., 2005, σελ. 2) είναι η κεντρική τράπεζα της χώρας. Ιδρύθηκε το 1927 και άρχισε να λειτουργεί το Μάιο του 1928. Η πρόταση για τη δημιουργία κεντρικής τράπεζας έγινε από την Κοινωνία των Εθνών, προκειμένου να στηριχθούν οι προσπάθειες της Ελληνικής Κυβέρνησης να ξεπεραστούν τα σοβαρά οικονομικά και δημοσιονομικά προβλήματα της εποχής. Με την ίδρυση της νέας τράπεζας, της μεταβιβάστηκαν στοιχεία ενεργητικού (κυρίως χρυσός και ομόλογα του Δημοσίου) και παθητικού (το εκδοθέν χαρτονόμισμα και οι καταθέσεις του Δημοσίου) από την Εθνική

Τράπεζα, η οποία λειτουργούσε μέχρι τότε, ως εκδοτική τράπεζα παράλληλα με τις εμπορικές δραστηριότητές της.

Από τον Ιανουάριο 2001 η ΤτΕ (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., 2010, σελ. 36-37) αποτελεί αναπόσπαστο μέλος του Ευρωσυστήματος, που απαρτίζεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που ανήκουν στη ζώνη του ευρώ. Έκτοτε η ΤτΕ συμβάλλει με τη δράση της στην επίτευξη των στόχων και την εκτέλεση των καθηκόντων του Ευρωσυστήματος, το οποίο χαράσσει και εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική στη ζώνη του ευρώ.

Η ΤτΕ είναι αρμόδια για την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος στην Ελλάδα και τη διαφύλαξη της σταθερότητας του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ως πρωταρχικός σκοπός ορίζεται από το Καταστατικό της η διασφάλιση της σταθερότητας του γενικού επιπέδου των τιμών. Στο βαθμό που δεν επηρεάζεται η επίτευξη του πρωταρχικού της σκοπού, η ΤτΕ στηρίζει τη γενική οικονομική πολιτική της κυβέρνησης. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, έχει κατοχυρωθεί η θεσμική, προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία της, αλλά και η άσκηση δημοκρατικού ελέγχου εκ μέρους της Βουλής.

Οι αρμοδιότητες της ΤτΕ (www.bankofgreece.gr) διακρίνονται σε αυτές που εντάσσονται στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος και σε άλλες αρμοδιότητες, και συνοπτικά είναι οι εξής:

Αρμοδιότητες της ΤτΕ στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος:

- Συμμετέχει στη χάραξη της ενιαίας νομισματικής πολιτικής της ζώνης του ευρώ και την εφαρμόζει στην Ελλάδα.
- Διαχειρίζεται για λογαριασμό της ΕΚΤ μέρος των σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθεσίμων της τελευταίας, σύμφωνα με τις οδηγίες της ΕΚΤ.
- Ασκεί την επίβλεψη των συστημάτων και των μέσων πληρωμών, με σκοπό τη διασφάλιση της σταθερότητας, της αξιοπιστίας και της αποδοτικότητάς τους. Στο πλαίσιο της αρμοδιότητας αυτής, παρακολουθεί και επιβλέπει, μεταξύ άλλων, το σύστημα πληρωμών ΔΙΑΣ και το Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών. Από τις 19 Μαΐου 2008, συμμετέχει στο Target2, το νέο διευρωπαϊκό σύστημα ταχείας μεταφοράς κεφαλαίων και διακανονισμού σε συνεχή χρόνο.
- Πρωθυε ρυθμίσεις για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την αποτελεσματική διαχείριση χρηματοπιστωτικών κρίσεων.

- Συλλέγει στατιστικά στοιχεία από νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (δηλαδή, τις τράπεζες και τα αμοιβαία κεφάλαια διαχείρισης διαθεσίμων).
- Εκδίδει τραπεζογραμμάτια ευρώ, τα οποία κυκλοφορούν ως νόμιμο χρήμα, μετά από έγκριση της ΕΚΤ, και είναι αρμόδια για την κυκλοφορία και διαχείριση των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ στην Ελλάδα.
- Φροντίζει για την προμήθεια των αναγκαίων ποσοτήτων ανά αξία, είτε από το Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών (ΙΕΤΑ), είτε από διασυνοριακές χρηματαποστολές, καθώς και για την ασφαλή αποθήκευση, διακίνηση και την επανακυκλοφορία ή την καταστροφή τους και μεριμνά για τον ομαλό εφοδιασμό της οικονομίας.

Άλλες Αρμοδιότητες της ΤτΕ:

- Εποπτεύει τα πιστωτικά ιδρύματα καθώς και ορισμένες κατηγορίες επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας.
- Έχει την ευθύνη για τη διαχείριση και τη λειτουργία του Συστήματος Παρακολούθησης Συναλλαγών επί Τίτλων με Λογιστική Μορφή (Αυλοι Τίτλοι).
- Έχει την ευθύνη της λειτουργίας της Ηλεκτρονικής Δευτερογενούς Αγοράς Τίτλων (ΗΔΑΤ).
- Έχει αναλάβει το χρηματικό διακανονισμό των συναλλαγών της ΕΧΑΕ μέσω του συστήματος SMART (System for Money Settlement of Athex Reconciled Transactions).
- Κατέχει και διαχειρίζεται τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας στα οποία περιλαμβάνονται τα σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθέσιμα της Τράπεζας της Ελλάδος και του Ελληνικού Δημοσίου.
- Εξυπηρετεί το Ελληνικό Δημόσιο ως ταμίας και εντολοδόχος τού.
- Καταρτίζει και δημοσιεύει στατιστικά στοιχεία που αφορούν την ελληνική οικονομία και διενεργεί εξειδικευμένες στατιστικές έρευνες.
- Δημοσιεύει εκθέσεις και διεξάγει ερευνητικό έργο στο πλαίσιο της παρακολούθησης και ανάλυσης της οικονομικής συγκυρίας και της νομισματικής πολιτικής.

Η ΤτΕ (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 43-44) αποτελεί την αρμόδια εποπτική αρχή για την εφαρμογή, από τα εποπτευόμενα από αυτήν ιδρύματα του νομοθετικού πλαισίου πρόληψης και καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες («ξέπλυμα χρήματος») και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο έχει κυρίως διαμορφωθεί από την ενσωμάτωση της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας, η οποία είναι εναρμονισμένη με τις «Σαράντα (40) Συστάσεις

για την αντιμετώπιση του Ξεπλύματος Χρήματος» και τις «Εννέα (9) Ειδικές Συστάσεις για την αντιμετώπιση της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας», που έχει εκδώσει η Ομάδα Χρηματοπιστωτικής Δράσης (Financial Action Task Force – FATF) ως διεθνής φορέας θέσπισης των σχετικών προτύπων και οδηγιών.

Η ΤτΕ, εντός των εποπτικών της αρμοδιοτήτων, ελέγχει τη συμμόρφωση των εποπτευόμενων ιδρυμάτων με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο και αξιολογεί την επάρκεια και αποτελεσματικότητα των διαδικασιών που εφαρμόζουν για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Επιπρόσθετα, η ΤτΕ ενημερώνει τα εποπτευόμενα ιδρύματα με εκτενή τυπολογία ύποπτων συναλλαγών, με βάση την ελληνική πραγματικότητα και τη διεθνή βιβλιογραφία. Τονίζεται ότι η ΤτΕ δεν έχει προανακριτικές αρμοδιότητες, ούτε την ευθύνη να διερευνά επί της ουσίας τις αναφορές ύποπτων συναλλαγών που υποβάλλονται από τα εποπτευόμενα ιδρύματα. Αυτό είναι αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας, καθώς και των δικαστικών και διωκτικών αρχών.

Τέλος, η ΤτΕ είναι υπεύθυνη (www.bankofgreece.gr) για την παρακολούθηση των διαδικασιών ενημέρωσης των συναλλασσομένων εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων που αφορούν τις συναλλαγές τους (ΠΔ/ΤΕ 2501/02 η οποία συμπληρώθηκε με τις αποφάσεις ΕΤΠΘ 178/3/19.7.2004, 234/20/11.12.2006, 243/2/16.5.2007, 259/4/2.5.2008 και 263/2/21.7.2008).

Η ανάθεση στην ΤτΕ της αρμοδιότητας εποπτείας της διαφάνειας των συναλλαγών αποσκοπεί στο να περιορίσει την επίπτωση από τη διαφορά ως προς το επίπεδο πληροφόρησης και ως προς την ικανότητα αξιολόγησης μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων και συναλλασσομένων και να ενισχύσει τη διαπραγματευτική δύναμη των τελευταίων. Όμως η αρμοδιότητα αυτή, αν και έχει ουσιώδη σημασία για τη λειτουργία του ανταγωνισμού προς όφελος των συναλλασσομένων, δεν καλύπτει όλα τα θέματα που σχετίζονται με την προστασία των καταναλωτών, ούτε βεβαίως αυτά που αφορούν την τήρηση των κανόνων ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Η συγκεκριμένη αρμοδιότητα της ΤτΕ αφορά μόνο τους όρους διαφάνειας και όχι γενικότερα θέματα της εξισορρόπησης των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων

καταναλωτών και πιστωτικών ιδρυμάτων (π.χ. ζητήματα καταχρηστικότητας των γενικών όρων των συναλλαγών). Τέτοιου είδους θέματα εντάσσονται στο γενικό πλαίσιο προστασίας του καταναλωτή το οποίο υπάγεται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Ανάπτυξης, σύμφωνα και με τον πρόσφατο Ν. 3587/2007. Με βάση το νόμο αυτό, η αρμοδιότητα της ΤτΕ στο πεδίο της προστασίας του καταναλωτή τραπεζικών προϊόντων περιορίζεται στην έκφραση γνώμης προς το Υπουργείο Ανάπτυξης ως προς την επιβολή ποινής στα εποπτευόμενα από αυτήν ιδρύματα σε περίπτωση διαπίστωσης παράβασης των διατάξεων του εν λόγω νόμου.

Η ΤτΕ από το 1995 έχει επιβάλει στις τράπεζες λεπτομερές πλαίσιο υποχρεώσεων για ενημέρωση των συναλλασσομένων με αυτές, πριν από τη σύναψη και κατά τη λειτουργία της σύμβασης, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι συναλλασσόμενοι θα μπορούν να λαμβάνουν αποφάσεις έχοντας πλήρη συνείδηση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών τους. Εξάλλου, η ΤτΕ δημοσιεύει στο διαδικτυακό της τόπο πίνακες με στοιχεία για τα επιτόκια και τις προμήθειες που χρεώνουν οι τράπεζες σε ορισμένες βασικές υπηρεσίες τους προς διασφάλιση του ανταγωνισμού, χωρίς όμως να περιορίζεται μόνο σ' αυτό. Ως προς τις διαφημίσεις, η ΤτΕ, παρόλο που δεν έχει αρμοδιότητα για την εκ των προτέρων έγκρισή τους, παρεμβαίνει για την αναστολή ή τροποποίησή τους, εφόσον αυτές δεν είναι σύμφωνες με τις αρχές διαφάνειας και σαφήνειας που έχει καθορίσει.

Η ΤτΕ (www.bankofgreece.gr) είναι αρμόδια για την παροχή άδειας ίδρυσης και λειτουργίας, καθώς και για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, των ειδικών μορφών πιστωτικών ιδρυμάτων και των λοιπών προαναφερόμενων εταιρειών του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Ίδρυση και λειτουργία πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα

Τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα επιτρέπεται να συσταθούν και να λειτουργούν μόνο με τη μορφή της ανώνυμης εταιρείας και κατ' εξαίρεση με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού του Ν.1667/86. Ως πιστωτικό ίδρυμα ορίζεται η επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό της. Η κατ' επάγγελμα αποδοχή καταθέσεων χρημάτων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό απαγορεύεται σε πρόσωπα ή σε επιχειρήσεις που δεν αποτελούν πιστωτικά ιδρύματα, ενώ η αντίστοιχη απαγόρευση της κατ' επάγγελμα χορήγησης δανείων ή πιστώσεων προς το κοινό ήρθη με την έκδοση του Ν. 2937/2001 και η σχετική δραστηριότητα υπήχθη σε καθεστώς αδειοδότησης της ΤτΕ.

Η διαδικασία για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος καθορίζονται από το Ν. 3601/2007, ενώ οι όροι και προϋποθέσεις χορήγησης της σχετικής άδειας για ίδρυση πιστωτικού ιδρύματος στην Ελλάδα, καθώς και για την εγκατάσταση στην Ελλάδα υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα εντός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού χώρου (ΕΟΧ) ή σε Τρίτη χώρα, έχουν καθοριστεί με Πράξη του Διοικητή της ΤτΕ (ΠΔΤΕ 1379/24.10.1988, η οποία τροποποιήθηκε και κωδικοποιήθηκε με την ΠΔΤΕ 2526/8.12.2003 και συμπληρώθηκε από την Απόφαση ΕΤΠΘ 211/1/5.12.2005). Σε περίπτωση άσκησης της πιο πάνω δραστηριότητας χωρίς την απαιτούμενη άδεια της ΤτΕ επιβάλλονται διαζευκτικά ή σωρευτικά οι προβλεπόμενες κυρώσεις (φυλάκιση, χρηματική ποινή).

Εποπτεία των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων

Η ΤτΕ, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 55Α του Καταστατικού της, ασκεί την εποπτεία (www.επί των πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν στην Ελλάδα περιλαμβανομένων των υποκαταστημάτων τους στην αλλοδαπή, επί των υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν εγκατασταθεί στην Ελλάδα και η έδρα τους βρίσκεται σε τρίτες, εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης χώρες, καθώς και επί επιχειρήσεων και οργανισμών του χρηματοπιστωτικού τομέα της ελληνικής οικονομίας, όπως εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης - leasing, εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων - factoring, εταιρείες παροχής πιστώσεων, ανταλλακτήρια συναλλάγματος, εταιρείες διαμεσολάβησης στη μεταφορά κεφαλαίων και το Ταμείο Εγγύησης Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΤΕΜΠΜΕ). Εξαιρέση αποτελούν τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν έδρα σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής τους.

Τα πιστωτικά ιδρύματα που εποπτεύονται άμεσα από την ΤτΕ αποτελούν το 80% του χρηματοπιστωτικού τομέα. Εάν συμπεριληφθούν και οι επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα που ελέγχονται από τις τράπεζες, τότε το ποσοστό αυτό υπερβαίνει το 90%.

3.2.4 Ημερομηνίες – σταθμοί του πρωταγωνιστικού ρόλου της ΤτΕ

1927 - Η ίδρυση της ΤτΕ αποτελούσε (Γκέκας Β.Δ., ό.π, σελ. 5) μια εκ πρώτης όψεως «επανάσταση» για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα σε μια εποχή που χαρακτηριζόταν από σωρεία προβλημάτων, όπως: αποκατάσταση προσφύγων, υπερχρέωση του Ε.Δ., νομισματική αστάθεια και ελλειμματικό ισοζύγιο και η παγκόσμια οικονομική κρίση που ακολούθησε το κραχ του Χρηματιστηρίου της Ν. Υόρκης.

- 1930 - Εισαγωγή της μετοχής της ΤτΕ στο Χρηματιστήριο.
- 1931 - Διατήρηση υποχρεωτικών καταθέσεων από τις εμπορικές τράπεζες στην ΤτΕ.
- 1948 - Ίδρυση της Νομισματικής Επιτροπής με κύριο στόχο τη ρύθμιση της έκδοσης του χαρτονομίσματος και τη χάραξη της νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής, η ΤτΕ έγινε ο εκτελεστικός βραχίονας της επιτροπής.
- 1982 - Κατάργηση της Νομισματικής Επιτροπής με ταυτόχρονη μεταβίβαση των αρμοδιοτήτων της στην ΤτΕ για την άσκηση της νομισματικής, πιστωτικής και συναλλαγματικής πολιτικής (Ν. 1266/92). Σταδιακή απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος από το έτος 1987, (ΠΔ/ΤΕ 1087/1987).
- 1996 - Προσαρμογή στα πρότυπα της Συμφωνίας της Βασιλείας I (πιστωτικός κίνδυνος)
- 2001 - Η Ελλάδα έγινε το 12ο μέλος της ζώνης του ευρώ, του νομίσματος που κυκλοφόρησε σε φυσική μορφή το 2002. Ο Διοικητής της ΤτΕ συμμετέχει στο Δ.Σ. της Ε.Κ.Τ., το οποίο χαράσσει τη νομισματική και συναλλαγματική πολιτική στη ζώνη του ευρώ.
- 2005 - Προσαρμογή του εποπτικού πλαισίου των τραπεζών.
- 2007 - Αναπροσαρμογή του εποπτικού πλαισίου κατά τα πρότυπα της συμφωνίας της Βασιλείας II.
- 2008 - Εφαρμογή του συστήματος μεταφοράς κεφαλαίων TARGET2

3.2.5 Άλλοι θεσμοί του πιστωτικού συστήματος

3.2.5.1 Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων

Το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων (Τ.Ε.Κ.Ε.) είναι ο φορέας διαχείρισης (www.hdgf.gr) του συστήματος εγγύησης των τραπεζικών καταθέσεων και επενδυτικών υπηρεσιών, ο οποίος διέπεται σήμερα από το Ν.3746/2009 και αποτελεί διάδοχο του Ταμείου Εγγύησης Καταθέσεων (ΤΕΚ), σύμφωνα με το Ν.2832/2000. Η εισαγωγή του θεσμού της εγγύησης καταθέσεων στην Ελλάδα έγινε το 1995 με το Ν.2324/1995.

Το ΤΕΚΕ είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου και εποπτεύεται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών. Ιδρυτικοί φορείς του ΤΕΚΕ είναι η ΤτΕ και η Ελληνική Ένωση Τραπεζών, που συμμετέχουν στο ιδρυτικό κεφάλαιό του με ποσοστό 6/10 και 4/10 αντίστοιχα.

Σκοπός του ΤΕΚΕ είναι η καταβολή αποζημίωσης στους καταθέτες και στους επενδυτές-πελάτες για απαιτήσεις που απορρέουν από την παροχή «καλυπτόμενων επενδυτικών υπηρεσιών», των πιστωτικών ιδρυμάτων που ευρίσκονται σε αδυναμία να εκπληρώσουν τις προς αυτούς υποχρεώσεις τους, με στόχο τη συμβολή στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Δεν παρέχεται στο ΤΕΚΕ η εξουσία παρέμβασης για εξυγίανση προβληματικών πιστωτικών ιδρυμάτων, δεδομένου ότι η αρμοδιότητα αυτή ανήκει στην ΤτΕ.

Στο Τ.Ε.Κ.Ε. συμμετέχουν υποχρεωτικά όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα, εκτός από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Από το σκέλος κάλυψης επενδύσεων εξαιρούνται τα πιστωτικά ιδρύματα που ήδη συμμετείχαν στο Συνεγγυητικό Κεφάλαιο Εξασφάλισης Επενδυτικών Υπηρεσιών¹. Επίσης, στο σκέλος κάλυψης καταθέσεων υποχρεωτικά συμμετέχουν τα λειτουργούντα στην Ελλάδα υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων η καταστατική έδρα των οποίων βρίσκεται σε τρίτη, εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, χώρα, εφόσον στη χώρα αυτή δεν υπάρχει ισοδύναμο σύστημα εγγύησης καταθέσεων ή/και επενδυτικών υπηρεσιών. Δεν συμμετέχουν υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που η έδρα τους βρίσκεται σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης γιατί καλύπτονται από το αντίστοιχο σύστημα εγγύησης καταθέσεων της χώρας αυτής. Τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα μπορούν προαιρετικά και μετά από αίτησή τους να συμμετέχουν στο ΤΕΚΕ για συμπληρωματική κάλυψη, ως προς το ύψος της αποζημίωσης και τις κατηγορίες των εγγυημένων καταθέσεων.

3.2.5.2 Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (www.hcmc.gr) είναι αρμόδια για την εποπτεία της εφαρμογής των διατάξεων της νομοθεσίας για την κεφαλαιαγορά. Αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με ίδιους πόρους, λειτουργεί αποκλειστικά χάριν του δημοσίου συμφέροντος και απολαύει λειτουργικής ανεξαρτησίας και διοικητικής αυτοτέλειας. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς υποβάλλει έκθεση πεπραγμένων στον Πρόεδρο της Βουλής και στον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών.

¹ Το «Συνεγγυητικό Κεφάλαιο Εξασφάλισης Επενδυτικών Υπηρεσιών» με δ.τ. «Συνεγγυητικό», το οποίο συστάθηκε το 1995 και αναδιαρθρώθηκε το 1997 (Ν.2533/97) με σκοπό την προστασία των επενδυτών και τη διατήρηση της εμπιστοσύνης τους στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, αποζημιώνει τους επενδυτές από παρασχεθείσες προς αυτούς επενδυτικές υπηρεσίες εκ μέρους επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (ΕΠΕΥ), οι οποίες έχουν λάβει άδεια λειτουργίας από τις αρμόδιες Εποπτικές Αρχές (την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς για τις ΕΠΕΥ και την ΤτΕ για τα Πιστωτικά Ιδρύματα) και λειτουργούν σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.3606/2007 «περί παροχής επενδυτικών υπηρεσιών». Η συμμετοχή αυτών των επιχειρήσεων στο «Συνεγγυητικό» είναι υποχρεωτική και συνιστά προϋπόθεση για τη νόμιμη λειτουργία τους και την παροχή στους επενδυτές επενδυτικών υπηρεσιών. Οι εισφορές των μελών του είναι ετήσιες και προκαταβάλλονται, ενώ η αποζημίωση κάθε εντολέα για το σύνολο των απαιτήσεων του κατά ΕΠΕΥ ανέρχεται έως το ποσό των 30.000€. Το «Συνεγγυητικό» είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικό και εποπτεύεται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.

Στόχος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς αποτελεί η διασφάλιση της ακεραιότητας της αγοράς, ο περιορισμός του συστημικού κινδύνου, και η προστασία του επενδυτικού κοινού με την προώθηση της διαφάνειας.

Στους εποπτευόμενους φορείς από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς περιλαμβάνονται οι Ανώνυμες Χρηματιστηριακές Εταιρείες και οι Ανώνυμες Εταιρείες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών, οι Ανώνυμες Εταιρείες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων, οι Ανώνυμες Εταιρείες Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου, οι Ανώνυμες Εταιρείες Επενδύσεων Ακίνητης Περιουσίας και οι Ανώνυμες Εταιρείες Επενδυτικής Διαμεσολάβησης. Οι εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εποπτεύονται επίσης από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ως προς τη τήρηση της χρηματιστηριακής νομοθεσίας αναφορικά με τα θέματα νομιμότητας των πράξεων που συνδέονται με την προστασία των επενδυτών. Τα μέλη διοικητικών συμβουλίων και τα διευθυντικά στελέχη όλων των προαναφερόμενων φορέων υπόκεινται σε εποπτικές υποχρεώσεις προς την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Στους εποπτευόμενους από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς φορείς περιλαμβάνονται επίσης οι οργανωμένες αγορές και οι φορείς εκκαθάρισης, όπως η Αγορά Αξιών Χ.Α., η Αγορά Παραγώγων Χ.Α., και η ΕΧΑΕ ως φορέας εκκαθάρισης και διακανονισμού συναλλαγών επί κινητών αξιών και επί παραγώγων αλλά και τα συστήματα αποζημίωσης επενδυτών και διασφάλισης συναλλαγών, όπως το Συνεγγυητικό Κεφάλαιο και το Επικουρικό Κεφάλαιο.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς είναι αρμόδια για την έγκριση ενημερωτικών δελτίων όσον αφορά τις ανάγκες πληροφόρησης του επενδυτικού κοινού κατά τη διενέργεια δημοσίων προσφορών και την εισαγωγή κινητών αξιών σε οργανωμένη αγορά.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει την αρμοδιότητα να επιβάλλει διοικητικές κυρώσεις (επίπληξη, χρηματικό πρόστιμο, αναστολή λειτουργίας, αφαίρεση άδειας) σε εποπτευόμενα νομικά και φυσικά πρόσωπα που παραβαίνουν τη νομοθεσία για την κεφαλαιαγορά.

Ως εθνική εποπτική αρχή, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς συνάπτει διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες με άλλες εποπτικές αρχές για την ανταλλαγή εμπιστευτικών πληροφοριών και τη συνεργασία σε θέματα της αρμοδιότητάς της. Είναι ενεργό μέλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών της Κεφαλαιαγοράς (Committee of European Securities Regulators - C.E.S.R.) και του Διεθνούς Οργανισμού Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς - IOSCO).

3.2.5.3 Μεσολαβητής Τραπεζικών και Επενδυτικών Υπηρεσιών

Ο Μεσολαβητής Τραπεζικών και Επενδυτικών Υπηρεσιών (Μ.Τ.Ε.Υ.), ο οποίος λειτουργεί από 1.7.2005 (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 50-51) ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, προήλθε από την ενοποίηση του Τραπεζικού Μεσολαβητή και του Μεσολαβητή Κεφαλαιαγοράς. Κύριος σκοπός της λειτουργίας του είναι να εξετάζει δίκαια, αμερόληπτα και με διαφανείς διαδικασίες, διαφορές που ανακύπτουν από την παροχή τραπεζικών και επενδυτικών υπηρεσιών και να επιδιώκει τη φιλική διευθέτησή τους. Οι υπηρεσίες του Μ.Τ.Ε.Υ. απευθύνονται σε καταναλωτές, επαγγελματίες, καθώς και σε μικρές επιχειρήσεις που συναλλάσσονται με τράπεζες, καθώς και σε επενδυτές που συναλλάσσονται με επενδυτικές εταιρίες, εφόσον οι συναλλαγές δεν αφορούν επαγγελματικές δραστηριότητες.

Ο Μ.Τ.Ε.Υ. εξετάζει διαφορές που ανακύπτουν από την παροχή τραπεζικών (καταθέσεις, δάνεια, κάρτες κ.λπ.) και επενδυτικών (μετοχές, αμοιβαία κεφάλαια, ομόλογα κ.λπ.) υπηρεσιών από Τράπεζες ή επενδυτικές εταιρίες (Χρηματιστηριακές Εταιρίες, Εταιρίες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων και Εταιρίες Επενδυτικής Διαμεσολάβησης) που συμμετέχουν ή συνεργάζονται με τον Μ.Τ.Ε.Υ. και είναι εγκατεστημένες στην Ελλάδα. Επίσης εξετάζει διασυνοριακές διαφορές ως μέλος του FIN-NET (Δικτύου Εξωδικαστικών Διασυνοριακών Καταγγελιών στον Τομέα των Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών).

Ο Μ.Τ.Ε.Υ. παρέχει ενημέρωση και βοήθεια σε καταναλωτές που διαμένουν στην Ελλάδα για τη διευθέτηση προβλημάτων που ανέκυψαν από τραπεζικές ή επενδυτικές συναλλαγές τους σε άλλο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) και του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Ε.Ο.Χ.). Επίσης εξετάζει, προς διευθέτηση, παράπονα καταναλωτών άλλων κρατών-μελών της Ε.Ε. και του Ε.Ο.Χ. που ανέκυψαν από συναλλαγές τους με τράπεζες ή επενδυτικές εταιρίες εγκατεστημένες στην Ελλάδα, που συμμετέχουν ή συνεργάζονται με τον Μ.Τ.Ε.Υ.

3.2.5.4 Διατραπεζικό σύστημα Τειρεσίας Α.Ε.

Η Τειρεσία Α.Ε., η οποία συστάθηκε (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 51-52) με πρωτοβουλία του συνόλου σχεδόν των ελληνικών τραπεζών, λειτουργεί από το 1997 ως ανώνυμη εταιρεία, διατηρώντας όμως τη φιλοσοφία της μη κερδοσκοπικής εταιρείας. Μέτοχοι της εταιρείας είναι αποκλειστικά πιστωτικά ιδρύματα και θυγατρικές τους, ενώ αποδέκτες των δεδομένων των αρχείων της είναι πιστωτικά ιδρύματα, εταιρείες έκδοσης και διαχείρισης μέσων πληρωμής (πιστωτικών ή χρεωστικών

καρτών), εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), εταιρείες πρακτόρευσης επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring), φορείς του Δημοσίου και νομικά πρόσωπα που παρέχουν πίστη και ελέγχονται από την ΤτΕ ή από άλλες κεντρικές τράπεζες.

Η ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. εξειδικεύεται στη συγκέντρωση και διάθεση πληροφοριών οικονομικής συμπεριφοράς για επιχειρήσεις και ιδιώτες, δεδομένων συγκέντρωσης χορηγήσεων για ιδιώτες και μικρές επιχειρήσεις, υποθηκών και προσημειώσεων και εν γένει πληροφοριών αναγκαίων για την αποτροπή της απάτης στις τραπεζικές συναλλαγές, την προστασία της πίστης και τη μείωση των επισφαλειών προς όφελος του τραπεζικού συστήματος, της ελληνικής οικονομίας και των ίδιων των συναλλασσομένων. Βασική αρχή της εταιρείας είναι να μην προβαίνει σε οποιαδήποτε κρίση ή αξιολόγηση των δεδομένων που διαχειρίζεται και να αφήνει την τελική εκτίμηση στον αποδέκτη των πληροφοριών. Μοναδική επιδίωξη της εταιρείας είναι η παροχή αξιόπιστων και αντικειμενικών πληροφοριών.

3.2.5.5 Διατραπεζικά συστήματα ΔΙΑΣ Α.Ε.

Η εταιρεία ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ (ΔΙΑΣ) Α.Ε., η οποία ιδρύθηκε (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 50-51) το 1989 με πρωτοβουλία της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, έχει ως κύριο σκοπό την ανάπτυξη και διαχείριση προηγμένων διατραπεζικών συστημάτων πληρωμών, τα οποία συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό των συναλλαγών, στη μείωση της χρήσης μετρητών και στη μείωση του κόστους των συναλλαγών προς όφελος του κοινού, των επιχειρήσεων, των Τραπεζών και του Δημοσίου. Μέτοχοι της εταιρείας είναι η ΤτΕ και τα λοιπά πιστωτικά ιδρύματα, ενώ χρήστες των συστημάτων και των υποκείμενων υπηρεσιών είναι τόσο οι τράπεζες όσο και οι πελάτες τους.

Τα συστήματα πληρωμών της ΔΙΑΣ Α.Ε. χρησιμοποιούνται για πληρωμές, κυρίως μικρής αξίας (retail συναλλαγές), που καλύπτουν κατά βάση συναλλαγές με κάρτες, δοσοληψίες πληρωμής των υποχρεώσεων των επιχειρήσεων και του Δημοσίου (μισθοί, συντάξεις) καθώς και εισπράξεις των απαιτήσεών τους.

Η ΔΙΑΣ Α.Ε. συνδέεται ηλεκτρονικά με όλες τις τράπεζες, την ΤτΕ, καθώς επίσης και με ορισμένους φορείς και επιχειρήσεις, πελάτες των τραπεζών. Τα μηνύματα και τα αρχεία των συναλλαγών ανταλλάσσονται μέσω των ηλεκτρονικών συστημάτων κατά τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται ικανοποιητικό επίπεδο ασφαλείας. Επίσης, η εταιρεία διαθέτει

συστήματα που διασφαλίζουν την αδιάλειπτη λειτουργία της, ακόμη και σε περιπτώσεις ακραίων καταστάσεων, καθώς και διαδικασίες ασφάλισης των δεδομένων.

Τα συστήματα της ΔΙΑΣ Α.Ε. προβαίνουν σε εκκαθάριση των συναλλαγών και συμψηφισμό στο τέλος κάθε εργάσιμης ημέρας, ενώ τα αποτελέσματα του συμψηφισμού διαβιβάζονται μέσω του συστήματος TARGET στην ΤτΕ για αυθημερόν συνολικό διακανονισμό. Ο συμψηφισμός καθίσταται οριστικός μετά το διακανονισμό του, ενώ η εντολή για εκτέλεση του συμψηφισμού καθίσταται ανέκκλητη μετά την εισαγωγή της στο σύστημα TARGET.

Τα συστήματα πληρωμών της ΔΙΑΣ Α.Ε. χαρακτηρίζονται ως συστήματα χαμηλού συστημικού κινδύνου και ως εκ τούτου λαμβάνονται τα ανάλογα μέτρα διαχείρισης κινδύνου, όπως ο καθορισμός ορίων αξίας για κάθε σύστημα σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητές του. Επιπρόσθετα, τα εν λόγω συστήματα πληρωμών πληρούν τις βασικές αρχές που έχει προσδιορίσει η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών για τα "συστημικώς σημαντικά συστήματα πληρωμών".

Τα συστήματα, που έχει η εταιρεία (Γκέκας Β. Δ., ό.π., σελ.18) είναι τα παρακάτω:

- Διατραπεζικό Σύστημα Συμψηφισμού Επιταγών (DIASCHEQUE)
- Διατραπεζικό Σύστημα Πληρωμής Αποδοχών και λοιπών Υποχρεώσεων (DIASPAY)
- Διατραπεζικό Σύστημα Κίνησης Κεφαλαίων (DIASCREDIT TRANSFER)
- Διατραπεζικό Σύστημα Διασύνδεσης ATM (DIASATM)
- Υπηρεσία διαχείρισης ATM τραπεζών
- Υπηρεσία έκδοσης και διαχείρισης καρτών
- Διατραπεζικό Σύστημα Μαζικών Εισπράξεων (DIASDEBIT)
- Διατραπεζικό Σύστημα Πληρωμής Υποχρεώσεων μέσω POS (DIASPOS)
- Διατραπεζικό Σύστημα Ανάκτησης Εφεδρικών Μηχανογραφικών Υπηρεσιών (DIAS-DRS)

3.2.5.6 Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ)

Η ΕΕΤ, η οποία ιδρύθηκε το 1928 και (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 48-49) λειτουργεί ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, είναι ο φορέας εκπροσώπησης των ελληνικών και ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα. Ο καταστατικός σκοπός της συνίσταται στην προαγωγή του ελληνικού τραπεζικού και εν γένει χρηματοπιστωτικού συστήματος, στη διασφάλιση και εκπροσώπηση των ενδιαφερόντων και δικαιωμάτων των μελών της, στη μέριμνα για το

φιλικό διακανονισμό και την εξωδικαστική επίλυση διαφορών μεταξύ των μελών της και προσώπων που συναλλάσσονται με αυτά και, και στην προώθηση του υγιούς και ελεύθερου ανταγωνισμού στον χρηματοπιστωτικό τομέα.

Τα μέλη της Ένωσης διακρίνονται σε τακτικά και συνδεδεμένα. Τακτικά μέλη της Ένωσης μπορούν να γίνουν πιστωτικά ιδρύματα με καταστατική έδρα στην Ελλάδα και υποκαταστήματα αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων που ασκούν δραστηριότητα στην Ελλάδα. Συνδεδεμένα μέλη της Ένωσης μπορούν να γίνουν οι κάθε μορφής επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα, πλην των πιστωτικών ιδρυμάτων, που λειτουργούν στην Ελλάδα και οι οποίες είτε είναι θυγατρικές επιχειρήσεις τακτικών μελών της Ένωσης ή ελέγχονται από αυτά, γραφεία αντιπροσωπείας αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων, που έχουν εγκατασταθεί νόμιμα στην Ελλάδα και αλλοδαπές επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα, συμπεριλαμβανομένων των πιστωτικών ιδρυμάτων, που δεν έχουν εμπορική παρουσία στην Ελλάδα, αλλά παρέχουν υπηρεσίες στην Ελλάδα σε διασυνοριακή βάση. Η ΕΕΤ αριθμεί σήμερα 28 τράπεζες-μέλη, 21 τακτικά και 7 συνδεδεμένα.

3.2.5.7 Ομοσπονδία Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων Ελλάδος

Η Ομοσπονδία Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων Ελλάδος (ΟΤΟΕ) ιδρύθηκε τη δεκαετία του 1950 με σκοπό (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 49-50) να συντονίσει τη δράση των συλλόγων των εργαζομένων (συνδικάτων) που ήδη λειτουργούσαν στις περισσότερες ελληνικές τράπεζες. Ειδικά στις μεγαλύτερες Τράπεζες του κλάδου, σύλλογοι εργαζομένων υπήρχαν και ανέπτυσαν σημαντική δραστηριότητα πολλά χρόνια πριν την ίδρυση της Ομοσπονδίας. Η πρώτη τραπεζοϋπαλληλική ομοσπονδία (ΟΥΕΤ- Ομοσπονδία Υπαλλήλων Ελληνικών Τραπεζών), η οποία ιδρύθηκε το 1950 από τα συνδικάτα εργαζομένων στην Τράπεζα Αθηνών, την Ιονική και την Εμπορική και Λαϊκή, αν και είχε περιορισμένη εμβέλεια, καθώς η πλειοψηφία των Τραπεζοϋπαλλήλων ανήκαν σε συνδικάτα που δεν ήταν μέλη της, αποτέλεσε τον πρόδρομο της ΟΤΟΕ. Το 1955 αποφασίστηκε τελικά η ίδρυση της ΟΤΟΕ με τη συμμετοχή των μεγαλύτερων και σημαντικότερων συλλόγων εργαζομένων.

Η ΟΤΟΕ, ως δευτεροβάθμιο συνδικαλιστικό σωματείο, παίζει καθοριστικό ρόλο στο συντονισμό των δραστηριοτήτων των συλλόγων-μελών και στη διενέργεια των συλλογικών διαπραγματεύσεων με τους εκπροσώπους των εργοδοτών, επιδιώκοντας καλύτερες εργασιακές συνθήκες, καλύτερες αμοιβές και πληρέστερη εργασιακή κάλυψη.

3.3 Ιδιοκτησιακό καθεστώς

Η σύγχρονη ελληνική τραπεζική δομή (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 26) χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη ομίλων. Οι όμιλοι αυτοί διαμορφώνουν ένα σύστημα μεγάλων οργανωμένων οικονομικών συμφερόντων, καθώς απαρτίζονται από εταιρείες και επιχειρήσεις που πλαισιώνουν τους μητρικούς τραπεζικούς οργανισμούς. Οι θυγατρικές αυτές είναι ασφαλιστικές εταιρείες, εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, ανώνυμες χρηματιστηριακές εταιρείες, δηλαδή επιχειρήσεις του χρηματοοικονομικού τομέα δραστηριότητας, χωρίς αυτό να αποκλείει και την πλαισίωση των μητρικών τραπεζικών οργανισμών με επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο βιομηχανικό, εμπορικό, ξενοδοχειακό, τεχνολογικό κλάδο ή ακόμα και στον κλάδο των διανομών.

Ελληνικές εμπορικές τράπεζες μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο ομάδες ανάλογα με το ιδιοκτησιακό τους καθεστώς:

- Στις κρατικά ελεγχόμενες εμπορικές τράπεζες.

Υπάρχουν εμπορικές τράπεζες που ελέγχονται από το ελληνικό κράτος, είτε άμεσα είτε έμμεσα, ήτοι μέσω δημόσιων συνταξιοδοτικών ταμείων, δήμων και άλλων κεφαλαίων. Παραδείγματα αποτελούν η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος και η Τράπεζα Αττικής.

- Στις ιδιωτικές εμπορικές τράπεζες

Πρόκειται για τις εμπορικές τράπεζες που ανήκουν σε ιδιώτες θεσμικούς ή ιδιώτες επενδυτές που διαμένουν στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Αυτές ταξινομούνται ανάλογα με το κατά πόσο ο ξένος θεσμικός επενδυτής που κατοικεί στο εξωτερικό έχει κυρίαρχη συμμετοχή σε αυτές και συνεπώς διακρίνονται στις:

- Ελληνικές ιδιωτικές εμπορικές τράπεζες
- Ελληνικές θυγατρικές τράπεζες διεθνών χρηματοπιστωτικών ομίλων.

Όλες οι ιδιωτικές εμπορικές τράπεζες, μερικές από τις οποίες αποτελούν τα μεγαλύτερα και τα πιο καινοτόμα Ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα (Alpha Bank, EFG Eurobank), λειτουργούν κάτω από το ίδιο νομικό πλαίσιο που λειτουργούν και οι κρατικές. Οι κυριότερες διαφορές μεταξύ τους απορρέουν από τη συνέχεια των διοικήσεων τους και του μεγαλύτερου βαθμού ευελιξίας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

3.4 Κανονισμός Καταθέσεων

Οι καταθέσεις (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 72-73) είναι η σημαντικότερη κατηγορία στοιχείων του παθητικού για τις ελληνικές τράπεζες. Οι ελληνικές τράπεζες αντλούν, και συνεχίζουν να αντλούν, το μεγαλύτερο μέρος των κεφαλαίων τους από τις επιμέρους κατηγορίες των υποχρεώσεων προς πελάτες και ειδικότερα από τις καταθέσεις. Οι καταθέσεις μπορούν να διακριθούν σε καταθέσεις ταμειυτηρίου, καταθέσεις όψεως, προθεσμιακές καταθέσεις και *geros*. Ορισμένες τράπεζες συμπεριλαμβάνουν στο λογαριασμό «Υποχρεώσεις προς πελάτες» όχι μόνο καταθέσεις και *geros*, αλλά και ομολογίες και άλλα σύνθετα προϊόντα τα οποία έχουν πωλήσει σε πελάτες τους.

Οι καταθέσεις ταμειυτηρίου δεν λαμβάνουν υψηλά επιτόκια, καθώς τα χρήματα είναι άμεσα διαθέσιμα στον πελάτη και αποτελούν πολύ σημαντικές για τις ελληνικές τράπεζες, δεδομένου ότι αποτελούν τη φθηνότερη πηγή κεφαλαίων.

Οι καταθέσεις όψεως φυσικών (τρεχούμενοι λογαριασμοί) ή νομικών προσώπων, το εκάστοτε υπόλοιπο των οποίων είναι άμεσα διαθέσιμο στους πελάτες, δίνουν στον κάτοχο του λογαριασμού τη δυνατότητα να αποκτήσει βιβλιάριο επιταγών. Συνήθως τα επιτόκια των λογαριασμών όψεως είναι χαμηλότερα από αυτά των καταθέσεων ταμειυτηρίου.

Ο λογαριασμός καταθέσεων με προθεσμία έχει καθορισμένη χρονική διάρκεια (συνήθως από 1 έως 12 μήνες), κατά την οποία γενικά δεν επιτρέπονται καταθέσεις ή αναλήψεις από το λογαριασμό. Το επιτόκιο αυτών των λογαριασμών είναι πάντοτε μεγαλύτερο από το επιτόκιο των λογαριασμών ταμειυτηρίου. Η επιπρόσθετη αυτή αμοιβή οφείλεται στο ότι ο κάτοχος του λογαριασμού έχει δεσμεύσει τα χρήματά του για ορισμένο διάστημα και έτσι δεν υπάρχει ο κίνδυνος για την τράπεζα να τα ζητήσει πριν από τη λήξη. Η τράπεζα μπορεί να προγραμματίσει καλύτερα τις ανάγκες τις και τις δραστηριότητές της. Το επιτόκιο των προθεσμιακών καταθέσεων καθορίζεται στην αρχή της περιόδου και είναι σταθερό για όλη την περίοδο της κατάθεσης, με αποτέλεσμα να μην επηρεάζεται από οποιεσδήποτε διακυμάνσεις των επιτοκίων. Σε περίπτωση διακοπής της προθεσμιακής κατάθεσης πριν από την λήξη της, υπάρχει χρέωση που αντιπροσωπεύει το κόστος για την τράπεζα.

Τα *geros* είναι ο συνήθης όρος για τις συμφωνίες επαναγοράς. Τα *geros* είναι μια βραχυχρόνια επένδυση σε χρεόγραφα, τα οποία η τράπεζα πωλεί στον πελάτη ενώ

ταυτόχρονα συμφωνεί να τα επαναγοράσει στη λήξη τους, σε τιμή μεγαλύτερη από την αρχική. Η τιμή επαναγοράς συμφωνείται από την αρχή και η διαφορά μεταξύ των δυο τιμών αποτελεί το κέρδος για τον πελάτη της τράπεζας. Συνήθως στην Ελλάδα για γeros χρησιμοποιούνται τα έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου. Η επένδυση σε γeros έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τις προθεσμιακές καταθέσεις. Μια βασική διαφορά είναι ότι πολλές τράπεζες ζητούν μεγάλα ποσά για την πραγματοποίηση γeros. Η διαφορά που υπήρχε μεταξύ του συντελεστή φορολογίας των γeros και των προθεσμιακών καταθέσεων δεν υφίσταται πλέον. Οι τόκοι των γeros και των προθεσμιακών καταθέσεων φορολογούνται πλέον με 10%.

Το 1946 ιδρύθηκε (Γκόρτσος Β.Χ., ό.π., σελ. 4) η Νομισματική Επιτροπή, η οποία μέχρι και το 1982 που καταργήθηκε (και οι περισσότερες αρμοδιότητές της μεταβιβάστηκαν στην Τράπεζα της Ελλάδος), ήταν αρμόδια για:

- τη χάραξη της νομισματικής πολιτικής στην Ελλάδα,
- την άσκηση στις εμπορικές τράπεζες κάθε μορφής κατασταλτικών ελέγχων, και
- τον καθορισμό των επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων και των όρων και προϋποθέσεων διάθεσης των τραπεζικών υπηρεσιών.

Η Νομισματική Επιτροπή (Σουμπενιώτης Δ., et. al. 2006, σελ. 597-598) και στη συνέχεια η ΤτΕ είχε αρμοδιότητα να παρεμβαίνει διοικητικά στη διαμόρφωση των τραπεζικών επιτοκίων και να καθορίζει ανώτατα και ελάχιστα όρια επιτοκίων για όλες τις μορφές χορηγήσεων και καταθέσεων.

Τα επιτόκια καταθέσεων και χορηγήσεων καθορίζονταν από τις νομισματικές αρχές ώστε να ενισχύονται οι επιθυμητές οικονομικές δραστηριότητες και η ανάπτυξη της χώρας. Σε γενικές γραμμές, η πολιτική επιτοκίων που εφαρμόστηκε καθόριζε καταθετικά επιτόκια χαμηλότερα του πληθωρισμού, γεγονός που πρακτικά σημαίνει ότι οι καταθέτες επιδοτούσαν τους δανειολήπτες. Ο εν λόγω διοικητικός καθορισμός των επιτοκίων καταργήθηκε σταδιακά. Ειδικότερα, το 1987 απελευθερώθηκαν τα επιτόκια των καταθέσεων προθεσμίας, τον Ιούνιο του 1989 απελευθερώθηκαν τα επιτόκια των δεσμευμένων, των τρεχούμενων και των λογαριασμών όψεως, ενώ τον Μάρτιο του 1993 απελευθερώθηκε το ελάχιστο επιτόκιο των καταθέσεων ταμιευτηρίου. Μέχρι το 1984 υπήρχε διοικητικός καθορισμός μέγιστου επιτοκίου για τις καταθέσεις ταμιευτηρίου, από το 1984 έως το 1989 το επιτόκιο καθοριζόταν επακριβώς, ενώ από τον Ιούνιο του 1989 καθοριζόταν η ελάχιστη τιμή του εν λόγω επιτοκίου.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1980 άρχισε η πιστωτική μεταρρύθμιση και ο θεσμικός, λειτουργικός και τεχνολογικός εκσυγχρονισμός του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, ιδιαίτερα δε μετά το 1987 με την εφαρμογή των προτάσεων της «Επιτροπής για την Αναμόρφωση και τον Εκσυγχρονισμό του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος» (γνωστής ως Επιτροπής Καρατζά).

Το πρώτο βήμα (Παπαγερά Θ., 2010, σελ. 12-13) για την απελευθέρωση των επιτοκίων των τραπεζικών καταθέσεων έγινε στο τέλος Μαρτίου 1987 με την καθιέρωση προθεσμιακών καταθέσεων διάρκειας εφτά έως ενενήντα ημερών με ελεύθερα διαπραγματεύσιμο επιτόκιο. Ακολούθως, στο τέλος του Ιουνίου 1987 καθιερώθηκαν οι προθεσμιακές καταθέσεις έναντι τίτλων (certificates of deposit) με διάρκεια τριών έως δεκαοχτώ μηνών με ελεύθερα διαπραγματεύσιμο επιτόκιο. Το τελευταίο δεκαήμερο του Νοεμβρίου 1987 επετράπη στα πιστωτικά ιδρύματα να καθορίζουν ελεύθερα το επιτόκιο των λοιπών κατηγοριών προθεσμιακών καταθέσεων με διάρκεια τριών μηνών και άνω και το επιτόκιο και το χρόνο προειδοποίησης των καταθέσεων υπό προειδοποίηση. Συγχρόνως αποφασίστηκε ότι τα επιτόκια και οι λοιποί όροι των τραπεζικών ομολόγων θα καθορίζονται ελεύθερα από τα πιστωτικά ιδρύματα που επιτρέπεται να τα εκδίδουν. Σημειώνεται ότι, από το τέλος Ιουνίου, το δημόσιο καθόρισε τα επιτόκια των εντόκων γραμματίων σε επίπεδα κατά τι υψηλότερα από τα επιτόκια των τραπεζικών καταθέσεων αντίστοιχης διάρκειας. Έτσι από τον ακριβή διοικητικό καθορισμό των τραπεζικών επιτοκίων χορηγήσεων, περάσαμε από το 1987 στον διοικητικό καθορισμό ελάχιστων ορίων επιτοκίων, τα οποία με τη σειρά τους σταδιακά καταργήθηκαν.

Η βαθμιαία προσαρμογή στα ευρωπαϊκά πρότυπα κατέστη πλέον επιτακτική στα τέλη της δεκαετίας του 1980, όταν η πορεία προς την ευρωπαϊκή ενοποίηση απαιτούσε εναρμόνιση σε νομικό επίπεδο και όταν η προοπτική για την ελεύθερη μετακίνηση και εγκατάσταση τραπεζικών επιχειρήσεων επί ευρωπαϊκού εδάφους θα άφηνε τις ελληνικές τράπεζες εκτεθειμένες στον ευρωπαϊκό ανταγωνισμό. Άλλωστε, την εν λόγω χρονική περίοδο η δυνατότητα χρήσης των τραπεζών ως μέσο άσκησης πολιτικής είχε περιοριστεί σημαντικά, ενώ η προβλεπόμενη λειτουργία τους σε συνθήκες ανταγωνισμού προϋπέθετε εκσυγχρονισμό και αποκανονικοποίηση.

Εξάλλου η απελευθέρωση ειδικώς των τραπεζικών επιτοκίων έγινε και προς εναρμονισμό με τα ισχύοντα αντίστοιχα στις χώρες της Ενωμένης Ευρώπης. Επίσης, η απελευθέρωση αυτή δικαιολογείται και από το γεγονός ότι ο τραπεζικός τόκος δεν είναι μόνο μέσο πιστωτικής πολιτικής, αλλά και νομισματικής πολιτικής, η οποία ασκείται

από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών και έχει ως στόχο την προστασία της αξίας του ενιαίου νομίσματος των χωρών της Ευρωζώνης και ως εκ τούτου ένα εθνικά καθοριζόμενο ποσοστό ανώτατου ορίου τραπεζικού επιτοκίου θα ήταν ασυμβίβαστο προς τις αρχές αυτές.

Πιο συγκεκριμένα, με την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωζώνη από 1ης Ιανουαρίου 2001 και την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος, η νομισματική πολιτική που εφαρμόζεται στην Ελλάδα είναι αυτή που ασκείται από το Ευρωσύστημα, το οποίο αποφασίζει το ενιαίο βασικό επιτόκιο παρέμβασης. Το βασικό επιτόκιο παρέμβασης της ΤΤΕ έπρεπε να συγκλίνει προς το ενιαίο αυτό επιτόκιο μέχρι το τέλος του 2000.

Οι τράπεζες πλέον καλούνται να διαμορφώνουν τα επιτόκιά τους στο πλαίσιο της αρχής της ανοικτής αγοράς και του ελεύθερου ανταγωνισμού, συνεκτιμώντας τους κατά περίπτωση αναλαμβανόμενους κινδύνους και λαμβάνοντας υπόψη ενδεχόμενες μεταβολές στις χρηματοοικονομικές συνθήκες.

Ειδικότερα, (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 197-199) μετά την είσοδο της χώρας στη ζώνη του ευρώ το 2001 και τη σταδιακή απελευθέρωση της τραπεζικής αγοράς, τα επιτόκια των καταθέσεων ακολούθησαν πτωτική πορεία έως το καλοκαίρι του 2003. Έπειτα και έως το τέλος του 2005 παρέμειναν σχεδόν σταθερά, για να ακολουθήσουν στη συνέχεια έντονα ανοδική πορεία η οποία ενισχύθηκε από την πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση. Η άνοδος αυτή κορυφώθηκε στο τέλος του 2008, οπότε και ακολούθησε η απότομη αποκλιμάκωση των επιτοκίων όλων των ειδών των καταθέσεων μετά την ενίσχυση της ρευστότητας στην αγορά και τη λήψη των σχετικών μέτρων. Οι προηγούμενες μεταβολές είναι προφανές ότι συνδέονται άμεσα με την ρευστότητα των τραπεζών. Συνδέονται επίσης με τον εντεινόμενο ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζών στον τομέα της λιανικής τραπεζικής, αλλά και με τις ανάγκες των τραπεζών για τη χρηματοδότηση των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων. Η εξέλιξη των επιτοκίων των καταθέσεων κατά το 2008 συνδέεται με τις συνθήκες περιορισμένης ρευστότητας που επικράτησαν στη διατραπεζική αγορά, καθώς και με τη δυσκολία πρόσβασης των ελληνικών τραπεζών στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων. Ειδικότερα, οι ελληνικές τράπεζες, προκειμένου να ενισχύσουν την καταθετική τους βάση, προσέφεραν υψηλά επιτόκια στις καταθέσεις μεγαλύτερης διάρκειας. Το πρώτο όμως τετράμηνο του 2009 τα επιτόκια καταθέσεων μειώθηκαν, καθώς βελτιώθηκαν οι συνθήκες άντλησης ρευστότητας.

3.5 Η Ασφάλεια των καταθέσεων

Η αποτυχία (Hellenic Deposit Guarantee Fund, 2000, σελ.11) ενός μόνο πιστωτικού ιδρύματος να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του έναντι των καταθετών του μπορεί να διαταράξει την ομαλή λειτουργία και σταθερότητα του πιστωτικού συστήματος μιας χώρας. Ο κύριος ρόλος του τραπεζικού κλάδου στην οικονομική δραστηριότητα μιας χώρας συνίσταται στο να επισημαίνει την ανάγκη ύπαρξης ενός συστήματος που μπορεί να αποζημιώσει τους καταθέτες μιας αποτυχημένη τράπεζας. Όταν το πιστωτικό σύστημα λειτουργεί κανονικά, οι αποταμιευτές έχουν την αίσθηση της ασφάλειας και της προβλεψιμότητας γεγονός που ελαχιστοποιεί τον κίνδυνο να προκληθεί μια κρίση εμπιστοσύνης των καταθετών. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η έννοια της προστασίας των καταθέσεων εμφανίστηκε στις ΗΠΑ την εποχή της Μεγάλης Ύφεσης του 1929.

Σήμερα, ο ρόλος και η σημασία των οργανισμών εγγύησης καταθέσεων αυξάνεται συνεχώς, ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης αλληλεπίδρασης μεταξύ των οικονομιών και των αυξημένων κινδύνων των οικονομικών διαταραχών που διαχέονται γρήγορα εντός ή εκτός των εθνικών συνόρων. Η συντριπτική πλειοψηφία των ανεπτυγμένων χωρών και των τραπεζικών συστημάτων διαθέτουν οργανισμούς εγγύησης καταθέσεων.

Το ΤΕΚΕ αποτελεί (Δενδρινού-Λουρή Ελένη, 2009, σελ. 6) τον φορέα εφαρμογής και διαχείρισης του θεσμού της εγγύησης των τραπεζικών καταθέσεων και των επενδυτικών υπηρεσιών των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ο θεσμός αυτός εισήχθη στην Ελλάδα τον Ιούλιο του 1995 με το Ν.2324/95, που ενσωμάτωσε στο ελληνικό δίκαιο τις διατάξεις της κοινοτικής Οδηγίας «περί των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων», και αποβλέπει στην ενίσχυση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος και στην προστασία των καταθετών των πιστωτικών ιδρυμάτων που συμμετέχουν στο ΤΕΚ, σε περίπτωση αδυναμίας ενός πιστωτικού ιδρύματος να τους αποδώσει τις καταθέσεις τους. Αρχικά, ο φορέας λειτουργούσε ως Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων (ΤΕΚ) προσφέροντας κάλυψη μόνο στις καταθέσεις. Ωστόσο, η ανάγκη κάλυψης των πελατών των πιστωτικών ιδρυμάτων, σε περίπτωση αφερεγγυότητας των τελευταίων, σε ενιαία βάση ως προς τις καταθέσεις και τις επενδυτικές υπηρεσίες, οδήγησε στην ψήφιση του Ν.3746/2009 που ίδρυσε το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων (ΤΕΚΕ), καθολικό διάδοχο του ΤΕΚ.

Στο Τ.Ε.Κ.Ε. συμμετέχουν (www.hdgf.gr) υποχρεωτικά όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα, εκτός από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Από το σκέλος κάλυψης επενδύσεων εξαιρούνται τα πιστωτικά Ιδρύματα που ήδη συμμετείχαν στο Συνεγγυητικό Κεφάλαιο Εξασφάλισης Επενδυτικών Υπηρεσιών. Επίσης, στο σκέλος κάλυψης καταθέσεων υποχρεωτικά συμμετέχουν τα λειτουργούντα στην Ελλάδα υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων η καταστατική έδρα των οποίων βρίσκεται σε τρίτη, εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, χώρα, εφόσον στη χώρα αυτή δεν υπάρχει ισοδύναμο σύστημα εγγύησης καταθέσεων ή/και επενδυτικών υπηρεσιών. Δεν συμμετέχουν υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που η έδρα τους βρίσκεται σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης γιατί καλύπτονται από το αντίστοιχο σύστημα εγγύησης καταθέσεων της χώρας αυτής. Τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα μπορούν προαιρετικά και μετά από αίτησή τους να συμμετέχουν στο ΤΕΚΕ για συμπληρωματική κάλυψη, ως προς το ύψος της αποζημίωσης και τις κατηγορίες των εγγυημένων καταθέσεων.

Συνέπεια της υποχρεωτικής συμμετοχής των πιστωτικών ιδρυμάτων στο σύστημα του ΤΕΚΕ, είναι η υποχρέωση καταβολής ετήσιων τακτικών εισφορών. Εφόσον ένα πιστωτικό ίδρυμα δεν ανταποκρίνεται στην υποχρέωση αυτή, η ΤτΕ επιβάλλει τις κυρώσεις (Ν.3601/2007). Αν το πιστωτικό ίδρυμα εξακολουθεί να μην τηρεί τις υποχρεώσεις του, τότε το ΤΕΚΕ δικαιούται, σε συνεργασία με την ΤτΕ, να το αποκλείσει από την κάλυψη.

Υπάρχουν δύο αυτοτελείς κλάδοι κάλυψης εντός του ΤΕΚΕ. Το ενεργητικό του ΤΕΚΕ που τίθεται προς εξυπηρέτηση του Σκέλους Κάλυψης Καταθέσεων (αποκαλούμενο «Ενεργητικό του Σκέλους Κάλυψης Καταθέσεων») προορίζεται αποκλειστικά και μόνο για την ικανοποίηση των απαιτήσεων των καταθετών των συμμετεχόντων πιστωτικών ιδρυμάτων, ενώ το ενεργητικό του ΤΕΚΕ που τίθεται προς εξυπηρέτηση του Σκέλους Κάλυψης Επενδύσεων (αποκαλούμενο «Ενεργητικό του Σκέλους Κάλυψης Επενδύσεων») προορίζεται αποκλειστικά και μόνο για την ικανοποίηση των απαιτήσεων των επενδυτών-πελατών κατά των συμμετεχόντων σε αυτό πιστωτικών ιδρυμάτων, οι οποίες προκύπτουν από την παροχή από μέρους τους καλυπτόμενων επενδυτικών υπηρεσιών.

Όσον αφορά το Ενεργητικό του Σκέλους Κάλυψης Καταθέσεων, το ΤΕΚΕ χρηματοδοτείται από πόρους που περιλαμβάνουν το ιδρυτικό κεφάλαιο, τις αρχικές και τις ετήσιες τακτικές εισφορές των πιστωτικών ιδρυμάτων που συμμετέχουν στο Ταμείο

καθώς και από έκτακτους πόρους που προέρχονται από δωρεές, ρευστοποίηση απαιτήσεων του ΤΕΚΕ, συμπληρωματικές εισφορές και δάνεια.

Το ιδρυτικό κεφάλαιο του ΤΕΚΕ ανέρχεται στο ποσό των 8,8 εκατ. ευρώ και καλύφθηκε κατά το 60% από την ΤτΕ και κατά το 40% από την Ελληνική Ένωση Τραπεζών. Το κεφάλαιο αυτό αποτελεί περιουσία του ΤΕΚΕ, δεν μεταβάλλεται με την είσοδο νέων μελών και δεν προβλέπεται η επιστροφή του στα πιστωτικά ιδρύματα.

Τα εισερχόμενα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να καταβάλλουν αρχική εισφορά, η οποία είναι ίση με το ποσό που προκύπτει από το γινόμενο του ύψους των συσσωρευμένων πόρων του ΤΕΚΕ επί το λόγο των ιδίων κεφαλαίων τους προς το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων που συμμετέχουν ήδη στο ΤΕΚΕ.

Στη συνέχεια τα συμμετέχοντα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να καταβάλλουν ετήσιες τακτικές εισφορές για κάθε ημερολογιακό έτος. Αυτές υπολογίζονται επί του μέσου υπολοίπου των συνολικών καταθέσεων τους σε ευρώ και συνάλλαγμα του Ιουνίου κάθε έτους, που αποτελούν τη βάση υπολογισμού. Σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου, ο υπολογισμός γίνεται με βάση κλίμακα, η οποία αναπροσαρμόζεται κάθε χρόνο με απόφαση του Δ.Σ. Καθώς ο κίνδυνος που αναλαμβάνει το ΤΕΚΕ αντανakλά τον κίνδυνο να καταστούν οι καταθέσεις μελών του μη διαθέσιμες, εισάγεται, από το 2009, η αρχή του υπολογισμού των ετήσιων τακτικών εισφορών που οφείλουν να καταβάλλουν τα πιστωτικά ιδρύματα με βάση τον κίνδυνο αυτόν. Στο πλαίσιο αυτό, η εισφορά κάθε πιστωτικού ιδρύματος που συμμετέχει στο Σκέλος Κάλυψης Καταθέσεων του ΤΕΚΕ εξαρτάται από το επίπεδο κινδύνου στο οποίο κατατάσσεται από την ΤτΕ, σύμφωνα με τα εποπτικής φύσεως κριτήρια αξιολόγησης του Ν.3601/2007. Στη συνέχεια η εισφορά κάθε συμμετέχοντος πιστωτικού ιδρύματος προσαρμόζεται ανάλογα με συντελεστή που κυμαίνεται από 0,90 έως 1,10. Όταν το Δ.Σ. κρίνει ότι έχει επιτευχθεί μια εύλογη σχέση μεταξύ των καλυπτόμενων καταθέσεων και των διαθέσιμων του ΤΕΚΕ, έχει την ευχέρεια να αποφασίσει ότι η καταβολή των τακτικών εισφορών θα γίνεται όχι επί του συνόλου των καταθέσεων, αλλά επί του ύψους της εκάστοτε ετήσιας μεταβολής τους. Το Δ.Σ. μέχρι σήμερα δεν έχει ακόμη κάνει χρήση της ευχέρειας αυτής.

Σε περίπτωση που τα διαθέσιμα κεφάλαια του ΤΕΚΕ που προέρχονται από τακτικούς πόρους δεν επαρκούν για την καταβολή αποζημιώσεων στους καταθέτες ιδρύματος που τελεί σε αδυναμία να τους επιστρέψει τις καταθέσεις τους, τα πιστωτικά ιδρύματα

που συμμετέχουν στο ΤΕΚΕ υποχρεούνται να καταβάλουν συμπληρωματική εισφορά, το ύψος της οποίας καθορίζεται με απόφαση του Δ.Σ. Η συμπληρωματική εισφορά δεν υπερβεί το τριπλάσιο της ετήσιας τακτικής εισφοράς και το ποσό αυτής συμψηφίζεται με τις τακτικές εισφορές των πιστωτικών ιδρυμάτων των επόμενων ετών.

Άλλες πηγές έκτακτων εσόδων αποτελούν, σύμφωνα με το νόμο, οι τυχόν δωρεές προς το ΤΕΚΕ και η είσπραξη από το Ταμείο απαιτήσεων του έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων, οι οποίες προέρχονται από αποζημίωση καταθετών.

Τέλος, το ΤΕΚΕ δύναται να συνάψει δάνεια με τα συμμετέχοντα πιστωτικά ιδρύματα, κατά ρητή πρόβλεψη του νόμου, εάν οι ανωτέρω τακτικές και έκτακτες πηγές χρηματοδότησής του δεν επαρκούν για την κάλυψη τυχόν καταβλητέων αποζημιώσεων.

Οι πόροι του Ενεργητικού Σκέλους Κάλυψης Επενδύσεων προέρχονται από την αρχική εισφορά, την τακτική εισφορά των συμμετεχόντων πιστωτικών ιδρυμάτων και τις προσόδους που προκύπτουν από τη διαχείριση της περιουσίας του Ενεργητικού του Σκέλους Κάλυψης Επενδύσεων του ΤΕΚΕ. Η χρηματοδότηση συνίσταται και σε έκτακτους πόρους που περιλαμβάνουν συμπληρωματικές εισφορές και ρευστοποίηση απαιτήσεων του Ενεργητικού του Σκέλους Κάλυψης Επενδύσεων του ΤΕΚΕ.

Τα πιστωτικά ιδρύματα τα οποία παρέχουν καλυπτόμενες επενδυτικές υπηρεσίες κατά τη συμμετοχή τους για πρώτη φορά στο Σκέλος Κάλυψης Επενδύσεων του ΤΕΚΕ καταβάλλουν εφάπαξ αρχική εισφορά ύψους πεντακοσίων χιλιάδων (500.000) ευρώ.

Παρέχεται εξουσιοδότηση στον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών να εκδίδει, κατόπιν εισήγησης της ΤτΕ και της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, υπουργική απόφαση που καθορίζει τα κριτήρια προσδιορισμού του τρόπου υπολογισμού, επιμερισμού της τακτικής εισφοράς και του ύψους αυτής.

Για τον χρόνο και της διαδικασίας καταβολής των τακτικών εισφορών εξουσιοδοτείται να αποφασίζει το Διοικητικό Συμβούλιο του ΤΕΚΕ. Για τον υπολογισμό της τακτικής εισφοράς παρέχεται εξουσιοδότηση στον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών να αποφασίζει, μετά από εισήγηση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΤΕΚΕ, την προσαρμογή του συνολικού ύψους των τακτικών εισφορών, εφόσον κρίνει ότι έχει επιτευχθεί εύλογη σχέση μεταξύ των διαθεσίμων του Σκέλους Κάλυψης Επενδύσεων

και του συνόλου των αναλαμβανομένων από καλυπτόμενες επενδυτικές υπηρεσίες κινδύνων.

Το ΤΕΚΕ δεν δικαιούται (Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων, 2001, σελ. 19) να πραγματοποιεί ελέγχους στα πιστωτικά ιδρύματα όσον αφορά την ορθότητα του υπολογισμού των εισφορών που οφείλουν να καταβάλλουν. Την εξουσία αυτή έχει η Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος (Δ.Ε.Π.Σ.) της ΤτΕς, στο πλαίσιο των γενικών ελέγχων που ασκεί ή κατόπιν αιτήματος του προέδρου του Δ.Σ. του ΤΕΚΕ, και η οποία ενημερώνει το ΤΕΚΕ σχετικά με τα πορίσματα των σχετικών ελέγχων που διενεργεί για το σκοπό αυτό.

Το ανώτατο όριο κάλυψης (www.hdgr.gr) που παρέχει το ΤΕΚΕ για κάθε καταθέτη, αφού ληφθεί υπόψη το σύνολο των καταθέσεων του σε ένα πιστωτικό ίδρυμα και συμψηφιστούν οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του προς αυτό, πενταπλασιάστηκε, με το Ν.3714/2008, από 20.000 ευρώ (που ίσχυε από την ίδρυσή του) σε 100.000 ευρώ και ισχύει μέχρι την 31/12/2011. Πρόκειται για μία από τις μεγαλύτερες εγγυήσεις που υπάρχουν μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς με την Οδηγία 2009/14 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου το ελάχιστο όριο κάλυψης ορίστηκε σε 50.000 ευρώ. Το ποσό αυτό καταβάλλεται ως αποζημίωση σε κάθε καταθέτη, ανεξάρτητα από τον αριθμό των λογαριασμών, το νόμισμα ή τη χώρα λειτουργίας του υποκαταστήματος του πιστωτικού ιδρύματος στο οποίο τηρείται η κατάθεση.

Το ΤΕΚΕ καλύπτει επίσης όλους τους επενδυτές-πελάτες των συμμετεχόντων στο Σκέλος Κάλυψης Επενδύσεων του ΤΕΚΕ πιστωτικών ιδρυμάτων, έως ποσού 30.000 ευρώ, για το σύνολο των απαιτήσεων επενδυτή-πελάτη έναντι συμμετέχοντος πιστωτικού ιδρύματος, ανεξαρτήτως καλυπτόμενων επενδυτικών υπηρεσιών, αριθμού λογαριασμών, νομίματος και τόπου παροχής της υπηρεσίας.

Η επιλογή αυτών των ορίων επιδιώκει να περιορίσει το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου, στο μέτρο που συμβάλλει στην εμπιστοσύνη του κοινού στο χρηματοπιστωτικό σύστημα χωρίς όμως να αποδυναμώνει το κίνητρο αξιολόγησης σχετικά με τη φερεγγυότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων

Το σύνολο των διαθέσιμων και άμεσα ρευστοποιήσιμων κεφαλαίων του Ταμείου Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων (ΤΕΚΕ), στο τέλος του 2009, ανερχόταν σε 1.249,1 εκατ. ευρώ, ενώ το σύνολο των συσσωρευμένων πόρων που διαχειρίζεται το

ΤΕΚΕ ανέρχεται σε 2.295,6 εκατ ευρώ. Πέρα από το ανωτέρω ποσό, ο Ν.3746/2009 προβλέπει και άλλους πόρους από τους οποίους το ΤΕΚΕ μπορεί να αντλήσει τα τυχόν απαιτούμενα συμπληρωματικά κεφάλαια.

Μέχρι σήμερα η διαδικασία καταβολής αποζημίωσης έχει ενεργοποιηθεί μόνο μια φορά, στους καταθέτες της Αραβοελληνικής τράπεζας η οποία τέθηκε σε εκκαθάριση το 1994, όπου καταβλήθηκαν αποζημιώσεις 1,5 εκατ. ευρώ στους καταθέτες της τράπεζας αυτής. Για το ποσό αυτό, το ΤΕΚΕ υποκαταστάθηκε, σύμφωνα με το νόμο, στα δικαιώματα των καταθετών και εισέπραξε το σύνολο των απαιτήσεων του από το προϊόν της εκκαθάρισης του εν λόγω πιστωτικού ιδρύματος.

Κατά τη διάρκεια (Δενδρινού-Λουρή Ελένη, ό.π., σελ. 8) της χρηματοπιστωτικής κρίσης, ιδιαίτερα κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2008, εκδηλώθηκαν διεθνώς φαινόμενα γενικευμένης αστάθειας στο τραπεζικό σύστημα και σχετικής απώλειας εμπιστοσύνης των καταθετών. Για την αντιμετώπιση των φαινομένων αυτών και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, οι εθνικές αρχές σε διαφορετικές χώρες παρενέβησαν δυναμικά. Μεταξύ άλλων, προέβησαν σε σημαντική αύξηση των ορίων της παρεχομένης κάλυψης από τα εθνικά συστήματα εγγύησης καταθέσεων για να εξασφαλισθεί η προστασία των καταθέσεων των αποταμιευτών. Ως συνέπεια των αυξημένων εγγυήσεων, οι συνθήκες πανικού που οδηγούν σε φαινόμενα γενικευμένης ανάληψης καταθέσεων εξομαλύνθηκαν, οι εξωτερικοί οικονομικοί κλυδωνισμοί απορροφήθηκαν και η απαιτούμενη εμπιστοσύνη και ομαλή λειτουργία του χρηματοπιστωτικού τομέα αποκαταστάθηκε. Η εξέλιξη αυτή αποδεικνύει και τη σημασία του συστήματος εγγύησης καταθέσεων στον περιορισμό του συστημικού κινδύνου και της μετάδοσης των οικονομικών δυσχερειών από περιορισμένο αριθμό πιστωτικών ιδρυμάτων ακόμη και προς υγιή πιστωτικά ιδρύματα, ως αποτέλεσμα της απώλειας της εμπιστοσύνης των καταθετών.

Το ΤΕΚΕ αποδίδει (Δενδρινού-Λουρή Ελένη, ό.π., σελ. 8-9) μεγάλη σημασία στη διεύρυνση της συνεργασίας με άλλους φορείς εγγύησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την απόκτηση της κατάλληλης εμπειρίας. Οι διατάξεις μάλιστα της πρόσφατης Οδηγίας για τα συστήματα εγγύησης καταθέσεων θεσπίζουν υποχρέωση του ΤΕΚΕ να συνεργάζεται με τα συστήματα εγγύησης καταθέσεων που λειτουργούν σε άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ, προκειμένου να εξασφαλίζεται η προσήκουσα καταβολή αποζημιώσεων στους δικαιούχους καταθέτες πιστωτικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται διασυνοριακά. Στο πλαίσιο αυτό, το ΤΕΚΕ συμμετέχει ενεργά στο European Forum of Deposit Insurers (EFDI), φορέα που δημιουργήθηκε με στόχο την προώθηση της

συνεργασίας και την ανταλλαγή εμπειρίας μεταξύ των ευρωπαϊκών φορέων εγγύησης καταθέσεων. Το EFDI έχει συστήσει διάφορες ομάδες εργασίας, στις οποίες συμμετέχει και το ΤΕΚΕ, για την υποβολή των κατάλληλων προτάσεων στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Κατά την τελευταία περίοδο, ο ευρωπαϊκός φορέας εστιάστηκε στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που ανέδειξε η χρηματοπιστωτική κρίση, προκειμένου να προετοιμάσει κατάλληλα τα μέλη του για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους. Το EFDI προωθεί, επίσης, τη συνεργασία με τον Διεθνή Σύνδεσμο Εγγύησης Καταθέσεων (International Association of Deposit Insurance - IADI) στον οποίο συμμετέχουν φορείς εγγύησης καταθέσεων από όλον τον κόσμο, καθώς και με τον φορέα εγγύησης καταθέσεων των ΗΠΑ (Federal Deposit Insurance Corporation – FDIC). Η συνεργασία αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία στο σημερινό περιβάλλον της έντονης αλληλεξάρτησης των οικονομιών και της ταχύτατης μετάδοσης των οικονομικών κλυδωνισμών.

3.6 Κεφαλαιακή επάρκεια

Τα ίδια κεφάλαια (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 403) των τραπεζών αποτελούν μόνιμη πηγή εσόδων για τους μετόχους, πηγή χρηματοδότησης για τον πιστωτικό οργανισμό και μέρος της γραμμής άμυνας του έναντι των αναλαμβανόμενων κινδύνων και ενδεχόμενων απωλειών. Με άλλα λόγια, τα ίδια κεφάλαια αποτελούν ισχυρή βάση περαιτέρω ανάπτυξης της τράπεζας και παρέχουν ισχυρό κίνητρο στους μετόχους να μεριμνούν για την αποτελεσματικότητα της διοίκησης του πιστωτικού οργανισμού και την ορθότητα των επιλογών της.

Οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις, που επιβάλλουν οι εποπτικές αρχές, συμβάλλουν στην ελαχιστοποίηση του κινδύνου πραγματοποίησης απωλειών. Επίσης συμβάλλουν στην επίτευξη του κύριου στόχου των εποπτικών αρχών για προώθηση της σταθερότητας και ενίσχυση της ασφάλειας του τραπεζικού συστήματος.

Οι εποπτικές αρχές, αν και θα πρέπει να προσδιορίζουν τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τα πιστωτικά ιδρύματα, θα πρέπει να ενθαρρύνουν τη διατήρηση κεφαλαίων υψηλότερων των ελάχιστων απαιτούμενων, ειδικότερα αν το επιβάλλουν συνθήκες όπως η σύνθεση των κινδύνων του πιστωτικού οργανισμού, η υψηλή συγκέντρωση του δανειακού χαρτοφυλακίου, η χαμηλή ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού ή άλλα δυσμενή χαρακτηριστικά από τα οποία ενδέχεται να προκύψουν αυξημένες απώλειες. Οι εποπτικές αρχές οφείλουν επίσης να εξετάζουν τη ικανότητα

και τον προγραμματισμό του πιστωτικού οργανισμού για την αντιμετώπιση ενδεχόμενης κεφαλαιακής καχεξίας.

Ο κανόνας (Οικονομικό Δελτίο Alpha Bank, 2001, σελ. 7) για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις (το ύψος του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας) επηρεάζει τη λήψη αποφάσεων καθώς προσδιορίζει το ποσό του κεφαλαίου που μία τράπεζα χρησιμοποιεί. Συνεπώς, μεταβάλλοντας τους κανόνες για τα πόσα κεφάλαια απαιτείται να διαθέτει η τράπεζα μεταβάλλεται και ο τρόπος με τον οποίο η τράπεζα δρα. Επηρεάζονται αποφάσεις που αφορούν τη διάρθρωση των δαπανών (π.χ. εξαγορές), το δανεισμό (π.χ. ποιότητα του χαρτοφυλακίου), και τέλος το ύψος των διανεμόμενων κερδών στους μετόχους.

Οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες (Γκόρτσος Β.Χ., ό.π., σελ. 13) παλαιότερα ήταν υποχρεωμένες να διακρατούν υψηλό ποσοστό ελάχιστων υποχρεωτικών αποθεματικών στην ΤτΕ. Ενδεικτικά, το ποσοστό των υποχρεωτικών καταθέσεων των εμπορικών τραπεζών στην ΤτΕ ανήλθε από το 5% το 1948 σε 35% το 1951, σύμφωνα με αποφάσεις της Νομισματικής Επιτροπής. Στη συνέχεια, το υποχρεωτικό αυτό ποσοστό ελάχιστων υποχρεωτικών αποθεματικών (Σουμπενιώτης Δ., et. al., ό.π., σελ. 595) στην ΤτΕ μεταβλήθηκε αρκετές φορές, ήτοι τις δεκαετίες του 1970 και του 1980 κυμάνθηκε από 6% - 8%, τη δεκαετία του 1990 αυξήθηκε σε 8% - 12%, ενώ το 2000 μειώθηκε δραστικά σε 2% λόγω της εναρμόνισης με τα ευρωπαϊκά δεδομένα.

Το 1988, η Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee) αναγνώρισε την ανάγκη επίτευξης (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 409) μιας πολυμερούς συμφωνίας για την ενίσχυση της σταθερότητας του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος και την εξάλειψη ανταγωνιστικών ανισοτήτων που προέκυπταν από την υιοθέτηση διαφορετικών εποπτικών καθεστώτων (regulatory arbitrage). Προς αυτή την κατεύθυνση και μετά από μακροχρόνια διαβούλευση, η Επιτροπή κατέληξε στην υιοθέτηση του πρώτου κανονιστικού πλαισίου, γνωστού ως Συμφωνία της Βασιλείας I (Basel Accord I).

Στη συνέχεια, το εποπτικό πλαίσιο υπέστη πλήθος προσαρμογών προκειμένου να ανταποκριθεί στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, με αποκορύφωμα την τροποποίησή του το 1996 με την ενσωμάτωση των κινδύνων αγοράς. Έτσι, ενώ το αρχικό πλαίσιο περιοριζόταν στη διασφάλιση της κεφαλαιακής επάρκειας για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου, που είναι ο σημαντικότερος των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι πιστωτικοί οργανισμοί, η τροποποίηση του πλαισίου αναγνώρισε, επιπρόσθετα, την ανάγκη κάλυψης των

κινδύνων αγοράς, στους οποίους εκτίθενται οι πιστωτικοί οργανισμοί όταν διατηρούν ανοικτές θέσεις σε συνάλλαγμα, τίτλους χρέους, μετοχές, εμπορεύματα και παράγωγα προϊόντα.

Το χρηματοοικονομικό περιβάλλον, ωστόσο, μεταβλήθηκε σημαντικά τα επόμενα χρόνια, με αποτέλεσμα η ιδέα (Οικονομικό Δελτίο Alpha Bank, ό.π., σελ. 7) ότι οι κανόνες πρέπει να είναι ίδιοι για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα είχε αρχίσει να τίθεται υπό αναθεώρηση, ενώ παράλληλα είχε ξεκινήσει η αναγνώριση και παραδοχή στη συνέχεια ότι όσο πιο προηγμένα συστήματα εσωτερικού ελέγχου διαθέτει μία τράπεζα τόσο λιγότερα κεφάλαια πρέπει να απαιτούνται για την ίδια δραστηριότητα. Η διακριτική εποπτική μεταχείριση δεν θεωρείται άδικη πλέον. Είχε αρχίσει να πιστεύεται ότι άδικη ήταν η προσέγγιση ότι οι ίδιοι κανόνες ισχύουν απαρέγκλιτα σε όλους.

Η Συμφωνία της Βασιλείας I θεωρήθηκε (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 411) ότι απέτυχε να εκπληρώσει τους στόχους της και κυρίως δεν μπόρεσε να καταστήσει το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα λιγότερο ασταθές, προκειμένου να αποτρέψει την εκδήλωση χρηματοοικονομικών κρίσεων. Για παράδειγμα, ο συντελεστής στάθμισης 20% τον οποίο προσδιόριζε για τη στάθμιση των βραχυπρόθεσμων απαιτήσεων έναντι πιστωτικών οργανισμών (ενώ για τις απαιτήσεις έναντι επιχειρήσεων εκτός του χρηματοπιστωτικού τομέα ίσχυε συντελεστής 100%) οδήγησε σε αύξηση του δανεισμού προς ασιατικές τράπεζες, γεγονός που συνέβαλε στην εκδήλωση της ασιατικής κρίσης το 1997-1998.

Το κανονιστικό πλαίσιο (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 411) της Βασιλείας I απέτυχε επίσης να εξομαλύνει τις συνθήκες του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. Διαφορές στα λογιστικά, φορολογικά, νομικά συστήματα και ακόμη περισσότερο στο βαθμό κρατικής προστασίας παρέμειναν ως πηγές ανταγωνιστικών ανισοτήτων μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών.

Με βάση τις ατέλειες (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 411) και τα προβλήματα της Βασιλείας I, η Επιτροπή της Βασιλείας ξεκίνησε τη διαβούλευση για την τροποποίηση του αρχικού εποπτικού πλαισίου, δεδομένης της ανάγκης προσδιορισμού νέων εποπτικών κανόνων που θα ήταν εναρμονισμένοι με τις διαρκώς εξελισσόμενες χρηματοοικονομικές καινοτομίες, αλλά και τους κινδύνους του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Με την αναθεώρηση του 2004 και τη Συμφωνία της Βασιλείας II, η κεφαλαιακή επάρκεια (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 407) των πιστωτικών οργανισμών προσδιορίζεται έναντι τριών κινδύνων: του πιστωτικού, του λειτουργικού και του κινδύνου αγοράς. Ενώ το προηγούμενο εποπτικό πλαίσιο (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 412) πρόβαλε ως αναγκαία αρχικά την κάλυψη μόνο έναντι του πιστωτικού κινδύνου και στη συνέχεια την κάλυψη έναντι των κινδύνων αγοράς, το νέο εποπτικό πλαίσιο μετέβαλε ουσιαστικά την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου και θεώρησε επιτακτικά αναγκαία την κάλυψη του λειτουργικού κινδύνου, αφήνοντας σχεδόν αμετάβλητους τους κανόνες που αφορούν τους κινδύνους αγοράς.

Η Συμφωνία της Βασιλείας II προβλέπει επίσης (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 408) τη σταδιακή υιοθέτηση εξελιγμένων μεθόδων για την κατά το δυνατό ακριβέστερη εκτίμηση του αναλαμβανόμενου κινδύνου. Η υιοθέτηση των μεθόδων αυτών επιβάλλει στους πιστωτικούς οργανισμούς να διακρατούν κεφάλαια που ανταποκρίνονται επακριβώς στο επίπεδο του αναλαμβανόμενου κινδύνου και συμβάλλουν σε ουσιαστική μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Σύμφωνα με τη Συμφωνία της Βασιλείας (I & II) τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία του τραπεζικού χαρτοφυλακίου επιμερίζονται σε ευρύτερες κατηγορίες κινδύνου και σε κάθε μια αποδίδεται μια στάθμιση, με βάση την οποία εκτιμάται η σταθμισμένη ως προς τον κίνδυνο αξία του ενεργητικού. Η Συμφωνία της Βασιλείας προσδιορίζει ως ελάχιστη κεφαλαιακή απαίτηση τη διακράτηση κεφαλαίου τουλάχιστον ίσου με το 8% του σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού.

Τα στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων που θεωρούνται αποδεκτά για εποπτικούς σκοπούς διακρίνονται σε δυο κύριες κατηγορίες: στα στοιχεία πρώτης βαθμίδας (core capital ή Tier I) και στα στοιχεία της δεύτερης βαθμίδας (supplementary capital ή Tier II).

Είναι στη διακριτική ευχέρεια των εποπτικών αρχών των διαφόρων χωρών να υιοθετούν τα προτεινόμενα εποπτικά πρότυπα αυτούσια ή να τα προσαρμόζουν κατά βούληση, ανάλογα με τις εκάστοτε επικρατούσες συνθήκες. Δηλαδή οι εποπτικές αρχές δύνανται:

- να απαιτούν διακράτηση υψηλότερου ποσοστού ιδίων κεφαλαίων ως προς το σταθμισμένο ενεργητικό,
- να προσδιορίζουν αυστηρότερα κριτήρια για την αποδοχή στοιχείων ιδίων κεφαλαίων που θεωρούνται κατάλληλα για εποπτικούς σκοπούς,

- να προσδιορίζουν υψηλότερες σταθμίσεις κινδύνου που αυξάνουν το σταθμισμένο ενεργητικό και κατά συνέπεια τις κεφαλαιακές απαιτήσεις.

Στην Ελλάδα, οι γενικές αρχές των Οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με το νέο πλαίσιο της Βασιλείας II ενσωματώθηκαν (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 442) στο τραπεζικό δίκαιο της χώρας με τον Ν. 3601/2007. Δεδομένης αυτής της γενικής προσαρμογής του εσωτερικού δικαίου της χώρας προς τους κανόνες-παροτρύνσεις της Βασιλείας II και τις επιταγές των Οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ΤΤΕ με την έκδοση μίας σειράς Πράξεων του Διοικητή της συγκρότησε τους τρεις πυλώνες (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 414-415) της τραπεζικής εποπτείας:

- Υπολογισμός ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων
- Διαδικασία εποπτικού ελέγχου
- Πειθαρχία της αγοράς

3.7 Κανονισμός χορηγήσεων

Κατά το παρελθόν τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεωνόντουσαν να διοχετεύουν δανειακά κεφάλαια σε συγκεκριμένες κατηγορίες δανειοληπτών με μη αμιγή ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια.

Από το 1957 έως το 1987 οι εμπορικές τράπεζες (Σουμπενιώτης Δ., et. al., 2006, σελ. 582, 584) ήταν υποχρεωμένες να διαθέτουν ένα συγκεκριμένο τμήμα των καταθέσεων τους για μακροπρόθεσμη δανειοδότηση παραγωγικών επενδύσεων. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τις μεγάλες τράπεζες το 15% του συνόλου των ιδιωτικών καταθέσεων, των καταθέσεων του δημοσίου ή δημόσιων επιχειρήσεων και των καταθέσεων των ειδικών ιδιωτικών πιστωτικών ιδρυμάτων έπρεπε να κατευθύνονται σε: α) στεγαστικά και δάνεια επαγγελματικής στέγης, 4ετούς τουλάχιστον διάρκειας, β) επενδύσεις σε μετοχές και ομόλογα βιομηχανικών, τουριστικών, εξαγωγικών και μεταλλευτικών επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα, γ) μεσοκακροπρόθεσμα δάνεια προς όσους ενδιαφέρονταν να συμμετάσχουν στο μετοχικό κεφάλαιο των παραπάνω επιχειρήσεων και δ) δανεισμό των επενδυτικών τραπεζών. Το αντίστοιχο ποσοστό για τις μικρές τράπεζες ήταν της τάξης του 5%.

Επιπρόσθετα, η σχετική οδηγία της Κεντρικής Τράπεζας αφενός μεν απέκλειε τα αμοιβαία κεφάλαια από τις επενδυτικές επιλογές των τραπεζών και αφετέρου προέβλεπε ότι σε περίπτωση «μη συμμόρφωσης», το τραπεζικό ίδρυμα θα έπρεπε να

καταθέσει ποσό ίσο με την υπολειπόμενη διαφορά σε έντοκο λογαριασμό της ΤτΕ, ή, με την έγκριση των αρχών, να επενδύσει σε ομόλογα του δημοσίου. Σύμφωνα με σχετική μελέτη (Λώλος 1988)², η πραγματική χρηματοδότηση των παραγωγικών επενδύσεων κατά τη χρονική περίοδο 1968-1987 υπολειπόταν της αναμενόμενης.

Από το 1966-1993 τμήμα των νέων συνολικών δραχμικών (Σουμπενιώτης Δ., et. al., 2006, σελ. 584) καταθέσεων κάθε τράπεζας (με έτος βάσης το 1965), υποχρεωτικά έπρεπε να διατεθεί σε χρηματοδότηση της βιοτεχνίας. Αρχικά, το υποχρεωτικό ποσοστό ήταν διαφορετικό μεταξύ μεγάλων και μικρών τραπεζών αλλά από το 1980 διαμορφώθηκε στο ενιαίο επίπεδο του 10%. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, οι εμπορικές τράπεζες ήταν υποχρεωμένες να καταθέσουν το ποσό της διαφοράς σε έντοκο λογαριασμό στην ΤτΕ. Σύμφωνα με βιβλιογραφικά δεδομένα, κατά την περίοδο 1975-1984, η πραγματική χρηματοδότηση της βιοτεχνίας άλλοτε υπερέβαινε και άλλοτε υπολειπόταν της αναμενόμενης. Υπό τον παραπάνω περιορισμό και σε αντίθεση με τον προηγούμενο, δεν επιτρεπόταν η εναλλακτική επένδυση σε τίτλους του δημοσίου. Επιτρεπόταν όμως η μεταφορά της διαφοράς σε κάποια άλλη τράπεζα κατόπιν συμφωνίας (διατραπεζική πράξη) ώστε η δεύτερη να έχει τελικά αυξημένο ποσοστό χρηματοδότησης της βιοτεχνίας σε σχέση με τα επιβαλλόμενα ποσοστά. Ο παραπάνω περιορισμός καταργήθηκε το 1993.

Από το 1981 οι εμπορικές τράπεζες (Σουμπενιώτης Δ., et. al., 2006, σελ. 587) ήταν υποχρεωμένες να διαθέτουν τμήμα των ιδιωτικών τους καταθέσεων σε δραχμές και σε συνάλλαγμα για άμεση χρηματοδότηση δημοσίων επιχειρήσεων. Εναλλακτικά, οι τράπεζες είχαν το δικαίωμα να επενδύσουν σε ομόλογα των παραπάνω επιχειρήσεων, εκδοθέντα όμως μετά το 1981. Το επιτόκιο της εν λόγω χρηματοδότησης καθοριζόταν ελεύθερα μεταξύ των τραπεζών και των επιχειρήσεων. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, το τραπεζικό ίδρυμα θα έπρεπε να καταθέσει ποσό ίσο με την υπολειπόμενη διαφορά σε έντοκο λογαριασμό της ΤτΕ. Ο περιορισμός αυτός χρηματοδότησης δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών καταργήθηκε από 1.1.1994.

Το Ιανουάριο του 1982 για πρώτη φορά εφαρμόστηκε (Σουμπενιώτης Δ., et. al., 2006, σελ. 587, 589) η υποχρέωση χρηματοδότησης των προβληματικών ή υπερχρεωμένων επιχειρήσεων, η οποία καταργήθηκε στις 31.12.1985. Στο πλαίσιο αυτού του περιορισμού, οι τράπεζες ήταν υποχρεωμένες να διαθέτουν το 1% των συνολικών ιδιωτικών τους καταθέσεων σε δραχμές και συνάλλαγμα όπως και των καταθέσεων

2 Λώλου Σ., «Η εξέλιξη των Υποχρεωτικών Διαθεσίμων στην Ελλάδα, Δελτίο Ε.Ε.Τ. Γ' Τριμηνία 1988, σελ.49-60.

των δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων (εξαιρούμενων των λογαριασμών ταμειακής διαχείρισης και των καταθέσεων Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου και Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων) για χρηματοδότηση προβληματικών επιχειρήσεων. Σε περίπτωση παρέκκλισης, οι τράπεζες ήταν υποχρεωμένες να καταθέτουν τη διαφορά σε έντοκο λογαριασμό της ΤτΕ. Ο περιορισμός αυτός, σύμφωνα με την προαναφερθείσα σχετική μελέτη (Λώλος 1988) παραβιάστηκε τελικά από τις τράπεζες, καθώς στην αρχή του έτους 1982 η πραγματική χρηματοδότηση διαμορφώθηκε στο ίδιο περίπου ύψος με την προβλεπόμενη, αλλά αμέσως μετά αυξήθηκε με υψηλότερους ρυθμούς, γεγονός που αποκαλύπτει την απόφαση ορισμένων ιδρυμάτων να χρηματοδοτήσουν τις προβληματικές επιχειρήσεις με ποσοστό πολλαπλάσιο από το υποχρεωτικό.

Επιπλέον, οι εμπορικές τράπεζες (Σουμπενιώτης Δ., et. al., 2006, σελ. 589-590) ήταν υποχρεωμένες να καταθέτουν σε έντοκο λογαριασμό της ΤτΕ ένα ορισμένο ποσοστό του υπολοίπου της 30.6.1983 των συνολικών ιδιωτικών της καταθέσεων σε δραχμές και συνάλλαγμα και των καταθέσεων των δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων (εξαιρούμενων των λογαριασμών ταμειακής διαχείρισης και των καταθέσεων Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου και Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων) το οποίο θα χρηματοδοτούσε γεωργικές, βιομηχανικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις για τη αγορά, παραγωγή και διάθεση οπωροκηπευτικών προϊόντων και φορέων εξαγωγής νωπών οπωροκηπευτικών. Στις περιπτώσεις όπου οι χορηγήσεις ήταν υψηλότερες των υποχρεωτικών δεσμεύσεων, οι εμπορικές τράπεζες είχαν τη δυνατότητα αναχρηματοδότησης από την ΤτΕ μέχρι ποσοστού 100% των χορηγήσεων. Ο παραπάνω περιορισμός καταργήθηκε τον Δεκέμβριο του 1985.

Γενικά (Σουμπενιώτης Δ., et. al., 2006, σελ. 590) το χαρτοφυλάκιο μακροπρόθεσμων δανείων μιας εμπορικής τράπεζας δεν μπορούσε να ξεπερνά το 25% του αθροίσματος των στοιχείων του Παθητικού: α) ιδιωτικές καταθέσεις, β) καταθέσεις δημοσίων επιχειρήσεων και γ) καταθέσεις των ειδικών πιστωτικών οργανισμών σε δραχμές και σε συνάλλαγμα συναθροισμένου και του 25% όλων των προθεσμιακών και των υπό προειδοποίηση καταθέσεων ταμιευτηρίου, καθώς και των κεφαλαίων προερχόμενων από μακροπρόθεσμο δανεισμό. Το εν λόγω υποχρεωτικό ποσοστό περιοριζόταν στο 10% για τις μικρές τράπεζες.

Σήμερα, (www.bankofgreece.gr) η χρηματοδότηση όλων των ειδών των επιχειρήσεων, των επαγγελματιών και των νομικών προσώπων ή ενώσεων προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα για την κάλυψη των αναγκών τους σε κεφάλαια κίνησης και

δαπανών τους για την απόκτηση παγίων εγκαταστάσεων (υφιστάμενων και νέων), εξοπλισμού και μεταφορικών μέσων (μεταχειρισμένων και μη), καθώς και αγορά μετοχών ή εταιρικών μεριδίων, εφόσον εξασφαλίζεται ο έλεγχος της επιχείρησης στο κεφάλαιο της οποίας πραγματοποιείται η συμμετοχή, διενεργείται χωρίς περιορισμούς ή ειδικούς όρους. Τα πιστωτικά ιδρύματα είναι εκείνα που καθορίζουν τους όρους των δανείων.

Σημειώνεται ότι δεν επιτρέπεται η χρηματοδότηση χρηματιστηριακών επιχειρήσεων, εταιρειών επενδύσεων χαρτοφυλακίου και εταιρειών διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων για αγορά τίτλων.

Επιπλέον, όσον αφορά τα δάνεια προς ιδιώτες για την κατασκευή, επισκευή και αγορά ακινήτων στην Ελλάδα, το ύψος και οι όροι αυτών καθορίζονται από τα πιστωτικά ιδρύματα.

Η χρηματοδότηση φυσικών προσώπων με σκοπό την αγορά αγαθών και υπηρεσιών και την κάλυψη προσωπικών αναγκών, συμπεριλαμβανομένης της εξόφλησης πάσης φύσεως ληξιπροθέσμων ή άληκτων οφειλών τους γίνεται χωρίς περιορισμούς ή ειδικούς όρους ως προς το ύψος, το επιτόκιο, τη διαδικασία και τη μορφή της χρηματοδότησης. Η χρηματοδότηση παρέχεται με βάση τραπεζικά κριτήρια που αφορούν, ιδίως, την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοληπτών που υιοθετεί και εφαρμόζει το κάθε πιστωτικό ίδρυμα.

Όσον αφορά την παροχή πιστώσεων από πιστωτικά ιδρύματα και μέλη του Χρηματιστηρίου Αθηνών (ΧΑ) για τη διενέργεια χρηματιστηριακών συναλλαγών δεν υφίσταται πλέον ανώτατο όριο παροχής πιστώσεων ανά πελάτη. Το ελάχιστο ποσοστό «διατηρητέου περιθωρίου», το οποίο πρέπει να τηρείται κατά τη διάρκεια της πίστωσης, καθώς και του «αρχικού περιθωρίου» καθορίζονται σε 30% και 40% της τρέχουσας αξίας του χαρτοφυλακίου ασφαλείας, αντιστοίχως. Στην περίπτωση όπου το εκάστοτε διαμορφούμενο ποσοστό περιθωρίου βρίσκεται μεταξύ του «αρχικού» και «διατηρητέου», κάθε νέα συναλλαγή που θα διενεργείται δεν πρέπει να οδηγεί σε αύξηση του απολύτου ύψους ελλείμματος περιθωρίου. Ως περιθώριο ορίζεται η διαφορά μεταξύ της εκάστοτε τρέχουσας αξίας των τίτλων του χαρτοφυλακίου ασφαλείας και του χρεωστικού υπολοίπου.

Η χρηματοδότηση φυσικών και νομικών προσώπων που συμπεριλαμβάνονται στους δέκα μεγαλύτερους μετόχους ή κατόχους εταιρικών μεριδίων επιχείρησης για την

απόκτηση αντιστοίχως μετοχών ή εταιρικών μεριδίων επιτρέπεται εφόσον με την αγορά των τίτλων διατηρείται ή επαυξάνεται από τον δανειζόμενο το ποσοστό συμμετοχής του στο κεφάλαιο της επιχείρησης.

Τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα³ των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι ενός πελάτη ή ομάδας συνδεδεμένων πελατών δεν επιτρέπεται να υπερβαίνουν το 25% των ιδίων κεφαλαίων τους, ενώ για τις συνεταιριστικές τράπεζες το όριο αυτό ορίζεται σε 15% των ιδίων κεφαλαίων τους.

Όταν το μεγάλο χρηματοδοτικό άνοιγμα υφίσταται έναντι της μητρικής επιχείρησης του πιστωτικού ιδρύματος, μιας ή περισσότερων από τις θυγατρικές του πιστωτικού ιδρύματος, μιας ή περισσότερων από τις θυγατρικές της μητρικής του επιχείρησης, τότε το ποσοστό αυτό καθορίζεται σε 20% για κάθε μία από τις παραπάνω επιχειρήσεις χωριστά.

Το σύνολο των ανοιγμάτων του πιστωτικού ιδρύματος έναντι α) φυσικών ή νομικών προσώπων, τα οποία κατέχουν ή αποκτούν άμεσα ή έμμεσα, ποσοστό συμμετοχής ή δικαιωμάτων ψήφου ίσο ή ανώτερο του 5% στο μετοχικό κεφάλαιο του πιστωτικού ιδρύματος και β) των πέντε μεγαλύτερων μετόχων του, δεν μπορεί να υπερβαίνει το 25% των ιδίων κεφαλαίων του.

Το άθροισμα των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 800% των ιδίων κεφαλαίων του.

Τέλος, τα πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλάδα οφείλουν να παρέχουν στοιχεία προς την ΤτΕ που αφορούν σε χρηματοδοτικά ανοίγματα προς κατοίκους εξωτερικού, με διάκριση κατά χώρα και ευρύτερη οικονομική και γεωγραφική ζώνη. Τα στοιχεία αυτά αφορούν τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία του ενεργητικού και περιλαμβάνουν: α) διασυνοριακά ανοίγματα μονάδων των πιστωτικών ιδρυμάτων που βρίσκονται στην Ελλάδα προς αντισυμβαλλόμενους που είναι κάτοικοι ξένων χωρών και β) τοπικά ανοίγματα σε μη τοπικό νόμισμα μονάδων των πιστωτικών ιδρυμάτων που βρίσκονται σε άλλη χώρα προς αντισυμβαλλόμενους της αυτής χώρας.

³ Ένα χρηματοδοτικό άνοιγμα προς έναν πελάτη ή προς μία ομάδα συνδεδεμένων πελατών θεωρείται μεγάλο χρηματοδοτικό άνοιγμα όταν το ύψος του είναι ίσο ή μεγαλύτερο του 10% των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος. Για τις συνεταιριστικές τράπεζες, το ως άνω ποσοστό καθορίζεται αντίστοιχα στο 5% των ιδίων κεφαλαίων τους.

3.8 Κανονισμός επενδύσεων σε χρεόγραφα

Οι επενδύσεις σε χρεόγραφα (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 138-139) που εκδίδουν οι φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα της οικονομίας αποτελούν μια σοβαρή εναλλακτική περίπτωση τοποθέτησης των διαθέσιμων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων σε σχέση με τη χορήγηση δανείων. Ενδεικτικά, οι δημόσιοι τίτλοι χρέους απέδιδαν ενίοτε ελκυστικές αποδόσεις, κυρίως λόγω των δανειακών αναγκών του ελληνικού δημόσιου τομέα, γεγονός που σε συνδυασμό με τη χαμηλή επιβάρυνση που προκαλούσαν στον υπολογισμό του δείκτη επάρκειας κεφαλαίων τούς καθιστούσε ακόμη πιο προσφιλείς για τους διαχειριστές των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Αντίστοιχη συμπεριφορά παρουσιάζουν και οι εκδόσεις ομολογιακών δανείων των τραπεζικών ιδρυμάτων, ανάλογα βέβαια με την απόδοση του τίτλου και την πιστοληπτική διαβάθμιση (rating) που χαρακτηρίζει το συγκεκριμένο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ή τη συγκεκριμένη έκδοση χρέους.

Πριν τη δεκαετία του 1980 οι περιορισμοί που ίσχυαν όσον αφορά τη δυνατότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων να επενδύουν σε χρεόγραφα είναι οι ακόλουθοι:

Η αξία μετοχών βιομηχανικών, μεταλλευτικών, εξαγωγικών και τουριστικών επιχειρήσεων που βρίσκονται στην κατοχή μιας τράπεζας δεν μπορούσε να ξεπερνά το 5% του συνόλου των ιδιωτικών καταθέσεων (Σουμπενιώτης Δ., et. al., ό.π., σελ. 590, 592) των δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων. Οι εμπορικές τράπεζες ήταν υποχρεωμένες να επαναδιοχετεύουν σταδιακά τις μετοχές αυτές του χαρτοφυλακίου τους στην αγορά προκειμένου να ενισχυθεί η κεφαλαιαγορά ώστε να αποκτήσουν τα περιθώρια επένδυσης σε νέες επιχειρήσεις. Η παραπάνω επένδυση ήταν απαγορευμένη για μικρές τράπεζες.

Επιπλέον, (Σουμπενιώτης Δ., et. al., ό.π., σελ. 592) οι εμπορικές τράπεζες δεν μπορούσαν να επενδύσουν περισσότερο από 15% του συνόλου των καταθέσεων τους σε δραχμές και σε συνάλλαγμα σε ομολογίες τους Δημοσίου της ΔΕΗ και του ΟΤΕ. Οι επενδύσεις σε δευτερογενή προϊόντα του Χρηματιστηρίου Αθηνών απαγορευόταν, καθώς και γενικά η επένδυση σε ακίνητα, ενώ επιτρεπόταν η επένδυση δευτερογενή χρηματοοικονομικά προϊόντα βιομηχανικών, μεταλλευτικών, εξαγωγικών και τουριστικών επιχειρήσεων με την προϋπόθεση ότι τα κεφάλαια που θα χρησιμοποιούνταν θα προέρχονταν από πώληση άλλων παρόμοιων προϊόντων ή ακινήτων στην ιδιοκτησία των τραπεζών.

Από (Σουμπενιώτης Δ., et. al., ό.π., σελ. 594) τον Ιανουάριο του 1973, οι τράπεζες ήταν υποχρεωμένες να επενδύουν το 38% (το συγκεκριμένο ποσοστό ίσχυσε από τον Αύγουστο του 1984) του συνόλου των ιδιωτικών καταθέσεων σε δραχμές, των υποχρεωτικά εκχωρητέων στην ΤτΕ καταθέσεων σε συνάλλαγμα και των καταθέσεων σε αυτές της κεντρικής τράπεζας σε έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου, σε ομόλογα (μικρής και μεγάλης διάρκειας) του δημοσίου και σε ομόλογα δημοσίων επιχειρήσεων. Τουλάχιστον το 5,5% και όχι περισσότερο από το 12% έπρεπε να επενδύετε σε μακροπρόθεσμα ομόλογα του δημοσίου και των δημόσιων επιχειρήσεων. Ο ακριβής υπολογισμός των υποχρεώσεων γινόταν από την ΤτΕ, ενώ η προεξόφληση αυτών των τίτλων από τις εμπορικές τράπεζες απαγορευόταν. Η παραπάνω δέσμευση καταργήθηκε τον Μάιο του 1993.

Από το Μάιο του 1980 οι εμπορικές τράπεζες (Σουμπενιώτης Δ., et. al., ό.π., σελ. 590, 597) ήταν υποχρεωμένες να καταθέτουν σε έντοκο λογαριασμό της ΤτΕ το σύνολο των καταθέσεών τους σε δολάρια των ΗΠΑ, σε δολάρια Καναδά, όπως και σε λίρες Αγγλίας εκτός από το 30% της αύξησης του συνολικού αυτών των καταθέσεων από 1.5.1980. Η εν λόγω δέσμευση καταργήθηκε την 31.10.1985.

Τέλος, σχετική οδηγία της Κεντρικής Τράπεζας (Σουμπενιώτης Δ., et. al., ό.π., σελ. 582) απέκλειε τα αμοιβαία κεφάλαια από τις επενδυτικές επιλογές των τραπεζών.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και έπειτα οι παραπάνω περιορισμοί άρχισαν σιγά σιγά να εξαλείφονται, καθώς οι ελληνικές τράπεζες έπρεπε να αρχίσουν να προσαρμόζονται στα ευρωπαϊκά πρότυπα.

Σήμερα λοιπόν, οι τράπεζες (www.bankofgreece.gr) μπορούν να επενδύουν απεριόριστα σε χρηματοδοτικά ανοίγματα έναντι των μητρικών τους επιχειρήσεων, των άλλων θυγατρικών των μητρικών επιχειρήσεων και των θυγατρικών των τραπεζών, εφόσον οι εν λόγω επιχειρήσεις υπόκεινται σε εποπτεία σε ενοποιημένη βάση, σε κράτη-μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ή στις χώρες μέλη της Επιτροπής Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας ή σε τρίτες χώρες όπου εφαρμόζονται ισοδύναμοι κανόνες με αυτούς που υπόκεινται τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα.

Επιπλέον, οι τράπεζες μπορούν να επενδύουν απεριόριστα σε:

- απαιτήσεις έναντι διεθνών οργανισμών ή πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης και κεντρικών κυβερνήσεων ή κεντρικών τραπεζών, χωρίς εξασφάλιση, οι οποίες έχουν συντελεστή στάθμισης 0%.

- απαιτήσεις, χωρίς εξασφάλιση, που καλύπτονται από την εγγύηση κεντρικών κυβερνήσεων, κεντρικών τραπεζών, νομικών προσώπων του δημοσίου τομέα, διεθνών οργανισμών ή πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης, στις οποίες εφαρμόζεται συντελεστής στάθμισης 0%.
- απαιτήσεις έναντι περιφερειακών κυβερνήσεων και τοπικών αρχών ή καλυπτόμενες με εγγύηση από αυτές, στις οποίες εφαρμόζεται συντελεστής στάθμισης 0%.

Τα πιστωτικά ιδρύματα (www.bankofgreece.gr) δεν μπορούν να κατέχουν ειδική συμμετοχή⁴ σε επιχείρηση μεγαλύτερη του 15% των ιδίων κεφαλαίων τους. Το σύνολο των ειδικών συμμετοχών των πιστωτικών ιδρυμάτων σε επιχειρήσεις δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 60% των ιδίων κεφαλαίων τους.

Οι ειδικές συμμετοχές των πιστωτικών ιδρυμάτων στο κεφάλαιο των επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα (www.bankofgreece.gr) της οικονομίας (πιστωτικά ιδρύματα, χρηματοδοτικά ιδρύματα, ασφαλιστικές ή αντασφαλιστικές επιχειρήσεις, επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και επιχειρήσεις των οποίων η δραστηριότητα αποτελεί άμεση προέκταση της τραπεζικής δραστηριότητας ή αφορά δευτερεύουσες υπηρεσίες της) δεν υπόκεινται σε περιορισμούς, αλλά απαιτείται η προηγούμενη έγκριση από την ΤτΕ, εκτός από τις παρακάτω περιπτώσεις:

- Η αξία της ειδικής συμμετοχής δεν υπερβαίνει ποσό που αντιστοιχεί σε ποσοστό 2% των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος.
- Η αξία της ειδικής συμμετοχής ανέρχεται σε ποσό ανώτερου του 2%, αλλά δεν υπερβαίνει ποσοστό 5% των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος και συντρέχουν ταυτόχρονα οι εξής προϋποθέσεις:
 - Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας του πιστωτικού ιδρύματος σε ενοποιημένη βάση υπερβαίνει το ποσοστό 8%, πλέον μιας ποσοστιαίας μονάδας στη περίπτωση των πιστωτικών ιδρυμάτων με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας και πέντε ποσοστιαίων μονάδων στην περίπτωση των πιστωτικών ιδρυμάτων με τη μορφή πιστωτικού συνεταιρισμού.
 - Ο συντελεστής βασικά ίδια κεφάλαια προς σταθμισμένο Ενεργητικό ανέρχεται σε ποσοστό τουλάχιστον ίσο με 6%.
- Προκύπτει μέσω των επενδύσεων που πραγματοποιούν ανώνυμες εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου ή ανώνυμες εταιρείες επενδύσεων ακίνητης περιουσίας.

⁴ Ειδική συμμετοχή είναι η άμεση ή έμμεση κατοχή τουλάχιστον του 10% του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου μιας επιχείρησης ή η άσκηση ουσιαστικού επιρροής στη διαχείριση της επιχείρησης αυτής.

- Προέρχεται από την παροχή εκ μέρους του πιστωτικού ιδρύματος υπηρεσιών αναδόχου εκδόσεως τίτλων (underwriting) για χρονικό διάστημα μέχρι έξι μηνών από την ημερομηνία λήξης της περιόδου διάθεσης των τίτλων.

Οι τράπεζες μπορούν να πραγματοποιούν τιτλοποιήσεις προκειμένου να αποκτήσουν νέα κεφάλαια σε συνδυασμό με τη μεταφορά του πιστωτικού κινδύνου σε επενδυτές. Όταν η εταιρεία ειδικού σκοπού (SPV) βρίσκεται (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ.85) υπό τον «έλεγχο» της τράπεζας, τότε η SPV ενοποιείται. Στο εξωτερικό οι περισσότερες τράπεζες οργανώνουν τις τιτλοποιήσεις τους με τέτοιο τρόπο ώστε να μην ενοποιούν τις SPV, και να είναι off-balance sheet. Στην Ελλάδα, οι περισσότερες τιτλοποιήσεις γίνονται on-balance sheet, και οι ελληνικές τράπεζες είναι εγγυήτριες των asset-Backed securities (ABS). Με αυτό τον τρόπο, δεν υπάρχει πραγματική μεταφορά του κινδύνου στους τελικούς επενδυτές, εφόσον η τράπεζα εγγυάται την καταβολή των χρημάτων. Η πρακτική της τιτλοποίησης μπορεί να περιλαμβάνει και την πιστωτική ενίσχυση (credit enhancement) των τίτλων.

Η διαδικασία της τιτλοποίησης (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ.86) εφαρμόζεται σε μεγάλη έκταση στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Οι περισσότερες μεγάλες τράπεζες έχουν προβεί σε τιτλοποιήσεις απαιτήσεων προκειμένου να αντλήσουν ρευστότητα και να χρηματοδοτήσουν νέες δραστηριότητες. Οι πρώτες τιτλοποιήσεις στην Ελλάδα αφορούσαν στεγαστικά δάνεια, όμως με την πάροδο του χρόνου η τιτλοποίηση εφαρμόζεται πλέον σε όλες σχεδόν τις κατηγορίες δανείων. Η διαδικασία της τιτλοποίησης δίνει ένα σημαντικό πλεονέκτημα στις τράπεζες. Όσες τράπεζες έχουν ακόμη περιθώρια να πραγματοποιήσουν τιτλοποιήσεις απαιτήσεων, μπορούν να αντλήσουν σημαντικά ποσά. Ωστόσο, η αγορά χρεογράφων που προέρχονται από τιτλοποίηση βρίσκεται και αυτή σε στενότητα εξαιτίας της χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Παρ' όλα αυτά, η τιτλοποίηση (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ.86) μπορεί να φανεί χρήσιμη στις ελληνικές τράπεζες. Η Τράπεζα Πειραιώς μέσα στο 2008 πραγματοποίησε την τρίτη τιτλοποίηση στεγαστικών δανείων μέσω της εταιρείας ειδικού σκοπού «Estia Mortgage Finance PLC III». Αυτή η τιτλοποίηση είχε ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Πραγματοποιήθηκε σε μια περίοδο η οποία δεν ήταν καθόλου ευνοϊκή. Το αποτέλεσμα αυτής της δύσκολης συγκυρίας ήταν η άνοδος του premium το οποίο θα πληρώνουν τα ABS στους επενδυτές. Έτσι, ενώ στις προηγούμενες δύο τιτλοποιήσεις το επιτόκιο ήταν Euribor συν 18 μονάδες βάσης, στην τελευταία τιτλοποίηση το επιτόκιο ήταν Euribor συν 45 μονάδες βάσης. Παρ' όλα αυτά, η συγκεκριμένη έκδοση διακρατήθηκε από την Τράπεζα Πειραιώς προκειμένου να

χρησιμοποιηθεί στο μέλλον για αναχρηματοδότηση από την ΕΚΤ. Πιο συγκεκριμένα, η Τράπεζα, για να έχει πρόσβαση στις πράξεις χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, πρέπει να παρέχει ως ενέχυρο κάποια χρεόγραφα που διαθέτει. Με την τελευταία της τιτλοποίηση, η Τράπεζα Πειραιώς μετέτρεψε ουσιαστικά τις απαιτήσεις της σε χρεόγραφα, προκειμένου να μπορέσει να τα χρησιμοποιήσει στο μέλλον (αν χρειαστεί) ως ενέχυρο για την πρόσβαση στις πράξεις χρηματοδότησης της ΕΚΤ.

Τέλος, ένα άλλο εργαλείο χρηματοδότησης (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ.86), παρόμοιο με την τιτλοποίηση, το οποίο μπορούν οι τράπεζες να χρησιμοποιούν είναι οι καλυμμένες ομολογίες. Η διαφορά των καλυμμένων ομολογιών είναι ότι αποτελούν στοιχεία εντός ισολογισμού (on-balance sheet). Δηλαδή μια τράπεζα εκδίδει ομολογίες θέτοντας ως εγγύηση ορισμένα στοιχεία του ενεργητικού της (ενυπόθηκα στεγαστικά δάνεια, δάνεια με υποθήκη εμπορικών ακινήτων ή πλοίων, δάνεια προς ή εγγυημένα από τις κεντρικές κυβερνήσεις ή επιχειρήσεις του ευρύτερου δημόσιου τομέα χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα που είτε χρησιμοποιούνται για την αντιστάθμιση του κινδύνου επιτοκίων ή του συναλλαγματικού κινδύνου ή του κινδύνου ρευστότητας των στοιχείων του ενεργητικού είτε ο αντισυμβαλλόμενος έχει συντελεστή στάθμισης 0%). Αν κάποιο δάνειο το οποίο χρησιμοποιείται ως κάλυμμα βρεθεί σε καθυστέρηση, τότε η τράπεζα θα πρέπει να το αντικαταστήσει με ένα εξυπηρετούμενο δάνειο.

Για την έκδοση (www.bankofgreece.gr) καλυμμένων ομολογιών, το ύψος των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων σε ενοποιημένη βάση πρέπει να ανέρχεται κατά την έκδοση τουλάχιστον στο ποσό των 500 εκατ. ευρώ και ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας να διαμορφώνεται κατ'ελάχιστον σε ποσοστό 9%. Παράλληλα, η ονομαστική αξία των εκδιδόμενων καλυμμένων ομολογιών πλέον των δεδουλευμένων τόκων δεν επιτρέπεται καθ'όλη τη διάρκεια της έκδοσης να υπερβαίνει το 95% της αξίας των στοιχείων ενεργητικού που αποτελούν το κάλυμμα, εξαιρούμενων των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων για την αντιστάθμιση των κινδύνων.

3.9 Κανονισμός χρηματιστηριακών υπηρεσιών

Η παγκοσμιοποίηση (Σταμούλης Κ., 2002, σελ. 5) αγορών, η ενοποίηση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου και η απελευθέρωση (deregulation) των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, είχαν ως αποτέλεσμα την όξυνση του ανταγωνισμού, την ανάπτυξη νέων αγορών, τη δημιουργία νεωτεριστικών προϊόντων, την τιτλοποίηση των τραπεζικών εργασιών, τη διαφοροποίηση και αύξηση των τραπεζικών κινδύνων.

Από τα τέλη (Βλαμής Πρ., 2010) της δεκαετίας του 1980, η ελληνική χρηματοπιστωτική αγορά παρουσίασε μια πορεία συνεχών μεταβολών. Πιο συγκεκριμένα, η περίοδος μεταξύ 1987 και 1994 αφορούσε κυρίως τη θεσμική προσαρμογή του ελληνικού χρηματοπιστωτικού τομέα (Επιτροπή Καρατζά, 1987) στα νέα δεδομένα που δημιουργήθηκαν από την απελευθέρωση των διεθνών αγορών.

Στη συνέχεια δρομολογήθηκε και ολοκληρώθηκε η διαδικασία εναρμόνισης του χρηματοπιστωτικού συστήματος με τις διεθνείς πρακτικές, μέσω της απελευθέρωσης του τραπεζικού συστήματος, την κατάργηση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων (1994) και τη θεσμοθέτηση σύγχρονου θεσμικού πλαισίου λειτουργίας και εποπτείας της ελληνικής κεφαλαιαγοράς (σύσταση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς το 1996).

Οι εξελίξεις αυτές (Σταμούλης Κ., ό.π., σελ. 5-6) υποχρέωσαν τις τράπεζες να προβούν σε αναδιάρθρωση της επιχειρηματικής τους δομής και να επανεξετάσουν τη στρατηγική τους. Σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 υπήρξαν έντονες διαδικασίες και εξελίξεις στην ελληνική τραπεζική αγορά, εξελίξεις οι οποίες ήταν το αποτέλεσμα της διαδικασίας για την απελευθέρωση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος που άρχισε από τα τέλη της δεκαετίας του '80. Ειδικότερα:

- Ολοκληρώθηκε η διαδικασία της αποκανονικοποίησης (deregulation) και η ελληνική χρηματοπιστωτική αγορά εμπλουτίστηκε με νέα εργαλεία και θεσμούς. Ιδρύθηκε σημαντικός αριθμός εταιρειών παροχής leasing, διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, επενδύσεων, κ.α., από τις οποίες η πλειοψηφία αποτελούν θυγατρικές Τραπεζών.
- Επήλθαν αλλαγές στη δομή του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, με μεταβολή του αριθμού των ελληνικών και ξένων τραπεζών, τη διαφοροποίηση των μεριδίων αγοράς, και την ανάπτυξη σύνθετων χρηματοπιστωτικών ομίλων.
- Εντατικοποιήθηκαν τα βήματα διεθνοποίησης των ελληνικών τραπεζών. Οι ελληνικές τράπεζες εγκαταστάθηκαν μόνο σε χώρες με έντονη την παρουσία του ελληνικού στοιχείου (ΗΠΑ, Γερμανία) ή σε χώρες που αποτελούν διεθνή χρηματοπιστωτικά

κέντρα (Λονδίνο), αλλά και σε χώρες διείσδυσης ελληνικών εμπορικών και βιομηχανικών μονάδων (χώρες της Βαλκανικής και Παρευξείνιες χώρες).

- Ενδυναμώθηκε περαιτέρω ο ρόλος της κεφαλαιαγοράς, τόσο ως καναλιού άντλησης ή τοποθέτησης κεφαλαίων από τους επενδυτές, όσο και με την προσφορά χρηματοοικονομικών εργαλείων διαχείρισης κινδύνων μέσω της λειτουργίας του Χρηματιστηρίου Παραγώγων Αθηνών. Όλο και περισσότερες εταιρείες προσφεύγουν στην Κεφαλαιαγορά για την άντληση κεφαλαίων, ενώ το βάρος του underwriting το αναλαμβάνουν σχεδόν αποκλειστικά τμήματα των εμπορικών τραπεζών ή εξειδικευμένες θυγατρικές εταιρείες τους.
- Τα τελευταία χρόνια οι εξελίξεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα επιταχύνθηκαν με εξαγορές, συγχωνεύσεις και ιδιωτικοποιήσεις που διαφοροποίησαν σημαντικά το χάρτη της ελληνικής τραπεζικής αγοράς.
- Υπάρχει η τάση συμμετοχής μεγάλων ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών ομίλων στη μετοχική σύνθεση ελληνικών τραπεζών, όπως Εμπορική Τράπεζα - Credit Agricole, EFG Eurobank-Ergasias - Deutsche Bank και Τράπεζα Πειραιώς - ING.

Συνεπώς, η μεγάλη ανταγωνιστική πρόκληση (Σταμούλης Κ., ό.π., σελ. 8) όλων των τραπεζών είναι η προσφορά παράλληλα με τα παραδοσιακά τραπεζικά προϊόντα, και νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών που παράλληλα με την ικανοποίηση των σύγχρονων σύνθετων αναγκών των πελατών, αποτελούν συγχρόνως για την τράπεζα απάντηση σε ζητήματα διεύρυνσης πηγών εσόδων, διατήρησης ρευστότητας και ελέγχου των κινδύνων.

Οι χρηματοοικονομικές (Gortsos Chr., 2005, σελ.14) υπηρεσίες που παρέχουν σήμερα οι εμπορικές τράπεζες είναι οι εξής:

- Οι παραδοσιακές εμπορικές τραπεζικές υπηρεσίες (αποδοχή καταθέσεων, χορήγηση επιχειρηματικών και στεγαστικών δανείων, καταναλωτικά δάνεια, υπηρεσίες μεταφοράς κεφαλαίων)
- Άλλες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (Leasing, Factoring)
- Επενδυτικές υπηρεσίες (αναδοχή έκδοσης χρεογράφων και συναφών υπηρεσιών, μεσιτεία μετοχών και παράγωγα μετοχών, διαπραγμάτευση μετοχών και παράγωγα μετοχών για ίδιο όφελος, μεσιτεία ομολογιών, διαπραγμάτευση και μεσιτεία παραγώγων επιτοκίου και συναλλάγματος, υπηρεσίες παροχής χρηματοοικονομικών συμβουλών και υπηρεσίες φύλαξης χρεογράφων, κ.λπ)
- Υπηρεσίες διαχείρισης κεφαλαίων και ασφαλιστικές υπηρεσίες

3.10 Κανονισμός ασφαλιστικών υπηρεσιών

Παλαιότερα το θεσμικό πλαίσιο δεν επέτρεπε την εμφανή πώληση ασφαλιστικών προϊόντων μέσω τραπεζών, ούτε την πώληση τραπεζικών προϊόντων μέσω ασφαλιστικών εταιριών. Σήμερα δεν υπάρχουν (Αρχοντάκης Α. – Γεωργακοπούλου Β., 1998, σελ. 11) σχετικοί περιορισμοί και συνεπώς οι τράπεζες που διαθέτουν ευρύ δίκτυο και ειδικεύονται στις λιανικές τραπεζικές εργασίες (retail banking), έχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα στην πώληση των ασφαλιστικών προϊόντων των εταιριών με τις οποίες συνδέονται επιχειρηματικά.

Παρά το γεγονός (Δασκαλόπουλος Η., et. al., 2007, σελ. 11) ότι η προώθηση των ασφαλιστικών προϊόντων μέσα από τραπεζικά δίκτυα ξεκίνησε στην Ελλάδα με κάποια καθυστέρηση σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται με ταχύτατο ρυθμό. Οι τράπεζες έχουν αντιληφθεί τα σημαντικά περιθώρια που υπάρχουν και αξιοποιούν συστηματικά και με επιτυχία τις δυνατότητες ανάπτυξης σταυροειδών πωλήσεων ασφαλιστικών προϊόντων. Το 1998 μόλις τρεις (3) τράπεζες προωθούσαν (www.combank.gr) τραπεζοασφαλιστικά προγράμματα. Αντιθέτως σήμερα όλες οι μεγάλες εμπορικές τράπεζες έχουν αναπτύξει τραπεζοασφαλιστικές εργασίες, η παραγωγή των οποίων αντιπροσωπεύει ολοένα και μεγαλύτερο ποσοστό της συνολικής ασφαλιστικής αγοράς. Επτά (7) εμπορικές τράπεζες, από τις οποίες οι πέντε μεγαλύτερες, έχουν (Michael Derpler and Ulrich Baumgartner, 2005, σελ. 23) ενεργή παρουσία στην ασφαλιστική αγορά, είτε μέσω θυγατρικών ή στρατηγικών συμμαχιών με διεθνείς ασφαλιστικές εταιρείες. Ο κλάδος αυτός αντιπροσωπεύει μία ελκυστική ευκαιρία για τις τράπεζες για διαφοροποίηση του εισοδήματος και των κινδύνων τους.

Τα οφέλη (Πανταλάκης Θ., 2007, σελ. 6) των τραπεζών από την προώθηση των τραπεζικών προϊόντων είναι πολλαπλά. Καλύπτονται κίνδυνοι που διασφαλίζουν την περιουσία της τράπεζας και των πελατών της (ασφαλίσεις περιουσίας), δίνεται η δυνατότητα αποπληρωμής των υποχρεώσεων των πελατών στις τράπεζες σε περίπτωση που καθίστανται ανίκανοι να εργαστούν λόγω ασθένειας, ατυχήματος ή/και θανάτου (ασφαλίσεις ζωής). Σημαντικά επίσης οφέλη για τις τράπεζες προκύπτουν από την κερδοφορία των θυγατρικών τους ασφαλιστικών εταιριών ή τις προμήθειες και από τη διαχείριση των υψηλών τεχνικών και μαθηματικών αποθεμάτων που πρέπει να σχηματίζονται ώστε να καλύπτονται οι ζημιές όταν συμβούν.

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων στην Ελλάδα διαδραματίζει η ισχυροποίηση του τραπεζικού συστήματος, το υψηλό κόστος στη διάθεση αντίστοιχων προϊόντων μέσω των υπολοίπων καναλιών και τέλος η κάμψη που παρατηρείται στην εγχώρια ασφαλιστική αγορά. Τα τραπεζοασφαλιστικά προϊόντα (Τσίτσας Β.Ν., 13.7.2009) σε αντίθεση με τα αμιγώς ασφαλιστικά είναι πιο απλά, κοστίζουν φθηνότερα γιατί δεν συμπεριλαμβάνουν στο κόστος τους τις προμήθειες των διαμεσολαβούντων, είναι κυρίως προϊόντα καταθετικά και συνταξιοδοτικά, και διατίθενται από τις τράπεζες, γεγονός που δημιουργεί μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στους πελάτες.

Η πρώτη (www.pisc.gr) προσπάθεια να θεσπισθεί νομοθετικά κρατική εποπτεία επί της λειτουργίας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων έγινε το 1909, οπότε θεσπίσθηκε ο Νόμος ΓΥΣΓ/22.12.1909, με τον οποίο όμως επετράπη η λειτουργία μόνο ελληνικών εταιρειών. Τις αλλοδαπές εταιρίες για πρώτη φορά επέτρεψε ο μεταγενέστερος Νόμος ΓΧΜΣΤ/1.3.1910, που αποσκοπούσε περαιτέρω στην ενίσχυση της θέσης των ασφαλιστικών Εταιρειών. Το 1917 ψηφίσθηκε ο Νόμος 1023/1917 "Περί ιδιωτικής επιχειρήσεως ασφάλισης", οι διατάξεις του οποίου ήταν ένα σημαντικό βήμα, καθώς για πρώτη φορά ρυθμίζονται κανόνες και αρχές για την ίδρυση και την λειτουργία των ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Κατά το έτος 1926 οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις τίθενται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εμπορίου.

Η Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης (ΕΠ.Ε.Ι.Α) συστάθηκε (δυνάμει του νόμου 3229/2004) για την κάλυψη των επιτακτικών αναγκών (www.pisc.gr) αναδιάρθρωσης της εποπτείας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, σε συμμόρφωση και προσαρμογή με τις αντίστοιχες ρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως αυτοτελής εποπτική αρχή κρίθηκε ότι μπορεί να εξοπλισθεί με περισσότερη ευελιξία και λειτουργικότητα συγκριτικά με τη δημόσια διοίκηση, υποκαθιστώντας ως επί το πλείστον στις αρμοδιότητες της, τελικά, την Διεύθυνση Ασφαλιστικών Επιχειρήσεων και Αναλογιστικής του Υπουργείου Ανάπτυξης.

Η Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης (ΕΠ.Ε.Ι.Α.) αποτελεί (www.pisc.gr) νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.), εποπτευόμενο από το Υπουργείο Οικονομικών. Αποστολή της είναι η άσκηση εποπτείας επί των ασφαλιστικών επιχειρήσεων με έδρα την Ελλάδα και των υποκαταστημάτων τους στο εξωτερικό καθώς και των ασφαλιστικών επιχειρήσεων που εδρεύουν σε αλλοδαπή χώρα (κράτος-μέλος ΕΕ ή ΕΟΧ και μη) και δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα είτε υπό καθεστώς εγκατάστασης είτε υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Παράλληλα η

σύσταση της ΕΠ.ΕΙ.Α αποσκοπεί και στην άσκηση εποπτείας επί των διαμεσολαβητών στις ασφαλίσεις και των ανασφαλιστικών επιχειρήσεων. Η ΕΠ.Ε.Ι.Α. απολαμβάνει λειτουργικής ανεξαρτησίας και διοικητικής αυτοτέλειας.

3.11 Κανονισμός συναλλαγών εκτός ισολογισμού

Οι συναλλαγές (Σαπαντζόγλου Γερ. – Πεντότης Χαρ., 2009, σελ. 46) εκτός ισολογισμού μιας τράπεζας αφορούν μια μεγάλη κατηγορία τραπεζικών προϊόντων και εργασιών που δεν εντάσσονται, καταρχήν, στις απαιτήσεις (contingent claims) ή υποχρεώσεις (commitments) του ισολογισμού μιας τράπεζας, ούτε καταγράφονται στα λογιστικά βιβλία της τράπεζας, αλλά κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες, ενδέχεται, ορισμένες εξ αυτών να μεταταχθούν στις απαιτήσεις (ενεργητικό) ή υποχρεώσεις (παθητικό) του τραπεζικού ισολογισμού και να αποτυπωθούν στα λογιστικά βιβλία της τράπεζας.

Οι συναλλαγές εκτός ισολογισμού των τραπεζών, παρά την ως άνω ιδιαιτερότητά τους, συνιστούν μια από τις ουσιαστικές πηγές εσόδων αυτών, διότι ανεξάρτητα από την ενδεχόμενη μετάταξή τους στα στοιχεία του ισολογισμού, παράγουν έσοδα από προμήθειες (commissions) και κατά συνέπεια, επιδρούν στη διαμόρφωση των αποτελεσματικών λογαριασμών της τράπεζας.

Η Διεθνής Εποπτεία των Τραπεζών (Σαπαντζόγλου Γερ. – Πεντότης Χαρ., 2009, σελ. 227) και ειδικότερα η Συμφωνία της Βασιλείας I και II, λαμβάνοντας υπόψη της ότι τα στοιχεία εκτός ισολογισμού συναλλαγών διατρέχονται από κινδύνους που πιθανόν να προκύψουν, έχει συμπεριλάβει τα στοιχεία εκτός ισολογισμού, σταθμισμένα ως προς τον κίνδυνο, στον υπολογισμό των δεικτών φερεγγυότητας (Solvency Ratios) των τραπεζών και στην επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων τους (Capital Adequacy).

Στην κατηγορία (Σαπαντζόγλου Γερ. – Πεντότης Χαρ., 2009, σελ. 46-58) των προϊόντων, εργασιών και λογαριασμών εκτός ισολογισμού περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:

❖ Οι Εγγυητικές Επιστολές (Letters of Guarantees - LGs)

Ουσιαστικά, η έκδοση μιας εγγυητικής επιστολής συνιστά πράξη, που ως τέτοια καταγράφεται στους λογαριασμούς τάξεως και που για το σκοπό αυτό εισπράττεται συγκεκριμένη προμήθεια, ανάλογα με τον τύπο της εγγυητικής επιστολής, η οποία συνιστά έσοδο της τράπεζας.

Επειδή οι εγγυητικές επιστολές, όπως και άλλα στοιχεία που κατατάσσονται στην κατηγορία των εκτός ισολογισμού συναλλαγών, διατρέχονται από κινδύνους που ενδέχεται να προκύψουν, η Διεθνής Εποπτεία των Τραπεζών και ειδικότερα η Συμφωνία της Βασιλείας I και II λαμβάνει υπόψη της τις εκδοθείσες εγγυητικές επιστολές από τις τράπεζες ως στοιχεία που επηρεάζουν τους δείκτες φερεγγυότητας (Solvency Ratios) αυτών, καθώς και την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων (Capital Adequacy) τους. Σαφώς, οι εκδοθείσες εγγυητικές επιστολές κατατάσσονται στο σταθμισμένο ενεργητικό των τραπεζών ανάλογα με τον κίνδυνο που εμπεριέχουν και το βαθμό κάλυψής τους με εμπράγματα ή μη εξασφαλίσεις.

❖ Η Πρακτόρευση Δανείων (Loan Brokerage)

Στη συγκεκριμένη περίπτωση η τράπεζα ενεργεί ως πράκτορας (Broker) των τρίτων τραπεζών, οι οποίες είναι αυτές που χορηγούν και κατά συνέπεια, αναλαμβάνουν τους σχετικούς κινδύνους. Η τράπεζα που ενεργεί ως ενδιάμεσος εισπράττει μόνο την προμήθεια της πρακτόρευσης, η οποία μπορεί να είναι εφάπαξ ή τμηματικά καταβαλλόμενη καθ' όλη τη διάρκεια του δανείου. Τα εισπραττόμενα έσοδα προμήθειας για την πρακτόρευση καταγράφονται στο λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης της τράπεζας και συνήθως εισπράττονται από την χορηγούσα το δάνειο τράπεζα.

❖ Τα Δάνεια με καθεστώς Δικαιώματος (Loan Commitments)

Πρόκειται για πράξη κατοχύρωσης δικαιώματος δανειοληψίας, η οποία δεν συνεπάγεται πληρωμή τόκων, αλλά μόνο καταβολή προμήθειας για τη χρηματοοικονομική ασφάλεια και διευκόλυνση που παρέχει η τράπεζα προς το συγκεκριμένο πελάτη της. Αυτή η συναλλαγή εκτός ισολογισμού διευκολύνει, επίσης, σε σημαντικό βαθμό το χρονικό προγραμματισμό της ρευστότητας της τράπεζας. Ο εκτός ισολογισμού λογαριασμός, όπου καταγράφεται η συγκεκριμένη δέσμευση των χρηματικών κεφαλαίων της τράπεζας, ονομάζεται λογαριασμός παρακράτησης (Retention Account).

Εφόσον ο πελάτης της τράπεζας κάνει χρήση του συγκεκριμένου χρηματικού κεφαλαίου μέσα στη χρονική περίοδο που ορίζεται στη σύμβαση, τότε το αντλούμενο ποσό συνιστά δάνειο, μεταπίπτει στην κατηγορία των εντός ισολογισμού συναλλαγών και καταγράφεται ως απαίτηση της τράπεζας κατά πελατών.

❖ Τα Χρεόγραφα «εφόσον εκδοθούν» (When-Issued Trading)

Η Τράπεζα διαμεσολαβεί ως Αρχικός Διαπραγματευτής (Primary Dealer) μεταξύ του δημόσιου τομέα που επιθυμεί να εκδώσει τίτλους – χρεόγραφα (Ομολογίες – Ομόλογα) και των πελατών, και πουλάει τα χρεόγραφα εκ των προτέρων, με μελλοντική παράδοσή τους και σε σταθερές τιμές στους πελάτες της. Με τον τρόπο

αυτό, η τράπεζα διαμορφώνει τις συνθήκες της αγοράς κατά τη δημοπρασία και κερδίζει, εφόσον η ως άνω τιμή πώλησης των χρεογράφων προς τους πελάτες θα είναι υψηλότερη από την τιμή αγοράς τους κατά τη διάρκεια της δημοπρασίας.

❖ Οι Διευκολύνσεις Έκδοσης Γραμματίων (Note Issuance Facilities)

Οι Τράπεζες δύνανται να λειτουργούν ως αυτασφαλιστές σε περίπτωση έκδοσης Γραμματίων Βραχυχρόνιας Διάρκειας, τα οποία αγοράζουν από τους εκδότες αυτών και τα μεταπωλούν στην αγορά των επενδυτών. Τα εν λόγω Γραμμάτια πληρώνονται στη λήξη τους στον Κομιστή αυτών και η παρεχόμενη από τις τράπεζες «διευκόλυνση» συνεπάγεται για αυτές το κέρδος, που προκύπτει από τη διαφορά της τιμής πώλησης και της τιμής αγοράς, καθώς και τη μη ανάληψη υψηλού κινδύνου για τα περιουσιακά τους στοιχεία.

❖ Οι Συναλλαγές σε Παράγωγα (Derivatives)

Τα παράγωγα είναι χρηματοοικονομικά προϊόντα, των οποίων, η συγκρότηση και λειτουργία, στηρίζεται, παράγεται και εξαρτάται από κάποιο άλλο «υποκείμενο προϊόν» ή «υποκείμενο μέσο» (underlying instrument). Τα συμβόλαια επί παραγώγων προϊόντων περιλαμβάνουν σαφή αναφορά χρονικών διανυσμάτων, στο τέλος των οποίων καταγράφονται τα προκύπτοντα κέρδη ή ζημίες από τις συγκεκριμένες συναλλαγές.

Οι συνήθεις μορφές παραγώγων είναι οι ακόλουθες:

- Τα Προθεσμιακά Συμβόλαια (Forward Contracts).
- Τα Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης (Futures).
- Τα Δικαιώματα Προαίρεσης (Options).
- Οι Συμβάσεις Ανταλλαγής Επιτοκίου (Interest Rate Swaps).
- Οι Συμβάσεις Ανταλλαγής Συναλλάγματος (Exchange Rate Swaps).

❖ Η Τιτλοποίηση (Securitization).

Τιτλοποίηση είναι η συναλλαγή εκτός ισολογισμού μετατροπής απαιτήσεων (π.χ. δάνεια) και άλλων περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών, αλλά και άλλων επιχειρήσεων, σε χρεόγραφα. Τα χρεόγραφα, που εκδίδονται ως αποτέλεσμα της Τιτλοποίησης, είναι μεταβιβάσιμα και συνήθως μεσοπρόθεσμης λήξης. Τα χρεόγραφα αυτά διατίθενται στην Κεφαλαιαγορά με σκοπό είτε την κάλυψη των αναγκών ρευστότητας των τραπεζών και λοιπών επιχειρήσεων, είτε τη βελτίωση αυτών κατά τη διαδικασία αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας.

Η Τιτλοποίηση μιας χορήγησης από μια τράπεζα, παρέχει τη δυνατότητα σε αυτή να μετακινεί σημαντικά ποσά απαιτήσεων της σε άλλους επενδυτές και να εισπράττει αμοιβή για την εξυπηρέτηση αυτών των δανείων, χωρίς να έχει καταγεγραμμένο στο ενεργητικό της τον προκύπτοντα κίνδυνο. Η πλέον

διαδεδομένη μορφή Τιτλοποίησης Δανείων είναι εκείνη που αφορά τα Ευυπόθηκα Δάνεια Στεγαστικής Πίστης.

Συνεπώς, μέσω των Πράξεων Τιτλοποίησης, οι τράπεζες δύνανται να μειώσουν και να απομονώσουν τον κίνδυνο του επιτοκίου από τον πιστωτικό κίνδυνο, μεταφέροντάς τον στην αγορά. Επίσης, τους παρέχεται η δυνατότητα να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο ρευστότητας, λόγω άντλησης πρόσθετων χρηματικών κεφαλαίων. Τέλος, η Πράξη της Τιτλοποίησης ενισχύει έμμεσα την κεφαλαιακή επάρκεια αλλά και την κερδοφορία των τραπεζών.

3.12 Κανονισμός διαπολιτειακής επέκτασης

Η ελληνική τραπεζική αγορά (Οικονομικό Δελτίο Alpha Bank, 2002, σελ. 13) ακολούθησε εν γένει τις εξελίξεις που έλαβαν χώρα στο διεθνές τραπεζικό σύστημα. Οι αλλαγές αυτές πραγματοποιήθηκαν σταδιακά και περιλάμβαναν τη βαθμιαία απελευθέρωση της αγοράς και την κατάργηση μιας σειράς περιορισμών που αφορούσαν τόσο τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και τα προσφερόμενα προϊόντα και τις υπηρεσίες. Οι παραπάνω αλλαγές δημιούργησαν ουσιαστικά νέες αγορές για υπηρεσίες, που μέχρι πρότινος δεν μπορούσαν να προσφέρουν οι τράπεζες. Το γεγονός αυτό ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο από την σημαντική μείωση των επιτοκίων καθώς η Ελλάδα ολοκλήρωνε την ενταξιακή της πορεία στη Ζώνη του Ευρώ. Έτσι, αγορές όπως αυτές των καταναλωτικών και των στεγαστικών δανείων γνώρισαν μεγάλη ανάπτυξη, ξεκινώντας όμως από πολύ χαμηλά επίπεδα.

Στην προσπάθειά τους (Οικονομικό Δελτίο Alpha Bank, 2002, σελ. 13-14) να εκμεταλλευτούν τα νέα αυτά δεδομένα, τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα προχώρησαν σε συγχωνεύσεις και εξαγορές με σκοπό να ενισχύσουν την θέση τους στην αγορά αλλά και να αντεπεξέλθουν στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον της ενιαίας Ευρωπαϊκής αγοράς και του Ευρώ. Αποτέλεσμα αυτής της δραστηριότητας είναι η αύξηση του μέσου μεγέθους των ελληνικών τραπεζών, που ουσιαστικά αποσκοπεί στην εκμετάλλευση των οικονομιών κλίμακας που προκύπτουν στα μεγαλύτερα τραπεζικά σχήματα καθώς επίσης και στην παροχή μεγαλύτερου φάσματος προϊόντων και υπηρεσιών όχι μόνο στην Ελληνική αγορά, αλλά και στην αγορά των Βαλκανίων και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η δραστηριότητα αυτή των εξαγορών και των συγχωνεύσεων άλλαξε ουσιαστικά την δομή της ελληνικής τραπεζικής αγοράς δημιουργώντας νέα σχήματα και προκαλώντας ευρύτερες ανακατατάξεις.

Η επέκταση (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 261) των ελληνικών τραπεζών στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1990, ως αποτέλεσμα της αναζήτησης νέων αναπτυξιακών ευκαιριών. Στην πραγματικότητα, οι ελληνικές τράπεζες ακολούθησαν τις ελληνικές επιχειρήσεις στα Βαλκάνια, διαβλέποντας σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης των εργασιών τους. Οι περισσότερες ελληνικές τράπεζες επέλεξαν την ανάπτυξή τους μέσω εξαγορών και λιγότερο τη στρατηγική της οργανικής ανάπτυξης. Η επιλογή αυτή έδωσε στις ελληνικές τράπεζες τη δυνατότητα για άμεση πρόσβαση στα τραπεζικά συστήματα των χωρών-στόχων και για εκμετάλλευση των ευκαιριών που προέκυψαν από τη ραγδαία πιστωτική ανάπτυξη, η οποία επικράτησε στις περισσότερες χώρες την τελευταία δεκαετία.

Οι συνθήκες που επέβαλαν (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 261-264) και υποβοήθησαν την επέκταση των ελληνικών τραπεζών στην ευρύτερη περιοχή είναι οι εξής:

- Η ευρωπαϊκή προοπτική των περισσότερων χωρών της ΝΑ Ευρώπης. Οι περισσότερες χώρες της ΝΑ Ευρώπης, μετά την υποχώρηση της κομμουνιστικής επιρροής, επιδίωξαν την οικονομική σύνδεσή τους με την ανεπτυγμένη Δυτική Ευρώπη.
- Η μακροοικονομική πρόοδος και οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης. Η μακροοικονομική πρόοδος των χωρών της ΝΑ Ευρώπης και οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης που επιτεύχθηκαν την τελευταία δεκαετία αποτέλεσαν σημαντικό παράγοντα επέκτασης των ελληνικών τραπεζών. Τα υψηλότερα εισοδήματα σε μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, που εξασφαλίζει η οικονομική ανάπτυξη, είναι προφανές ότι δημιουργούν συνθήκες αυξημένης κατανάλωσης και επένδυσης. Την αυξανόμενη ζήτηση δανείων και επενδυτικών χρηματοοικονομικών προϊόντων ήλθαν να καλύψουν τόσο οι ελληνικοί όσο και άλλοι ευρωπαϊκοί τραπεζικοί όμιλοι. Επιπλέον, η διαμόρφωση οικονομικά εύπορων ομάδων στους πληθυσμούς των χωρών αυτών αποτέλεσε τη βάση για την προώθηση σύνθετων επενδυτικών και ασφαλιστικών προϊόντων.
- Ο υψηλός βαθμός ωρίμανσης της ελληνικής τραπεζικής αγοράς. Η ελληνική τραπεζική αγορά μετά την υιοθέτηση του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος, που εξασφάλισε τη δυνατότητα άντλησης φθηνού χρήματος και υποβοήθησε τη ραγδαία πιστωτική επέκταση, παρουσίασε σημάδια ωρίμανσης. Ο υψηλός βαθμός χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης, όπως προκύπτει από τη δανειακή επιβάρυνση των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών και από την ένταση του ανταγωνισμού, ο οποίος για μεγάλο χρονικό διάστημα διεξάγονταν υπό τη μορφή πολέμου

επιτοκιακών προσφορών, έστρεψε το ενδιαφέρον των μεγάλων ελληνικών τραπεζικών ομίλων σε αναζήτηση αγορών με μεγαλύτερα περιθώρια ανάπτυξης.

- Ο χαμηλός βαθμός χρηματοοικονομικής διείσδυσης στις βαλκανικές χώρες. Την περίοδο που οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι αποφάσισαν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό, οι βαλκανικές οικονομίες χαρακτηρίζονταν από υποτυπώδους οργάνωσης τραπεζικά συστήματα και ιδιαίτερα χαμηλό βαθμό χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης. Υπήρχαν συνεπώς δύο ευκαιρίες ανάπτυξης και παράλληλα δύο προκλήσεις. Η μία αναφερόταν στην απόσπασση μεριδίου από την υφιστάμενη αγορά και η δεύτερη στη διεύρυνση της αγοράς και στην επιδίωξη κατάκτησης μεγαλύτερου μεριδίου.
- Η μεγέθυνση των τραπεζικών ομίλων. Τα τελευταία χρόνια στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα κυριάρχησαν πέντε μεγάλοι τραπεζικοί όμιλοι, οι οποίοι απέσπασαν μεγάλα μερίδια της αγοράς. Καθώς οι συνθήκες ανταγωνισμού στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα εντάθηκαν και παράλληλα αυξήθηκαν σημαντικά ο βαθμός χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης και η δανειακή επιβάρυνση των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, κατέστη ιδιαίτερα δύσκολη η απόσπασση επιπλέον μεριδίου από την ήδη ώριμη αγορά. Κατά συνέπεια, οι περισσότερες ελληνικές τράπεζες και ειδικότερα αυτές που κυριάρχησαν στην εγχώρια τραπεζική αγορά αντιλήφθηκαν ότι οι ευκαιρίες ανάπτυξης βρίσκονται εν αφθονία αποκλειστικά στο εξωτερικό και ειδικότερα στην περιοχή των Βαλκανίων.
- Η άντληση κεφαλαίων από το Χρηματιστήριο. Οι περισσότερες ελληνικές τράπεζες είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών και συνεπώς παρουσιάζουν πολύ μεγάλη ιδιοκτησιακή διασπορά. Τα τελευταία χρόνια και ειδικότερα ύστερα από την υιοθέτηση του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος, στις μεγάλες ελληνικές τράπεζες αυξήθηκε αλματωδώς η συμμετοχή ξένων επενδυτικών κεφαλαίων, τα οποία ασκούσαν έντονες πιέσεις για επίτευξη υψηλότερων κερδών μέσω της διαρκούς οργανικής ανάπτυξης. Έτσι, οι μεγάλες ελληνικές τράπεζες με διαδοχικές αυξήσεις κεφαλαίου χρηματοδότησαν την εξαγορά πλήθους βαλκανικών τραπεζών, επιτυγχάνοντας υψηλά μερίδια στις τοπικές αγορές και καλύτερες προοπτικές ανάπτυξης.
- Η εκμετάλλευση υποαξιών και χαμηλού κόστους. Την περίοδο κατά την οποία οι ελληνικές τράπεζες άρχισαν να εξετάζουν την επέκτασή τους στο εξωτερικό, οι περισσότερες χώρες της ΝΑ Ευρώπης έβγαιναν λαβωμένες από τη μακρόχρονη παραμονή τους κυρίως υπό τη σοβιετική επιρροή. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι οικονομίες τους να παρουσιάζουν σοβαρή υστέρηση και πολύ χαμηλό κόστος των παραγωγικών συντελεστών. Έτσι, πολλές ελληνικές τράπεζες πραγματοποίησαν σημαντικές επενδύσεις σε ακίνητα και ανάπτυξη εμπορικών και οικιστικών ζωνών.

Επιπλέον, τόσο οι αποτιμήσεις των βαλκανικών τραπεζών όσο και η κάλυψη του λειτουργικού τους κόστους βρίσκονταν απολύτως στις δυνατότητες των ελληνικών τραπεζών, οι οποίες και άδραξαν την ευκαιρία.

- Η εγγύτητα προς την περιοχή. Είναι προφανές ότι ένας σημαντικός παράγοντας που υπέθαλψε τις συνθήκες ανάπτυξης των ελληνικών τραπεζών στις βαλκανικές χώρες είναι και η πολιτισμική και γεωγραφική εγγύτητα, που δημιουργεί συνθήκες ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και προσδιορίζει το πλαίσιο συνεργασίας. Οι παραδοσιακές εμπορικές και πολιτισμικές σχέσεις των λαών της βαλκανικής και η εκτίμηση που τρέφουν οι υπόλοιπες χώρες για τη σημασία και το ρόλο της Ελλάδος στην περιοχή εξέθρεψαν συνθήκες που επέτρεψαν την άμεση πρόσβαση των ελληνικών τραπεζών στις τοπικές τραπεζικές αγορές, την ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης και την επίτευξη υψηλού βαθμού αποδοχής των ελληνικών τραπεζικών σημάτων.

3.13 Πώς η ΤτΕ ελέγχει και εποπτεύει τα πιστωτικά ιδρύματα

Στόχος των εποπτικών αρχών είναι να διασφαλίζουν την οικονομική ευρωστία των πιστωτικών ιδρυμάτων και την ενίσχυση της ικανότητάς τους να αντιμετωπίζουν τις επιπτώσεις από τυχόν εξωγενείς διαταραχές. Απώτερος στόχος είναι η σταθερότητα και η αποτελεσματικότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας, καθώς και η εξασφάλιση της διαφάνειας των συναλλαγών.

Η προληπτική τραπεζική εποπτεία (Γκέκας Β.Δ., 2005, σελ. 10) στοχεύει στη διασφάλιση της οικονομικής σταθερότητας των τραπεζών και ειδικότερα της δυνατότητάς τους να εκπληρώσουν εμπρόθεσμα και στο ακέραιο τις υποχρεώσεις τους προς τους καταθέτες και τους λοιπούς πιστωτές τους. Η εποπτεία στοχεύει στην αποτροπή ή τουλάχιστον τον περιορισμό του συστημικού κινδύνου που δημιουργείται όταν η αδυναμία μιας ή περισσότερων τραπεζών κλονίζει τη σταθερότητα του συνόλου του πιστωτικού συστήματος και την ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών και της οικονομίας γενικότερα.

Αντικείμενα ενδιαφέροντος της προληπτικής εποπτείας είναι η ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού των τραπεζών, η κεφαλαιακή τους επάρκεια για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου και των κινδύνων αγοράς, ο βαθμός συγκέντρωσης των πιστωτικών κινδύνων κατά πελάτη και κατά κλάδο της οικονομίας καθώς και η ρευστότητα και αποδοτικότητα τους. Επίσης σημαντικά αντικείμενα εποπτικής

δραστηριότητας είναι η αξιολόγηση της επάρκειας και αποτελεσματικότητας της οργανωτικής δομής, του συστήματος ελέγχου και διαχείρισης των αναλαμβανομένων κινδύνων και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου των τραπεζών.

Η προληπτική εποπτεία (Γκέκας Β.Δ., 2005, σελ. 11) διενεργείται από την ΤτΕ αφενός μέσω της επεξεργασίας και ανάλυσης των υποβαλλομένων από τις τράπεζες εποπτικών στοιχείων και πληροφοριών και αφετέρου μέσω επιτόπιων ελέγχων στις τράπεζες από επιθεωρητές της Διεύθυνσης Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος (ΔΕΠΣ). Επιπλέον, η ΤτΕ εξετάζει και αξιολογεί και άλλες διαθέσιμες πληροφορίες και στοιχεία όπως ενδεικτικά, τις δημοσιευόμενες οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών, τα πορίσματα και εκθέσεις των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών, σχετικά δημοσιεύματα και πληροφορίες από την αγορά.

Πιο συγκεκριμένα, στην έννοια της εποπτείας περιλαμβάνεται:

- ❖ Η υποβολή στοιχείων ρευστότητας (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 395-396) Αναφέρεται στην ικανότητα του χρηματοπιστωτικού οργανισμού να εκπληρώνει με συνέπεια τις υποχρεώσεις του και ειδικότερα αυτές που αφορούν το διατραπεζικό δανεισμό και τις αναλήψεις των αποταμιευτών. Η έγκαιρη εκπλήρωση των υποχρεώσεων εκ μέρους του πιστωτικού οργανισμού αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη διατήρηση της αξιοπιστίας του και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταθετών. Οι περισσότεροι πιστωτικοί οργανισμοί προσπαθούν να διαχειριστούν αποτελεσματικά τη ρευστότητα με τρεις κυρίως τρόπους:
 - Διατηρώντας αποθέματα εύκολα ρευστοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού, στα οποία δύνανται να καταφύγουν σε περίπτωση στενότητας.
 - Ταυτοποιώντας εγκαίρως χάσματα ρευστότητας τα οποία ενδέχεται να προκύψουν από ανισορροπίες μεταξύ εισρών και εκροών.
 - Προσφεύγοντας σε δανεισμό από την αγορά για την εξομάλυνση των ανισορροπιών ρευστότητας.

Οι εποπτικές αρχές συνήθως προσπαθούν να εξασφαλίσουν επαρκή ρευστότητα για τους πιστωτικούς οργανισμούς απαιτώντας τη διατήρηση ενός ελάχιστου λόγου ρευστότητας, π.χ. βραχυπρόθεσμα στοιχεία ενεργητικού προς σύνολο καταθέσεων, ή θέτοντας όρια αναφορικά με τα αποδεκτά χάσματα ρευστότητας σε διάφορες χρονικές ζώνες. Παράλληλα, οι εποπτικές αρχές απαιτούν το σχεδιασμό εναλλακτικών σεναρίων έκτακτης ανάγκης, προκειμένου οι πιστωτικοί οργανισμοί να αντιλαμβάνονται εγκαίρως τον κίνδυνο και να βρίσκονται σε διαρκή επαγρύπνηση.

❖ Η κεφαλαιακή επάρκεια

Αναφέρεται στην ικανότητα (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 395) του χρηματοπιστωτικού οργανισμού να διατηρεί επαρκή κεφάλαια για την απορρόφηση ενδεχόμενων ζημιών και τη χρηματοδότηση των τακτικών του δραστηριοτήτων. Η σύγχρονη προσέγγιση για την εκτίμηση του επιπέδου κεφαλαιακής επάρκειας προβλέπει την εξέταση της σχέσης μεταξύ του επιπέδου εποπτικών κεφαλαίων και των σταθμισμένων ως προς τον κίνδυνο στοιχείων ενεργητικού. Ένας πιστωτικός οργανισμός θεωρείται ότι διαθέτει κεφαλαιακή επάρκεια, όταν διατηρεί εποπτικά κεφάλαια ανάλογα του αναλαμβανόμενου κινδύνου και των δυνητικών απωλειών. Για την κάλυψη μεγαλύτερων δυνητικών απωλειών που προκύπτουν ως συνέπεια της ανάληψης μεγαλύτερων κινδύνων, απαιτείται η διακράτηση μεγαλύτερης ποσότητας εποπτικών κεφαλαίων.

Τα ίδια κεφάλαια (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 403) αποτελούν μόνιμη πηγή εσόδων για τους μετόχους, πηγή χρηματοδότησης για τον πιστωτικό οργανισμό και μέρος της γραμμής άμυνάς του έναντι των αναλαμβανόμενων κινδύνων και ενδεχόμενων απωλειών.

Οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 403) που επιβάλλονται από τις εποπτικές αρχές συμβάλλουν στην ελαχιστοποίηση του κινδύνου πραγματοποίησης απωλειών εκ μέρους των αποταμιευτών, των πιστωτών και των άλλων ενδιαφερόμενων μερών. Επίσης συμβάλλουν στην επίτευξη του κύριου στόχου των εποπτικών αρχών για προώθηση της σταθερότητας και ενίσχυση της ασφάλειας του τραπεζικού συστήματος.

Οι εποπτικές αρχές, αν και θα πρέπει να προσδιορίζουν (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 403) ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τα πιστωτικά ιδρύματα, θα πρέπει να ενθαρρύνουν τη διατήρηση κεφαλαίων υψηλότερων από τα ελάχιστα απαιτούμενα, ειδικότερα αν το επιβάλλουν συνθήκες όπως η σύνθεση των κινδύνων του πιστωτικού οργανισμού, η υψηλή συγκέντρωση του δανειακού χαρτοφυλακίου, η χαμηλή ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού, οι συστημικοί κίνδυνοι ή άλλα δυσμενή χαρακτηριστικά από τα οποία ενδέχεται να προκύψουν αυξημένες απώλειες. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να εξετάζουν την ικανότητα και τον προγραμματισμό του πιστωτικού οργανισμού για την αντιμετώπιση ενδεχόμενης κεφαλαιακής καχεξίας.

Η Συμφωνία της Βασιλείας (I & II) προβλέπει ότι (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 404) τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία του τραπεζικού χαρτοφυλακίου επιμερίζονται σε ευρύτερες κατηγορίες κινδύνου και σε καθεμία αποδίδεται μια στάθμιση, με βάση την οποία εκτιμάται η σταθμισμένη ως προς τον κίνδυνο αξία του ενεργητικού. Η Συμφωνία της Βασιλείας προσδιορίζει ως ελάχιστη κεφαλαιακή απαίτηση τη διακράτηση εποπτικών ιδίων κεφαλαίων (Tier I + Tier II) τουλάχιστον ίσου με το 8% του σταθμισμένου ενεργητικού ως προς τον κίνδυνο (πιστωτικό, αγοράς, λειτουργικό) και ελάχιστο δείκτη βασικού κεφαλαίου (Tier I) 4%.

❖ Η συγκέντρωση κινδύνων

Η συγκέντρωση κινδύνου (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 396) όταν ένας πιστωτικός οργανισμός χορηγεί μεγάλο όγκο δανείων και πιστώσεων σε μικρό αριθμό δανειοληπτών, δηλαδή όταν οι χρηματοδοτήσεις σε μικρό αριθμό δανειοληπτών αντιπροσωπεύουν μεγάλο ποσοστό του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων. Σε μια τέτοια περίπτωση, ενδεχόμενη αθέτηση από μερικούς μόνο δανειολήπτες θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα του ίδιου του πιστωτικού οργανισμού. Επίσης, υψηλή συγκέντρωση κινδύνου παρατηρείται σε περιπτώσεις που το μεγαλύτερο μέρος των χορηγήσεων του χρηματοπιστωτικού οργανισμού κατευθύνονται σε συγκεκριμένο κλάδο, σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή κ.ά. Μεγαλύτερη συγκέντρωση δανείων προς συγκεκριμένη κατηγορία δανειοληπτών εκθέτει τον χρηματοπιστωτικό οργανισμό σε κίνδυνο πραγματοποίησης μεγαλύτερων απωλειών.

Στην περίπτωση (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 405) υψηλής συγκέντρωσης κινδύνου, οι ρυθμιστικές και εποπτικές αρχές επιβάλλουν ανώτατα όρια έκθεσης σε μεμονωμένους δανειολήπτες ή κατηγορίες δανειοληπτών. Τα όρια αυτά εκφράζονται ως ποσοστό επί της κεφαλαιακής βάσης του πιστωτικού οργανισμού, και ποικίλλουν ανά κατηγορία δανειολήπτη. Αυστηρότερα όρια αφορούν συνήθως χρηματοδοτήσεις έναντι δανειοληπτών ή ομάδων δανειοληπτών που διαχρονικά παρουσιάζουν περιορισμένη φερεγγυότητα, παρέχουν περιορισμένες εγγυήσεις ή εξασφαλίσεις και οι αθετήσεις τους παρουσιάζουν υψηλό βαθμό θετικής συσχέτισης.

Οι εποπτικές αρχές (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 405) ακόμη θα πρέπει ελέγχουν τις διαδικασίες διαχείρισης της συγκέντρωσης κινδύνων που ακολουθούνται από τους πιστωτικούς οργανισμούς και ενδεχομένως να απαιτούν τη γνωστοποίηση οποιουδήποτε ανοίγματος υπερβαίνει ορισμένο όριο (π.χ. το

10% του κεφαλαίου) ή, εναλλακτικά, τη γνωστοποίηση οποιουδήποτε μεγάλου ανοίγματος, όπως αυτό προσδιορίζεται από τις εποπτικές αρχές.

Υψηλή συγκέντρωση κινδύνων (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 396) μπορεί επίσης να προκύψει για τον πιστωτικό οργανισμό όταν οι πηγές άντλησης κεφαλαίων είναι εξαιρετικά περιορισμένες, όταν οι καταθέσεις είναι μεγάλης κλίμακας και εξαιρετικά ευμετάβλητες, όταν το εισόδημα της τράπεζας προέρχεται από περιορισμένο εύρος δραστηριοτήτων, όταν υπάρχει υπερεξειδίκευση στα προϊόντα του χρηματοπιστωτικού οργανισμού και όταν το μεγαλύτερο μέρος των χορηγήσεων αυτού διενεργείται έναντι ορισμένης κατηγορίας εξασφαλίσεων.

❖ Η ποιότητα του ενεργητικού

Η ποιότητα του ενεργητικού χαρτοφυλακίου (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 396) του πιστωτικού οργανισμού σχετίζεται με την ικανότητα των δανειοληπτών να εξυπηρετούν τις υποχρεώσεις τους και να αποπληρώνουν τα δάνειά τους. Οι κακής ποιότητας χρηματοδοτήσεις έχουν παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο σε πολλές τραπεζικές κρίσεις και έχουν θέσει πολλά πιστωτικά ιδρύματα σε κίνδυνο πτώχευσης. Η έγκαιρη ταυτοποίηση των προβληματικών δανείων αποτελεί το πλέον κρίσιμο βήμα για την επιτυχή αντιμετώπιση του ελλοχεύοντος κινδύνου. Η ταυτοποίηση γίνεται συνήθως με τη χρήση εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης.

Οι εποπτικές αρχές (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 404) οφείλουν να διασφαλίζουν ότι οι χρηματοδοτικές και επενδυτικές λειτουργίες των χρηματοπιστωτικών οργανισμών διέπονται από αντικειμενικές και σαφώς προσδιορισμένες διαδικασίες. Οι τράπεζες θα πρέπει να διατηρούν διαφανείς πολιτικές χρηματοδοτήσεων, διαδικασίες έγκρισης δανείων και λήψης επενδυτικών αποφάσεων, που θα ισχύουν ανεξάρτητα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε μεμονωμένης περίπτωσης. Οι χρηματοδοτικές και επενδυτικές δραστηριότητες των πιστωτικών οργανισμών θα πρέπει να ακολουθούν πρότυπα εγκεκριμένα από τα διοικητικά τους συμβούλια και αρκετά σαφή και εύληπτα από τα εμπλεκόμενα στελέχη όλων των βαθμίδων.

Επίσης, οι εποπτικές (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 404) αρχές οφείλουν να προσδιορίζουν το βαθμό κατά τον οποίο τα πιστωτικά ιδρύματα λαμβάνουν τις επενδυτικές και χρηματοδοτικές αποφάσεις ανεξάρτητα από αντικρουόμενα συμφέροντα και πιέσεις των ομάδων συμφερόντων. Τέλος, οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα πιστωτικά ιδρύματα που υπάγονται στη δικαιοδοσία

τους διατηρούν επαρκείς μηχανισμούς διαρκούς ελέγχου της ποιότητας του δανειακού τους χαρτοφυλακίου, του βαθμού συγκέντρωσης κινδύνων και ειδικότερα της εξέλιξης του βαθμού φερεγγυότητας των πιστούχων, κατά τρόπο ώστε να καθίσταται σαφής ο αναλαμβανόμενος πιστωτικός κίνδυνος και οι ενδεχόμενες επιπτώσεις αυτού.

- ❖ Η εταιρική διακυβέρνηση των πιστωτικών ιδρυμάτων
Κάθε πιστωτικό ίδρυμα (www.bankofgreece.gr, Ν.3601/2007, άρθρο26) οφείλει να διαθέτει άρτιο και αποτελεσματικό σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης, ήτοι σαφή οργανωτική διάρθρωση με ευκρινείς, διαφανείς και συνεπείς γραμμές ευθύνης, αποτελεσματικές διαδικασίες εντοπισμού, διαχείρισης, παρακολούθησης και αναφοράς των κινδύνων τους οποίους αναλαμβάνει ή ενδέχεται να αναλάβει. Το πλαίσιο, οι διαδικασίες και οι μηχανισμοί για την υλοποίηση των παραπάνω θα πρέπει να είναι επαρκείς και ανάλογοι προς τη φύση, την κλίμακα και την πολυπλοκότητα των δραστηριοτήτων του πιστωτικού ιδρύματος και να καλύπτουν, πλην των άλλων, και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις παρεχόμενες από το πιστωτικό ίδρυμα επενδυτικές υπηρεσίες.
- ❖ Τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου των πιστωτικών ιδρυμάτων
Οι πιστωτικοί οργανισμοί (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 406) οφείλουν να διαθέτουν επαρκείς μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου, ανάλογους με τη φύση και την κλίμακα των δραστηριοτήτων τους. Οι εσωτερικοί έλεγχοι θα πρέπει να περιλαμβάνουν μηχανισμούς ελέγχου εξουσιών, αρμοδιοτήτων και διάκρισης των εσωτερικών λειτουργιών, διαδικασίες ελέγχου των εξόδων, διαδικασίες ελέγχου της λογιστικής καταγραφής των ισολογιστικών στοιχείων και διασφάλισης των περιουσιακών στοιχείων, καθώς και προσαρμογής του χρηματοπιστωτικού οργανισμού στο υφιστάμενο νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο.

Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 448) μιας τράπεζας πρέπει να υποστηρίζεται από ένα ολοκληρωμένο Σύστημα Διοικητικής Πληροφόρησης (management information system - MIS), με σαφώς καθορισμένες ιεραρχικές γραμμές αναφοράς που θα διασφαλίζουν την έγκαιρη ροή και την αξιοπιστία της απαιτούμενης πληροφόρησης σε κάθε στέλεχος ή διοικητικό όργανο για την εκτέλεση του έργου του.

Επίσης, το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου μιας τράπεζας προϋποθέτει την ύπαρξη διακεκριμένων διαδικασιών (procedures), με βάση τις οποίες υλοποιείται η

διαχείριση των χρηματικών κεφαλαίων της τράπεζας και των πληροφοριών, καθώς και των πάσης φύσεως κινδύνων που διατρέχουν τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού αυτής.

Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου μιας τράπεζας, για να αξιολογηθεί ως επαρκές, οφείλει να διασφαλίζει τη συνέπεια της εφαρμογής των διαδικασιών του, να προβλέπει την ύπαρξη μηχανισμών άμεσης αναθεώρησής του και να εκτιμά τις ποσοτικές και ποιοτικές επιπτώσεις που προκύπτουν από τις παραβάσεις των κανόνων ασφαλείας ή από τα λάθη και τις παραλείψεις.

Με δεδομένα τα ανωτέρω (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 449) και ανεξάρτητα από τον τύπο και τη μορφή που λαμβάνει η οργανογραμματική συγκρότηση μιας τράπεζας, η διοίκηση αυτής οφείλει να διασφαλίζει τη λειτουργία διακεκριμένων οργανωτικών μονάδων και επιτροπών που συνθέτουν το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου αυτής, όπως είναι η Διεύθυνση Εσωτερικής Επιθεώρησης, η Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων, η Διεύθυνση Κανονιστικής Συμμόρφωσης, η Επιτροπή Ελέγχου, η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων και η Διεύθυνση Στρατηγικού Σχεδιασμού.

Οι εποπτικές αρχές (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 406) θα πρέπει επίσης να διασφαλίζουν ότι οι πιστωτικοί οργανισμοί διαθέτουν επαρκείς μηχανισμούς και διαδικασίες που συμβάλλουν στην προώθηση των υψηλών ηθικών και επαγγελματικών προτύπων και στην αποτροπή, σκόπιμης ή μη, εμπλοκής σε παράνομες δραστηριότητες. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, οι αυστηροί κανονισμοί που θέτουν οι εποπτικές αρχές σχετικά με την ανάγκη ταυτοποίησης και ελέγχου των πελατών των τραπεζών για την αποφυγή ξεπλύματος βρώμικου χρήματος μέσω του τραπεζικού συστήματος.

Οι εποπτικές αρχές οφείλουν (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 407) να διασφαλίζουν ότι οι πιστωτικοί οργανισμοί ακολουθούν αποτελεσματικές πολιτικές και πρακτικές και ότι οι διοικήσεις τους προβαίνουν στις κατάλληλες διορθωτικές ενέργειες όταν διαπιστώνονται αδυναμίες των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου. Επειδή οι πιστωτικοί οργανισμοί υπόκεινται σε ευρύ φάσμα νόμων και ρυθμίσεων, θα πρέπει να διαθέτουν επαρκείς διαδικασίες εναρμόνισης και προσαρμογής.

- ❖ Η επάρκεια προβλέψεων των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι των απαιτήσεων τους από πιστοδοτήσεις

Οι εποπτικές αρχές (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 404) οφείλουν να αξιολογούν τις διαδικασίες περιοδικού ελέγχου των μεμονωμένων χορηγήσεων, την επάρκεια των προβλέψεων και γενικά την ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού κάθε χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Οι διαδικασίες αυτές θα πρέπει να επικαιροποιούνται τακτικά και να υλοποιούνται με συνέπεια. Επίσης, οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να επιβάλλουν διαδικασίες ελέγχου των προβληματικών χορηγήσεων, καθώς και διαδικασίες ανάκτησης των επισφαλών απαιτήσεων.

Σε περίπτωση που ο πιστωτικός οργανισμός χορηγεί δάνεια έναντι εξασφαλίσεων ή εγγυήσεων, θα πρέπει να διαθέτει έναν αποτελεσματικό μηχανισμό διαρκούς αξιολόγησης της ισχύος και της ρευστοποίησης των εγγυήσεων και της αξίας των εξασφαλίσεων. Επίσης, θα πρέπει να διατηρεί επαρκείς διαδικασίες καταγραφής και επαρκές επίπεδο κεφαλαίου έναντι των εκτός ισολογισμού δραστηριοτήτων και ειδικότερα αυτών που συνεπάγονται αυξημένους κινδύνους

- ❖ Η δημοσιοποίηση στοιχείων.

Υποχρεωτική είναι η υποβολή στοιχείων (www.bankofgreece.gr) από τα πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλάδα προς την ΤτΕ, τα οποία αφορούν α) χρηματοδοτικά ανοίγματα προς κατοίκους εξωτερικού, με διάκριση κατά χώρα και ευρύτερη οικονομική και γεωγραφική ζώνη, και β) υποχρεώσεις περιοδικής υποβολής εποπτικής φύσεως στοιχείων και πληροφοριών, όπως:

- στοιχεία σχετικά με τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, των ιδίων κεφαλαίων και της κεφαλαιακής τους επάρκειας προς τις απαιτήσεις του νέου τραπεζικού νόμου 3601/1.8.2007, καθώς και των σχετικών αποφάσεων της ΤτΕ
- στοιχεία χρηματοοικονομικής πληροφόρησης
- εξειδικευμένη πληροφόρηση για (i) ορισμένα επενδυτικά προϊόντα και νέες μορφές δραστηριοτήτων των πιστωτικών ιδρυμάτων, και (ii) τα πρόσωπα τα οποία ορίζονται για εποπτικούς σκοπούς ως έχοντα ειδική σχέση με τα πιστωτικά ιδρύματα, δυνάμει της εξουσιοδοτικής διάταξης του Ν.3601/1.8.2007

Με τις ρυθμίσεις αυτές διευκολύνεται η εκπλήρωση από τα πιστωτικά ιδρύματα των υποχρεώσεών τους σε σχέση με το ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο εποπτείας, ενώ ενισχύεται και η αποτελεσματικότητα της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων που ασκείται από την ΤτΕ.

3.14 Η χρηματοδότηση του κλεισίματος των χρεοκοπημένων τραπεζών

Οι πιστωτικοί (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., ό.π., σελ. 402) οργανισμοί μπορούν να βρεθούν σε αδυναμία εκπλήρωσης των ελάχιστων εποπτικών απαιτήσεων ή σε κατάσταση περιορισμένης φερεγγυότητας. Κατά συνέπεια, η ΤτΕ θα πρέπει να είναι σε θέση αναλάβει ανά πάσα στιγμή τις δέουσες διορθωτικές παρεμβάσεις. Προς τούτο, η ΤτΕ θα πρέπει να διαθέτει τα κατάλληλα εποπτικά μέσα για την αντιμετώπιση των εντοπιζόμενων προβλημάτων.

Έχει αποδειχθεί ότι οι διορθωτικές παρεμβάσεις έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας όταν σχεδιάζονται και υλοποιούνται ως μέρος ενός συγκροτημένου προγράμματος, με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης.

Η ΤτΕ έχει τη δυνατότητα όχι μόνο να αρνηθεί την έγκριση νέων δραστηριοτήτων των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, αλλά και την εξουσία να αναστείλει μέρος ή το σύνολο των υφιστάμενων δραστηριοτήτων τους. Επίσης, η ΤτΕ έχει την εξουσία να απαγορεύει ή να αναστέλλει την καταβολή μερίσματος στους μετόχους, τη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων του οργανισμού, καθώς και την αγορά ιδίων μετοχών. Τέλος, η ΤτΕ διαθέτει εξουσίες για την αντιμετώπιση των διοικητικών προβλημάτων που αναδεικνύονται στους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, περιλαμβανομένης και της δυνατότητας περιορισμού ή αντικατάστασης της διοίκησης, καθώς και αποκλεισμού ορισμένων φυσικών και νομικών προσώπων από τραπεζικές δραστηριότητες.

Σε ακραίες περιπτώσεις, η ΤτΕ διαμορφώνει καθεστώτα επιτήρησης των χρηματοπιστωτικών οργανισμών οι οποίοι αποτυγχάνουν να εκπληρώσουν τις ελάχιστες εποπτικές απαιτήσεις. Σε περίπτωση που παρατηρηθεί επιδείνωση των προβλημάτων ή η διοίκηση του χρηματοπιστωτικού οργανισμού αγνοεί συστηματικά τις συστάσεις της ΤτΕ, θεωρείται αναγκαία η κλιμάκωση της διορθωτικής παρέμβασης.

Ειδικότερα, η ΤτΕ, στα πλαίσια της προληπτικής εποπτείας (www.bankofgreece.gr), μπορεί να λαμβάνει μέτρα, όπως:

- ❖ να διορίζει Επίτροπο ή ακόμη και να ανακαλεί (άρθρο 8 Ν.3601/2007) την άδεια λειτουργίας ενός πιστωτικού ιδρύματος, όταν αυτό:
 - i) δεν μπορεί ή αρνείται να αυξήσει τα ίδια κεφάλαιά του,
 - ii) παρακωλύει με οποιονδήποτε τρόπο τον έλεγχο που ασκείται από την ΤτΕ ή
 - iii) παραβαίνει διατάξεις νόμων σχετικών με την εποπτεία ή την άσκηση της δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων ή αποφάσεων της ΤτΕ, σε βαθμό

που είναι δυνατό να τίθεται σε διακινδύνευση η φερεγγυότητα του πιστωτικού ιδρύματος ή η επίτευξη των στόχων της ασκούμενης από την ΤτΕ εποπτείας.

Στην περίπτωση της ανάκλησης της άδειας του πιστωτικού ιδρύματος τότε αυτό τίθεται υπό εκκαθάριση και διορίζονται εκκαθαριστές από την ΤτΕ. Από τη δημοσίευση της απόφασης περί εκκαθάρισης, το πιστωτικό ίδρυμα δεν δύναται να κηρυχθεί σε πτώχευση.

- ❖ να παρατείνει το χρόνο εκπλήρωσης ορισμένων ή του συνόλου των ληξιπροθέσμων υποχρεώσεων του πιστωτικού ιδρύματος για χρονικό διάστημα δύο (2) μηνών, με δυνατότητα παράτασης για έναν (1) ακόμη μήνα. Με την απόφαση αυτή και για το ίδιο χρονικό διάστημα διορίζεται Επίτροπος στο πιστωτικό ίδρυμα, εκτός αν έχει ήδη διορισθεί, όταν αυτό παρουσιάζει σημαντικά μειωμένη ρευστότητα με πιθανολογούμενη ανεπάρκεια ιδίων κεφαλαίων.

Κατά τη διάρκεια της παραπάνω παράτασης αναστέλλονται οι προθεσμίες και η άσκηση των διαδικαστικών πράξεων αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του πιστωτικού ιδρύματος.

Το γεγονός (Σαπαντζόγλου Γερ., *et. al.*, ό.π., σελ. 392-394) ότι η λειτουργία των χρηματοπιστωτικών οργανισμών διαμορφώνεται μέσα σε μονοπωλιακές συνθήκες ή συνθήκες ατελούς ανταγωνισμού (ολιγοπώλιο, μονοπωλιακός ανταγωνισμός) και κυρίως το γεγονός ότι οι χρηματοπιστωτικές αγορές χαρακτηρίζονται από σημαντικές αποτυχίες (market failures), επέβαλαν διαχρονικά την, με διάφορους τρόπους και ένταση, ανάληψη ρυθμιστικών παρεμβάσεων από την πλευρά της πολιτείας. Όμως, σε πάρα πολλές περιπτώσεις, ο τρόπος και το μίγμα των μέτρων ρυθμιστικής παρέμβασης οδήγησε στο να καταγραφούν διάφοροι προβληματισμοί ως προς την αποτελεσματικότητα της ρυθμιστικής παρέμβασης, κυρίως όταν αυτή, αντί να θεραπεύσει τις αποτυχίες της αγοράς, τις ενίσχυσε περαιτέρω και αποτέλεσε πηγή νέων αποτυχιών. Δεν είναι λίγες οι φορές που η ρυθμιστική παρέμβαση (π.χ. υπό το πρόσχημα της διασφάλισης της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών) οδήγησε στην περαιτέρω ενίσχυση των εμποδίων εισόδου νέων επιχειρήσεων στην αγορά, επιτείνοντας έτσι τον μονοπωλιακό ή ολιγοπωλιακό χαρακτήρα αυτής.

Μερικοί από τους λόγους που συμβάλλουν ώστε η ρυθμιστική παρέμβαση να είναι ενίοτε μη αποτελεσματική και να οδηγεί σε περαιτέρω επιδείνωση των αποτυχιών της αγοράς είναι οι ακόλουθοι:

- Μπορεί να δημιουργήσει ηθικό κίνδυνο (moral hazard). Πράγματι, η ύπαρξη ρυθμιστικής παρέμβασης και κυρίως η αντίληψη του καταθετικού κοινού ότι η πολιτεία εγγυάται την ασφάλεια των καταθετικών κεφαλαίων οδηγούν το καταθετικό

κοινό στο να συμπεριφέρεται αναποτελεσματικά, δηλαδή να μην ελέγχει τη φερεγγυότητα του τραπεζικού ιδρύματος στο οποίο εμπιστεύεται τα κεφάλαιά του. Αντίστοιχα, η αντίληψη – και ενίοτε η βεβαιότητα – των τραπεζικών ιδρυμάτων ότι η πολιτεία θα παρέμβει και θα εμποδίσει την κατάρρευση ορισμένων εξ αυτών που βρίσκονται σε αδυναμία οδηγεί σε περαιτέρω ανάληψη υψηλότερων κινδύνων με σκοπό την αναζήτηση υψηλότερων αποδόσεων. Άρα το αίσθημα της ασφάλειας που προκαλεί η όποια ρυθμιστική παρέμβαση δημιουργεί εκατέρωθεν την αντίληψη ότι τα πιστωτικά ιδρύματα, ακόμη και αν είναι στην ουσία αμφίβολης φερεγγυότητας, δύνανται να επιβιώσουν γιατί υπάρχει το πλέγμα ασφαλείας που προκύπτει από τη

- Ενδέχεται να οδηγεί σε άσκηση επιρροής από την πλευρά των πιστωτικών ιδρυμάτων τόσο απέναντι στις ρυθμιστικές ή και εποπτικές αρχές όσο και σε διάφορους φορείς της κοινωνίας, ιδίως όταν το διακύβευμα των ρυθμιστικών αποφάσεων είναι σημαντικό για την κερδοφορία των ιδρυμάτων αυτών.
- Συνεπάγεται κόστος εναρμόνισης για τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, του οποίου η μετακύλιση στον καταναλωτή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (μέσω του spread) θα εξαρτηθεί από τον τρόπο οργάνωσης της αγοράς και τις συνθήκες ανταγωνισμού που επικρατούν σε αυτήν. Είναι γεγονός ότι η μετακύλιση του κόστους εναρμόνισης και η επίπτωσή του στο οριακό κόστος εξαρτάται από τις συνθήκες μονοπωλίου ή ατελούς ανταγωνισμού (ολιγοπώλιο, μονοπωλιακός ανταγωνισμός) που επικρατούν στην αγορά.
- Προκαλεί σημαντική αύξηση του κόστους εισόδου στις ρυθμιζόμενες αγορές, γεγονός που συμβάλλει στην ανάπτυξη και διατήρηση ολιγοπωλιακών θέσεων σε αυτές, ενίοτε δε στη δημιουργία ή ενίσχυση χρηματοπιστωτικών καρτέλ.

Αν οι πιο πάνω λόγοι συνθέτουν την επιχειρηματολογία και την πηγή προβληματισμών ως προς τη σκοπιμότητα και χρησιμότητα της ρυθμιστικής παρέμβασης στο χρηματοπιστωτικό χώρο, εντούτοις δεν υπάρχει καμιά εγγύηση ότι η μείωση της ρυθμιστικής παρέμβασης, είτε αυτή εκφράζεται ως αποκανονικοποίηση (deregulation) των χρηματοπιστωτικών αγορών είτε ως χαλάρωση της πρακτικής εφαρμογής των ρυθμιστικών κανόνων, θα οδηγήσει αναπόφευκτα σε αύξηση του ανταγωνισμού.

Ένα από τα επιχειρήματα που διατυπώθηκαν την τελευταία 25ετία κατά της ρυθμιστικής παρέμβασης ήταν ότι αυτή αποτρέπει τις συγχωνεύσεις και εξαγορές και ότι η αποκανονικοποίηση και η απουσία αυστηρού ρυθμιστικού πλαισίου θα οδηγούσε σε συγχωνεύσεις που θα κατέληγαν σε αυξημένες οικονομίες κλίμακας και εύρους και στην αντικατάσταση αναποτελεσματικών διοικήσεων. Το επιχείρημα αυτό δεν

τεκμηριώνεται επαρκώς, αφού οι συγχωνεύσεις των 10ετιών του '80 και του '90 δεν παρείχαν πειστικές ενδείξεις περί αύξησης της αποτελεσματικότητας των ενοποιημένων χρηματοπιστωτικών οργανισμών.

Με αυτά τα δεδομένα και χωρίς τα πιο πάνω επιχειρήματα να αποτελούν ισχυρό λόγο για την απόρριψη των ρυθμιστικών παρεμβάσεων, είναι σαφές ότι, κατά τη διαδικασία της ρυθμιστικής παρέμβασης, θα πρέπει να εξετάζεται με αυστηρότητα η επιλογή του τύπου και του εύρους αυτής.

3.15 Βιβλιογραφία

Ελληνική

Αρχοντάκης Α. – Γεωργακοπούλου Β., 1998, «Τεχνικό-οργανωτική αναδιάρθρωση των τραπεζών», Πρόγραμμα ΑFΕΤΤ, ΙΝΕ/ΟΤΟΕ

Βλαμής Πρόδρομος, 21.10.2010, «Οι κίνδυνοι των τραπεζικών εξαγορών και συγχωνεύσεων», Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Cambridge, Άρθρο στην Ελευθεροτυπία

Γκέκας Β. Δημήτριος, 2005, «Τράπεζα της Ελλάδος και εποπτεία του Πιστωτικού Συστήματος», Ομιλία, Θεσσαλονίκη

Γκόρτσος Βλ. Χρήστος, 2008, «Η επίδραση του διεθνούς και ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού επίδραση δικαίου στη διαμόρφωση του ελληνικού δικαίου ελληνικού», Παρουσίαση, ΕΕΤ

Δασκαλόπουλος Η.- Παλαιολόγος Δ. – Λυσιμάχος Τρ. – Σαρρηγεωργίου Αλ., 2007, «Bancassurance, οι απόψεις των ειδικών», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, τεύχος 51, σελ. 10-25

Δενδρινού-Λουρή Ελένη, 2009, «Η χρηματοπιστωτική σταθερότητα και ο ρόλος του Ταμείου Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων», Συνέντευξη, ΜΕΤΕΧΩ, Τράπεζα της Ελλάδος

Πανταλάκης Θ., 2007, «Οι Τραπεζοασφάλειες στην ελληνική αγορά», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, τεύχος 51, σελ.4-6

Παπαγερά Θεοδώρα, 2010, «Επιτόκια χορηγήσεων στον ελληνικό τραπεζικό χώρο» Διπλωματική εργασία, Επιβλέπον Καθηγητής κ. Βαρελάς Ερωτόκριτος, Θεσσαλονίκη

Σαπαντζόγλου Γερ., Χαντζηκωνσταντίνου Γ., Μητράκος Θ., Πεντότης Χαρ., 2010, «Η Μορφολογία του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος και η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση: οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις», Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος

Σαπουντζόγλου Γερ.– Πεντότης Χαρ., 2009, «Τραπεζική Θεωρία και Πρακτική», Σημειώσεις Πανεπιστημιακών Παραδόσεων, Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα

Σταμούλης Κων/νος, 2002, «Προσαρμογή του επιχειρηματικού μοντέλου των τραπεζών στο σύγχρονο περιβάλλον», ΕΤΤ, Δ' 3μηνο

Σουμπενιώτης Δ. – Τσαγκαλάς Α., 2006, «Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Πορεία προς την αποκανονικοποίηση των μέσων πιστοδοτικής πολιτικής», Τιμητικός Τόμος Πανεπιστημίου Μακεδονίας εις μνήμη Αναπληρωτή Καθηγητή Απόστολου Κομπότη, Θεσσαλονίκη

Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων, 2001, «Το Σύστημα εγγύησης καταθέσεων στην Ελλάδα», Αθήνα

Τσίτσας Β.Ν., 13.7.2009, «Προσδοκίες από το Bancassurance έχει η ασφαλιστική αγορά», άρθρο στο www.capital.gr

Οικονομικό δελτίο Alpha Bank, 2001, «Τραπεζική εποπτεία: Νέες προκλήσεις για τις τράπεζες», τεύχος 80, σελ. 7-18

Οικονομικό δελτίο Alpha Bank, 2002, «Συγκέντρωση και ανταγωνισμός: Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα», τεύχος 83, σελ. 11-19

Ξενόγλωσση

Gortsos Christos, 2005, «The Greek Banking System», Dr., Presentation, May

Hellenic Deposit Guarantee Fund, 2000, «The Greek Deposit Guarantee Scheme», Athens

Michael Deppler and Ulrich Baumgartner, 2005, «Greece: Financial System Stability», International Monetary Fund , Washington, D.C., published January 2006

Δικτυακοί τόποι

www.bankofgreece.gr

www.hdgf.gr

www.pisc.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

4.1 Έρευνες Μελετών

4.1.1 Η επίδραση του FDICIA στις τιμές των μετοχών των τραπεζών

Οι Liang Y., et al, 1996 χρησιμοποιούν το μοντέλο της πολυμεταβλητής παλινδρόμησης όπως χρησιμοποιήθηκε από τους Binder (1985), Cornett και Tehranian (1990), Sundaram, Rangan και Davidson (1992) Το μοντέλο αυτό ενσωματώνει ταυτόχρονα συσχετίσεις διαταραχών στους ελέγχους υποθέσεων.

Οι Liang Y., et al, ο.π. εφαρμόζουν το σύστημα των φαινομενικά ανεξάρτητων παλινδρομήσεων (seemingly unrelated regressions – SUR) προς μεμονωμένες τράπεζες και χαρτοφυλάκια τραπεζών. Για την εκτίμηση του υποδείγματος χρησιμοποιούνται τα ημερήσια δεδομένα αποδόσεων για το έτος 1991. Οι Liang Y., et al, ο.π. διατυπώνουν και δοκιμάζουν διάφορες κοινές υποθέσεις χρησιμοποιώντας το μοντέλο των πολυμεταβλητών Πολυδρομήσεων (Multivariate Regression Model – MVRM).

Οι Liang Y., et al, ο.π. σημειώνουν ότι οι δοκιμές (tests) αυτές των κοινών υποθέσεων είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τα ρυθμιστικά γεγονότα καθώς υπάρχει η πιθανότητα ένας κανονισμός να ωφελήσει κάποιες τράπεζες και να βλάψει κάποιες άλλες.

Παρόλο που υπάρχει ένας αριθμός διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων για τη δοκιμή κοινών υποθέσεων με το μοντέλο MVRM, οι κατανομές αρκετών από αυτών των στατιστικών στοιχείων είναι γνωστές μόνο ασυμπτωτικά. Ο Binder (1985 & 1985) χρησιμοποίησε τη Rao's F-statistic, του οποίου η κατανομή είναι γνωστό ότι είναι μια ακριβή προσέγγιση της F-distribution, Rao (1951 & 1973). Ως εκ τούτου, οι Liang Y., et al, ο.π. χρησιμοποιούν στη μελέτη την Rao's F-statistic για τη δοκιμή των κοινών υποθέσεων.

Οι Liang Y., et al, ο.π. διερευνούν την επίδραση της ψήφησης του FDICIA το 1991 στις αποδόσεις των μετοχών των τραπεζικών συμμετοχικών εταιριών (bank holding companies). Το FDICIA περιέχει διατάξεις που περιορίζουν την έκθεση κεφαλαίων σε

ασφαλισμένες καταθέσεις. Δύο από τις σημαντικότερες διατάξεις είναι η πρόωμη πολιτική κλεισίματος και η έγκαιρη διορθωτική κίνηση για αδύναμα κεφαλαιοποιημένες τράπεζες. Το FDICIA αποσκοπεί να ενισχύσει τη χρηματοοικονομική κατάσταση των εύθραυστων κεφαλαιοποιημένων τραπεζών και να μειώσει τον κίνδυνο πτώχευσης των τραπεζών που επιβάλλουν σημαντικά κόστη στο τραπεζικό σύστημα.

Οι Liang Y., et al, ό.π., για να απομονώσουν την επίδραση του FDICIA στις καλά κεφαλαιοποιημένες (well-capitalised) και στις αδύναμα κεφαλαιοποιημένες τράπεζες, διαιρούν το δείγμα σε τρεις υποομάδες: καλά κεφαλαιοποιημένες (well-capitalised), επαρκώς κεφαλαιοποιημένες (adequately capitalised) και υποκεφαλαιοποιημένες τράπεζες (undercapitalised). Το FDICIA αλλάζοντας την ανταγωνιστική σχέση μεταξύ αυτών των κατηγοριοποιήσεων των τραπεζών, μπορεί να επηρεάσει κατά ένα προβλέψιμο τρόπο τον πλούτο των μετόχων. Οι Liang Y., et al, ό.π. αναλύουν επίσης την επίδραση του FDICIA στις τραπεζικές συμμετοχικές εταιρίες (bank-holding companies) που διαφέρουν ως προς το μέγεθος του ενεργητικού τους διαιρώντας το δείγμα σε μεγάλες και μικρές τράπεζες.

Τα συνολικά αποτελέσματα δείχνουν ότι οι μέτοχοι των καλά κεφαλαιοποιημένων (well-capitalised) τραπεζών επωφελήθηκαν από την ψήφιση του FDICIA. Τα αποτελέσματα συμφωνούν με την εξήγηση ότι η αγορά αντιλαμβάνεται την έγκαιρη ρυθμιστική παρέμβαση του νέου συστήματος βασιζόμενο στο κεφάλαιο και την ανασυγκρότηση του ταμείου ασφάλισης των καταθέσεων ως θετικά βήματα. Επιπλέον, οι καλά κεφαλαιοποιημένες (well-capitalised) τράπεζες απέκτησαν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των υποκεφαλαιοποιημένων (undercapitalised) τραπεζών που υπόκεινται σε όλο και πιο αυστηρούς κανονισμούς. Ωστόσο, οι Liang Y., et al, ό.π. δεν βρίσκουν σημαντική διαφορά στην οικονομική επίδραση του FDICIA στις μεγάλες και στις μικρές τράπεζες.

4.1.2 Ο κίνδυνος των αμερικανικών τραπεζών σε μία εποχή ρυθμιστικών αλλαγών

Οι Brooks R.D., et al, 2000 μας υπενθυμίζουν ότι το μοντέλο της αγοράς είναι μία από τις πιο συνηθισμένες τεχνικές που χρησιμοποιούνται από χρηματοοικονομικούς ερευνητές για την εκτίμηση του συστημικού κινδύνου.

Οι Brooks R.D., et al, ό.π. προτείνουν ότι μια εναλλακτική προσέγγιση είναι να εκτιμηθεί ο υπό συνθήκη βήτα (conditional beta) μεταβαλλόμενος ως προς το χρόνο χρησιμοποιώντας το M-GARCH μοντέλο που παρουσιάστηκε από τον Bollerslev (1990). Στην παρούσα μελέτη χρησιμοποιείται μία διμεταβλητή έκδοση του μοντέλου αυτού.

Ο σκοπός της μελέτης αυτής των Brooks R.D., et al, ό.π. ήταν να αξιολογήσει τον αντίκτυπο των ρυθμιστικών αλλαγών στον κίνδυνο και στις αποδόσεις του τραπεζικού κλάδου των ΗΠΑ. Ειδικότερα, για την εκτίμηση του αντίκτυπου πέντε μεγάλων ρυθμιστικών αλλαγών στον κίνδυνο του τραπεζικού κλάδου χρησιμοποιήθηκαν ημερήσια στοιχεία για δεκαοκτώ (18) μεγάλες αμερικανικές περιφερειακές, μεγάλες τράπεζες και καταθετικά ιδρύματα, όπως ιδρύματα αποταμιεύσεων και δανείων (S&Ls). Ο κίνδυνος στην συγκεκριμένη περίπτωση υπολογίστηκε μέσω της χρήσης ενός M-GARCH μοντέλου που παράγει εκτιμήσεις των υπό συνθήκη βήτα (conditional beta) εξαρτημένων από το χρόνο. Το παραγόμενο αποτέλεσμα δηλώνει ότι ο αντίκτυπος της απελευθέρωσης και της επαναρύθμισης στον κίνδυνο του τραπεζικού κλάδου είναι στην πραγματικότητα ιδιαίτερη περίπτωση.

Γενικά, όσον αφορά τις τράπεζες (μεγάλες τράπεζες και περιφερειακές), τα απελευθερωτικά νομοσχέδια DIDMCA και GSGDIA (Garn-St. Germain Depository Institutions Act το 1982) σχετίστηκαν με τη μείωση και την αύξηση του κινδύνου, αντίστοιχα. Εναλλακτικά, το CEBA βρέθηκε να μειώνει τον κίνδυνο, ενώ το FIRREA δημιούργησε μεγαλύτερο κίνδυνο στον τραπεζικό κλάδο και το FDICIA συνδέθηκε με πολύ μικρή αλλαγή στον κίνδυνο. Συνολικά, η επίδραση του κινδύνου στα S&L ήταν παρόμοια με αυτή των τραπεζών, παρόλο που το μέγεθος της αλλαγής συχνά διέφερε. Ίσως η μεγάλη διαφορά στα αποτελέσματα μεταξύ των τραπεζών και των S&Ls σχετίζεται με την μεταβολή του κινδύνου γύρω από το DIDMCA, όπου τα S&Ls δείχνουν μικρή επίδραση σε αντίθεση με τη μείωση του κινδύνου που βρέθηκε για τις τράπεζες. Τελικά, κάθε μία από τις περιόδους επαναρύθμισης βρέθηκε να σχετίζεται με υψηλότερο επίπεδο κινδύνου σε σύγκριση με τις περιόδους απορύθμισης.

Η χρήση του υπό συνθήκη βήτα (conditional beta) που υπολογίζει τον κίνδυνο σε αυτή τη μελέτη επέτρεψε συγκρίσεις, ώστε να δοθεί προσοχή σε άνευ όρων σημειακές εκτιμήσεις του βήτα. Τα παραγόμενα αποτελέσματα έδειξαν ότι το μοντέλο αγοράς που ενσωματώνει ψευδομεταβλητές, το οποίο έχει αποδειχτεί τόσο δημοφιλές μεταξύ των υφιστάμενων μελετών, απορρίπτει σημαντικές πληροφορίες για τη μεταβλητότητα του βήτα τις οποίες αιχμαλωτίζουν τα διαφοροποιημένα ως προς το χρόνο βήτα. Οι

Brooks R.D., et al προτείνουν ότι περαιτέρω έρευνα σε αυτόν τον τομέα μπορεί να ενσωματώσει ενίσχυση του M-GARCH μοντέλου με πρόσθετες καθοριστικές μεταβλητές στην εξίσωση του μέσου, όπως ο κίνδυνος του επιτοκίου στο σημερινό πλαίσιο και μπορεί ακόμη να φθάσει μέχρι τις προδιαγραφές ενός M-GARCH-in-mean.

4.1.3 Ισχυρά διοικητικά συμβούλια, η δύναμη του Διευθύνοντα Συμβούλου (CEO) και η ανάληψη κινδύνων των τραπεζών

Ο Pathan Shams, 2009, εξετάζει αρχικά την υπάρχουσα ακαδημαϊκή βιβλιογραφία, καλύπτοντας την περίοδο 1997-2004, μία από τις πιο απελευθερωμένες περιόδους νομοθετικά για τις αμερικανικές τράπεζες, σχετικά με τα κίνητρα των διοικητικών συμβουλίων, μετόχων και των διευθυντών των τραπεζών στην ανάληψη κινδύνων.

Στη συνέχεια για την εκτίμηση αναλαμβανόμενου κινδύνου των τραπεζών χρησιμοποιεί μετρήσεις της αγοράς (τον συνολικό κίνδυνο, τον ιδιοσυγκρασιακό κίνδυνο και τον συστηματικό κίνδυνο) και των υβριδικών στοιχείων (τον κίνδυνο απόδοσης στοιχείων του ενεργητικού και τον κίνδυνο αφερεγγυότητας).

Ο Pathan Shams, ο.π. ερευνά κατά πόσο ένα ισχυρό διοικητικό συμβούλιο μιας τράπεζας (το διοικητικό συμβούλιο αντιπροσωπεύει κυρίως το συμφέρον των μετόχων των τραπεζών) και η δύναμη του Διευθύνοντα Συμβούλου (η ικανότητα του Διευθύνοντα Συμβούλου να επηρεάζει την απόφαση του διοικητικού συμβουλίου) σχετίζονται με την ανάληψη κινδύνων της τράπεζας κατά τρόπο σύμφωνο με το τραπεζικό περιβάλλον. Υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν κατά πόσο τα ισχυρά διοικητικά συμβούλια των τραπεζών (μικρά σε μέγεθος συμβούλια, πιο ανεξάρτητοι διευθυντές, λιγότερο περιοριστικά δικαιώματα των μετόχων) συσχετίζονται θετικά με την ανάληψη κινδύνων από τις τράπεζες, καθώς οι μέτοχοι των τραπεζών έχουν προτιμήσεις για «υπερβολικούς κινδύνους», υπό την παρουσία του προβλήματος του «ηθικού κινδύνου» που προέρχεται από την περιορισμένη ευθύνη, την ελλιπή σύμβαση του χρέους και τη λανθασμένη τιμή ασφαλίστρου καταθέσεων. Ομοίως, υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν επίσης κατά πόσο η δύναμη του Διευθύνοντα Συμβούλου (CEO) σχετίζεται αρνητικά με την ανάληψη κινδύνου από τις τράπεζες, καθώς οι διευθυντές των τραπεζών, συμπεριλαμβανομένων και των Διευθύνοντων Συμβούλων (CEOs), μπορεί να προτιμούν χαμηλότερο κίνδυνο εξαιτίας του δικού τους υπ-διαφοροποιήσιμου πλούτου τους, συμπεριλαμβανομένου του ανθρώπινου κεφαλαίου των τραπεζών και των συγκριτικά σταθερών μισθών.

Ο Pathan Shams, ο.π., χρησιμοποιώντας ένα δείγμα 212 αμερικανικών τραπεζικών συμμετοχικών εταιριών (Bank Holding Companies - BHCs) για την περίοδο 1997-2004, δηλαδή 1.534 παρατηρήσεις τραπεζών, κατέληξε στο συμπέρασμα, το οποίο είναι σύμφωνο με τις προσδοκίες, ότι τα ισχυρά διοικητικά συμβούλια των τραπεζών (τουλάχιστον μικρού μεγέθους διοικητικά συμβούλια και λιγότερο περιοριστικά) σχετίζονται θετικά με την ανάληψη κινδύνων από τις τράπεζες. Ωστόσο, σε αντίθεση με τις προσδοκίες, η αρνητική συσχέτιση μεταξύ ανεξάρτητων διευθυντών και των μέτρων των τραπεζικών κινδύνων υποδηλώνει ότι διευθυντές, και ειδικότερα οι ανεξάρτητοι διευθυντές, μπορεί να βλέπουν το ρόλο τους ως μέσο εξισορρόπησης μεταξύ των συμφερόντων των μετόχων και των άλλων ενδιαφερόμενων μετόχων των τραπεζών, συμπεριλαμβάνοντας τους καταθέτες και τις ρυθμιστικές αρχές. Ο συγγραφέας παρέχει επίσης κάποια στοιχεία ότι η δύναμη του Διευθύνοντα Συμβούλου (CEO) συσχετίζεται αρνητικά με την ανάληψη κινδύνων από τις τράπεζες. Τα ευρήματα αυτά είναι ανθεκτικά στις διάφορες μετρήσεις του τραπεζικού κινδύνου, συμπεριλαμβανομένου του συνολικού κινδύνου, του ιδιοσυγκρασιακού κινδύνου και του συστηματικού κινδύνου, καθώς και στις διαφορετικές μεθόδους εκτιμήσεων.

Ο Pathan Shams, ο.π. με τα παραπάνω ευρήματά του υποδηλώνει ότι η διάρθρωση του διοικητικού συμβουλίου της τράπεζας αποτελεί έναν σημαντικό καθοριστικό παράγοντα της ανάληψης κινδύνων από αυτή. Δεδομένου ότι η διάρθρωση του διοικητικού συμβουλίου είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάληψη κινδύνων από την τράπεζα, οι ρυθμιστικές αρχές πρέπει να παρακολουθούν πιο έντονα τις τράπεζες εκείνες, όπου τα συμφέροντα των μετόχων και των διευθυντών είναι ευθυγραμμισμένα (όπως είναι οι τράπεζες με τα μικρά και λιγότερο περιοριστικά συμβούλια) σε μια προσπάθεια να ελέγξουν μία εν δυνάμει διάθεση για ανάληψη υπερβολικών κινδύνων.

4.1.4 Η συμμετοχή στο Federal Home Loan Bank, οι παρεχόμενες ενισχύσεις και ο αναλαμβανόμενο κίνδυνος των τραπεζών

Οι Stojanovic Dusan, et. al., 2008, αξιολογούν τις επιπτώσεις ένταξης στο Federal Home Loan Bank (FHLBank) και των ενισχύσεων στον κίνδυνο των εμπορικών τραπεζών. Αντιμετωπίζουν τη συμμετοχή και τις ενισχύσεις ξεχωριστά, καθώς οι επιπτώσεις τους στον κίνδυνο μπορεί είναι διαφορετικές. Η συμμετοχή συνεπάγεται τη δυνατότητα επιλογής για ενισχύσεις, η οποία στη συνέχεια επηρεάζει τη συμπεριφορά της τράπεζας ανεξάρτητα από το αν αυτή ασκηθεί. Επιπλέον, τα νέα μέλη συχνά περιμένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα πριν λάβουν μία ενίσχυση.

Τα δεδομένα που έλαβαν υπόψη τους οι Stojanovic Dusan, et. al., ο.π. περιλαμβάνουν τριμηνιαίες παρατηρήσεις για όλες τις αμερικανικές εμπορικές τράπεζες για μια περίοδο 13 ετών, από το τέλος του έτους 1992 μέχρι το τέλος του έτους 2005, και συνεπώς περιλαμβάνει 519.111 παρατηρήσεις. Λόγω της ενοποίησης, ο αριθμός των εμπορικών τραπεζών μειώθηκε κατά την περίοδο δειγματοληψίας, από 11.365 στο τέλος του έτους 1992 σε 7.458 στο τέλος του έτους 2005.

Οι Stojanovic Dusan, et. al., ο.π. αναλύουν τα αποτελέσματα της συμμετοχής στο FHLBank και των ενισχύσεων μέσω μιας σειράς σύνθετων και ειδικών μετρήσεων του τραπεζικού κινδύνου για τα μέλη και τα μη μέλη. Ειδικότερα, για τη μέτρηση του σύνθετου κινδύνου των τραπεζών χρησιμοποιούν τις προβλεπόμενες πιθανότητες αποτυχιών που προκύπτουν από το οιονομετρικό μοντέλο SEER risk rank. Το μοντέλο αυτό συνδυάζει χρηματοοικονομικούς δείκτες για την εκτίμηση της πιθανότητας μία τράπεζα να αποτύχει μέσα στα επόμενα δύο χρόνια. Για τον προσδιορισμό των προβλεπόμενων πιθανοτήτων αποτυχιών, οι Stojanovic Dusan, et. al., ο.π. λαμβάνουν υπόψη τους συντελεστές από το οιονομετρικό μοντέλο SEER risk rank, οι οποίοι αποτελούν απόρρητα στοιχεία από το Συμβούλιο της Γερουσίας. Για τη συμπλήρωση των οιονομετρικών μετρήσεων του σύνθετου κινδύνου, εξέτασαν το ποσοστό αύξησης των συνολικών περιουσιακών στοιχείων των μελών και των μη μελών.

Σε αντίθεση με τα μέτρα σύνθετου κινδύνου, τα μέτρα ειδικού κινδύνου προσδιορίζουν τους συγκεκριμένους τομείς του τραπεζικού κινδύνου που θα μπορούσαν να επηρεαστούν από τη συμμετοχή στο FHLBank και τις ενισχύσεις. Οι Stojanovic Dusan, et. al., ο.π. βασίζονται σε δύο δείκτες από κάθε κατηγορία κινδύνου, οι οποίοι περιλαμβάνουν τον κίνδυνο μόχλευσης, τον κίνδυνο ρευστότητας, τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο επιτοκίου. Οι δείκτες αυτοί χρησιμοποιούνται συνήθως από τους τραπεζικούς ελεγκτές και επόπτες για την αξιολόγηση του προφίλ του κινδύνου μιας τράπεζας.

Οι Stojanovic Dusan, et. al., ο.π., κατά την ανάλυση των διαφορών των δεικτών του σύνθετου και του ειδικού κινδύνου δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στη διάκριση μεταξύ της στατιστικής και της οικονομικής σημαντικότητας, όπως και οι McCloskey και Ziliak (1996). Χρησιμοποιούν τις διαφορές στη διάμεσο των δεικτών κινδύνου που βασίζονται στις κατηγοριοποιήσεις CAMELS για να αξιολογήσουν την οικονομική σημαντικότητα. Οι τράπεζες με σύνθετη βαθμολογία 1 ή 2 θεωρούνται ασφαλής, ενώ οι τράπεζες με σύνθετη βαθμολογία μεγαλύτερη του 2 θεωρούνται λιγότερο ικανοποιητικές και οι τράπεζες αυτές αντιμετωπίζουν σημαντικές εποπτικές πιέσεις, με τη μορφή τυπικών και

άτυπων επιβλητικών ενεργειών, προκειμένου να ανακτήσουν την ασφάλεια και τη σταθερότητά τους.

Οι Stojanovic Dusan, et. al., ο.π. για την εκτίμηση των επιπτώσεων της συμμετοχής στο FHLBank στην ανάληψη κινδύνου ξεκινούν από τη διερεύνηση της επιλογής αρνητικών κινήτρων. Για την εκτίμηση του χρόνου αναμονής μιας τράπεζας μέχρι να ενταχθεί στο FHLBank χρησιμοποιούν ένα μοντέλο Cox ανάλογο του κινδύνου. Η κεντρική ιδέα είναι ότι μία πιο ρισοκίνδυνη τράπεζα μπορεί να επιλέξει να ενταχθεί στο FHLB νωρίτερα από ότι μία ασφαλέστερη τράπεζα, μειώνοντας το χρόνο παραμονής της τράπεζας ως μη μέλος.

Επιπλέον, οι Stojanovic Dusan, et. al., ο.π. για την εκτίμηση των κινήτρων ανάληψης κινδύνων μετά την ένταξη μιας τράπεζας στο FHLBank χρησιμοποιούν ταιριαστά ζευγάρια τραπεζών, καθώς με αυτό τον τρόπο εκτιμούν τις επιπτώσεις του ηθικού κινδύνου.

Οι Stojanovic Dusan, et. al., ο.π. καταλήγουν ότι τα τελευταία χρόνια, οι εμπορικές τράπεζες στηρίχθηκαν στις ενισχύσεις της FHLBank για να καλύψουν το χάσμα μεταξύ της ανάπτυξης των δανείων και των καταθέσεών τους. Η αυξανόμενη εξάρτηση αποτελεί ένα δυνητικό ενδιαφέρον για ασφάλεια και σταθερότητα, καθώς η πρόσβαση σε ενισχύσεις μπορεί να υπονομεύσει την πειθαρχία της αγοράς, και το Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC) δεν μπορεί να αυξήσει επαρκώς τα ασφάλιστρα για να αποτραπεί η ανάληψη κινδύνων.

Οι Stojanovic Dusan, et. al., ο.π. χρησιμοποιώντας τα τριμηνιαία έσοδα και στοιχεία των ισολογισμών για την περίοδο 1992 έως 2005, διερεύνησαν το αποτέλεσμα της συμμετοχής στο FHLBank και των παρεχόμενων ενισχύσεων στον τραπεζικό κίνδυνο. Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι τράπεζες-μέλη του FHLBank εμφανίζουν κάπως υψηλότερο κίνδυνο μόχλευσης και προφίλ ρευστότητας από τις τράπεζες-μη μέλη και ότι ο κίνδυνος πράγματι αυξάνεται, ο οποίος είναι μάλιστα εξαρτώμενος από τις ενισχύσεις, ιδιαίτερα μετά το 1999. Όμως, οι διαφορές, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, δεν φαίνονται να είναι μεγάλες. Επιπλέον, οι τράπεζες-μέλη παρουσιάζουν χαμηλότερη ευαισθησία στο επιτόκιο και καμία σημαντική αλλαγή στο συνολικό κίνδυνο.

Οι Stojanovic Dusan, et. al., ο.π. πιστεύουν ότι το υψηλό αρχικό μετοχικό κεφάλαιο των εμπορικών τραπεζών από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 έχουν κρατήσει την ανάληψη κινδύνου υπό έλεγχο. Οι επιπτώσεις των ενισχύσεων του FHLB στον

τραπεζικό κίνδυνο θα μπορούσαν να είναι ισχυρότερες κάτω από ένα διαφορετικό περιβάλλον. Επειδή το αρχικό μετοχικό κεφάλαιο μπορεί να επιδεινωθεί γρήγορα σε ένα έντονα ανταγωνιστικό τραπεζικό περιβάλλον, οι Stojanovic Dusan, et. al., ο.π. υποστηρίζουν ότι οι τραπεζικοί επόπτες θα πρέπει να παραμείνουν σε εγρήγορση. Σε ένα περιβάλλον όπου το απαιτούμενο αρχικό μετοχικό κεφάλαιο είναι χαμηλό, μόνο μία προσεκτική παρακολούθηση από το κράτος και τους ομοσπονδιακούς επόπτες μπορεί να αποτρέψει τις προβληματικές τράπεζες από την ανταπόκρισή τους στα κίνητρα του ηθικού κινδύνου που συνδέονται με τη χρηματοδότηση του FHLBank και την υποτίμηση της ασφάλισης των καταθέσεων.

Παρά το γεγονός ότι τα αποδεικτικά στοιχεία απέτυχαν να δημιουργήσουν κάποιο σημαντικό πρόβλημα, τα ενσωματωμένα κίνητρα ανησυχίας στις ενισχύσεις του FHLBank θα πρέπει να δώσουν σε εκείνους που χαράζουν τις πολιτικές ένα μήνυμα για παύση. Οι Stojanovic Dusan, et. al., ο.π. θέτουν δύο επιλογές προς εξέταση. Πρώτον, επειδή τα ενσωματωμένα κίνητρα του ηθικού κινδύνου στις ενισχύσεις είναι παρόμοια με τα κίνητρα που είναι ενσωματωμένα στις ασφαλισμένες καταθέσεις μέσω πρακτόρων, οι νομοθέτες και οι ρυθμιστικές αρχές μπορεί να επιθυμούν να επιβάλουν περιορισμούς χρήσης στις ενισχύσεις παρόμοιες με εκείνες των καταθέσεων μέσω πρακτόρων. Δηλαδή, όσο αυξάνεται ο τραπεζικός κίνδυνος και οι δείκτες κεφαλαίων μειώνονται, η πρόσβαση σε ενισχύσεις να περιορίζεται. Ένα δεύτερο ζήτημα, που από τους Stojanovic Dusan, et. al., ο.π. αντιμετωπίστηκε επιφανειακά, είναι οι επιπτώσεις της χρήσης των ενισχύσεων στο κεφάλαιο ασφάλισης των καταθέσεων. Οι εξασφαλισμένες υποχρεώσεις, όπως είναι οι ενισχύσεις και οι συμφωνίες επαναγοράς έχουν ανώτερες διεκδικήσεις επί των καταθέσεων στο πλαίσιο της διαδικασίας επίλυσης. Συνεπώς, τέτοιου είδους υποχρεώσεις πιθανώς αυξάνουν τις απώλειες στο FDIC. Το FDIC και οι υπόλοιπες ρυθμιστικές αρχές μπορεί να επιθυμούν να διορθώσουν την κατάσταση αυτή επιβάλλοντας χρέωση κεφαλαίου στις τράπεζες με μεγάλες ποσότητες εξασφαλισμένων υποχρεώσεων.

4.1.5 Η συμβολή του Gramm – Leach – Bliley στη κρίση των αμερικανικών αγορών κεφαλαίου 2008-2009

Ο Joseph Karl Grant, 2010, υποστηρίζει ότι η σημερινή χρηματοοικονομική κρίση κατέληξε να είναι ένα από τα πιο δραματικά γεγονότα των τελευταίων δεκαετιών. Κανένας συγκεκριμένος παράγοντας δεν εξηγεί πλήρως γιατί η αμερικανική οικονομία υπέστη αποτυχίες, οι οποίες είχαν να εμφανισθούν από το Μεγάλη Ύφεση των Η.Π.Α

του 1930. Μερικές από τις αιτίες της τρέχουσας χρηματοοικονομικής κρίσης έχουν τις ρίζες τους το έτος 1999 όταν το Κογκρέσο ψήφισε το νομοσχέδιο εκσυγχρονισμού των χρηματιστηριακών υπηρεσιών (Financial Services Modernization Act), γνωστό ως Gramm–Leach–Bliley Act. Το νομοσχέδιο αυτό επέφερε χαλάρωση των κανονισμών στον κλάδο των χρηματιστηριακών υπηρεσιών. Το Gramm–Leach–Bliley Act κατήργησε το Glass-Steagall Act που ψηφίστηκε τη δεκαετία του '30 για να πατάξει ένα μεγάλο μέρος του κακού που προκάλεσε η Μεγάλη Ύφεση των Η.Π.Α.

Το 2009 είναι ένα βαρυσήμαντο έτος, καθώς σηματοδοτεί τη δεκαετή επέτειο από τη ψήφιση του Gramm–Leach–Bliley Act. Ο Joseph Karl Grant, ο.π., μέσα από τη μελέτη του αυτή επιβεβαιώνει ότι η ψήφιση του Gramm–Leach–Bliley Act το 1999, η ώθηση για απελευθέρωση των κανονισμών και περισσότερο η ανάκληση των εμποδίων που είχαν καθιερωθεί από το Glass-Steagall Act είναι η αιτία που η Αμερική βρίσκεται στη μέση μιας από τις χειρότερες και βαθύτερες χρηματοοικονομικές κρίσεις στην ιστορία του αμερικανικού έθνους. Ο Joseph Karl Grant, ο.π., εξετάζει τις συζητήσεις της Γερουσίας που οδήγησαν στη ψήφιση του Gramm–Leach–Bliley Act. Αρκετοί πολιτικοί εξέφρασαν ισχυρές κριτικές και προβλέψεις γύρω από χρονικό της ψήφισης του Gramm–Leach–Bliley Act, οι οποίες θα έπρεπε να είχαν ληφθεί σοβαρά υπόψη.

Ο Joseph Karl Grant, ο.π., προκειμένου να αποκτήσει περαιτέρω επίγνωση των συνεπειών του Gramm–Leach–Bliley Act, εξετάζει την επίδραση της απορύθμισης της νομοθεσίας στις εξής δύο εταιρίες: Citigroup και Bank of America. Στη συνέχεια εξετάζει κατά πόσο είναι απαραίτητο να υπάρχουν απαγορεύσεις (firewalls) στη παροχή κάποιων υπηρεσιών από τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα. Όπως έχει αποδείξει το σχέδιο διάσωσης TARP (Troubled Asset Relief Program), μερικοί οργανισμοί είναι πάρα πολύ μεγάλοι για να αποτύχουν («too big to fail»). Ο Joseph Karl Grant, ο.π., διερευνά κατά πόσο μία επιστροφή στους κανόνες του Glass-Steagall Act θα μπορούσε να αποτρέψει το πρόβλημα «too big to fail». Τέλος, ο Joseph Karl Grant, ο.π., εξετάζει εάν θα πρέπει να αφήνουμε τους οργανισμούς του κλάδου των χρηματιστηριακών υπηρεσιών να αποτυχαίνουν, σύμφωνα με τους όρους της αποτελεσματικότητας των αγορών, εξαιτίας της έλλειψης ισχυρού θεσμικού πλαισίου, όπως απαγορεύσεις (firewalls) ή αυστηρής ρυθμιστικής εποπτείας.

Ο Joseph Karl Grant, ο.π., καταλήγει, κυρίως μέσα από τις μελέτες περιπτώσεων της Citigroup και της Bank of America, ότι κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας επιτρέψαμε σε πολύ λίγες τράπεζες σε αυτή τη χώρα να μεγαλώσουν πάρα πολύ. Οι μεγάλες τράπεζες απομακρύνθηκαν από την κύρια αποστολή τους, που είναι οι

τραπεζικές εργασίες, επεκτείνοντας τα πλοκάμια τους σε όλο και πιο σύνθετες επιχειρηματικές ενέργειες, σε μια προσπάθεια να γίνουν «one-stop shops» για τους πελάτες. Η κατάργηση του Glass – Steagall και η ψήφιση του Gramm- Leach – Bliley το 1999 κατέστησε εφικτό τη δημιουργία ομίλων και την επέκταση ενός μικρού αριθμού τραπεζών. Ένα μάθημα που θα μπορούσαμε να πάρουμε από τη Μεγάλη Ύφεση (Great Depression), κατά τη διάρκεια της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, είναι ότι οι τράπεζες έχουν την τάση να λειτουργούν με περισσότερη ασφάλεια όταν υφίστανται περιορισμοί, όπως ο διαχωρισμός των εμπορικών και των επενδυτικών τραπεζών, των χρηματιστηριακών και των ασφαλιστικών δραστηριοτήτων. Η κατάργηση του Glass – Steagall και η ψήφιση του Gramm- Leach – Bliley το 1999 μας οδήγησαν στο σημείο που είμαστε σήμερα. Το πρόβλημα μπορεί να διορθωθεί αν επιστρέψουμε στους νόμους του παρελθόντος, οι οποίοι λειτούργησαν καλά για περίπου έξι δεκαετίες. Αυτό είναι ένα από τα πολλά μέτρα που θα μπορούσαν να διορθώσουν την διαλυμένη οικονομία μας. Τους τελευταίους μήνες έχουν έρθει στην επιφάνεια πλήθος προτάσεων διάσωσης από τη χρηματοπιστωτική κρίση και οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες μεταξύ των νομοθετών και της Κυβέρνησης κερδίζουν έδαφος. Ο χρόνος όμως θα δείξει κατά πόσο μάθαμε από το παρελθόν, ή είμαστε καταδικασμένοι να επαναλαμβάνουμε τις αποτυχίες του παρελθόντος από τις οποίες θα έπρεπε να είχαμε διδαχθεί. Εκείνοι που διαμορφώνουν την πολιτική στην Ουάσιγκτον θα μπορούσαν να κάνουν ένα μεγάλο βήμα μπροστά και να καταργήσουν το νομοσχέδιο του Gramm- Leach – Bliley, επιστρέφοντας με αυτό τον τρόπο σε ένα τραπεζικό σύστημα με περιορισμούς μεταξύ τραπεζικών, χρηματιστηριακών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων, όπως ίσχυε κατά το παρελθόν με το Glass – Steagall Act το 1933. Τα ερωτήματα που πρέπει να εξετασθούν πριν το χτύπημα της επόμενης κρίσης είναι τα εξής: Είναι φρόνιμο να αφήνουμε τις τράπεζες να γίνουν τόσο μεγάλες; Πώς καθορίζεται πόσο μεγάλη είναι μία τράπεζα για να μην αποτύχει; Μέχρι ποίο βαθμό η κυβέρνηση μπορεί να παρεμβαίνει όταν ένα μέλος του κλάδου των χρηματιστηριακών υπηρεσιών ξεκινάει να καταρρέει;

4.1.6 Διοικήσεις τραπεζών, κανονισμοί και αναλαμβανόμενος κίνδυνος

Οι Luc Laeven και Ross Levine, 2008, αναλύουν τις σχέσεις μεταξύ του αναλαμβανόμενου κινδύνου από τις τράπεζες, των ιδιοκτησιακών τους δομών και των κανονισμών των Εθνικών Τραπεζών. Επικεντρώνονται σε πιθανές συγκρούσεις μεταξύ των διευθυντικών στελεχών και των ιδιοκτητών των τραπεζών για τον κίνδυνο και αξιολογούν εάν ο αναλαμβανόμενος τραπεζικός κίνδυνος ποικίλλει ανάλογα με τη συγκριτική επιρροή των μετόχων στη δομή της εταιρικής διακυβέρνησης της κάθε τράπεζας. Επιπλέον, εξετάζουν εάν η σχέση μεταξύ των κανονισμών και του κινδύνου τραπεζών εξαρτάται από την ιδιοκτησιακή δομή της κάθε τράπεζας.

Οι Luc Laeven και Ross Levine, ο.π., προχωρούν σε έλεγχο των εξής δύο προβλέψεων. Πρώτον, οι διαφοροποιημένοι ιδιοκτήτες (που κατέχουν μικρό ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου) έχουν ισχυρότερα κίνητρα να αυξήσουν τον κίνδυνο από τους διευθυντές μη-μετόχους. Συνεπώς, οι τράπεζες με ισχυρούς και διαφοροποιημένους ιδιοκτήτες θα τείνουν να είναι πιο ριψοκίνδυνες από τις υπόλοιπες τράπεζες, κρατώντας τους άλλους παράγοντες σταθερούς. Δεύτερον, οι τραπεζικοί κανονισμοί - όπως οι κεφαλαιακές απαιτήσεις, οι περιορισμοί δραστηριοτήτων και η ασφάλεια των καταθέσεων - επηρεάζουν με διαφορετικό τρόπο τα κίνητρα ανάληψης κινδύνου των ιδιοκτητών από εκείνα των διευθυντικών στελεχών, ώστε ο πραγματικός αντίκτυπος των κανονισμών στον αναλαμβανόμενο κίνδυνο να εξαρτάται από τη συγκριτική δύναμη των μετόχων σε σχέση με εκείνη των διευθυντών μέσα στη δομή της εταιρικής διακυβέρνησης της κάθε τράπεζας. Ωστόσο, οι Luc Laeven και Ross Levine, ο.π., δεν εξετάζουν στη μελέτη τους αυτή τον βέλτιστο αναλαμβανόμενο κίνδυνο.

Για να αξιολογήσουν τις παραπάνω δύο προβλέψεις, οι Luc Laeven και Ross Levine, ο.π., συλλέξανε στοιχεία μεμονωμένων τραπεζών από οικονομίες με διαφορετικό νομοθετικό πλαίσιο και παρήγαγαν μια βάση δεδομένων αποτελούμενη από πάνω από 250 ιδιωτικές τράπεζες σε 48 χώρες.

Οι Luc Laeven και Ross Levine, ο.π., σε αυτή τη μελέτη πραγματοποίησαν την πρώτη εμπειρική αξιολόγηση των θεωριών σχετικών με τη σχέση μεταξύ του αναλαμβανόμενου κινδύνου από τις τράπεζες, της ιδιοκτησιακής δομής τους και των κανονισμών των Εθνικών Τραπεζών. Η θεωρία δίνει έμφαση στις πιθανές συγκρούσεις μεταξύ των διευθυντών και των ιδιοκτητών των τραπεζών για τον αναλαμβανόμενο τραπεζικό κίνδυνο και τονίζει ότι οι ίδιοι τραπεζικοί κανόνες έχουν διαφορετική

επίδραση στον αναλαμβανόμενο τραπεζικό κίνδυνο ανάλογα με τη συγκριτική δύναμη των μετόχων στη διοικητική δομή της κάθε τράπεζας. Η ανάλυση αυτή των Luc Laeven και Ross Levine, ο.π., είναι σημαντική από την άποψη της δημόσιας πολιτικής επειδή ο αναλαμβανόμενος τραπεζικός κίνδυνος επηρεάζει την οικονομική σταθερότητα, τις διακυμάνσεις του επιχειρηματικού κύκλου και την οικονομική ανάπτυξη.

Οι Luc Laeven και Ross Levine, ο.π., διαπιστώνουν ότι οι τράπεζες με τους πιο ισχυρούς ιδιοκτήτες τείνουν να αναλαμβάνουν μεγαλύτερους κινδύνους. Αυτό είναι σύμφωνο με τις θεωρίες που προβλέπουν ότι: α) οι μέτοχοι έχουν ισχυρότερα κίνητρα να αυξήσουν τον κίνδυνο από τους διευθυντές μη-μετόχους και τους πιστωτές, και β) οι μεγαλο-μέτοχοι με αξιόλογες ταμειακές ροές έχουν τη δύναμη και τα κίνητρα να προτρέψουν τους διευθυντές της τράπεζας να αυξήσουν τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο.

Επιπλέον, ο αντίκτυπος των τραπεζικών κανόνων στον κίνδυνο των τραπεζών εξαρτάται σοβαρά από την ιδιοκτησιακή δομή της κάθε τράπεζας. Πράγματι, η επίδραση του ίδιου κανονισμού στον αναλαμβανόμενο κίνδυνο μιας τράπεζας μπορεί να είναι θετική - ή αρνητική - ανάλογα με την ιδιοκτησιακή δομή της τράπεζας. Σύμφωνα με τη θεωρία, οι Luc Laeven και Ross Levine, ο.π., διαπιστώνουν ότι η παράβλεψη της ιδιοκτησιακής δομής οδηγεί σε ελλιπή και μερικές φορές σε λανθασμένα συμπεράσματα σχετικά με τον αντίκτυπο των κανονισμών κεφαλαίου, ασφάλειας καταθέσεων και περιορισμού των ενεργειών στον αναλαμβανόμενο τραπεζικό κίνδυνο.

4.1.7 Επαναρύθμιση και μακροχρόνιες επιπτώσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα

Ο Yasuyuki Fuchita, 2011, στη μελέτη του αυτή, δεν επιμένει πολύ σε παράγοντες, όπως είναι διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία, υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης και χρεοκοπίες, κ.α., αλλά μάλλον εστιάζει περισσότερο στις επιπτώσεις του νέου ρυθμιστικού περιβάλλοντος που έχει λάβει χώρα, όταν η παγκόσμια οικονομική κρίση έκανε την εμφάνισή της στον οικονομικό τομέα.

Εξετάζει πρώτα τους ηγετικούς τραπεζικούς ομίλους στις προηγμένες οικονομίες, και μελετά πώς οι ποικίλοι νέοι κανονισμοί μπορούν να προσκρούσουν στις οικονομικές θέσεις τους. Έπειτα, εξετάζει πώς αυτός ο οικονομικός αντίκτυπος, δηλαδή η προς τα κάτω πίεση κερδών και η αυξανόμενη ανάγκη για χρηματοδότηση ιδίων κεφαλαίων,

μπορεί να επηρεάσει τη μακροπρόθεσμη στάση που λήφθηκε από τη διοίκηση σε επιχειρηματικές ενέργειες, τη δομή του ομίλου, και τη παγκόσμια ανάπτυξη. Συγχρόνως, αποδεικνύει πώς μερικοί κανονισμοί μπορούν να πιέσουν άμεσα σε διαρθρωτικές αλλαγές στα επιχειρησιακά πρότυπα, παρά έμμεσα μέσω των επιδράσεων τους στους ισολογισμούς.

Στη συνέχεια εξετάζει πώς αυτές οι αλλαγές στους ηγετικούς τραπεζικούς ομίλους του αναπτυσσόμενου κόσμου μπορούν να επηρεάσουν άλλες χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις. Τελειώνει με μια υποθετική πρόβλεψη για το πώς θα μπορούσε να ήταν στο μέλλον ο χρηματοοικονομικός κλάδος.

Ο Yasuyuki Fuchita, ο.π., επισημαίνει ότι σε πολλές περιπτώσεις οι λεπτομέρειες των χρηματοοικονομικών κανονισμών δεν έχουν οριστικοποιηθεί ακόμα. Επειδή σε αυτή τη μελέτη υποθέτει ότι οι κανονισμοί αναμένονται να εφαρμοστούν στο άμεσο μέλλον, οποιοσδήποτε αξιολογες αναθεωρήσεις αυτών πιθανώς να οδηγήσουν σε διαφορετικό αποτέλεσμα.

Ειδικότερα, ο Yasuyuki Fuchita, ο.π., εξέτασε τους μηχανισμούς μέσω των οποίων μελλοντική επαναρύθμιση θα μπορούσε να μετασχηματίσει το οικονομικό σύστημα μεσομακροπρόθεσμα.

Συχνά διαπιστώνεται ότι η επαναρύθμιση του χρηματοπιστωτικού τομέα θα ωθήσει τα κέρδη των τραπεζών σε χαμηλότερα επίπεδα και τα δανειακά επιτόκια σε υψηλότερα, αλλά αυτές είναι οι βραχυπρόθεσμες, άμεσες επιδράσεις. Οι τράπεζες που αντιμετωπίζουν πίεση μείωσης των εσόδων τους, θα επιδιώξουν φυσικά να αλλάξουν τις επιχειρήσεις τους ώστε να καταφέρουν να αυξήσουν τα έσοδά τους μέσα στα όρια που τίθενται από τους κανονισμούς, και έτσι τα κέρδη των τραπεζών τελικά μπορεί να μην μειωθούν. Εάν τα δανειακά επιτόκια των τραπεζών αυξηθούν ή οι τραπεζικές υπηρεσίες μειωθούν ως αποτέλεσμα της απομόχλευσης ή διάφορων άμεσων ρυθμιστικών επιδράσεων, οι πελάτες θα αναζητήσουν άλλες πηγές χρηματοδότησης και άλλους οικονομικούς φορείς παροχής υπηρεσιών. Αυτό μπορεί να οδηγήσει στην εμφάνιση άλλων επιχειρηματικών προτύπων, το οποίο μπορεί στη συνέχεια να συγκρατήσει τις αρνητικές επιπτώσεις των κανονισμών στην οικονομική δραστηριότητα.

Οποιαδήποτε εξισορρόπηση των ρυθμιστικών επιδράσεων θα ήταν αποτέλεσμα της αλλαγής συμπεριφοράς διάφορων οικονομικών φορέων, ενώ θα επιτάχυνε το

μετασχηματισμό του τραπεζικού τομέα και ολόκληρου του οικονομικού συστήματος μακροπρόθεσμα.

Συνεπώς, ακόμα κι αν το προφανές κόστος των κανονισμών απορροφάται, η σημαντικότερη ερώτηση μακροπρόθεσμα είναι κατά πόσο οι κανονισμοί καθιστούν το οικονομικό σύστημα περισσότερο σταθερό και λιγότερο ευάλωτο σε κρίσεις και κατά πόσον το καθιστά επίσης ουσιαστικά λιγότερο αποδοτικό.

Ο Yasuyuki Fuchita, ο.π., έχει επικεντρωθεί στο να προβλέψει πως θα μπορούσε να ήταν το μέλλον, χωρίς να προσπαθεί να κρίνει εάν το μέλλον είναι μια βελτίωση του τρέχοντος οικονομικού συστήματος. Μια τέτοια κριτική θα ήταν δύσκολη, επειδή, όπως έχει ήδη παρουσιάσει, η επαναρύθμιση, μέσω διάφορων καναλιών, θα αλλάξει τη φύση των χρηματοοικονομικών οργανισμών που υπόκεινται στους κανονισμούς αυτούς, τη συμπεριφορά των χρηστών, και τη θέση των οργανισμών που δεν υπόκεινται στους κανονισμούς.

Αυτό που θα μπορούσε να ειπωθεί είναι ότι η φερεγγυότητα του κάθε χρηματοοικονομικού οργανισμού κάνει πιο δύσκολο τον προγραμματισμό για το μέλλον. Η επιδίωξη της σταθερότητας του κάθε χρηματοοικονομικού οργανισμού μπορεί πολύ εύκολα να οδηγήσει σε μη θελημένες συνέπειες, όπως η εμφάνιση ενός αποτελέσματος που επιτείνει τις κυκλικές διακυμάνσεις στο σύστημα συνολικά και η ενθάρρυνση ανάπτυξης κλάδων που δεν υπόκεινται σε κανονισμούς.

Η αναζήτηση κανονισμών με παραδοσιακή στάθμιση μικροοικονομικής σταθερότητας έχει αναγνωριστεί ως πρόβλημα από την έναρξη της πρόσφατης οικονομικής κρίσης, και έχει υποστηριχτεί ότι είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός πλαισίου που να καλύπτει ολόκληρο το σύστημα και να είναι προσανατολισμένο προς την επίτευξη της μακροοικονομικής σταθερότητας, αλλά δεν έχει υπάρξει επαρκής πρόοδος στην επίτευξη τέτοιων αλλαγών.

Είναι επιθυμητό να ξεφύγουμε από αυτή την υπερβολική εμπιστοσύνη σε πολιτικές που προσανατολίζονται σε μικροοικονομικό επίπεδο ευστάθειας με τα αβέβαια αποτελέσματά τους, και να επιζητήσουμε αντ' αυτού τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος εφαρμόζοντας πολιτικές που στοχεύουν σε μακροοικονομική ευστάθεια και κάνοντας πιο ευέλικτη τη χρήση της νομισματικής πολιτικής. Είναι επίσης σημαντικό να πραγματοποιηθεί το παραπάνω αποφεύγοντας τις αρνητικές επιπτώσεις της μειωμένης αποδοτικότητας του χρηματοοικονομικού

συστήματος και της διαστρεβλωμένης συμπεριφοράς των χρηματοπιστωτικών οργανισμών και των ανταγωνιστικών συνθηκών.

4.1.8 Ρύθμιση και απορύθμιση του αμερικανικού τραπεζικού κλάδου: αιτίες, συνέπειες και εφαρμογές για το μέλλον

Οι Randall S. Kroszner και Philip E. Strahan, 2007, στη μελέτη τους αυτή αναφέρουν ότι το νομοθετικό πλαίσιο των τραπεζών έχει υποστεί τεράστια αλλαγή με την πάροδο του χρόνου, με πολλούς κανονισμούς που έλαβαν χώρα τη δεκαετία του '30, οι οποίοι καταργήθηκαν αργότερα το τελευταίο τέταρτο του 20ού αιώνα. Η κατάργηση αυτή των κανονισμών συνοδεύθηκε από μια δραματική μείωση του αριθμού των τραπεζικών οργανισμών στις ΗΠΑ και όχι εξαιτίας της αύξησης της τραπεζικής συγκέντρωσης σε τοπικό επίπεδο. Η αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου καθοδηγήθηκε από μακροοικονομικές δονήσεις καθώς επίσης και από τον ανταγωνισμό μεταξύ των ενδιαφερόμενων ομίλων στον τραπεζικό χώρο και μεταξύ των τραπεζών και άλλων οργανισμών που παρέχουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Επίσης, οι Randall S. Kroszner, et. al., ο.π., θα δείξουν ότι ο ρόλος των ιδιωτικών και των δημοσίων ενδιαφερόντων διαδραματίζουν βασικό ρόλο στη μελέτη αυτή.

Οι Randall S. Kroszner, et. al., ο.π., εστιάζουν στην εξέλιξη και στις συνέπειες του νομοθετικού πλαισίου των τραπεζών στις ΗΠΑ, και επιχειρούν να εξηγήσουν την προέλευση των κανονισμών αυτών, καθώς και τις μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα τα τελευταία χρόνια.

Οι κύριοι στόχοι της μελέτης των Randall S. Kroszner, et. al., ο.π., είναι παρακάτω τέσσερις. Πρώτον, παρέχεται μια επισκόπηση των σημαντικότερων κανονισμών που έχουν επηρεάσει τη δομή και την αποδοτικότητα του τραπεζικού συστήματος. Ειδικότερα, εξηγείται η δημιουργία των κρατικών και των ομοσπονδιακών τραπεζικών κανονισμών και περιγράφεται εν συντομία πώς οι νόμοι και οι κανονισμοί έχουν εξελιχθεί. Εστιάζεται σε πέντε περιοχές: περιορισμοί εισόδου και γεωγραφικής επέκτασης, ασφάλεια καταθέσεων, περιορισμοί δημιουργίας προϊόντων και δραστηριοτήτων, περιορισμοί τιμολόγησης και κανονισμοί κεφαλαίου.

Δεύτερον, αξιολογούνται οι συνέπειες των κανονισμών αυτών στο τραπεζικό και στο οικονομικό σύστημα γενικότερα. Το νομοσχέδιο του Glass-Steagall, για παράδειγμα, απέτρεψε τη συμμετοχή των Εμπορικών τραπεζών σε εταιρικά ομόλογα και σε

δραστηριότητες αντασφάλισης μετοχών (equity underwriting businesses) μέχρι την πρόσφατη ανάκληση του νόμου αυτού. Το νομοσχέδιο του Glass-Steagall όχι μόνο κράτησε τις Εμπορικές τράπεζες μακριά από τον ανταγωνισμό με τις τράπεζες επενδύσεων, αλλά επίσης δημιούργησε ποικίλες καινοτομίες και θεσμούς, όπως καινοτομικά κεφάλαια (venture capitals) για να αντικαταστήσει τους τομείς όπου οι τράπεζες δεν μπόρεσαν να φθάσουν. Αυτό που καλούμε «προσαρμογή αγοράς» στους ρυθμιστικούς περιορισμούς έχει δημιουργήσει μία αλλαγή στο χώρο των τραπεζικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, καθώς οι τράπεζες και οι ανταγωνιστές τους προσπαθούν να παρακάμψουν τα κόστη των κανονισμών. Επιπλέον, ένας κανονισμός που ως ένα σημείο βοήθησε το χώρο αυτό, μπορεί αργότερα να αποτελέσει βάρος. Οι περιορισμοί επιτοκίου που απέβαλαν τον ανταγωνισμό τιμών μεταξύ των τραπεζών, για παράδειγμα έχασαν την υποστήριξη του κλάδου όταν εμφανίστηκαν νέοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί και αγορές που παρείχαν επιτόκια σε τιμές αγοράς σε τρεχούμενους λογαριασμούς (π.χ. ο Merrill Lynch Cash Management Account από τη δεκαετία του '70).

Τρίτον, ερευνούνται τα πραγματικά αποτελέσματα του νομοθετικού πλαισίου των τραπεζών στον τραπεζικό κλάδο και στην οικονομία. Για παράδειγμα, η εξάλειψη των γεωγραφικών περιορισμών στην επέκταση τραπεζών που περιόριζε τον ανταγωνισμό, είχε πολύ θετικές συνέπειες στον τραπεζικό κλάδο (μειώνοντας την επικινδυνότητα των τραπεζών και αυξάνοντας την αποδοτικότητάς τους), στην πιστωτική επέκταση (με την παροχή χαμηλότερων επιτοκίων στα δάνεια) και στην οικονομία (με την αύξηση της οικονομικής ανάπτυξης και τη μείωση των οικονομικών διακυμάνσεων). Η κατάργηση των περιοριστικών κανονισμών στη γεωγραφική επέκταση και στις γραμμές παραγωγής έχει οδηγήσει επίσης σε ένα πιο εννοποιημένο αλλά γενικά λιγότερο τοπικά συγκεντρωμένο τραπεζικό σύστημα που εξουσιάζεται από τους μεγαλύτερους και καλύτερα διαφοροποιημένους τραπεζικούς οργανισμούς που ανταγωνίζονται σε πολλές αγορές.

Τέλος, παρέχεται μια θετική εξήγηση για την αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου. Πολλές τεχνολογικές, νομικές και οικονομικές ταραχές έχουν μεταβάλει τη σταθερότητα, την αποτελεσματικότητα και τα συμφέροντα διάφορων ομίλων που ανταγωνίζονται για την υποστήριξη ή τη μεταρρύθμιση των τραπεζικών κανονισμών. Η ανάπτυξη της αυτοματοποιημένης ταμειακής μηχανής (ATM) στις αρχές της δεκαετίας του 1970, για παράδειγμα, μείωσε την αξία της γεωγραφικής προστασίας στις μικρότερες τοπικές τράπεζες, μειώνοντας στη συνέχεια την προθυμία τους να παλέψουν για να διατηρήσουν τους περιορισμούς στο δίκτυο. Διάφορες δικαστικές αποφάσεις άλλαξαν

επίσης τον αντίκτυπο των κανονισμών που προέρχονται από παλαιά σε τομείς όπως τα ανώτατα όρια επιτοκίων. Οι οικονομικές κρίσεις, είτε σε ολόκληρο το σύστημα όπως τη δεκαετία του '30 είτε σε τμήματα του οικονομικού συστήματος όπως στην κρίση των Savings and Loan τη δεκαετία του '80, είχαν ασκήσει επίσης σημαντικές επιδράσεις που οδήγησαν σε αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου. Οι Randall S. Kroszner, et. al. ο.π., παρέχουν κάποιες εξηγήσεις για το συγχρονισμό των ρυθμιστικών αλλαγών γενικά και για μοντέλα αλλαγών σε όλες τις πολιτείες, και ολοκληρώνουν με τις προοπτικές για μελλοντική ρυθμιστική αλλαγή.

Οι Randall S. Kroszner, et. al., ο.π., υποστηρίζουν ότι οι τραπεζικοί κανονισμοί έχουν αλλάξει εντυπωσιακά κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριών δεκαετιών. Πρόσφατες μεταρρυθμίσεις, οι οποίες κατήργησαν αρκετούς περιορισμούς που δέσμευαν τον τραπεζικό κλάδο από τη δεκαετία του '30 ή παλαιότερα, έχουν αναδιαμορφώσει τον χρηματοοικονομικό κλάδο και, στη συνέχεια, την οικονομία. Τεχνολογικές αλλαγές και καινοτομίες στον χρηματοπιστωτικό τομέα έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη δρομολόγηση πολλών ρυθμιστικών αλλαγών. Όπως έχουν υποστηρίξει, παρόλο που ο χρηματοοικονομικός κλάδος εξελίχθηκε ώστε να περιορίσει τα κόστη των κανονισμών κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '40 μέχρι τη δεκαετία του '70, η κατάργηση των κανονισμών αυτών κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών έχει οδηγήσει σε ένα πιο αποδοτικό και ανταγωνιστικό χρηματοοικονομικό σύστημα, το οποίο στη συνέχεια έχει βοηθήσει στη βελτίωση των οικονομικών επιδόσεων και στην οικονομική σταθερότητα.

Κοιτάζοντας μπροστά, μπορούμε να σταθούμε σε αρκετές δυνάμεις που θα διαμορφώσουν τη ρυθμιστική αλλαγή. Πρώτον, τα συμφέροντα των μικρών τραπεζών είναι πιθανό να συνεχίσουν να είναι ενεργά σχετικά με τους κανονισμούς που στοχεύουν στη διατήρηση μιας ανταγωνιστικής ισορροπίας με τους μεγάλους οργανισμούς, παρόλο που οι δραστηριότητες των μικρών και μεσαίου μεγέθους τραπεζών αποκλίνουν όλο και περισσότερο από εκείνες των μεγάλων τραπεζών. Από την πλευρά των παραγωγών πιστώσεων, οι μεγάλες τράπεζες έχουν εστιάσει όλο και περισσότερο στην παροχή υπηρεσιών κεφαλαιαγορών στις μεγάλες εταιρίες, όπως διάθεση χρεογράφων (securities underwriting), και έχουν κινηθεί επιθετικά να ανταγωνιστούν με την αγορά ομολόγων παρέχοντας κεφάλαια μέσω της αγοράς κοινοπρακτικών δανείων. Σύμφωνα με τον Ivashina, 2005, η μεγάλη κλίμακα που απαιτείται για να επιτευχθεί ικανοποιητική διαφοροποίηση στη δημιουργία και στη διατήρηση τεμαχίων κοινοπρακτικών δανείων μπορεί εν μέρει να παρακίνησε κάποιες συγχωνεύσεις μεγάλων οργανισμών που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια. Λαμβάνοντας υπόψη αυτή την ενοποίηση και την εστίαση των μεγάλων τραπεζών στον

τομέα των επιχειρήσεων, ο ρόλος που πρέπει να παίξουν οι μικρές και μεσαίου μεγέθους τράπεζες στη χρηματοδότηση των μικρών και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων παραμένει ενεργός.

Δεύτερον, η σταδιακή εφαρμογή της Βασιλείας II μπορεί να μεταβάλει τη διαχείριση του τραπεζικού κινδύνου και τις πολιτικές κεφαλαιακής επάρκειας. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, σύμφωνα με τον Lopez, 2005, καινοτομίες, όπως η τιτλοποίηση και η ανάπτυξη της αγοράς πιστωτικών παραγώγων ενίσχυσαν τη δυνατότητα των τραπεζών να μεταφέρουν τον πιστωτικό κίνδυνο σε άλλους οργανισμούς. Η τιτλοποίηση στην αγορά στεγαστικών δανείων έχει στιγματιστεί από την ανάπτυξη των Government-sponsored enterprises (GSEs), τα οποία έχουν αρχίσει πρόσφατα να αντιμετωπίζουν πιέσεις συρρίκνωσης των διατηρούμενων στεγαστικών δανείων για να μειώσουν τη συγκέντρωση του κινδύνου του επιτοκίου στο χρηματοοικονομικό σύστημα. Ενώ μια τέτοια συρρίκνωση θα ενισχύσει πιθανώς τη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος, τα GSEs μπορεί και πολύ πιθανό να συνεχίσουν να ενθαρρύνουν την πρόσβαση σε χαμηλού κόστους κεφάλαια για τους εκδότες των στεγαστικών δανείων αγοράζοντας ολόκληρα τα στεγαστικά δάνεια και πουλώντας στη συνέχεια ως αξιόγραφα με βάση στεγαστικά δάνεια (mortgage-backed securities).

Έξω από τις αγορές των στεγαστικών δανείων, ένα μεγάλο μέρος του κινήτρου των τραπεζών για τη μεταφορά των κινδύνων έχει προέλθει από τους κακοσχεδιασμένους κανονισμούς κεφαλαίων στα πλαίσια της αρχικής συμφωνίας της Βασιλείας. Στην πραγματικότητα, η πίεση που οδήγησε στη Βασιλεία II προήλθε εν μέρει από τις προσπάθειες να διορθωθούν οι ανεπάρκειες της αρχικής συμφωνίας της Βασιλείας που διαστρέβλωσε τα κίνητρα των τραπεζών να μεταφέρουν τους κινδύνους εκτός ισολογισμού. Οι τράπεζες πιθανώς έτσι αντιμετωπίζουν ασθενέστερα κίνητρα για να μεταφέρουν τους κινδύνους για να μειώσουν το απαιτούμενο κεφάλαιο, το οποίο είναι σύμφωνο με την εφαρμογή της Βασιλείας II. Από την άλλη μεριά, η αναθεωρημένη συμφωνία ενθαρρύνει σαφέστατα τις τράπεζες να αναπτύξουν περισσότερα εργαλεία διαχείρισης κινδύνου βασισμένα στην αγορά, τα οποία θα μπορούσαν να αυξήσουν τη ζήτηση για μηχανισμούς μεταφοράς και εμπορίας κινδύνου.

Τρίτον, οι πιθανές συγκρούσεις που προκύπτουν στους μεγάλους και σύνθετους χρηματοοικονομικούς ομίλους παραμένουν σημαντικός οδηγός της ρυθμιστικής αλλαγής και προσαρμογής. Η ανησυχία για τις συγκρούσεις παρακίνησε ένα μεγάλο μέρος της αναμορφωμένης εταιρικής διακυβέρνησης που δραστηριοποιούταν στον μη χρηματοοικονομικό χώρο ακολουθώντας τα σκάνδαλα του πρώτου μέρους αυτής της

δεκαετίας. Στο πλαίσιο των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, ο τρέχων νόμος συνεχίζει να απαγορεύει στις τράπεζες να κατέχουν και να ελέγχουν μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις. Ήδη διάφορες μεγάλες μη χρηματοοικονομικές εταιρίες δημιούργησαν Industry Loan Corporations (ILCs) που τους δίνουν πρόσβαση σε ασφαλισμένες καταθέσεις. Αυτά τα ILCs έχουν αναπτυχθεί πρόσφατα πάρα πολύ και μπορεί να οδηγήσουν σε κλήσεις για επαναρύθμιση, η οποία θα ελαττώσει την πιθανή επέκταση του δικτύου των ασφαλισμένων καταθέσεων πέρα από το τραπεζικό σύστημα.

4.1.9 Νομοθετικό πλαίσιο τραπεζών και κίνητρα ανάληψης κινδύνων: Μία διεθνή σύγκριση ανάληψης κινδύνου από τις τράπεζες.

Η βιβλιογραφία έχει επισημάνει την ασφάλεια των καταθέσεων και την αξία του ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών ως τους δύο κύριους καθοριστικούς παράγοντες των κινήτρων ανάληψης κινδύνου. Ο Francisco González, 2005, εξετάζει σε αυτή τη μελέτη μια διεθνή βάση δεδομένων τραπεζικών στοιχείων για να αποδείξει την επιρροή αυτών των καθοριστικών παραγόντων στη σχέση μεταξύ των ρυθμιστικών περιορισμών στις τραπεζικές δραστηριότητες και στην ανάληψη κινδύνου από τις τράπεζες.

Ο Francisco González, ο.π., αναλύει επίσης την επίδραση των ρυθμιστικών περιορισμών στην ανάληψη κινδύνου από τις τράπεζες σύμφωνα με την αξία του ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών και με το εάν μια χώρα διαθέτει κανονισμό για την ασφάλεια των καταθέσεων. Επιπλέον, εξετάζει το ενδεχόμενο ενδογένειας της αξίας του ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών και την εξάρτησή του από κανονισμούς και οργανισμούς της χώρας. Εάν η αξία του ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών εξαρτάται από τους ρυθμιστικούς τραπεζικούς περιορισμούς της χώρας, η επιρροή αυτών των περιορισμών στην ανάληψη κινδύνου από τις τράπεζες θα ήταν διπλή. Ειδικότερα, θα περιόριζαν αρχικά τις δραστηριότητες στις οποίες οι τράπεζες θα μπορούσαν να συμμετέχουν, και στη συνέχεια θα επηρέαζαν τα κίνητρα ανάληψης κινδύνου από τις τράπεζες μέσω της επιρροής τους στην αξία του ιδρυτικού κεφαλαίου.

Οι Barth, et. al. (2001, 2004) χρησιμοποίησαν μία βάση δεδομένων σε επίπεδο χώρας για να αναλύσουν την επιρροή των ρυθμιστικών περιορισμών στην πιθανότητα μιας τραπεζικής κρίσης και στην αναλογία των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Τα αποτελέσματά τους δείχνουν ότι μια τραπεζική κρίση είναι περισσότερο πιθανή όσο τίθενται αυστηρότεροι περιορισμοί στις επενδύσεις χρεογράφων, στις επενδύσεις

ακινήτων, και στην τραπεζική ιδιοκτησία μη χρηματοοικονομικών εταιριών. Ωστόσο, οι Barth, et. al. (2001, 2004) δεν αναλύουν εάν η επιρροή των ρυθμιστικών περιορισμών στην ανάληψη κινδύνου από τις τράπεζες ποικίλλει ανάλογα με την αξία του ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών ή την ύπαρξη κανονισμού ασφάλισης των καταθέσεων σε μια χώρα, ούτε εξετάζουν την πιθανή επίδραση των ρυθμιστικών περιορισμών στην αξία του ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών.

Ο Francisco González, ο.π., προκειμένου να εξετάσει την πιθανή διπλή επιρροή των ρυθμιστικών περιορισμών στην ανάληψη κινδύνου των τραπεζών, εφαρμόζει μία δύο σταδίων ανάλυση ελαχίστων τετραγώνων που περιλαμβάνει στην πρώτη εξίσωση την επιρροή των ρυθμιστικών περιορισμών στην αξία του ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών. Οι αξίες των ιδρυτικών κεφαλαίων που προβλέπονται από την πρώτη εξίσωση ενσωματώνονται στη συνέχεια σε μια δεύτερη εξίσωση για να εξηγήσουν την ανάληψη κινδύνου από τις τράπεζες, μαζί με μια μεταβλητή που μετρά το επίπεδο των περιορισμών στην τραπεζική δραστηριότητα. Και στις δύο εξισώσεις, ο Francisco González, ο.π., ελέγχει για την ύπαρξη κανονισμού ασφάλειας καταθέσεων σε μια χώρα, την ποιότητα των διατάξεων του νόμου, και για τις μεταβλητές στον ισολογισμό μιας τράπεζας. Χρησιμοποιεί μια διεθνή βάση δεδομένων 251 τραπεζών από 36 χώρες και πληροφορίες από το 1995 μέχρι το 1999. Η διαθεσιμότητα αυτών των δεδομένων σε τραπεζικό επίπεδο επιτρέπει στον Francisco González να εξετάσει διαμημηματικά (cross-sectional) και σε χρονολογική σειρά τη μεταβλητότητα των ρυθμιστικών περιορισμών και τον έλεγχο για ετερογένεια των μη παρατηρούμενων τραπεζών.

Ο Francisco González, ο.π., ανέλυσε στη μελέτη του πώς οι ρυθμιστικοί περιορισμοί επηρεάζουν την αξία του ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών και τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο, τον έλεγχο της ασφάλειας των καταθέσεων, την ποιότητα του εμπλεκόμενου περιβάλλοντος και το νομικό πλαίσιο της κάθε χώρας, καθώς επίσης και συγκεκριμένες μεταβλητές των ισολογισμών των τραπεζών.

Οι δοκιμές σε ένα δείγμα 251 τραπεζών σε 36 χώρες αποδεικνύουν ότι πιο ελαστικοί ρυθμιστικοί περιορισμοί σε μια χώρα ευνοούν για υψηλότερη αξία ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών. Επιπλέον, υψηλότερες αξίες ιδρυτικών τραπεζικών κεφαλαίων σε χώρες με λιγότερους ρυθμιστικούς περιορισμούς, παρέχουν κίνητρα στις τράπεζες να μειώσουν τον κίνδυνο, αν και αυτή η επίδραση αποδυναμώνεται όταν η χώρα έχει καλής ποιότητας νομικό σύστημα και εκτελέσιμες ιδιωτικές συμβάσεις. Το αντίθετο αποτέλεσμα είναι ότι οι τράπεζες στις χώρες με αυστηρότερους ρυθμιστικούς

περιορισμούς έχουν χαμηλότερες αξίες ιδρυτικών κεφαλαίων που δεν παρέχουν κίνητρα μείωσης του κίνδυνου.

Τα αποτελέσματα της μελέτης αυτής είναι σύμφωνα με τη μελέτη των Barth, et. al. (2001, 2004), όπου παρατήρησαν ότι η πιθανότητα τραπεζικής κρίσης είναι μεγαλύτερη σε χώρες με περισσότερους κανονισμούς. Ωστόσο, ο Francisco González με αυτή του τη μελέτη επεκτείνει τα αποτελέσματα των Barth, et. al. (2001, 2004), προτείνοντας ότι η μεγαλύτερη τραπεζική σταθερότητα στις χώρες με το λιγότερους κανονισμούς έχει την προέλευσή της στις υψηλότερες αξίες των τραπεζικών ιδρυτικών κεφαλαίων, η οποία αυξάνει τα κίνητρα για τις τράπεζες να συμπεριφέρονται με σύνεση. Σε αντίθεση με τους Barth, et. al. (2001, 2004), ο Francisco González, ο.π., διαπίστωσε ότι λιγότεροι ρυθμιστικοί περιορισμοί συνδέονται με υψηλότερο αναλαμβανόμενο κίνδυνο από τις τράπεζες μετά την απομόνωση της επίδραση των ρυθμιστικών περιορισμών στην αξία του ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών και την επιρροή της αξίας του ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών στον αναλαμβανόμενο κίνδυνο. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν την ενδογένεια της αξίας του ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών και την εξάρτησή της από τα χαρακτηριστικά των κανονισμών, και προειδοποιούν ενάντια των μεροληπτικών εκτιμήσεων που θεωρούν την αξία του ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών ως εξωγενή μεταβλητή που εξηγεί τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο των τραπεζών.

Τα αποτελέσματα του Francisco González, ο.π., επιβεβαιώνουν επίσης τα εμπειρικά συμπεράσματα ότι η ασφάλεια των καταθέσεων ενθαρρύνει τις τράπεζες να συμμετέχουν σε αλλαγές πολιτικής ανάληψης κινδύνων, και ότι η ποιότητα του εμπλεκόμενου περιβάλλοντος σε μια χώρα μειώνει τα κίνητρα αλλαγών πολιτικής ανάληψης κινδύνου που δημιουργούνται από την ασφάλεια των καταθέσεων. Ο Francisco González, ο.π., προχωράει περαιτέρω για να δείξει ότι τα κίνητρα αλλαγών πολιτικής ανάληψης κινδύνου που προκύπτουν από την ασφάλεια των καταθέσεων δεν είναι τόσο ισχυρά εάν λάβουμε υπόψη τη θετική επίδραση της ασφάλειας των καταθέσεων στην αξία του ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών. Σε χώρες με λιγότερους κανονισμούς και καλής ποιότητας εμπλεκόμενου περιβάλλοντος, τα κίνητρα κινδύνου που προκύπτουν από την ασφάλεια των καταθέσεων αποδεικνύεται ότι αντισταθμίζονται εντελώς από την ποιότητα του νομικού περιβάλλοντος και από τις αυξήσεις στην αξία του ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών όταν θεωρήσουμε ότι οι ρυθμιστικοί περιορισμοί και η παρουσία της ασφάλειας των καταθέσεων είναι εξωγενείς μεταβλητές στα χαρακτηριστικά των χωρών. Όταν υπάρχει έλεγχος για πιθανή ενδογένεια των ρυθμιστικών χαρακτηριστικών μιας χώρας, δεν παρατηρείται θετική

επίδραση της ασφάλειας των καταθέσεων στις αξίες του ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών ούτε αξιολογή αύξηση στην ανάληψη κινδύνου που να συνδέεται με την ασφάλεια των καταθέσεων στη χώρα.

4.1.10 Πίσω στους βασικούς κανόνες της τραπεζικής; Μία μικροοικονομική ανάλυση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος.

Ο Τραπεζικός κλάδος καταλαμβάνει πρωταρχικό ρόλο σε κάθε οικονομία και είναι ένας ιδιαίτερα σημαντικός τομέας για τη σταθερότητα των οικονομικών συστημάτων. Κατά συνέπεια, οι κεντρικοί τραπεζίτες και οι οικονομικοί επόπτες επενδύουν πολλούς πόρους στην ανάλυση του τρόπου ενίσχυσης του οικονομικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένου του συστήματος των χρηματοπιστωτικών κανονισμών και της εποπτείας, για να μειώσουν τη συχνότητα και τη δριμύτητα μελλοντικών περιόδων οικονομικής αστάθειας. Για το λόγο αυτό η ύπαρξη αξιόπιστων δεικτών για τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος είναι ύψιστης σημασίας. Ο Olivier De Jonghe, 2009, σε αυτή του μελέτη, υιοθετεί την προσέγγιση των Hartmann, et al. (2006) προκειμένου να αξιολογήσει τον κίνδυνο των τραπεζικών συστημάτων. Αυτή η στατιστική προσέγγιση αποτιμά την κοινή εμφάνιση πολύ σπάνιων γεγονότων, όπως τα σοβαρά τραπεζικά προβλήματα. Πιο συγκεκριμένα, η μέτρηση του συστημικού κινδύνου των τραπεζών καταγράφει την πιθανότητα μιας απότομης μείωσης της τιμής της μετοχής μιας τράπεζας στην περίπτωση που συμβεί μια ξαφνική και απότομη πτώση του Ευρωπαϊκού τραπεζικού δείκτη. Ο Olivier De Jonghe, ο.π., στη μελέτη του αυτή ανακαλύπτει την ύπαρξη σημαντικής ετερογένειας στη συνεισφορά των τραπεζών στη γενική σταθερότητα του τραπεζικού τομέα. Αυτή η παρατήρηση δεν αποτελεί έκπληξη λαμβάνοντας υπόψη μερικές αξιολογές εξελίξεις που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών. Η ουσιαστική τραπεζική ενοποίηση, η λύση των νομικών εμποδίων για την ένταξη των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και η τεχνολογική εξέλιξη επηρέασαν το οργανωτικό σχέδιο των τραπεζικών οργανισμών. Αυτές οι εξελίξεις εγκαινίασαν την εμφάνιση μεγάλων και σύνθετων τραπεζικών οργανισμών. Ωστόσο, μερικές τράπεζες συνεχίζουν να ειδικεύονται σε παραδοσιακές μεσολαβητικές δραστηριότητες ή να απευθύνονται σε τοπικούς πελάτες.

Ο Olivier De Jonghe, ο.π. υποστηρίζει ότι συσχετίζοντας tail betas με τις τραπεζικές λογιστικές μεταβλητές, μπορεί να εξηγηθεί ένα δίκαιο ποσό της διατμηματικής διασποράς στον ακραίο κίνδυνο των τραπεζών. Αποδεικνύει επίσης ότι η μετατόπιση σε μη παραδοσιακές τραπεζικές δραστηριότητες αυξάνει τα tail betas των τραπεζών

και μειώνει έτσι τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος επειδή τα έσοδα από τόκους είναι λιγότερο επικίνδυνα από όλες τις άλλες ροές εσόδων. Επιπλέον, ο αντίκτυπος των εναλλακτικών εσόδων από μετοχές (έσοδα από προμήθειες και αμοιβές, έσοδα από εμπορικές συναλλαγές, άλλα λειτουργικά έσοδα) διαφέρει ουσιαστικά για το καθένα από αυτά. Άλλοι δείκτες των τραπεζών που ειδικεύονται στη παραδοσιακή μεσολάβηση, όπως το καθαρό περιθώριο τόκων και ο δείκτης δάνεια προς ενεργητικό, επιβεβαιώνουν τη διαπίστωση ότι οι παραδοσιακές τραπεζικές δραστηριότητες είναι λιγότερο ριψοκίνδυνες. Συνεπώς, ο Olivier De Jonghe, ο.π. καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι τράπεζες που επικεντρώνονται σε κερδοφόρες δραστηριότητες πιστωτικής επέκτασης συμβάλλουν περισσότερο στη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος από ότι οι διαφοροποιημένες τράπεζες. Αυτό αμφισβητεί τη χρησιμότητα της οικονομικής ενοποίησης ως μηχανή διαφοροποίησης κινδύνου, τουλάχιστον σε περιόδους χρηματιστηριακών αναταραχών. Οι τράπεζες λιανικής, που οι καταθέσεις και τα δάνεια αποτελούν ένα σχετικά μεγάλο ποσοστό του συνόλου του ενεργητικού τους, έχουν χαμηλότερη έκθεση στον συστημικό κίνδυνο. Επιπλέον, εφ' όσον οι κανονισμοί κεφαλαίου ή τα ασφάλιστρα για την ασφάλιση των καταθέσεων αποτυγχάνουν να συμπεριλάβουν μία πριμοδότηση για το συστηματικό κίνδυνο, οι τράπεζες θα έχουν κίνητρο να αναλάβουν ακραίους συστηματικούς κινδύνους με τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες συμπληρωματικών εσόδων (non-interest activities).

Οι καθιερωμένες σχέσεις φέρνουν επιπλοκές στην εποπτεία των τραπεζών. Το μέγεθος μιας τράπεζας είναι κατά πολύ ο πιο σημαντικός οδηγός των tail betas των τραπεζών. Η ύπαρξη χρηματοοικονομικών οργανισμών που μπορούν να θεωρηθούν ως «πάρα πολύ μεγάλοι για να αποτύχουν» ("too big to fail") αναδύουν μερικά ιδιαίτερα δυσεπίλυτα θέματα, ενώ όταν οι κυβερνήσεις επεμβαίνουν σε μια οικονομική κρίση μπορεί να προκύψουν ζητήματα ηθικού κινδύνου. Το τελευταίο θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μία συνεπαγόμενη επέκταση του προσφερόμενου δικτύου ασφαλείας και μπορεί να επιδεινώσει το πρόβλημα του «πάρα πολύ μεγάλοι για να αποτύχουν» ("too big to fail"), ενδεχομένως με συνέπεια την υπερβολική ανάληψη κινδύνου και ακόμα μεγαλύτερου συστημικού κινδύνου στο μέλλον. Επιπλέον, δεδομένου ότι οι μεγάλες τράπεζες είναι περισσότερο εκτιθέμενες στους Πανευρωπαϊκούς (τραπεζικούς) κλονισμούς και στις οικονομικές συνθήκες, η συνετή εποπτεία τους πρέπει να λαμβάνει υπόψη της αυτό το χαρακτηριστικό γνώρισμα. Στην Ευρώπη, η αυξανόμενη ενοποίηση του τραπεζικού κλάδου που ξεκίνησε από διαταγές που οδήγησαν σε μία ενιαία αγορά για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, περιέπλεξε περαιτέρω τους στόχους των εθνικών και υπερεθνικών εποπτών. Το παραπάνω ενισχύεται όταν οι τράπεζες αυξήσουν περαιτέρω τις διασυννοριακές δραστηριότητές τους, οι οποίες ενισχύουν την

ανάγκη δημιουργίας ενός ενιαίου ευρωπαϊκού επόπτη για τις τράπεζες που δραστηριοποιούνται διεθνώς. Για τις τράπεζες που λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο, η εποπτεία σε επίπεδο χώρας θα πρέπει να είναι επαρκής ώστε να αξιολογεί τις επιπτώσεις του προφίλ του κινδύνου τους.

Τα αποτελέσματα είναι ενδιαφέροντα λαμβάνοντας υπόψη τον τρίτο πυλώνα της Βασιλείας II. Οι συμμετέχοντες στην αγορά, συμπεριλαμβανομένων των εποπτών, θα κάνουν κάποια εργασία στην αξιολόγηση της γενικής θέσης κινδύνου της τράπεζας. Ένα μεγαλύτερο κεφάλαιο ασφαλείας μειώνει την έκθεση μιας τράπεζας σε ακραίους κλονισμούς. Το συμπέρασμα αυτό αναμένεται και υπογραμμίζει τη σημασία της κεφαλαιακής επάρκειας ως σήμα της φερεγγυότητας μιας τράπεζας. Επιπρόσθετα, μια πληρέστερη αποκάλυψη των διαφορετικών ροών εισοδήματος διευκολύνει την κατανόηση του κινδύνου που αναλαμβάνεται από διαφορετικούς οργανισμούς. Η δημόσια συζήτηση σχετικά με την εύνοια και επιθυμία των παγκόσμιων τραπεζικών και χρηματοοικονομικών ομίλων δεν έχει ακόμα κατασταλάξει. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι η πρόσφατη τραπεζική κρίση του 2008 οφείλεται στην έλλειψη κανονισμών σε ορισμένες οικονομικές δραστηριότητες ή ακόμα και στην άρση των ελέγχων όσον αφορά το συνδυασμό των εμπορικών και επενδυτικών τραπεζών. Ενώ είναι άγνωστο μέχρι ποιο βαθμό η κρίση θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί με την επιβολή περισσότερων κανονισμών, η μεγαλύτερη διαφάνεια των διαφορετικών χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων και των σχετικών ροών εισοδήματος θα είχαν βοηθήσει στην μετρίαση, στο προσδιορισμό και στην επίλυση πολλών προβλημάτων. Συνεπώς, στον Ευρωπαϊκό τραπεζικό χώρο, χρειάζεται να ληφθούν μέτρα προκειμένου να επιτευχθεί μια πιο λεπτομερή και συνεπή εικόνα των υποκείμενων στοιχείων στα συμπληρωματικά έσοδα (non-interest revenue – NIR), ειδικά όσον αφορά τα έσοδα από προμήθεια και αμοιβές. Οι υποβληθείσες εκθέσεις απαιτήσεων στις Η.Π.Α., οι οποίες, από το Μαρτίο του 2001, περιλαμβάνουν μια διάκριση 12 στοιχείων συμπληρωματικού εισοδήματος (non-interest income), μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμο σημείο αναφοράς.

4.1.11 Ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας του κλάδου των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών

Οι Faith R. Neale, Pamela Peterson Drake and Steven P. Clark, 2008, στη μελέτη τους αυτή αναφέρουν ότι το νομοσχέδιο Εκσυγχρονισμού των Οικονομικών Υπηρεσιών (The Financial Services Modernization - FSM), γνωστό ως νομοσχέδιο του Gramm-Leach-Bliley (GLB), άλλαξε τη μορφή του τομέα των οικονομικών υπηρεσιών. Ειδικότερα, το νομοσχέδιο FSM μείωσε πολλά από τα εμπόδια που υπήρχαν μεταξύ διαφορετικών επιχειρήσεων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών που δημιουργήθηκαν από το Banking Act το 1933, γνωστό ως νομοσχέδιο του Glass-Steagall και από το Bank Holding Company Act το 1956, ενώ άνοιξε την πόρτα για συγχωνεύσεις σε επιχειρήσεις του οικονομικού τομέα. Επιπλέον, το νομοσχέδιο FSM επηρέασε το νομοθετικό πλαίσιο των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, ενώ επέτρεψε την ύπαρξη μιας νέας μορφής συμμετοχικής εταιρείας, τη χρηματοδοτική εταιρία συμμετοχών (Financial Holding Company - FHC). Σύμφωνα με το Κυβερνητικό Συμβούλιο του Ομοσπονδιακού Αποθεματικού Συστήματος των ΗΠΑ (FED), κατά την ημερομηνία ισχύος του νομοσχεδίου FSM, 11 Μαρτίου 2000, υπήρχαν εγκριμένες 117 FHCs, ενώ από τα μέσα του 2004, υπήρχαν 646 FHCs.

Υποστηρίζουν ότι τα αποτελέσματα της προαναφερόμενης νομοθεσίας του εκσυγχρονισμού είναι αρχικά τα εξής δύο: Πρώτον, οι αλλαγές επέτρεψαν στις Εμπορικές τράπεζες, στις τράπεζες επενδύσεων και στις ασφαλιστικές εταιρείες να εισέλθουν ο ένας στην αγορά του άλλου. Αυτό συνέβαινε και πριν, αλλά αυτή η νομοθεσία παρέχει ουσιαστική ενθάρρυνση για επέκταση σε άλλους τομείς των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Δεύτερον, οι αλλαγές έχουν επιφέρει συγχωνεύσεις εντός και μεταξύ των διαφορετικών χρηματοπιστωτικών τομέων.

Αναφέρουν επίσης ότι διάφοροι ερευνητές έχουν εξετάσει τη συσχέτιση μεταξύ των γεγονότων σχετικών με το νομοσχέδιο FSM και των αποδόσεων των χρεογράφων των επιχειρήσεων παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Αν και το γενικό συμπέρασμα είναι ότι το νομοσχέδιο είναι προς όφελος των εταιριών παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, τα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τις επιχειρήσεις παροχής ειδικών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που ωφελήθηκαν από το νομοσχέδιο, δεν είναι σαφή. Για παράδειγμα, ορισμένοι ερευνητές τεκμηριώνουν μια θετική αντίδραση για τους τραπεζικούς τίτλους, ενώ άλλοι τεκμηριώνουν μια αρνητική αντίδραση για τους τίτλους των επιχειρήσεων αυτών.

Ο σκοπός της μελέτης αυτής των Faith R. Neale et. al., ο.π., είναι να εξετάσουν τις επιπτώσεις της νομοθεσίας στο χρηματοπιστωτικό τομέα: καταθετικά ιδρύματα, μη καταθετικά τραπεζικά ιδρύματα, επενδυτική τραπεζική και ασφάλεια. Οι Faith R. Neale et. al., ο.π., υπολογίζουν την αντίδραση της χρηματιστηριακής αγοράς στις σημαντικότερες νομοθετικές πράξεις, συμπεριλαμβάνοντας την ψήφιση του νομοσχεδίου Εκσυγχρονισμού των Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών το 1999, παρακολουθώντας την απόδοση των εταιριών παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών από το 2002. Επομένως, οι Faith R. Neale et. al., ο.π., είναι σε θέση να εξετάσουν τις μετατροπές σε χρηματοδοτικές εταιρίες συμμετοχών (financial holding companies) και το κύμα των συγχωνεύσεων μεταξύ επιχειρήσεων του ίδιου ή διαφορετικού κλάδου πριν τη ψήφιση του νομοσχεδίου FSM. Εξαιτίας των διαφορετικών στοιχείων σχετικά με τις συνέπειες στον κίνδυνο, οι Faith R. Neale et. al., ο.π., ελέγχουν και δοκιμάζουν αλλαγές στον κίνδυνο αγοράς που μπορεί να επηρεάσουν παρατηρούμενες επιπτώσεις στον πλούτο. Περαιτέρω, επειδή οι επιχειρήσεις έχουν μεταβάλει την ιδιότητα μέλους τους στον κλάδο μέσω των συγχωνεύσεων και των εξαγορών, εκτελούν επίσης μια ανάλυση που εξετάζει την ευρωστία των αποτελεσμάτων στις αλλαγές αυτές της ιδιότητας μέλους τους στον κλάδο.

Οι Faith R. Neale et. al., ο.π., στη μελέτη τους αυτή συζητούν τις εξελίξεις που οδήγησαν στη ψήφιση του νόμου FSM. Στη συνέχεια παρουσιάζουν τα στοιχεία και τη μεθοδολογία της ανάλυσής τους σχετικά με την αντίδραση της αγοράς από τη ψήφιση του παραπάνω νομοσχεδίου και πέρα. Τέλος, παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των αναλύσεών τους και καταλήγουν συνοψίζοντας στις τελικές παρατηρήσεις τους.

Ειδικότερα, εξετάζουν τις επιπτώσεις της νομοθεσίας στις επιχειρήσεις του κλάδου εκτιμώντας τις μη αναμενόμενες μεγάλες αποδόσεις που συνδέονται με τα κυριότερα γεγονότα της ψήφισης του νομοσχεδίου. Ωστόσο, ο καθορισμός των ασυνήθιστα μεγάλων αποδόσεων που συνδέονται με την ανακοίνωση νομοθετικών γεγονότων, είναι ενδιαφέρον για διάφορους λόγους. Κατ' αρχάς, σύμφωνα με τον Binder (1985), συγκεκριμένες ημερομηνίες γεγονότων είναι δύσκολο να καθοριστούν λόγω των διάφορων προτάσεων, της εργασίας της επιτροπής, και των συμβιβασμών που συμβάλλουν στη ψήφιση ενός νομοσχεδίου. Αυτό απαιτεί ότι τα σχετικά ειδησεογραφικά στοιχεία στο δημοφιλή οικονομικό τύπο διερευνούνται για ολόκληρη την εξεταζόμενη περίοδο. Αυτό επίσης απαιτεί ότι εντοπίζουμε την πρόοδο κάθε σχετικού νομοσχεδίου ανεξάρτητα από εάν αυτό ψηφίστηκε ή όχι. Η εξέταση νομοθετικών γεγονότων αποτελεί επίσης πρόκληση επειδή τα γεγονότα επηρεάζουν

όλες τις εταιρίες του κλάδου και συνεπώς υπάρχει σοβαρή ομαδοποίηση στα γεγονότα και, ως εκ τούτου, απώλεια ανεξαρτησίας κατά μήκος του δείγματος, εάν χρησιμοποιούμε την τυποποιημένη μεθοδολογία μελέτης γεγονότος. Επομένως, οι Faith R. Neale et. al., ο.π., επέλεξαν να χρησιμοποιήσουν μια χρονολογική σειρά, τη ψευδομεταβλητή μεθοδολογία μελέτης γεγονότος, που υπολογίζεται χρησιμοποιώντας χαρτοφυλάκια βασιζόμενα στον κλάδο και στις ημερήσιες αποδόσεις των μετοχών. Η μέθοδος αυτή συμπληρώνει το μοντέλο αγοράς με τις ψευδομεταβλητές που λαμβάνουν τιμή ίση με τη μονάδα εάν η ημέρα θεωρείται ημέρα του συμβάντος και μηδέν σε διαφορετική περίπτωση. Ο εκτιμώμενος συντελεστής μιας ψευδομεταβλητής επομένως είναι μια εκτίμηση της μέσης ημερήσιας ασυνήθιστα μεγάλης απόδοσης που συνδέεται με το γεγονός.

Επανεξετάζουν τις ειδήσεις που αναφέρονται στη Wall Street Journal, στον *American Banker* και στις New York Times που αφορούν γεγονότα που οδήγησαν στη ψήφιση του νομοσχεδίου Εκσυγχρονισμού των Οικονομικών Υπηρεσιών. Επιπλέον, εξακριβώνουν την εξέλιξη κάθε σχετικού νομοσχεδίου τόσο στη Βουλή των Αντιπροσώπων όσο και στη Γερουσία των ΗΠΑ. Από αυτές τις πληροφορίες, προσδιορίζουν δεκατέσσερα σημαντικά γεγονότα που οδήγησαν στο νομοσχέδιο. Ο υπολογισμός της χρονολογικής σειράς με όλα αυτά τα δεκατέσσερα γεγονότα είναι κατατοπιστικός. Διαπιστώνουν ότι οι εκτιμώμενες ασυνήθιστα μεγάλες αποδόσεις είναι παρόμοιες μέσα σε τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους. Επομένως, για τη διευκόλυνση της ερμηνείας, κατηγοριοποίησαν το δείγμα των γεγονότων ως εξής:

- Τα γεγονότα από την εισαγωγή του House of Representatives bill (H.R.) 18 (τον Ιανουάριο του 1995)¹ μέσω της απόφασης του Ανώτατου Δικαστηρίου
- Τα γεγονότα από την εισαγωγή του H.R. 10 (τον Μάρτιο του 1998)² μέσω της έγκρισης της Γερουσίας (Senate bill – S.) 900
- Τα γεγονότα του συμβιβασμού, τη ψήφιση του νομοσχεδίου και τη στιγμή που γίνεται νόμος

Οι Faith R. Neale et. al., ο.π., εξετάζουν την αντίδραση της αγοράς στα γεγονότα που οδήγησαν μέχρι και τη ψήφιση του νομοσχεδίου FSM, εξετάζοντας τις διαφορετικές και τις κοινές επιπτώσεις στα χαρτοφυλάκια των επιχειρήσεων σε διάφορους κλάδους του τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Στη μελέτη τους αυτή, χρησιμοποιούν τους

¹ Τροποποίηση του νόμου Glass-Steagall: αύξηση του ανταγωνισμού στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών προκειμένου να εξαλειφθούν οι απαγορεύσεις στις συμμετοχικές τραπεζικές εταιρίες (bank holding companies) που ασκούν χρηματιστηριακές δραστηριότητες.

² Νόμος Οικονομικού Εκσυγχρονισμού (Financial Modernization bill)

τυποποιημένους βιομηχανικούς κώδικες ταξινόμησης (Standard Industrial Classification codes - SIC) από το κέντρο του Πανεπιστήμιο του Σικάγου για την έρευνα στη βάση δεδομένων τιμών ασφάλειας (Center for Research in Security Prices - CRSP). Οι κωδικοί αυτοί αντιστοιχίζονται με βάση τον κλάδο στον οποίο παράγονται τα μεγαλύτερα έσοδα κατά τη συγκεκριμένη περίοδο. Ειδικότερα, ταξινομούν τις επιχειρήσεις σε μία από τις παρακάτω έξι κατηγορίες σε σχέση με τον τυποποιημένο βιομηχανικό κώδικα ταξινόμησης (SIC):

SIC	Περιγραφή
60	Καταθετικά πιστωτικά ιδρύματα
61	Χρηματοδοτικές εταιρίες: μη καταθετικά πιστωτικά ιδρύματα
62	Χρηματιστηριακές εταιρίες: Χρηματιστές αξιών και χρηματοοικονομικών παραγώγων, έμποροι χρεογράφων και επενδυτικών τραπεζικών υπηρεσιών
63	Ασφαλιστικοί αερομεταφορείς
64	Ασφαλιστικοί πράκτορες
6712	Τραπεζικές συμμετοχικές εταιρίες

Στη συνέχεια, εξάγουν το δείγμα των αποδόσεων των τίτλων από τη βάση δεδομένων CRSP. Στην ανάλυσή τους συμπεριλαμβάνουν τις αποδόσεις ενός χρεογράφου, εάν η εταιρεία εμπίπτει σε μία από τις ταξινομήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα και οι αποδόσεις των μετοχών είναι διαθέσιμες για τον υπολογισμό των ασυνήθιστων αποδόσεων γύρω από την ημερομηνία του γεγονότος. Επιτρέπουν την είσοδο και έξοδο χρεογράφων από το δείγμα με βάση τη διαθεσιμότητα των δεδομένων προκειμένου να έχουν όσο το δυνατόν το πιο πλήρες δείγμα. Υπάρχουν 1.999 χρεόγραφα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στο δείγμα τους.

Οι Faith R. Neale et. al., ο.π., καταλήγουν ότι σκοπός της μεταρρύθμισης του κλάδου των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών μέσω της μείωσης των εμποδίων μεταξύ τους, είναι η ενίσχυση του τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Η μεταρρύθμιση ξεκίνησε το 1995 και ολοκληρώθηκε με τη ψήφιση του τελικού νομοσχεδίου στα τέλη του 1999. Το ερώτημα που τίθεται σε οποιαδήποτε σημαντική αλλαγή νόμου, όπως είναι αυτή, είναι ποιος ωφελείται; Εξετάζοντας την αντίδραση της αγοράς στις ειδήσεις σχετικά με τη μεταρρύθμιση, οι Faith R. Neale et. al., ο.π., παρατηρούν ότι, σε γενικές γραμμές, η αγορά θεωρεί το νομοσχέδιο FSM ως καλή είδηση. Τα γεγονότα που σχετίζονται με την ολοκλήρωση του νομοσχεδίου FSM συνδέονται με μια θετική αντίδραση στις τιμές των μετοχών των επιχειρήσεων και στους έξι κλάδους των

χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών: χρηματιστηριακές εταιρίες, ασφαλιστικοί αερομεταφορείς, ασφαλιστικοί πράκτορες, καταθετικά και μη-καταθετικά πιστωτικά ιδρύματα και τραπεζικές συμμετοχικές εταιρίες (bank holding companies). Παρότι όμως οι συνέπειες είναι θετικές για κάθε έναν από τους προαναφερόμενους κλάδους, ο βαθμός επίδρασης διαφέρει μεταξύ των κλάδων αυτών. Επιπλέον, οι Faith R. Neale et. al., ο.π., παρατηρούν ότι ο συστηματικός κίνδυνος μεταβλήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου μελέτης και ειδικότερα ο συστηματικός κίνδυνος αυξάνεται για τις τραπεζικές συμμετοχικές εταιρίες (bank holding companies), τους ασφαλιστικούς πράκτορες και τις χρηματιστηριακές εταιρίες, αλλά μειώνεται για τα πιστωτικά ιδρύματα και τους ασφαλιστικούς μεταφορείς. Σε γενικές γραμμές, οι Faith R. Neale et. al., ο.π., παρατηρούν μια σύγκλιση του συστηματικού κινδύνου μεταξύ των εταιριών παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

4.2 Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας, οι ρυθμιστικές αλλαγές μεταβάλλουν πράγματι, άλλες φορές σημαντικά και άλλες λιγότερο σημαντικά, τον τρόπο λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων καθώς επηρεάζουν τους κινδύνους που μπορούν να αναλάβουν και κατ' επέκταση τη κερδοφορία τους. Η θετική ή αρνητική επίδραση αυτών εξαρτάται κυρίως από το αν πρόκειται για καλά κεφαλαιοποιημένες τράπεζες και όχι τόσο από το μέγεθος ή το είδος του οργανισμού. Το παραπάνω γίνεται αντιληπτό μέσα από τις μελέτες των Liang Y., et al, 1996, Brooks R.D., et al, 2000 και Faith R. Neale, et. al., 2008.

Το υψηλό ιδρυτικό κεφάλαιο των τραπεζών διατηρεί τα επίπεδα ανάληψης κινδύνου υπό έλεγχο και παρακινεί τις ίδιες να συμπεριφέρονται με σύνεση (Francisco González, 2005 και Stojanovic Dusan, et. al., 2008). Επιπλέον, οι επιπτώσεις ένταξης στο FHLBank και των ενισχύσεων στον κίνδυνο των εμπορικών τραπεζών δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικές, λόγω του υψηλού ιδρυτικού κεφαλαίου των τραπεζών από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Οι επιπτώσεις αυτές θα μπορούσαν να ήταν ισχυρότερες στη περίπτωση που στο εξεταζόμενο περιβάλλον το απαιτούμενο αρχικό μετοχικό κεφάλαιο των τραπεζών ήταν χαμηλό (Stojanovic Dusan, et. al., 2008).

Η επίτευξη τραπεζικής σταθερότητας στις χώρες με λιγότερους κανονισμούς οφείλεται στις υψηλότερες αξίες των τραπεζικών ιδρυτικών κεφαλαίων, οι οποίες αυξάνουν τα κίνητρα για τις τράπεζες να συμπεριφέρονται με σύνεση (Francisco González, 2005).

Η διάρθρωση του διοικητικού συμβουλίου της τράπεζας αποτελεί σημαντικό καθοριστικό παράγοντα της ανάληψης κινδύνων από αυτή, καθώς οι τράπεζες με τους πιο ισχυρούς ιδιοκτήτες τείνουν να αναλαμβάνουν μεγαλύτερους κινδύνους, ενώ οι ανεξάρτητοι διευθυντές, βλέπουν το ρόλο τους ως μέσο εξισορρόπησης μεταξύ των συμφερόντων των μετόχων και των άλλων ενδιαφερόμενων μετόχων των τραπεζών (καταθέτες και ρυθμιστικές αρχές). Συνεπώς, ο αντίκτυπος των τραπεζικών κανόνων στον κίνδυνο των τραπεζών εξαρτάται σοβαρά από την ιδιοκτησιακή δομή της κάθε τράπεζας, καθώς η επίδραση του ίδιου κανονισμού στον αναλαμβανόμενο κίνδυνο μιας τράπεζας μπορεί να είναι θετική - ή αρνητική - ανάλογα με την ιδιοκτησιακή δομή της τράπεζας. Για το λόγο αυτό, οι ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να παρακολουθούν πιο έντονα τις τράπεζες εκείνες, όπου τα συμφέροντα των μετόχων και των διευθυντών είναι ευθυγραμμισμένα, προκειμένου να ελεγχθεί μία εν δυνάμει διάθεση για ανάληψη υπερβολικών κινδύνων (Luc Laeven και Ross Levine, 2008 και Pathan Shams, 2009).

Η ποιότητα του εμπλεκόμενου περιβάλλοντος (καλής ή κακής ποιότητας και εκτελέσιμες ή όχι ιδιωτικές συμβάσεις) μπορεί να μεταβάλει τα κίνητρα ανάληψης κινδύνου που δημιουργούνται από διάφορους ρυθμιστικούς κανονισμούς, όπως η ασφάλεια των καταθέσεων και η αξία του ιδρυτικού τραπεζικού κεφαλαίου (Francisco González, 2005).

Η διατήρηση όσο το δυνατόν μεγαλύτερου κεφαλαίου ασφαλείας από μία τράπεζα μειώνει την έκθεσή της σε ακραίους κλονισμούς. Το παραπάνω υπογραμμίζει τη σημασία της κεφαλαιακής επάρκειας ως ένδειξη φερεγγυότητας μιας τράπεζας. Επιπλέον, η μεγαλύτερη διαφάνεια των διαφορετικών χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων και των σχετικών ροών εισοδήματος συμβάλει στη μετρίαση, στο προσδιορισμό και στην επίλυση πολλών προβλημάτων (Olivier De Jonghe, 2009).

Τέλος, παρατηρούμε ότι τα συμπεράσματα του Brooks R.D., et al, 2000, του Francisco González, 2005 και των Randall S. Kroszner και Philip E. Strahan, 2007, οι οποίοι συγκλίνουν στο γεγονός ότι κάθε μία από τις περιόδους επαναρύθμισης σχετίζεται με υψηλότερο επίπεδο κινδύνου σε σύγκριση με τις περιόδους απορύθμισης και συνεπώς η πιθανότητα τραπεζικής κρίσης είναι μεγαλύτερη σε χώρες με περισσότερους κανονισμούς, καθώς και ότι η κατάργηση των κανονισμών κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών οδήγησε σε ένα πιο αποδοτικό και ανταγωνιστικό χρηματοοικονομικό σύστημα, το οποίο στη συνέχεια βοήθησε στη βελτίωση των οικονομικών επιδόσεων και στην οικονομική σταθερότητα, έρχονται σε αντίθεση με τις πιο πρόσφατες μελέτες του Joseph Karl Grant, 2010, και του Yasuyuki Fuchita, 2011,

όπου ο πρώτος καταλήγει ότι η ώθηση για απελευθέρωση των κανονισμών μέσω της ψήφισης του Gramm–Leach–Bliley Act το 1999 και περισσότερο η ανάκληση των εμποδίων που είχαν καθιερωθεί από το Glass-Steagall Act το 1933, ήταν η αιτία της πρόσφατης Αμερικανικής χρηματοοικονομικής κρίσης, και ο δεύτερος υποστηρίζει ότι:

α) βραχυπρόθεσμα η επαναρύθμιση του χρηματοπιστωτικού τομέα μπορεί να έχει αρνητικές επιδράσεις στα αποτελέσματα των τραπεζών, αλλά μακροπρόθεσμα οι αρνητικές αυτές επιπτώσεις των κανονισμών στην οικονομική δραστηριότητα εξισορροπούνται εξαιτίας της αλλαγής της συμπεριφοράς των διαφόρων οικονομικών φορέων με αποτέλεσμα τον μετασχηματισμό του τραπεζικού τομέα και ολόκληρου του οικονομικού συστήματος και β) θα πρέπει να επιζητούνται και να εφαρμόζονται πολιτικές που στοχεύουν στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε μακροοικονομικό και όχι σε μικροοικονομικό επίπεδο.

4.3 Βιβλιογραφία

Barth, J.R., Caprio G., Levine, R., 2001. Banking systems around the globe: Do regulations and ownership affect performance and stability?. In Frederic S. Mishkin, Editor, Prudential supervision: What works and what doesn't, Chicago, University of Chicago Press.

Barth, J.R., Caprio, G., Levine, R., 2004. Bank regulation and supervision: What works best?. *Journal of Financial Intermediation*, Volume 13, Issue 2, April 2004, Pages 205–248.

Binder, J. J., 1985, "On the use of the multivariate regression model in event studies" *Journal of Accounting Research*, 23, 370-83

Binder, John J., 1985, "Measuring the Effects of Regulation with Stock Price Data," *Rand Journal of Economics*, Vol. 16, No. 2 (Summer), pp. 167-183

Bollerslev, T., 1990, "Modeling the Coherence in Short-Run Nominal Exchange Rates: A Multivariate Generalized ARCH model", *Review of Economics and Statistics* 72, 498-505

Brooks, R.D., R.N. Faff, M.D. Mckenzie and Y.K. Ho, 2000, "U.S. Banking Sector Risk in an Era of Regulatory Change: A Bivariate GARCH Approach", *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 14:17-43

Cornett, M. and H. Tehranian, 1990, "An examination of the impact of the Garn-St Germain Depository Institutions Act of 1982 on commercial banks and savings and loans", *Journal of Finance* 45, 95-111

Faith R. Neale, Pamela Peterson Drake and Steven P. Clark, 2008, «The Financial Services Industry and the Modernization Legislation».

Francisco González, 2005, Bank regulation and risk-taking incentives: An international comparison of bank risk, *Journal of Banking & Finance*, vol. 29, issue 5, pages 1153 – 1184

Hartmann, P., S. Straetmans and C. G. de Vries (2006). "Banking system stability: a cross-atlantic perspective." in *The Risks of Financial Institutions*, eds. Mark Carey and Rene Stulz; National Bureau of Economic Research Conference Report.

Ivashina, Victoria, 2005, "The Effects of Syndicate Structure on Loan Spreads," mimeo.

Joseph Karl Grant, 2010, «What the Financial Services Industry Puts Together Let No Person Put Asunder: How the Gramm-Leach-Bliley Act Contributed to the 2008-2009 American Capital Markets Crisis», *Albany Law Review*, 2010.

Liang, Y., Mohanty, S., & Song, F., 1996, "The effect of the Federal Deposit Insurance Corporation Improvement Act of 1991 on bank stocks", *Journal of Financial Research*, 19, 229-242

Lopez, Jose, 2005, "Recent Policy Issues Regarding Credit Risk Transfer", FRBSF Economic Letter November 2005-34.

Luc Laeven and Ross Levine, 2008, «Bank Governance, Regulation, and Risk Taking», *Journal of Financial Economics*, Volume 93, Issue 2, August 2009, Pages 259–275.

McCloskey, Deidre N., Ziliak, Stephen T., 1996, “the standard error of regressions”, *Journal of Economic Literature* 35, 97–114

Olivier De Jonghe, 2009, «Back to the Basics in Banking? A Micro-Analysis of Banking System Stability», *Journal of Financial Intermediation*, Volume 19, Issue 3, July 2010, Pages 387–417

Pathan Shams, 2009, “Strong boards, CEO power and bank risk-taking”, *Journal of Banking & Finance*, 33, 1340–1350

Randall S. Kroszner and Philip E. Strahan, 2007, «Regulation & Deregulation of the U.S. Banking Industry: Causes, Consequences and Implications for the future», in *Economic Regulation and Its Reform: What Have We Learned?*, 2011 from National Bureau of Economic Research, Inc.

Rao, C.R., 1951, "An asymptotic expansion of the distribution of Wilks' lamdacriterion", *Bulletin of Institute of the International Statistics* 33, 177-80

Rao, C.R., 1973, "Linear Statistical Inference and Its Application" 2d ed. (Wiley, New York)

Stojanovic Dusan, Vaughan D. Mark, Yeager J. Timothy, 2008, “Do Federal Home Loan Bank membership and advances increase bank risk-taking?”, *Journal of Banking & Finance*, 32, 680-698

Sundaram, S., Rangan, N., Davidson, W., 1992, "The market valuation effects of the Financial Institutions Reform, Recovery and Enforcement Act of 1989", *Journal of Banking and Finance*, 16, 1097-1122

Yasuyuki Fuchita, 2011, “Reregulation and its Long-Term Impact on the Financial Sector”, *Nomura Journal of Capital Markets*, Vol. 3, No. 1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΙΘΑΝΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ

5.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται η εφαρμογή του Ελληνικού Νομοθετικού Πλαισίου των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (εφεξής «ΑΤΕbank» ή «Τράπεζα») και οι επιπτώσεις στις στρατηγικές πολιτικές ανάληψης κινδύνων της Τράπεζας από πιθανή μεταβολή αυτού.

Ξεκινάμε με μία ιστορική αναδρομή της εξεταζόμενης Τράπεζας και στη συνέχεια δείχνουμε το βαθμό προσαρμογής της οργανωτικής δομής και των παρεχόμενων υπηρεσιών της ΑΤΕbank στα πλαίσια του ελληνικού θεσμικού πλαισίου που διέπεται σήμερα από το Ν. 3601/2007, στον οποίο ενσωματώθηκαν οι Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας από τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και με την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών. Ακολουθεί περιγραφή της εφαρμογής του πλαισίου της Βασιλείας II από την ΑΤΕbank με κατηγοριοποίηση της ανάλυσης αυτής στους εξής τρεις πυλώνες: Πυλώνας I (Κεφαλαιακή επάρκεια), Πυλώνας II (Επάρκεια Εσωτερικού Κεφαλαίου) και Πυλώνας III: Πειθαρχία της αγοράς. Τέλος, γίνεται αναφορά στις συνέπειες που θα μπορούσε να είχε η μεταβολή του ισχύοντος ελληνικού θεσμικού πλαισίου στη λειτουργία και στις στρατηγικές αποφάσεις της Τράπεζας.

5.2 Ιστορική Αναδρομή

Η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank, 2005, σελ. 45) ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 1929, με αποκλειστικό μέτοχο το Ελληνικό Δημόσιο, ως ένα εξειδικευμένο πιστωτικό ίδρυμα με σκοπό την υποστήριξη και ανάπτυξη του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα. Ο παραδοσιακός της ρόλος να υποστηρίξει και να βοηθή τον αγροτικό τομέα (ύπαιθρος) παραμένει ένας από τους βασικούς στόχους της.

Η Τράπεζα συνεισφέρει στην ανάπτυξη του τομέα με την παροχή πιστώσεων και εγγυήσεων στους αγρότες, στους συνεταιρισμούς και στις αγροτοσυνεταιριστικές μονάδες, αλλά και με τη διαμεσολάβησή της για την ταχεία και απρόσκοπτη διανομή των κοινοτικών επιδοτήσεων.

Τις επόμενες δεκαετίες 1950-1970 (Έκθεση εργασιών, 2008, σελ. 9) η ΑΤΕ διεύρυνε τις δραστηριότητές της στον ευρύτερα αγροτικό τομέα. Ιδρύθηκε με τη συμμετοχή κεφαλαίων της ΑΤΕ και Συνεταιρισμών μια σειρά εταιριών μεταποίησης αγροτικών προϊόντων που αξιοποιούσαν τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους της ελληνικής περιφέρειας. Οι δανειακές ανάγκες των εταιριών αυτών καλύφθηκαν σχεδόν αποκλειστικά από την ΑΤΕ.

Τις δεκαετίες 1970-1980 (Έκθεση εργασιών, 2008, σελ. 9) η ΑΤΕ εισήλθε και στον εξω-αγροτικό τομέα με κύριο άξονα αρχικά την προσέλκυση λιανικών καταθέσεων. Για την επίτευξη αυτού του στόχου ιδρύθηκαν μικρές μονάδες (θυρίδες) στα αστικά κέντρα και τις μεγαλύτερες πόλεις της χώρας. Από τις αρχές τις δεκαετίας του 1980 η ΑΤΕ επέκτεινε περαιτέρω τις δραστηριότητές της στον εξω-γεωργικό τομέα με προσφορά νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών, ενώ ανέπτυξε ταυτόχρονα ένα μεγάλο και πυκνό δίκτυο καταστημάτων σε όλη την Ελλάδα.

Την ίδια δεκαετία (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank, 2005, σελ. 45) η ΑΤΕ επεκτάθηκε στον κλάδο των διασφαλίσεων ιδρύοντας το 1980 τη θυγατρική της Αγροτική Ασφαλιστική Α.Ε., η οποία δραστηριοποιείται στον κλάδο των γενικών ασφαλίσεων και το 1987 την Αγροτική Ζωής Α.Ε., με αντικείμενο την παροχή διασφαλίσεων ζωής και προγραμμάτων ιδιωτικής ασφάλισης, ενώ περί τα μέσα της δεκαετίας του 1980 άρχισε και η επέκτασή της στο εξωτερικό με την ίδρυση Γραφείων Αντιπροσωπείας στην Αυστραλία και τη Γερμανία. Σήμερα υπάρχει ένα κατάστημα της ΑΤΕ στη Φρανκφούρτη.

Τον Ιούλιο του 1991 (Ν. 1914/1990) η ΑΤΕ μετατράπηκε σε Ανώνυμο Εταιρία (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank, 2005, σελ. 45-47) και έκτοτε λειτουργεί ως εμπορική τράπεζα. Από το 1991 η ΑΤΕ ακολουθεί στρατηγική διεξόδου σε άλλους κλάδους δραστηριότητας της οικονομίας πέραν του αγροτικού τομέα όπως το εμπόριο, ο τουρισμός, η βιομηχανία και οι κατασκευές, προσφέροντας ένα ευρύ φάσμα τραπεζικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Στο πλαίσιο των μεσοπρόθεσμων στόχων της η Τράπεζα απέκτησε συμμετοχές σε όμιλο εξειδικευμένων χρηματοοικονομικών εταιριών που δραστηριοποιούνται μεταξύ άλλων σε ασφάλειες,

πιστωτικές κάρτες, αμοιβαία κεφάλαια, χρηματοδοτική μίσθωση, χρηματιστηριακές υπηρεσίες και υπηρεσίες διαχείρισης κεφαλαίων.

Ειδικότερα από το 1991 και μέχρι το 2003, ο Όμιλος της ΑΤΕ διευρύνθηκε ως εξής:

- Τον Απρίλιο του 1991 ιδρύθηκε η ΑΤΕ Leasing Α.Ε που δραστηριοποιείται στο χώρο της παροχής υπηρεσιών χρηματοδοτικής μίσθωσης.
- Το Σεπτέμβριο του 1991 ιδρύθηκε η ΑΤΕ Κάρτα Α.Ε που δραστηριοποιείται στο χώρο των καταναλωτικών δανείων.
- Τον Οκτώβριο του 1992 ιδρύθηκε η ΑΤΕ ΑΕΔΑΚ και συνεπώς η ΑΤΕ δραστηριοποιείται πλέον και στο χώρο των αμοιβαίων κεφαλαίων.
- Τον Απρίλιο του 1995 συστάθηκε η Αγροτική Asset Management Α.Ε.Π.Ε.Υ. συστάθηκε. Η ΑΤΕ τον Οκτώβριο 2001 εξαγόρασε από τους παλαιούς μετόχους το 50% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας, ενώ τον Ιούνιο του 2004 η εταιρία απορροφήθηκε από την Αγροτική ΑΧΕΠΕΥ.
- Το Δεκέμβριο του 1997 ιδρύθηκε η Αγροτική Χρηματιστηριακή Α.Ε. η οποία μετά την απορρόφηση της Αγροτικής Asset Management ΑΕΠΕΥ, μετονομάστηκε σε Αγροτική ΑΧΕΠΕΥ.
- Στις αρχές του 1998 η ΑΤΕ έγινε ιδρυτικό μέλος του Χρηματιστηρίου Παραγωγών Αθηνών και της Εταιρίας Εκκαθάρισης Παραγωγών. Την ίδια εποχή έγινε μέτοχος στο Χ.Α. και σήμερα αποτελεί έναν από τους μετόχους της Ε.Χ.Α.Ε.
- Τον Ιούνιο του 1998 η ΑΤΕ προχώρησε στη σύσταση της ΑΤΕ Finance Α.Ε, εταιρίας παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, που είχε ως σκοπό την παροχή χρηματοοικονομικών, και συμβουλευτικών υπηρεσιών. Ήδη, η εταιρία αυτή απορροφήθηκε από την Αγροτική Asset Management ΑΕΠΕΥ η οποία όπως προαναφέρθηκε απορροφήθηκε με τη σειρά της από την Αγροτική ΑΧΕΠΕΥ.
- Τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους η ΑΤΕ προέβη στην πώληση του 51% του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας Κεντρικής Ελλάδος στην Εγνατία Τράπεζα έναντι ποσού €50,8 εκατ.
- Το Φεβρουάριο του 1999 εισήχθησαν προς διαπραγμάτευση στο Χ.Α. οι μετοχές της Αγροτικής Ασφαλιστικής Α.Ε.
- Το Μάιο του ίδιου έτους ιδρύθηκε η εταιρία ABG Finance International PLC με σκοπό την έκδοση πάσης φύσεως χρεογράφων για λογαριασμό της ΑΤΕ στις κύριες κεφαλαιαγορές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Τον Ιούνιο του 1999, στο πλαίσιο του Ν. 2733/99, ιδρύθηκε η ΑΤΕ Συμμετοχών Α.Ε με σκοπό την εξαγορά μετοχών κυριότητας της ΑΤΕ και τη συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο άλλων εταιριών. Το Δεκέμβριο του 2004 τέθηκε σ' εκκαθάριση με βάση το

N.2190/20. Το μεγαλύτερο μέρος του χαρτοφυλακίου της εξαγοράστηκε από την ΑΤΕ.

- Το Σεπτέμβριο του 1999 η Αγροτική Τεχνική Α.Ε. μετονομάστηκε σε ΑΤΕ Αξιοποίηση Ακινήτων Α.Ε. και έκτοτε δραστηριοποιείται στο χώρο της αξιοποίησης ακίνητης περιουσίας. Το Νοέμβριο του 2004 η ΑΤΕ Αξιοποίηση Ακινήτων Α.Ε. μετονομάστηκε σε ΑΤΕ-ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ με ταυτόχρονη επέκταση του σκοπού της σε έργα Πληροφορικής.
- Τον Απρίλιο του 2000 εισήχθησαν προς διαπραγμάτευση στο Χ.Α. οι μετοχές της Αγροτικής Ζωής Α.Ε. Η εταιρεία, το Δεκέμβριο του 2002, συγχωνεύθηκε με την Αγροτική Ασφαλιστική.
- Τον Δεκέμβριο του 2000 η ΑΤΕ εισήχθη στο Χ.Α. με δημόσια εγγραφή και παράλληλη αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της. Το Ελληνικό Δημόσιο μέσω της δημόσιας εγγραφής διέθεσε στο επενδυτικό κοινό ποσοστό 16,7% περίπου περιορίζοντας έτσι το ποσοστό συμμετοχής του στην Τράπεζα σε 83,3%. Η μερική αυτή αποκρατικοποίηση, σε συνδυασμό με μια μεγάλη αναδιοργάνωση και εξυγίανση του ισολογισμού της ΑΤΕ από το Ελληνικό Δημόσιο, ήταν μια σημαντική εξέλιξη στην όλη προσπάθεια που ξεκίνησε η ΑΤΕ στις αρχές της δεκαετίας του 1990 για δραστηριοποίηση σε νέες υπηρεσίες και προϊόντα τραπεζικής πέραν του αγροτικού τομέα.
- Τον Νοέμβριο του 2001 συστάθηκε η “FBB - Πρώτη Επιχειρηματική Τράπεζα ΑΕ”. Το μετοχικό κεφάλαιο καθορίστηκε σε €88 εκατ. στο οποίο η ΑΤΕ συμμετείχε με ποσοστό 44%, όμιλος ελλήνων επιχειρηματιών με ποσοστό 51%, και η Bank of Nova Scotia με ποσοστό 5%, το οποίο δεσμεύτηκαν να διακρατήσουν για περίοδο τουλάχιστον τριών ετών. Με την από 24.2.2005 απόφαση του Δ.Σ. της ΑΤΕ αποφασίσθηκε η εξαγορά ποσοστού 5% της First Business Bank από την Nova Scotia. Το Δεκέμβριο του 2001 η FBB εξαγόρασε τα επτά (7) καταστήματα της Nova Scotia Ελλάδος.
- Το Δεκέμβριο του 2003 η ΑΤΕ ίδρυσε μαζί με την AG2R (ποσοστό συμμετοχής 50% η κάθε μία) την Α.Ε. Primagro με σκοπό τη δημιουργία και διαχείριση Επαγγελματικών Ταμείων Συμπληρωματικής Ασφάλισης.

Από το 2004 και έπειτα (Έκθεση Εργασιών, 2008, σελ. 10) η ΑΤΕ ισχυροποίησε την εταιρική της εικόνα και τη θέση της. Η ΑΤΕ ακολούθησε πολιτική εξυγίανσης και εφάρμοσε εκτεταμένο πρόγραμμα λειτουργικού ανασχεδιασμού, με αποτέλεσμα να πετύχει σημαντικούς ρυθμούς ανάπτυξης που οφείλονται, μεταξύ των άλλων, στην επέκτασή της στη λιανική τραπεζική και τη δραστηριοποίησή της στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Ειδικότερα, την περίοδο 2004-2008, η ΑΤΕ:

- Τον Ιούνιο του 2005 υλοποίησε με επιτυχία τη μεγάλη αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της συνολικού ύψους € 1,25 δισ. Με την αύξηση αυτή η ΑΤΕ αντιμετώπισε επιτυχώς ζητήματα που ανέδειξε η υιοθέτηση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (όπως αυξημένες προβλέψεις) και πέτυχε στην ουσιαστική εξυγίανση των οικονομικών καταστάσεών της.
- Εφάρμοσε με ευσυνειδησία το Νόμο για τα Πανωτόκια με τον οποίο ευνοήθηκαν συνολικά 63.220 οφειλέτες από τους οποίους οι 54.000 ήταν αγρότες. Οι σχετικές διαγραφές χρεών ανήλθαν σε € 1,8 δισ., από τα οποία τα € 1,1 δισ. αφορούσαν χρέη αγροτών.
- Προχώρησε σε αλλαγή της εταιρικής ταυτότητας με καθιέρωση του «ΑΤΕbank» ως λογοτύπου της Τράπεζας, ανασχεδιάζοντας και εκσυγχρονίζοντας την εικόνα των καταστημάτων και των ΑΤΜ.
- Το 2006 και το 2007, μετά από τέσσερα χρόνια μη διανομής μερίσματος, δένειμε μέρισμα στους μετόχους.
- Το 2006 επεκτάθηκε στη Νοτιοανατολική Ευρώπη με την εξαγορά (www.atebank.gr) ποσοστού της ΑΙΚBanka στη Σερβία και της ΜΙΝDBank στη Ρουμανία, η οποία μετασχηματίζεται σε ΑΤΕbank Romania και επιτυγχάνει την έκδοση άδειας για τραπεζοασφαλιστικές εργασίες
- Τον Ιούνιο του 2008 εγκαινίασε το νέο Κέντρο Τεχνολογίας και Καινοτομίας, που είναι φιλικό προς το περιβάλλον, πληροί στο έπακρο τα διεθνή πρότυπα ασφαλείας και διαθέτει ότι πιο νέο και λειτουργικό υπάρχει σήμερα σε τεχνολογικές υποδομές, κανάλια διανομής, μηχανογραφικά συστήματα και λογισμικά προγράμματα.

Τον Ιανουάριο του 2009 (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕBank, 2011, σελ. 79) η ΑΤΕ αποφάσισε να συμμετάσχει και στους τρεις πυλώνες του πακέτου μέτρων των € 28 δισ. που εκπόνησε η ελληνική κυβέρνηση για την αντιμετώπιση των συνεπειών της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και την ενίσχυση της ρευστότητας της ελληνικής οικονομίας (Ν. 3723/09.12.2008).

Το έτος 2010 η ΑΤΕ (Ετήσια Έκθεση, 2010, σελ. 5) προχώρησε στην εξαγορά των μετοχών των θυγατρικών της εταιριών που κατέχονταν από άλλες εταιρίες του Ομίλου ή τρίτους. Πιο αναλυτικά (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank, 2011, σελ. 78) έγιναν οι παρακάτω εξαγορές:

- Εξαγόρασε το υπόλοιπο των μετοχών των θυγατρικών της εταιριών ΑΤΕ Leasing Α.Ε. (ποσοστό 0,59%), ΑΤΕ Κάρτα Α.Ε. (ποσοστό 2,00%), ΑΤΕ Χρηματοπιστηριακή Α.Ε. (ποσοστό 33,41%), ΑΤΕxcelixi Α.Ε. (ποσοστό 5%), ΑΤΕ ΑΕΔΑΚ (ποσοστό

46,00%), κατέχοντας, σήμερα, το 100% του μετοχικού κεφαλαίου των εν λόγω εταιριών.

- Εξαγόρασε το 10,34% της ΑΤΕ Τεχνική Πληροφορική Α.Ε. και το 16,41% της ΑΤΕ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ, ποσοστά που έως τότε κατείχαν άλλες εταιρίες του Ομίλου.
- Εξαγόρασε το 15,92% του μετοχικού κεφαλαίου και των δικαιωμάτων ψήφου της ΑΤΕ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ Α.Ε., μέσω προαιρετικής δημόσιας πρότασης, κατέχοντας, σήμερα, το 100% του μετοχικού της κεφαλαίου.
- Κάλυψε εξολοκλήρου την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της θυγατρικής εταιρίας ΕΛΒΙΖ Α.Ε. ύψους €16.593 χιλ. με αποτέλεσμα να κατέχει το 99,98% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας.
- Μείωσε το ποσοστό συμμετοχής της στη συγγενή εταιρία FIRST BUSINESS BANK (FBB) από 49% σε 39,09%, ως αποτέλεσμα της απόφασης να μη συμμετάσχει στην πραγματοποιηθείσα αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της FBB.
- Έθεσε σε λύση και εκκαθάριση τις εταιρίες ΑΤΕ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ Α.Ε. και ΑΤΕ RENT Α.Ε. Τα στοιχεία του ενεργητικού της ΑΤΕ RENT Α.Ε. εξαγοράστηκαν στο κόστος από τη θυγατρική εταιρία του Ομίλου ΑΤΕ Leasing Α.Ε.
- Απέκτησε 577.840 μετοχές της εταιρίας Alfa Alfa Energy Α.Β.Ε.Ε. στο πλαίσιο ρυθμίσεων και συμφωνιών για το άρθρο 44 με αποτέλεσμα η Τράπεζα να κατέχει συνολικά 2.400.600 μετοχές της εν λόγω εταιρίας.
- Απέκτησε ποσοστό 9,88% επί του μετοχικού κεφαλαίου των εταιριών ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ Α.Ε. και ΑΤΤΙΚΑ ΔΙΟΔΙΑ Α.Ε., έναντι συνολικού τιμήματος €113.000 χιλ.

Συνεπώς, ο Όμιλος της ΑΤΕ, πέραν από τη μητρική εταιρία (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank Ιουνίου, 2011, σελ. 158) περιλαμβάνει τις ακόλουθες θυγατρικές – συγγενείς εταιρίες:

Πίνακας 1: Θυγατρικές – συγγενείς εταιρίες της ΑΤΕbank

Πηγή: Δημοσιευμένες ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις χρήσεων 2008 και 2010 που έχουν συνταχθεί από την Τράπεζα βάσει Δ.Π.Χ.Α. και έχουν ελεγχθεί από Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή. Τα στοιχεία της χρήσης 2009 προκύπτουν από τα αναμορφωμένα συγκριτικά στοιχεία της χρήσης 2010. Επιπλέον, τα ανωτέρω οικονομικά στοιχεία προκύπτουν από τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις για τις χρήσεις που έληξαν στις 31 Δεκεμβρίου 2010, 2009 και 2008, οι οποίες συντάχθηκαν για τους σκοπούς της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας και έχουν ελεγχθεί από την ανεξάρτητη ελεγκτική εταιρεία PricewaterhouseCoopers.

Επωνυμία θυγατρικής / συγγενούς	Δραστηριότητα	Έδρα	Ποσοστό συμμετοχής	
			31/12/2009	31/12/2010
Χρηματοπιστωτικού τομέα				
FIRST BUSINESS BANK A.E.	Τράπεζα	Αθήνα	49,00%	39,09%
A.T.E. LEASING A.E.	Leasing	Αθήνα	99,91%	100,00%
A.T.E. ΚΑΡΤΑ A.E.	Διαχείριση πιστωτικών καρτών	Αθήνα	99,68%	100,00%
A.T.E. ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ A.E.Π.Ε.Υ.	Χρηματιστηριακή	Αθήνα	94,68%	100,00%
A.T.E. ΑΕΔΑΚ	Διαχείριση αμοιβαίων κεφαλαίων	Αθήνα	92,68%	100,00%
A.T.E. ΤΕΧΝΙΚΗ-ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ A.E.	Real Estate	Αθήνα	91,42%	93,07%
ATE RENT	Leasing	Αθήνα	99,11%	100,00%
A.B.G. FINANCE INTERNATIONAL P.L.C.	Finance	Λονδίνο	100,00%	100,00%
ATEbank ROMANIA SA	Τράπεζα	Βουκουρέστι	74,13%	74,13%
AIK BANKA	Τράπεζα	Νις	20,83%	20,83%
Μη Χρηματοπιστωτικού τομέα				
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ A.E.	Ασφαλιστική	Αθήνα	84,08%	100,00%
ATE INSURANCE S.A. ROMANIA	Ασφαλιστική	Βουκουρέστι	84,16%	100,00%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΖΑΧΑΡΗΣ A.E.	Βιομηχανία ζάχαρης	Θεσσαλονίκη	82,33%	82,33%
ΣΕΚΑΠ A.E.	Βιομηχανία σιγαρέτων	Ξάνθη	44,33%	44,33%
ΔΩΔΩΝΗ A.E.	Βιομηχανία γάλακτος	Ιωάννινα	67,77%	67,77%
ΖΩ.ΔΩ. A.E.	Παραγωγή & εμπορία ζωοτροφών	Ιωάννινα	67,77%	67,77%
ΕΛΒΙΖ A.E.	Βιομηχανία ζωοτροφών	Πλατύ	99,82%	99,82%
ATE ADVERTISING	Διαφημιστική	Αθήνα	63,10%	63,10%
ATExcelixi	Εκπαιδευτικό & Συνεδριακό κέντρο	Αθήνα	99,20%	99,20%

Τέλος, η Τράπεζα, σε συμμόρφωση (Ενημερωτικό Δελτίο AMK της ATEbank, 2011, σελ. 42) με τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από την καθ' υπέρβαση συμμετοχή της στο πρώτο μέτρο του Ν. 3723/2008, κατήρτισε και υπέβαλε την 29.04.2011 στο Υπουργείο Οικονομικών πρόγραμμα αναδιάρθρωσης, προκειμένου το Υπουργείο Οικονομικών να το υποβάλει στη Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Το ανωτέρω Πρόγραμμα Αναδιάρθρωσης έχει χρονικό ορίζοντα μέχρι το τέλος του 2013 και αποβλέπει στην:

- Εξασφάλιση μακροχρόνιας βιωσιμότητας και επάρκειας κεφαλαίων.
- Αποτελεσματικότερη λειτουργία του Ομίλου (βελτίωση δεικτών παραγωγικότητας και αποδοτικότητας).
- Επίτευξη διατηρήσιμης κερδοφορίας.

Οι κύριοι άξονες επίτευξης των παραπάνω θα βασιστούν σε:

- Απελευθέρωση στοιχείων ενεργητικού και εποπτικών κεφαλαίων.
- Μείωση λειτουργικού κόστους.
- Οργανωτική και λειτουργική αναβάθμιση.

5.3 Οργανωτική δομή

Η Τράπεζα (Ετήσια Έκθεση 2010, σελ. 13 - 14) σε εφαρμογή της ΠΔΤΕ 2577/2006 έχει αναπτύξει ένα επαρκές σύστημα εσωτερικού ελέγχου (ΣΕΕ), με σκοπό την αποτελεσματική διαχείριση των διαθεσίμων πόρων της σύμφωνα με τις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου και την αντιμετώπιση των σημαντικότερων κινδύνων.

Ως σύστημα εσωτερικού ελέγχου ορίζεται το σύνολο των διαδικασιών που τίθενται σε εφαρμογή από το Διοικητικό Συμβούλιο και το υπόλοιπο προσωπικό της Τράπεζας και αποσκοπεί στη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των εταιρικών εργασιών, την αξιοπιστία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και τη συμμόρφωση με τους εφαρμοστέους νόμους και κανονισμούς.

Στο πλαίσιο αυτό, η Τράπεζα έχει συμπεριλάβει στην οργανωτική της δομή τις τρεις ακόλουθες ανεξάρτητες υπηρεσιακές μονάδες, που αποτελούν τους τρεις πυλώνες του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου:

Α) Διεύθυνση Εσωτερικής Επιθεώρησης

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Εσωτερικής Επιθεώρησης προβλέπονται από την ΠΔΤΕ 2577/2006 και ειδικότερα ο ρόλος της περιλαμβάνει τη διερεύνηση υποθέσεων, τη διενέργεια περιοδικών επιτόπιων ελέγχων των Διευθύνσεων, των Καταστημάτων της Τράπεζας και των θυγατρικών της καθώς και των πληροφοριακών συστημάτων του Ομίλου της Τράπεζας, βάσει τεκμηριωμένων στοιχείων.

Ο σκοπός των ελεγκτικών διαδικασιών είναι η διασφάλιση της τήρησης των εσωτερικών και εξωτερικών κανόνων, η αξιολόγηση του βαθμού περιορισμού των κινδύνων (αναγνώριση, καταγραφή, διαχείριση, πρόληψη), του επιπέδου επιχειρησιακής ασφάλειας, της ποιότητας και της αποδοτικότητας της οργάνωσης των Διευθύνσεων, των Καταστημάτων της Τράπεζας και των θυγατρικών της.

B) Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων

Η Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων διαμορφώνει και εισηγείται την πολιτική και τις διαδικασίες σχετικά με την ανεξάρτητη αναγνώριση, μέτρηση και παρακολούθηση των κινδύνων που συνεπάγονται οι επιχειρηματικές δραστηριότητες (Επιχειρησιακή στρατηγική) και ο τρόπος λειτουργίας της Τράπεζας και του Ομίλου.

Γ) Υποδιεύθυνση Κανονιστικής Συμμόρφωσης

Η Υποδιεύθυνση Κανονιστικής Συμμόρφωσης έχει σαν αποστολή:

- Τη συμμόρφωση της Τράπεζας, των εταιριών του Ομίλου της καθώς και των εταιριών που τους έχουν ανατεθεί εργασίες outsourcing με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, τους εσωτερικούς κανονισμούς και τους κώδικες τραπεζικής δεοντολογίας με σκοπό τη διασφάλιση των συμφερόντων του Ομίλου, των Μετόχων και του συναλλασσόμενου κοινού.
- Την εφαρμογή, από την Τράπεζα και τις εταιρίες του Ομίλου της, του κανονιστικού πλαισίου σχετικά με την πρόληψη και την καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και ιδιαίτερα με την αποτροπή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Παράλληλα με το παραπάνω σύστημα εσωτερικού ελέγχου (ΣΕΕ), η Τράπεζα στα πλαίσια του ΠΔ/ΤΕ 2577/2006 και μέσω του Διοικητικού Συμβουλίου της, έχει συγκροτήσει επιτροπές (Ετήσια Έκθεση 2010, σελ. 21 - 26) στις οποίες έχει αναθέσει διάφορες αρμοδιότητες όπως κρίνει απαραίτητο για την εξυπηρέτηση του σκοπού της εταιρίας. Οι λεπτομερείς όροι εντολής, η σύνθεση, η θητεία, η προεδρία και η συχνότητα αναφορών προς το Διοικητικό Συμβούλιο τέτοιων επιτροπών ορίζονται από το Διοικητικό Συμβούλιο το χρόνο διορισμού τους. Οι επιτροπές έχουν συμβουλευτική αρμοδιότητα και υποβάλλουν τις συστάσεις τους στο Διοικητικό Συμβούλιο για εύθετη εξέταση και δράση. Κατ'εξαίρεση το Διοικητικό Συμβούλιο δύναται να αναθέτει σε αυτές και άλλες αρμοδιότητες στις περιπτώσεις που επιτρέπεται από το νόμο και το Καταστατικό.

Το Διοικητικό Συμβούλιο, με σχετικές αποφάσεις του, έχει συστήσει τις εξής επιτροπές:

▪ Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων

Η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων απαρτίζεται από δύο έως τρία μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Τράπεζας, εκ των οποίων ένα τουλάχιστον μέλος είναι εκτελεστικό και ένα μη εκτελεστικό. Στις συνεδριάσεις της Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων συμμετέχει ο Διευθυντής Διαχείρισης Κινδύνων. Τα μέλη της Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων που

συμμετέχουν στις συνεδριάσεις υπόκεινται στις υποχρεώσεις του επαγγελματικού απορρήτου.

Η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- Διαμορφώνει τη στρατηγική ανάληψης πάσης μορφής κινδύνων και διαχείρισης κεφαλαίων που ανταποκρίνεται στους επιχειρηματικούς στόχους της Τράπεζας και στην επάρκεια των διαθέσιμων πόρων σε τεχνικά μέσα και προσωπικό.
- Μεριμνά για την ανάπτυξη εσωτερικού συστήματος διαχείρισης κινδύνων και την ενσωμάτωσή του στη διαδικασία λήψης των επιχειρηματικών αποφάσεων σε όλο το εύρος των δραστηριοτήτων / μονάδων της Τράπεζας και του Ομίλου της.
- Καθορίζει τις αρχές που πρέπει να διέπουν τη διαχείριση των κινδύνων ως προς την αναγνώριση, πρόβλεψη, μέτρηση, παρακολούθηση, έλεγχο και αντιμετώπισή τους, σε συνέπεια με την εκάστοτε ισχύουσα επιχειρηματική στρατηγική και την επάρκεια των διαθέσιμων πόρων.
- Λαμβάνει και αξιολογεί τις υποβαλλόμενες, ανά εξάμηνο, αναφορές της Διεύθυνσης Διαχείρισης Κινδύνων με σκοπό την αξιολόγηση της επάρκειας και αποτελεσματικότητας της πολιτικής διαχείρισης κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου της καθώς και της εν γένει επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με το ύψος και τη μορφή των αναλαμβανόμενων κινδύνων.
- Ενημερώνει το Δ.Σ. σχετικά με τους σημαντικότερους κινδύνους που έχει αναλάβει η Τράπεζα διαβεβαιώνοντας για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους.
- Προβλέπει για τη διενέργεια τουλάχιστον ετήσιων προσομοιώσεων καταστάσεων κρίσης (stress tests) για τους κινδύνους της αγοράς, πιστωτικό, ρευστότητας και ανάλογων τεχνικών για το λειτουργικό κίνδυνο.

Η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων συνεδριάζει τακτικά ή και εκτάκτως εφόσον το κρίνει απαραίτητο. Το ακριβές χρονοδιάγραμμα καθορίζεται από την Επιτροπή. Καλεί οποιοδήποτε μέλος της Διοίκησης ή στέλεχος θεωρεί σκόπιμο.

▪ **Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού – Παθητικού (ALCO)**

Σκοπός της εν λόγω Επιτροπής είναι η χάραξη της στρατηγικής και της τακτικής πολιτικής της Τράπεζας σε θέματα διάρθρωσης και διαχείρισης των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού, με στόχο την αποδοτικότερη διαχείριση των διαθέσιμων πόρων, για μεγιστοποίηση του οικονομικού αποτελέσματος σύμφωνα με τη γενικότερη στρατηγική και οικονομική πολιτική της Τράπεζας και τους υπάρχοντες περιορισμούς.

Στα πλαίσια αυτά καθορίζει και ποσοτικοποιεί στόχους για την επόμενη χρονική περίοδο, μέσω συγκεκριμένων χρηματοοικονομικών δεικτών, αναφορικά με τη σύνθεση, κατανομή και επιθυμητό βαθμό ρευστότητας των επί μέρους στοιχείων Ενεργητικού – Παθητικού και διαμορφώνει την πολιτική που θα ακολουθηθεί σε σχέση με τη διάρθρωση του ισολογισμού κατά την επόμενη χρονική περίοδο.

Επίσης, προσδιορίζει τις πηγές άντλησης κεφαλαίων, καθορίζει την πολιτική χρηματοδοτήσεων και επενδύσεων και χαράζει τη γενική πολιτική επιτοκίων και την τιμολογιακή πολιτική της Τράπεζας με βάση τις τρέχουσες χρηματοοικονομικές συνθήκες. Ελέγχει και κατευθύνει την πολιτική διαχείρισης χρηματοοικονομικών κινδύνων που αναλαμβάνει η Τράπεζα στις δραστηριότητές της στο εσωτερικό και εξωτερικό και εγκρίνει σύστημα τιμολόγησης των κεφαλαίων που διακινούνται μεταξύ των Μονάδων της Τράπεζας (Transfer Pricing) καθώς και την εισαγωγή και προσφορά στην αγορά νέων Τραπεζικών προϊόντων και καθορίζει τα πλαίσια και τους γενικότερους όρους διάθεσής τους.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής μπορεί κατά την κρίση του να καλέσει ως συμμετέχοντες άλλα στελέχη της Τράπεζας ή του Ομίλου για την παρουσίαση συγκεκριμένων θεμάτων.

Η Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού – Παθητικού (ALCO) συνεδριάζει συνήθως σε μηνιαία βάση. Όταν το επιβάλουν οι συνθήκες της αγοράς, η Επιτροπή συνεδριάζει και σε μικρότερα χρονικά διαστήματα.

▪ **Επιτροπή Ελέγχου**

Η Επιτροπή Ελέγχου είναι Επιτροπή του Διοικητικού Συμβουλίου και συγκροτείται με σκοπό την υποβοήθησή του στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών του για την παρακολούθηση και αξιολόγηση της επάρκειας και αποτελεσματικότητας του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου με βάση τις διαπιστώσεις και παρατηρήσεις των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών καθώς και των ελέγχων των εποπτικών αρχών.

Τα μέλη της Επιτροπής Ελέγχου ορίζονται από την Γενική Συνέλευση των μετόχων της Τράπεζας. Η Επιτροπή Ελέγχου αποτελείται από δύο (2) τουλάχιστον μη εκτελεστικά μέλη και ένα ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου το οποίο προεδρεύει των συνεδριάσεών της και έχει επαρκείς γνώσεις και εμπειρία σε λογιστικής και ελεγκτικής φύσεως θέματα.

Η θητεία των μελών της Επιτροπής Ελέγχου είναι τριετής και μεταβάλλεται με απόφαση του Δ.Σ. της Τράπεζας. Τα μέλη της Επιτροπής δεν επιτρέπεται να κατέχουν παράλληλες θέσεις ή ιδιότητες ή να διενεργούν συναλλαγές που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ασυμβίβαστες με την αποστολή της Επιτροπής. Η συμμετοχή στην Επιτροπή Ελέγχου δεν αποκλείει τη δυνατότητα συμμετοχής και σε άλλες Επιτροπές του Δ.Σ.

Η Επιτροπή Ελέγχου συνεδριάζει σε τακτά χρονικά διαστήματα. Η Επιτροπή αναφέρεται στο Δ.Σ. σε τακτά χρονικά διαστήματα και μετά από κάθε δική της συνεδρίαση, έτσι ώστε το Δ.Σ. να ενημερώνεται για τις τρέχουσες δραστηριότητές της.

Τα βασικότερα καθήκοντα της Επιτροπής Ελέγχου, σύμφωνα με τον Κανονισμό Λειτουργίας της, είναι:

- Να βοηθά και να υποστηρίζει το Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών του για την παροχή εποπτείας στον τομέα του εσωτερικού ελέγχου.
- Να επιβλέπει και να αξιολογεί τις διαδικασίες κατάρτισης των δημοσιευμένων ετήσιων και περιοδικών οικονομικών καταστάσεων της Τράπεζας και του Ομίλου σύμφωνα με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα.
- Να επιβλέπει τους διενεργούμενους ελέγχους των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων της Τράπεζας και των θυγατρικών εταιρειών της από τους τακτικούς ορκωτούς ελεγκτές λογιστές.
- Να λαμβάνει και να αξιολογεί τις ανώνυμες αναφορές για σοβαρές παρατυπίες, παραλείψεις ή αξιόποινες πράξεις, εξασφαλίζοντας την προστασία των υπαλλήλων που υπέβαλαν τις αναφορές αυτές.

▪ **Επενδυτική Επιτροπή**

Σκοπός της εν λόγω Επιτροπής είναι η χάραξη της επενδυτικής πολιτικής και στρατηγικής, για τη σύσταση, διάρθρωση και διαχείριση του Επενδυτικού και Εμπορικού Χαρτοφυλακίου της Τράπεζας. Είναι αρμόδια για τη λήψη οποιασδήποτε απόφασης σχετίζεται με την υλοποίηση της επενδυτικής στρατηγικής της Τράπεζας αλλά και με την πραγματοποίηση νέων επενδύσεων, ρευστοποίησης υπαλλήλων και άλλων σχετικών δραστηριοτήτων.

▪ **Επιτροπή Αποσβέσεων Επισφαλών Απαιτήσεων**

Σκοπός της εν λόγω Επιτροπής είναι η λήψη αποφάσεων για την οριστική διαγραφή (απόσβεση) μιας επισφαλούς απαίτησης και ανεπίδεκτης είσπραξης.

▪ **Επιτροπή Πληροφοριακού Συστήματος**

Η Επιτροπή Πληροφοριακού καθορίζει τους στόχους, την στρατηγική, τις προτεραιότητες και το πρόγραμμα έργων ανάπτυξης του Πληροφοριακού Συστήματος της Τράπεζας, ώστε να γίνει δυνατή η κάλυψη των εκάστοτε επιχειρησιακών στόχων και θεσμικών υποχρεώσεων της και παρακολουθεί την πορεία υλοποίησης του προγράμματος.

▪ **Επιτροπή Αμοιβών**

Η Επιτροπή Αμοιβών έχει ως κύρια αρμοδιότητα τη διαμόρφωση της πολιτικής της Τράπεζας για θέματα αμοιβών και λοιπών παροχών προς τα μέλη του Δ.Σ. και τα ανώτατα διευθυντικά στελέχη, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι αμοιβές και παροχές είναι ανάλογες με τα καθήκοντα και τις ευθύνες τους, συνδέονται με την αξιολόγηση της απόδοσής τους και αποφεύγεται η έκθεση της Τράπεζας σε υπερβολικούς κινδύνους.

Εταιρική διακυβέρνηση

Η Τράπεζα έχει (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕΒank Ιουνίου, 2011, σελ. 147-148) συμμορφωθεί με όλες τις προβλεπόμενες από την ισχύουσα νομοθεσία διατάξεις περί εταιρικής διακυβέρνησης, διαθέτει επαρκή εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας, ο οποίος περιλαμβάνει το ελάχιστο περιεχόμενο που προβλέπεται στο Ν. 3016/2002 και, επιπλέον, έχει συμμορφωθεί και με τις διατάξεις του άρθρου 37 του Ν. 3693/2008 και το Ν. 3873/2010.

Το πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης, στο οποίο έχει υπαχθεί η Τράπεζα, καθορίζεται από τις ισχύουσες κανονιστικές διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών αποφάσεων και δεσμευτικών κειμένων της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, από το Καταστατικό της, τον Κανονισμό Εργασίας (Οργανισμό) της Τράπεζας και τον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης και Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας της Τράπεζας, στον οποίο περιγράφονται οι γενικές αρχές εταιρικής διακυβέρνησης που εφαρμόζει η Τράπεζα. Ο Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης και Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας της Τράπεζας έχει συνταχθεί στο πλαίσιο του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου και είναι αναρτημένος στην ιστοσελίδα της (www.atebank.gr).

Η Τράπεζα στην προσπάθειά της για την επίτευξη υψηλού επιπέδου εταιρικής διακυβέρνησης και συμμόρφωσής της με το κανονιστικό πλαίσιο των τραπεζών στην Ελλάδα εν γένει έχει υιοθετήσει και τις παρακάτω πολιτικές:

- Πολιτική σύγκρουσης συμφερόντων και προσωπικές συναλλαγές σύμφωνα με το Ν. 3606/2007 (Οδηγία MiFID)
- Πολιτική για την καταπολέμηση νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας
- Κώδικα Ηθικής Συμπεριφοράς και Δεοντολογίας
- Πολιτική βέλτιστης εκτέλεσης εντολών
- Πολιτική αντιπαροχών
- Πολιτική διαχείρισης παραπόνων και καταγγελιών
- Πολιτική ανάθεσης δραστηριοτήτων σε τρίτους
- Πολιτική φύλαξης περιουσιακών στοιχείων πελατών
- Πολιτική ανάληψης- διαχείρισης κινδύνων
- Πολιτική ρευστότητας
- Πολιτική προβλέψεων επισφαλών απαιτήσεων χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων.
- Πολιτική Ποιότητας

Επιπλέον η Τράπεζα:

- Έχει ορίσει με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου την έννοια του Βασικού Πελάτη και Βασικού Προμηθευτή με σκοπό την παρακολούθηση των οικονομικών δραστηριοτήτων μεταξύ αυτών και των διευθυντικών στελεχών της Τράπεζας, όπως προβλέπεται από το Ν. 3340/2005. Οι ορισμοί των παραπάνω εννοιών που έχουν υιοθετηθεί από το Δ.Σ. της Τράπεζας περιλαμβάνονται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης και Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας της.
- Έχει καθιερώσει πρακτικές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για τον προσδιορισμό του στόχου και των βασικών αξιών που διέπουν τη δράση τόσο της Τράπεζας όσο και των θυγατρικών της εταιρειών.

Παράλληλα με τα ανωτέρω, η Τράπεζα κατά καιρούς αναπροσαρμόζει το οργανόγραμμά της, προσθέτοντας ή καταργώντας Διευθύνσεις, Υποδιευθύνσεις ή Τμήματα, ανάλογα με τους εκάστοτε στόχους και πολιτικές της. Οι αλλαγές που έχουν συντελεστεί μέχρι σήμερα είναι πολλές και σημαντικές και υποδηλώνουν την ανάγκη προσαρμογής της Τράπεζας στις εκάστοτε συνθήκες ανταγωνισμού με το υπόλοιπο τραπεζικό σύστημα αλλά και επιταγές του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι μέσα στο πρώτο τρίμηνο (Ετήσια έκθεση 2009, σελ. 5) του 2010 η Τράπεζα προχώρησε σε αλλαγή του οργανογράμματος της με κύριο στόχο τον αποτελεσματικότερο έλεγχο της πιστοληπτικής αξιολόγησης και της διαχείρισης

καθυστερούμενων δανείων, τη συγκράτηση του λειτουργικού κόστους και την αύξηση της παραγωγικότητας του δικτύου καταστημάτων και των άλλων καναλιών διανομής.

Η Τράπεζα (Ετήσια έκθεση 2010, σελ. 4) για την παρακολούθηση και την αναδιάρθρωση των δανείων που λόγω της τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας παρουσιάζουν δυσκολία στην εξυπηρέτησή τους, δημιούργησε Μονάδες Παρακολούθησης και Αναδιάρθρωσης δανείων της επιχειρηματικής και λιανικής πίστης. Οι νέες μονάδες έχουν στόχο αφενός τη πλήρη παρακολούθηση των δανείων που εμφανίζουν καθυστέρηση πληρωμής έστω και μια ημέρα και αφετέρου την αναδιάρθρωση των δανείων και την παροχή διευκολύνσεων στους πελάτες, που εμφανίζουν προσωρινά προβλήματα ρευστότητας. Επιπλέον, το 2010 δημιουργήθηκε ανεξάρτητη Διεύθυνση Καθυστερήσεων Λιανικής Τραπεζικής με σκοπό την αποτελεσματικότερη παρακολούθηση και διαχείριση του χαρτοφυλακίου δανείων που παρουσίασαν προβλήματα στην αποπληρωμή τους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 90 ημερών.

5.4 Παρεχόμενες υπηρεσίες

5.4.1 Καταθέσεις

Η ΑΤΕbank προσφέρει (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank, 2005, σελ. 60) ένα ευρύ φάσμα καταθετικών προϊόντων σε όλες τις κατηγορίες των πελατών της. Τα προϊόντα καταθέσεων περιλαμβάνουν λογαριασμούς ταμειυτηρίου, τρεχούμενους, αποταμειυτικούς και επενδυτικούς λογαριασμούς. Επίσης, προσφέρει τρεις τύπους λογαριασμών όψεως, για δημόσιους οργανισμούς, μεγάλες εταιρίες του ιδιωτικού τομέα και μικρότερες ιδιωτικές επιχειρήσεις καθώς και ένα φάσμα προθεσμιακών καταθέσεων διάρκειας μέχρι ενός έτους. Οι λογαριασμοί αυτοί συνήθως προσφέρονται στους πελάτες ως ένα μέρος του συνολικού πακέτου τραπεζικών υπηρεσιών, που μεταξύ άλλων περιλαμβάνει και τη διαχείριση της μισθοδοσίας τους.

Η Τράπεζα, τέλος, δέχεται καταθέσεις σε συνάλλαγμα κατοίκων Ελλάδας, εξαγωγικών και λοιπών επιχειρήσεων, Ελλήνων εργαζομένων στο εξωτερικό και κατοίκων εξωτερικού, οι οποίες μπορεί να είναι όψεως, ταμειυτηρίου ή προθεσμίας.

Η πολιτική σχεδιασμού (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank Ιουνίου, 2011, σελ. 102) των καταθετικών προϊόντων στη λιανική τραπεζική καθορίζεται από τα

χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της πελατειακής της βάσης, το επίπεδο ρευστότητας της Τράπεζας, καθώς και από τις κινήσεις του ανταγωνισμού. Σε κάθε περίπτωση, καταβάλλεται προσπάθεια, ώστε να παρέχονται προϊόντα που απαντούν στις ανάγκες των πελατών και ευνοούν την αμοιβαία και μακροχρόνια επωφελή συνεργασία.

Εντός του 2010, η Τράπεζα προχώρησε στη δημιουργία νέων, ελκυστικών προϊόντων στους τομείς των καταθέσεων. Συγκεκριμένα, με στόχο τη διατήρηση του κόστους άντλησης χρήματος και τη διατήρηση των υπολοίπων καταθέσεων, αναπτύχθηκαν νέα προϊόντα που αποτελούν ανταγωνιστικές προσφορές για τους μικροκαταθέτες του ανταγωνισμού, όπως η νέα 18μηνη προθεσμιακή κατάθεση μηνιαίου εκτοκισμού «Αυξάνω», ο καταθετικός λογαριασμός «Ταμειυτήριο Σύνταξης» για συνταξιούχους και ο αποταμειευτικός λογαριασμός ταμειυτηρίου «ΑΤΕ Προοδεύω», που απευθύνεται σε παιδιά και ενήλικες.

5.4.2 Ασφάλεια καταθέσεων

Η Τράπεζα συμμετέχει (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank, 2005, σελ. 61) στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων (European Deposit Guarantee Scheme) βάσει του οποίου η πληρωμή των καταθέσεων στους πελάτες είναι εγγυημένη (έως €100.000 ανά πελάτη, όπως έχει ήδη αναφερθεί στο κεφάλαιο 3).

5.4.3 Χορηγήσεις

Η ΑΤΕbank (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank, 2005, σελ. 48) παραμένει ο μεγαλύτερος πιστωτής του Αγροτικού Τομέα στην Ελλάδα, υλοποιώντας προγράμματα χρηματοδότησης δραστηριοτήτων του πρωτογενή (αγροτικού) τομέα της οικονομίας, αλλά και της μεταποίησης και της εμπορίας των αγροτικών προϊόντων. Τα τελευταία χρόνια η Τράπεζα έχει επεκτείνει τις δραστηριότητες της και στους άλλους τομείς της ελληνικής οικονομίας (δευτερογενή & τριτογενή).

Στην αρχή κάθε οικονομικού έτους η Τράπεζα καταρτίζει ετήσιο «Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα», θέτοντας ποσοτικούς στόχους πιστοδοτήσεων ανά τομέα της οικονομίας, κλάδο δραστηριότητας, κατηγορία συμμετεχόντων ανά κλάδο, καθώς και ανά γενική κατηγορία δανείων. Μετά από το 1991, όταν η ΤτΕ έπαψε να θέτει στις τράπεζες όρια στην άσκηση της πιστωτικής τους πολιτικής, η ΑΤΕbank αποφασίζει για τη χρηματοδοτική της πολιτική λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως η ρευστότητά της, η αναμενόμενη ζήτηση ανά αγορά-στόχο, κ.λ.π., ενώ από το 2001 ιδιαίτερη σημασία έχουν τα όρια του αποδεκτού πιστωτικού κινδύνου.

Ως αποτέλεσμα (Ενημερωτικό Δελτίο AMK της ΑΤΕbank, 2005, σελ. 49) της απελευθέρωσης του συστήματος πιστώσεων από την ΤτΕ το 2002, η Τράπεζα όπως και οι υπόλοιπες τράπεζες, έχει την δυνατότητα να εγκρίνει καταναλωτικά δάνεια άνω των 100.000€. Πριν την απελευθέρωση του συστήματος το 2003, οι τράπεζες είχαν την δυνατότητα χορηγήσεων μέχρι του ποσού των 6.000€.

Η πολιτική των επιτοκίων (Ενημερωτικό Δελτίο AMK της ΑΤΕbank, 2005, σελ. 53) προτείνεται από τις Πελατειακές Διευθύνσεις της Τράπεζας και εγκρίνεται από την Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού – Παθητικού (ALCO). Για τον καθορισμό της πολιτικής αυτής λαμβάνονται υπόψη ο τραπεζικός ανταγωνισμός, το κόστος άντλησης χρήματος, οι διεθνείς τάσεις των επιτοκίων, τα χρηματοοικονομικά στοιχεία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της υφιστάμενης αλλά και της δυνητικής πελατείας της Τράπεζας.

Η ΑΤΕbank (Ενημερωτικό Δελτίο AMK της ΑΤΕbank Ιουνίου, 2011, σελ. 44), με βάση το χρηματοδοτικό της πρόγραμμα θέτει όρια και γενικές κατευθύνσεις για τις πιστοδοτήσεις. Ειδικότερα, η Τράπεζα είναι υποχρεωμένη να αναφέρει στην Τράπεζα της Ελλάδος στοιχεία απαιτήσεων της έναντι πελατών για πιστοδοτήσεις της, που υπερβαίνουν το 10% των ιδίων κεφαλαίων της και συνιστούν μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα. Η ΤτΕ θέτει ως ανώτατο όριο χρηματοδοτικού ανοίγματος το 25% των ιδίων κεφαλαίων και σε ορισμένες περιπτώσεις, συμπεριλαμβανόμενων των μεγάλων ανοιγμάτων σε θυγατρικές εταιρείες της Τράπεζας, το 20% των ιδίων κεφαλαίων.

Η Τράπεζα παρακολουθεί συστηματικά τα χρηματοδοτικά ανοίγματα προς τους πελάτες της. Σύμφωνα με τα στοιχεία του α' τριμήνου 2011, ο μεγαλύτερος δανειολήπτης της Τράπεζας, με εξαίρεση το Δημόσιο και λοιπές Δ.Ε.Κ.Ο. (€4.373 εκατ.) ήταν η θυγατρική της εταιρία ΑΤΕ Leasing (€439 εκατ.). Το σύνολο των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων την 31.03.2011 ανήλθε σε €6.624 εκατ., εκ των οποίων οι χορηγήσεις και λοιπές χρηματοδοτήσεις σε θυγατρικές και συνδεδεμένες εταιρίες της Τράπεζας ανήλθαν σε €1.183 εκατ.

Τυχόν σημαντική μεταβολή της πιστοληπτικής ικανότητας των ανωτέρω πελατών που υπάγονται στα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα, ή διακοπή συνεργασίας ή ουσιώδη αλλαγή των όρων συνεργασίας (επιτόκια, εγγυήσεις, διάρκεια χορηγήσεων) δύναται να επηρεάσει σημαντικά τα αποτελέσματα και στην οικονομική κατάσταση της Τράπεζας.

5.4.4 Επενδύσεις σε χρεόγραφα

Η ΑΤΕbank επενδύει (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank, 2005, σελ. 68) σε μετοχές, ομόλογα του δημοσίου, λοιπά ομόλογα, ομολογιακά δάνεια άλλων τραπεζών (tier 1, tier 2) και συμμετοχές σε θυγατρικές εταιρίες.

5.4.5 Χρηματοιστηριακές υπηρεσίες

Η ΑΤΕbank παράλληλα με την παροχή των παραδοσιακών τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών δραστηριοποιήθηκε και σε νέα προϊόντα και υπηρεσίες προκειμένου να πετύχει διεύρυνση των πηγών εσόδων της, διατήρηση της ρευστότητας της και έλεγχο των κινδύνων. Ειδικότερα:

- Η Τράπεζα (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank, 2011 Ιουνίου, σελ. 98) ξεκίνησε τις δραστηριότητες χρηματοδοτικής μίσθωσης το 1991 μέσω της θυγατρικής της εταιρίας ΑΤΕ Leasing Α.Ε. Η ΑΤΕ Leasing Α.Ε. δραστηριοποιείται σε όλες τις μορφές leasing προσφέροντας χρηματοδοτική μίσθωση (financial leasing), πώληση και επαναμίσθωση (sale and lease-back), χρηματοδοτική μίσθωση με συνεργασία προμηθευτών (vendor leasing), διασυνοριακή χρηματοδοτική μίσθωση (cross-border leasing), κοινοπρακτική μίσθωση (syndicated leasing) και χρηματοδοτική μίσθωση ακινήτων.

Η ΑΤΕ Leasing αξιοποιεί το δίκτυο των καταστημάτων της ΑΤΕbank, τα δίκτυα πωλήσεων των θυγατρικών εταιριών (υποκαταστήματα και πρακτόρων της «Αγροτική Ασφαλιστική Α.Ε.»), καθώς και το δίκτυο των δικών της συνεργατών.

- Η ΑΤΕ Α.Ε.Δ.Α.Κ. (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank Ιουνίου, 2011, σελ. 98-99) είναι η εταιρεία διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων του Ομίλου. Το 2009, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς χορήγησε άδεια στην εταιρεία για την παροχή πρόσθετων επενδυτικών υπηρεσιών, ήτοι τη διαχείριση χαρτοφυλακίων επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ανήκουν σε συνταξιοδοτικά ταμεία, βάσει εντολών που παρέχονται από τους πελάτες σε διακριτική βάση και την παροχή επενδυτικών συμβουλών.

Η ΑΤΕ Α.Ε.Δ.Α.Κ. διαχειρίζεται, σήμερα, 11 αμοιβαία κεφάλαια (εκ των οποίων τα 6 ανήκουν στην κατηγορία εσωτερικού), έχοντας παρουσία στις περισσότερες κατηγορίες του κλάδου. Τα αμοιβαία κεφάλαια καλύπτουν μία ευρεία ποικιλία επενδυτικών αναγκών, ενώ παρέχεται πρόσβαση στις σημαντικότερες διεθνείς κεφαλαιαγορές μέσω των χαρτοφυλακίων των αμοιβαίων κεφαλαίων εξωτερικού.

Η ΑΤΕ Α.Ε.Δ.Α.Κ. έχει συνάψει σύμβαση αντιπροσώπευσης με την Τράπεζα, βάσει της οποίας, της ανέθεσε την προώθηση των υπό διαχείριση Α/Κ σε πελάτες της, μέσω των εξειδικευμένων πιστοποιημένων υπαλλήλων της και του εκτεταμένου δικτύου υποκαταστημάτων της. Για το σύνολο των υπό διαχείριση Α/Κ της εταιρείας θεματοφύλακας είναι η ΑΤΕbank.

- Η ΑΤΕ Χρηματιστηριακή Α.Ε.Π.Ε.Υ. (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank, 2011, σελ. 99) αποτελεί το χρηματιστηριακό βραχίονα της Τράπεζας. Προσφέρει όλο το εύρος των επενδυτικών υπηρεσιών σε θεσμικούς και ιδιώτες πελάτες, ενώ συνεργάζεται με διεθνούς φήμης εταιρείες για τη διενέργεια συναλλαγών σε ξένες αγορές. Την 31 Μαρτίου 2011, η ΑΤΕ Χρηματιστηριακή Α.Ε.Π.Ε.Υ. είχε μερίδιο αγοράς 0,91% επί των χρηματιστηριακών συναλλαγών με βάση το συνολικό όγκο συναλλαγών στο Χ.Α. και κατατάσσεται 19η έναντι 23ης με μερίδιο αγοράς 0,73% σε σχέση με την 31 Δεκεμβρίου 2010. σύμφωνα με στοιχεία του Χ.Α. (Συναλλαγές Εταιρειών Μελών του Χρηματιστηρίου Αθηνών, περιόδων 1 Ιανουαρίου 2011 – 31 Μαρτίου και 01 Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 2010). Οι εξελίξεις στο ευρωπαϊκό χρηματιστηριακό τοπίο το έτος 2010 ήταν ραγδαίες. Η παράταση και κλιμάκωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης δημιούργησε σοβαρά προβλήματα, τα οποία επηρέασαν τόσο το χρηματιστηριακό χώρο όσο και το σύνολο της πραγματικής ελληνικής οικονομίας. Επίσης, μειώθηκε σημαντικά η δραστηριότητα των ξένων θεσμικών επενδυτών σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια, ενώ προστέθηκε η εξ' αποστάσεως δραστηριοποίηση νέων μελών (remote members) στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Στις συνθήκες αυτές τέθηκε πρόβλημα επιβίωσης για πολλές εταιρείες του χρηματιστηριακού κλάδου.

5.4.6 Ασφαλιστικές υπηρεσίες

Η Τράπεζα (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank Ιουνίου, 2011, σελ. 99-100) παρέχει ασφαλιστικές υπηρεσίες μέσω της κατά 100% θυγατρικής της εταιρείας Αγροτική Ασφαλιστική Ανώνυμη Εταιρεία. Η εταιρεία προσφέρει μεγάλο εύρος προϊόντων όπως ασφαλίσεις Ζωής, Ατυχημάτων, Ομαδική και Ατομική Ασφάλιση Υγείας, Ασφαλίσεις Πυρός, Καταστροφικών Κινδύνων, Τεχνικών Έργων, Αυτοκινήτων, Σκαφών και Μεταφερομένων Φορτίων, Γενική Αστική Ευθύνη και Αγροτικές Ασφαλίσεις. Επίσης, προσφέρει υψηλού επιπέδου ασφαλιστικές λύσεις, οι οποίες μπορούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες της αυξανόμενα ανταγωνιστικής ελληνικής αγοράς ασφαλίσεων.

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ Α.Ε. προσφέρει ασφαλιστικά προϊόντα μέσω των κεντρικών υπηρεσιών, των έξι περιφερειακών μονάδων, του εταιρικού δικτύου αποκλειστικής συνεργασίας της - που αποτελείται από ένα δυναμικό 500 περίπου ενεργών Ασφαλιστικών Συμβούλων, που ασκούν την παραγωγική τους δραστηριότητα μέσω Γραφείων Πώλησης, καταμετρημένων ανά γεωγραφική περιφέρεια, καλύπτοντας το σύνολο της ελληνικής επικράτειας - το Δίκτυο Ανεξαρτήτων Συνεργατών (μεσίτες ασφαλίσεων, ασφαλιστικοί πράκτορες, αγροτικές συνεταιριστικές ενώσεις και ασφαλιστικοί σύμβουλοι, ήτοι 934 ενεργοί συνεργάτες σε όλη την Ελλάδα). Επιπλέον, τα ασφαλιστικά προϊόντα διανέμονται στους καταναλωτές μέσω του εκτεταμένου δικτύου υποκαταστημάτων της Τράπεζας.

Στην ελληνική ασφαλιστική αγορά, παρά τις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες, η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ Α.Ε. διατήρησε υψηλό μερίδιο κατά το εννεάμηνο του 2010 με μερίδιο αγοράς 3,17% στις ασφαλίσσεις ζωής και 6,22% στις ασφαλίσσεις ζημιών σε σύγκριση με 2,66% και 5,82% αντίστοιχα κατά την 31 Δεκεμβρίου 2009, σύμφωνα με δημοσιευμένα στοιχεία της Επιτροπής Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης (πηγή: ΕΕΙΑ: Δημοσίευση Συγκεντρωτικών Στοιχείων Παραγωγής Ασφαλίσεων και Πληρωθεισών Αποζημιώσεων του εννιαμήνου 2010).

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ Α.Ε. λειτουργεί μία θυγατρική ασφαλιστική εταιρεία στη Ρουμανία, την ATE Insurance S.A. Romania, η οποία δραστηριοποιείται στην αγορά από το 2006 με προτεραιότητα την εξυπηρέτηση των πελατών του Ομίλου της Τράπεζας. Η εταιρεία ασκεί τις παρακάτω εργασίες: Ασφαλίσσεις Ζωής, Ατυχημάτων και Ασθενειών, Ασφαλίσσεις Πυρκαγιάς και άλλων φυσικών καταστροφών, Τεχνικών έργων, Ασφαλίσσεις περιουσίας, Ασφαλίσσεις Γενικής Αστικής Ευθύνης.

5.4.7 Διαπολιτειακή επέκταση

Ο Όμιλος δραστηριοποιείται (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank Ιουνίου, 2011, σελ. 100-101) σε 2 χώρες εκτός Ελλάδος. Την 31 Μαρτίου 2011, το διεθνές δίκτυο του Ομίλου αποτελείτο από 31 τραπεζικές μονάδες έναντι 36 τραπεζικών μονάδων κατά την 31.12.2010 (τα υποκαταστήματα της θυγατρικής ΑΤΕ BANK ROMANIA S.A. και το υποκατάστημα της Τράπεζας στη Φρανκφούρτη Γερμανίας), τα οποία προσφέρουν τις παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες και χρηματοοικονομικά προϊόντα και υπηρεσίες.

ΑΤΕ BANK ROMANIA S.A.

Τον Ιούνιο του 2006, η Τράπεζα, στο πλαίσιο της επέκτασής της στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης και προκειμένου να δραστηριοποιηθεί σε αναπτυσσόμενες αγορές με

χαμηλή διείσδυση στον τομέα των τραπεζών και μεγαλύτερα περιθώρια κέρδους, εξαγόρασε στη Ρουμανία την τράπεζα MINDBANK, την οποία στη συνέχεια μετονόμασε σε ATE BANK ROMANIA S.A. Επίσης, ο Όμιλος έλαβε άδεια για παροχή τραπεζοασφαλιστικών εργασιών στη χώρα, σηματοδοτώντας, έτσι, την είσοδό του στην ευρύτερη αγορά των Βαλκανίων. Η ATE BANK ROMANIA S.A. προσφέρει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών λιανικής και επιχειρηματικής τραπεζικής με βασική υπηρεσία τη χρηματοδότηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Οι χορηγήσεις της τράπεζας την 31.12.2010 αφορούσαν κατά 85% χρηματοδότηση επιχειρήσεων και κατά 15% χρηματοδότηση φυσικών προσώπων. Κύριοι τομείς χρηματοδότησης είναι οι κατασκευές και το real estate, οι εμπορικές δραστηριότητες, η βιομηχανία και η γεωργία.

Υποκατάστημα ATEbank στη Φρανκφούρτη (Frankfurt am Main) της Γερμανίας

Το υποκατάστημα της Φρανκφούρτης προσφέρει, τόσο σε Έλληνες όσο και σε Γερμανούς πελάτες, το σύνολο των εργασιών λιανικής τραπεζικής. Στο πλαίσιο αυτό, συμπεριλαμβάνονται μεταξύ άλλων online σύνδεση με το δίκτυο της Τράπεζας στην Ελλάδα, προσφέροντας άμεση πρόσβαση σε όλους τους λογαριασμούς στην Ελλάδα, εργασίες επί εγγυητικών επιστολών, επιταγών και συναλλαγματικών, πληρωμές και εμβάσματα εσωτερικού και εξωτερικού. Το κατάστημα συμμετέχει αυτόνομα στο πανευρωπαϊκό σύστημα πληρωμών SEPA. Στα προσφερόμενα προϊόντα συμπεριλαμβάνονται η τήρηση όλων των ειδών λογαριασμών για την άμεση και καθημερινή εξυπηρέτηση των πελατών σε Γερμανία και Ελλάδα, προθεσμιακές καταθέσεις, καταθέσεις ταμειευτηρίου, χορηγήσεις όλων των ειδών όπως επιχειρηματικά και προσωπικά δάνεια, δάνεια στεγαστικής πίστης και πιστοδοτικά όρια.

5.5 Εφαρμογή του πλαισίου της Βασιλείας II

Από το τέλος της δεκαετίας του 1970 έως σήμερα, η διαχείριση (Έκθεση εργασιών 2008, σελ. 50) των κινδύνων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχει εξελιχθεί με ταχείς ρυθμούς. Μέχρι πριν λίγα χρόνια, το κανονιστικό πλαίσιο που ρύθμιζε τη διαχείριση κινδύνων και τις κεφαλαιακές απαιτήσεις οριζόταν από το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (Βασιλεία I). Καθώς όμως αυτό ξεπεράστηκε από τις εξελίξεις στο βαθμό που δεν αντιμετώπιζε πλέον αποτελεσματικά τους κινδύνους στους οποίους υπόκεινται οι τράπεζες, τον Ιούνιο του 2004 η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε το νέο, τροποποιημένο, Σύμφωνο για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (Βασιλεία II).

Η ΑΤΕbank, όπως όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στην Ελλάδα, οφείλει να συμμορφώνεται με το εκάστοτε ισχύον ελληνικό θεσμικό πλαίσιο, το οποίο σήμερα διέπεται κυρίως (Σαπαντζόγλου Γερ., et. al., 2010, σελ. 442) από το Ν. 3601/2007, με τον οποίο ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο οι γενικές αρχές των Κοινοτικών Οδηγιών σχετικά με το νέο πλαίσιο της Βασιλείας ΙΙ.

Η Συμφωνία της Βασιλείας ΙΙ περιλαμβάνει (Σαπαντζόγλου Γερ., ό.π., σελ. 414) τρεις κύριους άξονες ή πυλώνες (pillars), επιδιώκοντας την άμεση σύνδεση των κεφαλαιακών υποχρεώσεων των πιστωτικών οργανισμών με το επίπεδο του αναλαμβανόμενου κινδύνου.

Η εφαρμογή από την ΑΤΕbank του πλαισίου της Βασιλείας ΙΙ παρουσιάζεται παρακάτω:

5.5.1 Πυλώνας Ι: Κεφαλαιακή επάρκεια

Η κεφαλαιακή επάρκεια (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank 2011 Ιουνίου, σελ. 131) και η χρήση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων ελέγχονται καθημερινά από τη Διοίκηση της Τράπεζας, χρησιμοποιώντας τεχνικές βασισμένες στις οδηγίες που έχουν αναπτυχθεί από την Επιτροπή Βασιλείας και την Ευρωπαϊκή Ένωση και έχουν υιοθετηθεί από την ΤτΕ για εποπτικούς σκοπούς. Η απαιτούμενη πληροφόρηση κατατίθεται στις αρμόδιες εποπτικές αρχές σε τριμηνιαία βάση.

Η κεφαλαιακή επάρκεια σε επίπεδο Τράπεζας και Ομίλου υπολογίζεται με βάση τις σχετικές οδηγίες της ΤτΕ (ΠΔΤΕ 2563/2005 και 2587/2007), που αποτελούν εφαρμογή της οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κεφαλαιακή επάρκεια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και επενδυτικών εταιρειών. Σύμφωνα με την ανωτέρω οδηγία, οι θυγατρικές εταιρείες, που είναι πιστωτικά ή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ενοποιούνται με τη μέθοδο της ολικής ενοποίησης, ενώ οι εταιρείες του ασφαλιστικού και εμποροβιομηχανικού τομέα με τη μέθοδο της καθαρής θέσης.

Ειδικότερα, τα εποπτικά κεφάλαια (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank 2011 Ιουνίου, σελ. 132) αποτελούνται από τα βασικά και τα συμπληρωματικά, ενώ και τα δύο είδη χωρίζονται σε κύρια και πρόσθετα κεφάλαια.

Τα κύρια βασικά κεφάλαια (Upper Tier I) περιλαμβάνουν το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο, την διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο, τα δικαιώματα μειοψηφίας, τα αποθεματικά και τα αποτελέσματα. Στα πρόσθετα βασικά κεφάλαια (Lower Tier I)

περιλαμβάνονται οι προνομιούχες μετοχές που εκδόθηκαν στα πλαίσια του Ν.3723/2008 τον Απρίλιο του 2009 συνολικού ύψους €675 εκατ.

Στα συμπληρωματικά κεφάλαια περιλαμβάνεται το δάνειο μειωμένης εξασφάλισης ορισμένης διάρκειας (λήξης 2008), ύψους €250 εκατ., το οποίο κατατάσσεται στα πρόσθετα στοιχεία των συμπληρωματικών ιδίων κεφαλαίων (Lower Tier II).

Από τα βασικά και συμπληρωματικά κεφάλαια αφαιρούνται κατά το ήμισυ οι συμμετοχές του Ομίλου στα κεφάλαια άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων καθώς και η υπέρβαση μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων, σύμφωνα με την ΠΔΤΕ 2635/2010, ενώ από το σύνολο των ιδίων εποπτικών κεφαλαίων αφαιρείται η συμμετοχή στην Αγροτική Ασφαλιστική, σύμφωνα με όσα ορίζει η ΠΔΤΕ 2587/2007. Η Τράπεζα υποβάλλει σε εταιρικό και ενοποιημένο επίπεδο κάθε τρίμηνο αναλυτική αναφορά των στοιχείων των ιδίων κεφαλαίων στην ΤτΕ.

Το σταθμισμένο ενεργητικό υπολογίζεται μέσω μιας ιεράρχησης πέντε (5) βαρών κινδύνου ταξινομημένα σύμφωνα με τη φύση τους -τα οποία αντανακλούν μια εκτίμηση πιστωτικού κινδύνου, αγοράς και λοιπών κινδύνων συνδεδεμένα- με κάθε περιουσιακό στοιχείο και αντισυμβαλλόμενο, λαμβάνοντας υπόψη τυχόν ενέχυρα ή εγγυήσεις. Παρόμοια προσέγγιση ακολουθείται για την έκθεση σε εκτός ισολογισμού στοιχεία, με κάποιες προσαρμογές, προκειμένου να αποτυπωθεί η φύση τυχόν ενδεχόμενων ζημιών.

Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας υπολογίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις της Βασιλείας II. Το υφιστάμενο εποπτικό πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας εφαρμόζεται από την 1η Ιανουαρίου 2008 έχοντας εισάγει κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου και επιφέρει τροποποιήσεις για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα συνολικά εποπτικά κεφάλαια, το σύνολο του σταθμισμένου έναντι κινδύνου ενεργητικού και η κεφαλαιακή επάρκεια της Τράπεζας και του Ομίλου κατά την 31.12 των χρήσεων 2009 και 2010 και την 31.03.2011:

Πίνακας 2: Εποπτικά ίδια κεφάλαια και δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας της Τράπεζας και του Ομίλου

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από την Τράπεζα, που έχουν ελεγχθεί για τις χρήσεις 2009 και 2010 από την ανεξάρτητη ελεγκτική εταιρεία PricewaterhouseCoopers. Τα στοιχεία για την περίοδο 01 – 31.03.2011 είναι από την Τράπεζα και δεν έχουν ελεγχθεί από Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή.

(ποσά σε χιλ. €)	31.12.2009		31.12.2010		31.03.2011	
	Τράπεζα	Όμιλος	Τράπεζα	Όμιλος	Τράπεζα	Όμιλος
Σύνολο Εποπτικών Ιδίων Κεφαλαίων	1.372.870	1.373.665	923.422	928.356	890.038	878.373
Σύνολο Σταθμισμένου Ενεργητικού (βάσει κινδύνου)	14.420.617	15.097.626	12.285.538	12.636.280	12.473.257	12.840.994
Κύριος Βασικός Δείκτης (Core Tier I)	5,3%	4,6%	2,7%	1,8%	2,6%	1,8%
Βασικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (Tier I)	9,1%	8,3%	7,1%	6,3%	6,8%	6,0%
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	9,5%	9,1%	7,5%	7,3%	7,1%	6,8%

Σημείωση:

Οι παραπάνω δείκτες έχουν υπολογιστεί βάσει των διατάξεων της ΠΔΤΕ 2630/29.10.2010 «Ορισμός των Ιδίων Κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα», των διατάξεων του Ν. 3601/2007 «Ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις», και αφού λήφθηκε υπόψη η έγκριση από την Επιτροπή Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων της ΤτΕ (Συνεδρίαση 8/05.04.2011) της υπέρβασης από την Τράπεζα του ανώτατου επιτρεπόμενου ορίου του συνόλου των πρόσθετων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων της (το οποίο βάσει της ΠΔΤΕ 2630/29.10.2010 περιορίζονταν στο ύψος των Κύριων Βασικών Κεφαλαίων), μέχρι και την 31η Δεκεμβρίου 2011. Βάσει της σχετικής απόφασης, το σύνολο των προνομιούχων μετοχών του Ελληνικού Δημοσίου (Πυλώνας Ι του Ν. 3723/2008) ύψους €675 εκατ., προσμετράται στα βασικά ίδια κεφάλαια της Τράπεζας.

Ο συνολικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank Ιουνίου 2011, σελ. 133) για τον Όμιλο εκτιμάται για το 2010 σε 7,3% και ο βασικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (Tier I) σε 6,3%, ενώ για το α' τρίμηνο του 2011 ο συνολικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας εκτιμάται σε 6,8% και ο βασικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (Tier I) σε 6,0%. Δεδομένου ότι ο συνολικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας έχει βρεθεί κάτω του ορίου, η Τράπεζα έχει θέσει σε εφαρμογή, από την αρχή του 2010 Πρόγραμμα Αναδιάρθρωσής του Ομίλου, στο οποίο

περιλαμβάνεται και αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου, με σκοπό την επαρκή ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης του.

Επιπλέον, η Τράπεζα συμμετείχε εντός του 2010 στην άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων («stress test») που διενεργήθηκε σε πανευρωπαϊκό επίπεδο (2010 EU Wide Stress Testing Exercise of European Banks), την οποία συντόνισε η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Εποπτείας των Τραπεζών (η «C.E.B.S.»), σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, και υπό την εποπτεία της ΤτΕ.

Τα αποτελέσματα του stress test που διενεργήθηκε εντός του 2010, σύμφωνα με τις οδηγίες και την μεθοδολογία της C.E.B.S., έδειξαν ότι ο βασικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (Tier I) του Ομίλου της Τράπεζας στο ακραία δυσμενές σενάριο διαμορφώνεται στο τέλος του 2011 σε 4,4% και υπολείπεται του ελάχιστου ορίου 6% που είχε ορισθεί ως κατώτατο όριο για τους σκοπούς του stress test.

Τα αποτελέσματα αυτά αποτέλεσαν το έναυσμα για τη διαμόρφωση σχεδίου, με στόχο την αποκατάσταση των ιδίων κεφαλαίων της Τράπεζας σε επίπεδο συμβατό με τους αναλαμβανόμενους κινδύνους. Υπ' αυτό το πρίσμα και με τη σύμφωνη γνώμη της ΤτΕ, η Τράπεζα αποφάσισε α) να προχωρήσει σε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ώστε να υπερκαλύψει τις μελλοντικές ανάγκες κεφαλαιακής επάρκειας, β) να ενισχύσει τα εποπτικά ίδια κεφάλαια μέσω σταδιακής απεμπλοκής από συμμετοχές σε εταιρείες χρηματοπιστωτικού τομέα που κατέχει και γ) να προβεί σε κινήσεις μείωσης του λειτουργικού κόστους και αύξησης των πηγών εσόδων.

Ο Όμιλος (Δημοσιοποιήσεις βάσει του Πυλώνα III της Βασιλείας II, 2010, σελ. 5) εφαρμόζει τις οδηγίες της Βασιλείας II για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας, όπως έχει θεσμοθετηθεί με τον Ν.3601/2007 και τις σχετικές Πράξεις Διοικητή της ΤτΕ ως εποπτεύουσας αρχής του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Η μέθοδος που εφαρμόζεται για τον υπολογισμό του πιστωτικού κινδύνου είναι η τυποποιημένη (ΠΔΤΕ 2588/07 όπως τροποποιήθηκε από την ΠΔΤΕ 2631/2010), για τον υπολογισμό κινδύνου αγοράς η τυποποιημένη (ΠΔΤΕ 2591/07 όπως τροποποιήθηκε από την ΠΔΤΕ 2634/2010), για τον κίνδυνο αντισυμβαλλομένου η μέθοδος αποτίμησης με βάση τις τρέχουσες τιμές αγοράς (ΠΔΤΕ 2594/07) και για το λειτουργικό κίνδυνο η μέθοδος του βασικού δείκτη (ΠΔΤΕ 2590/07).

Ακολουθεί ανάλυση των κινδύνων που λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας της Τράπεζας και του Ομίλου.

5.5.1.1 Πιστωτικός Κίνδυνος

Ο Όμιλος, είναι εκτεθειμένος (Ενημερωτικό Δελτίο AMK της ATEbank Ιουνίου 2011, σελ. 114) στον πιστωτικό κίνδυνο, ο οποίος σχετίζεται με την πιθανότητα ο αντισυμβαλλόμενος να μην εκπληρώσει στο ακέραιο τις συμβατικές του υποχρεώσεις όταν αυτές γίνονται απαιτητές. Η συνολική έκθεση του Ομίλου στον πιστωτικό κίνδυνο προέρχεται κατά κύριο λόγο από τα εγκεκριμένα πιστωτικά όρια και τις πιστοδοτήσεις της επιχειρηματικής και ιδιωτικής πίστης, από τις επενδυτικές και συναλλακτικές δραστηριότητες του Ομίλου, από πράξεις διαπραγμάτευσης στην αγορά παραγώγων και από το διακανονισμό των χρεογράφων. Ο βαθμός του πιστωτικού κινδύνου που εμπεριέχεται σε κάθε πιστωτικό άνοιγμα εξαρτάται μεταξύ άλλων από τις γενικότερες συνθήκες της οικονομίας και της αγοράς, τη χρηματοοικονομική θέση των οφειλετών, το ύψος, το είδος και τη διάρκεια των ανοιγμάτων και την ύπαρξη καλυμμάτων και εξασφαλίσεων.

Για την αποτελεσματικότερη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου εφαρμόζεται η ανάπτυξη τυποποιημένων διαδικασιών, που κατά τη διεθνή πρακτική αναλύονται σε τρία επίπεδα:

- Αξιολόγηση και προσδιορισμός του πιστωτικού κινδύνου σε ανώτερο επίπεδο. Αυτή η διαδικασία σχετίζεται με τη θεώρηση του συνολικού πιστωτικού κινδύνου σε επίπεδο Ομίλου για όλα τα χρηματοοικονομικά προϊόντα και με τη μέτρησή του, όπως επίσης και τον καθορισμό του ανεκτού βαθμού κινδύνου που διατίθεται να αναλαμβάνει ο Όμιλος.
- Αξιολόγηση και μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου στο στάδιο της αξιολογητικής - εγκριτικής διαδικασίας. Η διαδικασία αφορά στον προσδιορισμό του κινδύνου σε καθημερινή βάση στον τομέα των πιστοδοτήσεων και πραγματοποιείται από τις αρμόδιες οργανωτικές πελατειακές μονάδες (καταστήματα, κεντρικές υπηρεσίες).
- Παρακολούθηση πιστωτικού κινδύνου κατά τη διάρκεια της πιστοδότησης. Η διαδικασία σχετίζεται με την επιβεβαίωση της ομαλής πορείας ή τη λήψη μέτρων σε περίπτωση αθέτησης των υποχρεώσεων του αντισυμβαλλόμενου.

Ο Όμιλος διαμορφώνει (Ενημερωτικό Δελτίο AMK της ATEbank Ιουνίου 2011, σελ. 115) το επίπεδο του πιστωτικού κινδύνου που αναλαμβάνει θεσπίζοντας, με εγκριτικές αποφάσεις των αρμόδιων συλλογικών οργάνων, αποδεκτά όρια ανάληψης πιστωτικού κινδύνου.

Ο Όμιλος διαχειρίζεται την έκθεσή του στον πιστωτικό κίνδυνο με τακτές αναλύσεις της ικανότητας των δανειοληπτών και των εν δυνάμει δανειοληπτών να αποπληρώσουν τους τόκους και το κεφάλαιο των υποχρεώσεων τους, αλλάζοντας τα όρια χρηματοδότησης όποτε αυτό θεωρηθεί αναγκαίο.

Για τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου ο Όμιλος έχει θεσπίσει 11-βάθμιο σύστημα πιστοληπτικής διαβάθμισης το οποίο αντανακλά το βαθμό έκθεσης στον κίνδυνο, τα καλύμματα και τις τυχόν άλλες εξασφαλίσεις και είναι ενταγμένο στο νέο πλαίσιο πολιτικής πιστοδοτήσεων, διαδικασιών και παρακολούθησης της συμπεριφοράς των πιστούχων. Κάθε βαθμίδα αντιπροσωπεύει διαφορετικούς βαθμούς πιστωτικού κινδύνου και συνδέεται με διαφορετικές πιθανότητες αθέτησης. Οι βαθμίδες A1, A2, A3 αφορούν πιστούχους με ταξινόμηση «αποδεκτού κινδύνου». Οι βαθμίδες B1, B2, B3 αφορούν πιστούχους με ταξινόμηση «χαμηλού κινδύνου». Οι βαθμίδες Γ1, Γ2 αφορούν πιστούχους με ταξινόμηση «μέσου κινδύνου». Η βαθμίδα Δ1 αφορά σε πιστούχους με ταξινόμηση «υψηλού κινδύνου». Οι βαθμίδες E1, Z1 αφορούν σε πιστούχους με πιστοδοτήσεις ειδικού χαρακτήρισμού (E1: ζημιογόνος χορήγηση, Z1: επισφαλής πελάτης).

Το σύστημα πιστοληπτικής διαβάθμισης εγκαταστάθηκε αρχικά το 2000, είναι σε αυτόματη σύνδεση με το κύριο μηχανογραφικό σύστημα του Ομίλου και αναθεωρείται και βελτιώνεται συνεχώς σε ετήσια βάση.

Οι Κεντρικές Διευθύνσεις Πελατείας και τα Καταστήματα εφαρμόζουν με συνέπεια το εγχειρίδιο διαδικασιών πιστοδοτήσεων και τις εσωτερικές εγκυκλίους, προκειμένου να προχωρήσουν στις εγκρίσεις τους. Οι εσωτερικές εγκυκλίους περιγράφουν τις διαδικασίες που πρέπει να τηρούνται για θέματα όπως όρια δανεισμού ανά πελάτη, όρια πιστωτικού κινδύνου, αξιολόγηση ενός πελάτη με αναφορά σε ένα σύνολο κριτηρίων, αξιολόγηση καλυμμάτων / εξασφαλίσεων κ.λ.π.

Για την εκτίμηση (Ενημερωτικό Δελτίο AMK της ATEbank Ιουνίου 2011, σελ. 116) του πιστωτικού κινδύνου των λοιπών χρηματοοικονομικών προϊόντων (εκτός των χορηγητικών), χρησιμοποιούνται κυρίως οι πιστοληπτικές διαβαθμίσεις διεθνώς αναγνωρισμένων εξωτερικών οργανισμών πιστοληπτικής αξιολόγησης. Ανάλογα με τη φύση του προϊόντος λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες όπως ο κίνδυνος χώρας, η ύπαρξη εγγυήσεων ή εξασφαλίσεων, τα χαρακτηριστικά της συναλλαγής.

Για τη διαχείριση και τον έλεγχο του πιστωτικού κινδύνου έχουν τεθεί όρια ανάληψης κινδύνου.

Συγκεκριμένα, έχουν τεθεί μηνιαία όρια πιστωτικού κινδύνου ανά εγκριτική μονάδα και η παρακολούθησή τους γίνεται real time – on line, μέσω του εσωτερικού συστήματος αξιολόγησης, διαβάθμισης και έγκρισης των πιστοδοτήσεων. Το συνολικό όριο πιστωτικού κινδύνου είναι αποτέλεσμα του συνυπολογισμού της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλομένου και της λήψης τυχόν καλυμμάτων – εξασφαλίσεων τα οποία μειώνουν το ύψος του αναλαμβανόμενου κινδύνου.

Τα πιστοδοτικά όρια αναθεωρούνται σε ετήσια ή συχνότερη βάση και η εξέλιξη των υπολοίπων, καθώς επίσης και η συμπεριφορά των πελατών παρακολουθείται στενά από τους account officers των μονάδων πελατείας.

Για τον έλεγχο του πιστωτικού κινδύνου που προέρχεται από πιστοδοτήσεις στην επιχειρηματική, αγροτική και ιδιωτική πίστη έχουν εφαρμοστεί όρια προσωπικής εγγύησης ανάλογα με την πιστοληπτική ικανότητα των αντισυμβαλλομένων.

Εκτός αυτών έχουν τεθεί πιστωτικά όρια για τα ανοίγματα έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων ή χωρών ανάλογα με το rating των αντισυμβαλλομένων. Στις περιπτώσεις ανοιγμάτων εκτός Ελλάδας συνυπολογίζεται και ο κίνδυνος χώρας

Επιπρόσθετα, ο πιστωτικός κίνδυνος του Ομίλου ελέγχεται από την εφαρμογή ορίων σε ημερήσιες θέσεις σε χρηματοοικονομικά προϊόντα.

Κίνδυνος Αντισυμβαλλομένου

Ο Όμιλος υπολογίζει τον κίνδυνο αντισυμβαλλομένου (Ενημερωτικό Δελτίο AMK της ΑΤΕbank Ιουνίου 2011, σελ. 121 - 122) εφαρμόζοντας την ΠΔΤΕ 2594/2007. Η μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι η Αποτίμηση με Βάση Τρέχουσες Τιμές Αγοράς (Mark to Market Method). Κίνδυνος αντισυμβαλλομένου προκύπτει μόνο για θέσεις που αναλαμβάνει η Τράπεζα.

Σύμφωνα με την μεθοδολογία αυτή, η αξία του ανοίγματος για κάθε σύμβαση υπολογίζεται ως το άνοιγμα του τρέχοντος κόστους αντικατάστασης, εφόσον είναι θετικό, και του δυνητικού μελλοντικού ανοίγματος.

Το τρέχον κόστος αντικατάστασης της σύμβασης είναι η τρέχουσα αγοραία αξία της σύμβασης.

Η αξία του δυνητικού μελλοντικού πιστωτικού ανοίγματος υπολογίζεται, ανεξάρτητα εάν το τρέχον κόστος αντικατάστασης είναι θετικό ή αρνητικό, με τη χρήση πολλαπλασιαστών ανά κατηγορία και διάρκεια σύμβασης σύμφωνα με τους συντελεστές που ορίζονται στην ΠΔΤΕ 2594/2007.

Ο υπολογισμός των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο αντισυμβαλλομένου γίνεται σύμφωνα με την ΠΔΤΕ 2588/2007.

Ο Όμιλος έχει ορίσει με εσωτερικές διαδικασίες τα όρια διαπραγμάτευσης της Διεύθυνσης Διαχείρισης Διαθεσίμων αναφορικά με τον έλεγχο του πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου. Τα όρια διαπραγμάτευσης, σύμφωνα με το Οργανόγραμμα της Τράπεζας, παρακολουθούνται από την Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων. Κατά τον καθορισμό των ορίων λαμβάνεται υπόψη η αξιολόγηση του πιστωτικού ιδρύματος από επιλεγμένους εξωτερικούς οργανισμούς πιστοληπτικής αξιολόγησης. Η Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων μετρά τον κίνδυνο και ενημερώνει τις αρμόδιες διευθύνσεις και τη Διοίκηση στις περιπτώσεις υπέρβασης των ορίων.

Ο Όμιλος έχει θέσει σε εξωχρηματιστηριακά παράγωγα, είτε για εμπορικούς σκοπούς είτε για σκοπούς αντιστάθμισης. Οι κατηγορίες των προϊόντων που χρησιμοποιούνται αφορούν κυρίως συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων, ανταλλαγής συναλλάγματος, προθεσμιακές πράξεις και δικαιωμάτων προαίρεσης.

Για τη λήψη εξασφαλίσεων έναντι απαιτήσεων που προκύπτουν από πράξεις παραγώγων, ο Όμιλος εφαρμόζει πολιτική αμοιβαιότητας. Η διαδικασία καθορίζεται με συμβάσεις μεταξύ του Ομίλου και του εκάστοτε αντισυμβαλλομένου και παράγει αμοιβαίες υποχρεώσεις και στους δύο για παροχή χρηματικών εξασφαλίσεων ανάλογα με την τρέχουσα αξία του προϊόντος. Το όριο για την λήψη ή παροχή εξασφαλίσεων καθορίζεται κατά περίπτωση και διασφαλίζεται με συμβάσεις ISDA και CSA.

5.5.1.2 Κίνδυνος Αγοράς

Ο Όμιλος είναι εκτεθειμένος (Ενημερωτικό Δελτίο AMΚ της ΑΤΕbank Ιουνίου 2011, σελ. 122-123) στον κίνδυνο της αγοράς. Ο κίνδυνος αγοράς προκύπτει από την ανοιχτή θέση σε προϊόντα επιτοκίου, συναλλάγματος και χρεόγραφα, τα οποία είναι εκτεθειμένα σε γενικές και συγκεκριμένες κινήσεις της αγοράς. Ο Όμιλος εφαρμόζει σύγχρονες

μεθόδους για τη μέτρηση του κινδύνου αγοράς, όπως η αποτίμηση Αξίας σε Κίνδυνο (Value-at-Risk).

Η Value-at-Risk αποτίμηση είναι εκτίμηση της μέγιστης δυνητικής μείωσης στην καθαρή τρέχουσα αξία του χαρτοφυλακίου που μπορεί να συμβεί σε ένα καθορισμένο χρονικό διάστημα και για ένα συγκεκριμένο επίπεδο εμπιστοσύνης, όμως δεν μπορεί να καλύψει εκτίμηση οικονομικών απωλειών, που μπορεί να προκύψει από εξαιρετικά ασυνήθιστες μεταβολές οικονομικής φύσης. Ο Όμιλος υπολογίζει τη Value-at-Risk αποτίμηση με τη μέθοδο Monte Carlo για επίπεδο εμπιστοσύνης 99% και για χρονικό ορίζοντα μιας ημέρας.

Το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών του Ομίλου αφορά ομόλογα, μετοχές και παράγωγα. Η Value-at-Risk τιμή για το σύνολο του χαρτοφυλακίου συναλλαγών κατά την 31 Μαρτίου 2011 ήταν €2,32 εκατ. έναντι €2,47 εκατ. την 31 Δεκεμβρίου 2010 (31.12.2009: €2,46 εκατ.). Ο κίνδυνος επιτοκίου ανήλθε σε €1,03 εκατ. την 31.03.2011 έναντι €0,15 εκατ. κατά την 31.12.2010 (31.12.2009: €2,13 εκατ.), ενώ ο συναλλαγματικός κίνδυνος του εμπορικού χαρτοφυλακίου για την 31.03.2011 ανήλθε σε €2,50 εκατ. έναντι €2,43 εκατ. κατά την 31.12.2010 (31.12.2009: €0,02 εκατ.). Ο χρηματιστηριακός κίνδυνος ανήλθε σε €0,50 εκατ. την 31.3.2011 έναντι €0,28 εκατ. την 31.12.2010 (31.12.2009: €0,56 εκατ.). Με τη διάρθρωση του χαρτοφυλακίου συναλλαγών κατά την 31.03.2011 και λόγω του βαθμού διαφοροποίησής του επιτυγχάνεται μείωση κατά €1,70 εκατ. έναντι €0,39 εκατ. την 31.12.2010 (31.12.2009: €0,25 εκατ.) στη συνολική Value-at-Risk τιμή.

Ο Όμιλος εφαρμόζει πρόγραμμα backtesting για τις εκτιμήσεις του μεγέθους Αξίας σε Κίνδυνο -Value at Risk- (σύγκριση της VaR με την μεταβολή της αξίας του χαρτοφυλακίου συναλλαγών λόγω μεταβολής των τιμών της αγοράς). Οι καταγραμμένες περιπτώσεις κατά τις οποίες η μεταβολή στην αξία του χαρτοφυλακίου ήταν μεγαλύτερη από το μέγεθος της VaR ανέρχεται για μεν το 2010 σε δύο για δε το 2009 σε επτά.

Κίνδυνος αγοράς για το διαθέσιμο προς πώληση χαρτοφυλάκιο

Ο Όμιλος κατέχει (Ενημερωτικό Δελτίο AMK της ΑΤΕbank Ιουνίου 2011, σελ. 122-124) στο διαθέσιμο προς πώληση χαρτοφυλάκιο μετοχές με σκοπό την επιδίωξη υπεραξιών και την είσπραξη μερισμάτων. Το χαρτοφυλάκιο των εισηγμένων σε οργανωμένη αγορά μετοχών αποτιμάται στην εύλογη αξία του και οι μεταβολές του καταχωρούνται σε ειδικό αποθεματικό. Οι μη εισηγμένες μετοχές παρακολουθούνται στο κόστος κτήσης, καθώς η εύλογη αξία τους δεν μπορεί να καθοριστεί αξιόπιστα.

Ο Όμιλος αξιολογεί, για κάθε περίοδο όπου δημοσιεύει οικονομικές καταστάσεις, εάν υπάρχουν αντικειμενικές ενδείξεις ότι υφίσταται απομείωση σε ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή μια ομάδα χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων. Στην περίπτωση των μετοχικών επενδύσεων που ταξινομούνται στο χαρτοφυλάκιο διαθέσιμο προς πώληση, ως ένδειξη απομείωσης νοείται μία σημαντική ή παρατεταμένη μείωση της εύλογης αξίας του χρεογράφου σε σχέση με το αρχικό κόστος κτήσης. Εφόσον υπάρχει τέτοια ένδειξη για χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία διαθέσιμα προς πώληση, η σωρευμένη ζημία, που υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ του κόστους κτήσης και της τρέχουσας εύλογης αξίας, μείον τυχόν ζημίες απομείωσης που είχαν αναγνωρισθεί κατά προηγούμενες περιόδους στα αποτελέσματα, μεταφέρεται από τα ίδια κεφάλαια και αναγνωρίζεται στα αποτελέσματα.

Κίνδυνος Επιτοκίου

Ο κίνδυνος επιτοκίου (Ενημερωτικό Δελτίο AMK της ATEbank Ιουνίου 2011, σελ. 124 - 125) αναφέρεται στις μεταβολές των μελλοντικών ταμειακών ροών των χρηματοοικονομικών στοιχείων εξαιτίας των διακυμάνσεων στα επιτόκια. Οι διακυμάνσεις των επιτοκίων επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό και την παρούσα αξία των αναμενόμενων ροών από μια επένδυση ή μια υποχρέωση.

Ο Όμιλος εφαρμόζει πολιτική διαχείρισης επιτοκιακού κινδύνου που βασίζεται στην Ανάλυση Επιτοκιακού Ανοίγματος (Interest Rate Gap Analysis).

Για τη διαχείριση του κινδύνου επιτοκίου ο Όμιλος παρακολουθεί την ευαισθησία των χρηματοοικονομικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων στις αλλαγές των επιτοκίων υποθέτοντας μια παράλληλη αύξηση ή μείωση των καμπυλών επιτοκίων κατά 100 μονάδες βάσης σε χρονικό ορίζοντα ενός έτους.

Συναλλαγματικός Κίνδυνος

Ο συναλλαγματικός κίνδυνος (Ενημερωτικό Δελτίο AMK της ATEbank Ιουνίου 2011, σελ. 126) πηγάζει από την ανοιχτή θέση του Ομίλου σε συναλλαγές σε ξένο νόμισμα. Η Διοίκηση έχει θέσει όρια ανά νόμισμα και στο σύνολο της ανοικτής θέσης σε ξένο νόμισμα και όσον αφορά στη θέση κατά το τέλος της ημέρας και όσο αφορά την ανοικτή θέση κατά τη διάρκεια της ημέρας. Τα όρια αυτά παρακολουθούνται καθημερινά.

5.5.1.3 Λειτουργικός Κίνδυνος

Στον τομέα του Λειτουργικού Κινδύνου (ΛΚ), ο Όμιλος (Δημοσιοποιήσεις βάσει του Πυλώνα III της Βασιλείας II, 2010, σελ. 21) έχει αναπτύξει και εφαρμόζει συστηματικά ολοκληρωμένο Πλαίσιο Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου (Πλαίσιο ΔΛΚ–ΑΤΕbank), το οποίο εναρμονίζεται με τις αρχές και καλύπτει τα κριτήρια και προϋποθέσεις που ορίζονται από το Νέο Σύμφωνο Βασιλείας (Basel II) και τις Βέλτιστες Πρακτικές Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου, καθώς και από τις σχετικές ρυθμίσεις της ΤτΕ.

Σύμφωνα με το Ν. 3601/2007, ως λειτουργικός κίνδυνος ορίζεται ο κίνδυνος επέλευσης ζημιών οφειλομένων είτε στην ανεπάρκεια ή στην αστοχία εσωτερικών διαδικασιών, φυσικών προσώπων και συστημάτων, είτε σε εξωτερικά γεγονότα και περιλαμβάνει και το νομικό κίνδυνο.

Η διαχείριση του Λειτουργικού Κινδύνου αφορά όλες τις υπηρεσιακές μονάδες του Ομίλου & της Τράπεζας (κεντρικές και δικτύου), τα ανώτερα όργανα (Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού-Παθητικού/ALCO, Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων/ΕΔΚ) και τη Διοίκηση. Εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Τμήματος Λειτουργικού Κινδύνου της Υποδιεύθυνσης Λειτουργικού Κινδύνου & Εξωτερικών Αναθέσεων της Διεύθυνσης Διαχείρισης Κινδύνων.

Το Πλαίσιο ΔΛΚ–ΑΤΕbank περιλαμβάνεται στον Κανονισμό Λειτουργίας της ΑΤΕbank, υλοποιείται από το αρμόδιο Τμήμα Λειτουργικού Κινδύνου της Δ/σης Διαχείρισης Κινδύνων και ελέγχεται από τη Δ/ση Εσωτερικής Επιθεώρησης.

Για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του Λειτουργικού Κινδύνου και σύμφωνα με την ΠΔΤΕ 2590/07, έχει υιοθετηθεί η προσέγγιση του Βασικού Δείκτη, σύμφωνα με την οποία οι κεφαλαιακές απαιτήσεις ανέρχονται στο 15% του σχετικού δείκτη εισοδήματος. Ο δείκτης αυτός ορίζεται ως ο μέσος όρος των ακαθάριστων λειτουργικών εσόδων των τριών τελευταίων ετών.

Η ΑΤΕbank προετοιμάζεται για την εφαρμογή της Τυποποιημένης Προσέγγισης, (κατανομή σε οκτώ επιχειρηματικές δραστηριότητες, βάση δεδομένων ζημιών & ζημιογόνων γεγονότων, κτλ), μετά από σύμφωνη γνώμη της ΤτΕ ώστε η μέτρηση του ΛΚ για τις ανάγκες της κεφαλαιακής επάρκειας να καλύψει πλήρως αφενός τις εποπτικές απαιτήσεις για την Τράπεζα και τον Όμιλο και αφετέρου τις στρατηγικές επιλογές της για επιχειρησιακή ανάπτυξη.

5.5.2 Πυλώνας II: Επάρκεια Εσωτερικού Κεφαλαίου

Η Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων (Δημοσιοποιήσεις βάσει του Πυλώνα III της Βασιλείας II, 2010, σελ. 23) επιλαμβάνεται και θεμάτων τα οποία αφορούν κινδύνους οι οποίοι εξετάζονται στα πλαίσια της διαδικασίας αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου (Πυλώνας II της Βασιλείας II).

Πιο συγκεκριμένα, για τον κίνδυνο κεφαλαίων:

- Διακριβώνει το επίπεδο, τη δομή και τη σταθερότητα των εποπτικών κεφαλαίων.
- Αναλύει τη σύνθεση κεφαλαίων, ποιότητα βασικών ιδίων κεφαλαίων (TIER 1) συμπεριλαμβανομένων του ποσοστού συμμετοχής των καινοτόμων τίτλων, των δικαιωμάτων μειοψηφίας και των υβριδικών κεφαλαίων.
- Ελέγχει την επάρκεια και τη σταθερότητα των λειτουργικών κερδών (σε ατομική και ενοποιημένη βάση), προκειμένου να καλύπτουν μεταξύ άλλων και ενδεχόμενη ανάγκη για σχηματισμό αυξημένων αποθεματικών ή διενέργεια προβλέψεων λόγω απομείωσης στοιχείων ενεργητικού.
- Παρακολουθεί την πολιτική και το ρυθμό πιστωτικής επέκτασης καθόσον αυτή μπορεί να αποδυναμώσει την κεφαλαιακή επάρκεια μέσω μείωσης στοιχείων εποπτικών κεφαλαίων ή μέσω της αύξησης των σταθμισμένων στοιχείων του Ενεργητικού έναντι του πιστωτικού κινδύνου.
- Ελέγχει το τρέχον επίπεδο του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας του Ομίλου σε σχέση με τον αντίστοιχο δείκτη άλλων τραπεζικών Ομίλων.
- Αναλύει την δυνατότητα άντλησης πρόσθετων κεφαλαίων με εύλογους όρους (έγκυρη άντληση και κόστος), όπως προσδιορίζεται από την ανάλυση της κεφαλαιακής δομής, της δομής του ενεργητικού και την πρόσβαση της Τράπεζας στις αγορές.

Για τον κίνδυνο κερδοφορίας:

- Παρακολουθεί δυναμικά και στατιστικά τους βασικούς δείκτες κερδοφορίας της Τράπεζας και του Ομίλου προβαίνοντας σε συγκριτικές και διαχρονικές αναλύσεις.

Για τον κίνδυνο συμμόρφωσης:

- Η Υποδιεύθυνση Κανονιστικής Συμμόρφωσης παρακολουθεί τον κίνδυνο συμμόρφωσης, όπως νοείται ο κίνδυνος νομικών ή εποπτικών κυρώσεων, οικονομικής ζημίας ή επιπτώσεων στη φήμη της Τράπεζας, ως αποτέλεσμα μη συμμόρφωσης με τους νόμους, τους κανονισμούς και τους κώδικες δεοντολογίας. Οι ζημίες από μη συμμόρφωση στο νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο περιλαμβάνονται στο λειτουργικό κίνδυνο. Οι ζημίες όμως από μη ουσιαστική

συμμόρφωση επεκτείνονται και στη φήμη της Τράπεζας με σοβαρές συνέπειες στην κερδοφορία της, την αξία της μετοχής της κλπ.

Πέραν των ανωτέρω περιγραφόμενων κινδύνων, υφίσταται και ο Επιχειρησιακός κίνδυνος (Δημοσιοποιήσεις βάσει του Πυλώνα III της Βασιλείας II, 2010, σελ. 24), ο οποίος αφορά τον κίνδυνο μη αναμενόμενων ζημιών από στρατηγικές ή άλλες επιχειρησιακές αποφάσεις του Ομίλου, όπως επέκταση σε άλλες αγορές, εξαγορές, εξάρτηση από ορισμένες πηγές δραστηριοτήτων. Οι οποιοσδήποτε στρατηγικές αποφάσεις εγκρίνονται από το Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας, μετά από ενδελεχή μελέτη. Η υλοποίηση των αποφάσεων αυτών παρακολουθείται στενά από το Διοικητικό Συμβούλιο, μέσω ετήσιων προϋπολογισμών και μηνιαίων αναφορών, καθώς και από τη Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων ανεξάρτητα.

Οι ανωτέρω κίνδυνοι δεν δημιουργούν κεφαλαιακή υποχρέωση για σκοπούς του Πυλώνα I. Η Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων επιλαμβάνεται των μεθοδολογιών για την εκτίμηση του εσωτερικού κεφαλαίου, για την κάλυψη τυχόν απωλειών από τους ανωτέρω κινδύνους στους οποίους συνολικά υπόκειται η Τράπεζα, σύμφωνα με την ΠΔΤΕ 2595/07 και την εγκύκλιο της ΤτΕ Νο 18/26.08.08 (διαδικασία αξιολόγησης επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου - Πυλώνας II).

Ειδικότερα, κατά τη διαδικασία (Δημοσιοποιήσεις βάσει του Πυλώνα III της Βασιλείας II, 2010, σελ. 6) υπολογισμού του εσωτερικού κεφαλαίου που εφαρμόζει ο Όμιλος, για την κάλυψη των κινδύνων που δεν καλύπτονται στον Πυλώνα I λαμβάνονται υπόψη:

- ο κίνδυνος που προκύπτει από την μείωση της αξίας του χαρτοφυλακίου χρεογράφων του χαρτοφυλακίου «Διαθέσιμο προς πώληση»,
- ο κίνδυνος από την μείωση των καθαρών εσόδων από τόκους σε περίπτωση αύξησης των επιτοκίων, λόγω αναντιστοιχίας του χρόνου ανατιμολόγησης των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού,
- το πρόσθετο κόστος άντλησης ρευστότητας που θα προκύψει σε περίπτωση υποβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας της τράπεζας κατά μία κλίμακα,
- ο κίνδυνος συγκέντρωσης,
- ο στρατηγικός κίνδυνος,
- ο κίνδυνος συμμόρφωσης και
- ο κίνδυνος φήμης

Η ενοποίηση των κατηγοριών κινδύνου γίνεται με την απλοποιημένη μέθοδο. Σύμφωνα με την απλοποιημένη ενοποίηση, ο συνολικός τραπεζικός κίνδυνος αποτελείται από το άθροισμα των κινδύνων όλων των κατηγοριών για τις οποίες ο Όμιλος διαθέτει ποσοτικές μεθόδους επιμέτρησης και το άθροισμα των κατηγοριών κινδύνου που αφορούν τις κατηγορίες κινδύνου για τις οποίες δεν υπάρχει ποσοτική μέθοδος επιμέτρησης.

Στο πλαίσιο του υπολογισμού του εσωτερικού κεφαλαίου, ο Όμιλος δεσμεύει επιπλέον κεφάλαια των υπολογιζόμενων του Πυλώνα I, για την κάλυψη του κινδύνου αγοράς. Ειδικά για το 2010, η μεγάλη αστάθεια και μεταβλητότητα που παρουσιάζουν οι αγορές μετοχών και ομολόγων δεν αποτυπώνεται πλήρως εφαρμόζοντας την τυποποιημένη προσέγγιση. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις που υπολογίζονται με την τυποποιημένη προσέγγιση συγκρίνονται με το υπόδειγμα που χρησιμοποιείται για εσωτερική χρήση (VaR), το οποίο δεν έχει προς το παρόν εποπτική ισχύ. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, θα προέκυπταν αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον κίνδυνο αγοράς σε επίπεδο σημαντικότητας 99% και με ορίζοντα διακράτησης δέκα ημερών, εφαρμόζοντας την μέθοδο προσομοίωσης Monte Carlo για τον υπολογισμό της VaR και οι οποίες χρησιμοποιούνται στους υπολογισμούς του εσωτερικού κεφαλαίου.

Για τον υπολογισμό (Δημοσιοποιήσεις βάσει του Πυλώνα III της Βασιλείας II, 2010, σελ. 7) του πιστωτικού κινδύνου δεν υπολογίζονται πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις δεδομένου ότι υπάρχει μεγάλο ύψος εξασφαλίσεων στο χαρτοφυλάκιο χορηγήσεων που δεν αναγνωρίζονται από την τυποποιημένη προσέγγιση που εφαρμόζει ο Όμιλος, αλλά περιορίζουν σημαντικά την ενδεχόμενη ζημιά σε περίπτωση αθέτησης. Επίσης, ο όμιλος έχει σχηματίσει προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις που πλέον συνυπολογίζονται στον υπολογισμό του σταθμισμένου ενεργητικού, μέσω της εφαρμογής της τυποποιημένης προσέγγισης. Το σύνολο των προβλέψεων είναι στην κατηγορία των ειδικών προβλέψεων και ανέρχεται σε επίπεδο ομίλου σε € 1.708.980 χιλ.

5.5.3 Πυλώνας III: Πειθαρχία της αγοράς

Η Τράπεζα ενημερώνει (Ενημερωτικό Δελτίο AMK της ATEbank 2011, σελ. 134) το επενδυτικό κοινό σχετικά με τα οικονομικά της μεγέθη μέσω τακτικών ανά τρίμηνο και έκτακτων, κατά περίπτωση, επίσημων Δελτίων Τύπου, παρέχοντας ισότιμη και έγκυρη πληροφόρηση στην επενδυτική κοινότητα, σεβόμενη τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από το εποπτικό πλαίσιο της κεφαλαιαγοράς στην Ελλάδα.

Επιπλέον, ο Όμιλος στα πλαίσια του ΠΔΤΕ 2592/2007 δημοσιοποιεί πληροφορίες εποπτικής φύσεως για την κεφαλαιακή επάρκειά του, τους κινδύνους που αναλαμβάνει καθώς και τη διαχείρισή τους. Ειδικότερα, παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις εταιρίες του Ομίλου, τα ίδια κεφάλαια και τον τρόπο υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας, την έκθεσή του σε κάθε κατηγορία κινδύνου, συμπεριλαμβανομένων των στρατηγικών στόχων, των μεθόδων αξιολόγησης και των τεχνικών άμβλυνσης των κινδύνων αυτών.

Οι παραπάνω πληροφορίες δημοσιοποιούνται ετησίως στην ιστοσελίδα της Τράπεζας μέσω του ειδικού εντύπου στα πλαίσια του ΠΔΤΕ 2592/2007.

5.6 Επιπτώσεις στην ΑΤΕbank από πιθανή μεταβολή του ελληνικού θεσμικού πλαισίου

Η Τράπεζα (Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank Ιουνίου 2011, σελ. 46-47) υπόκειται σε όλο και περισσότερες και πολύπλοκες κανονιστικές ρυθμίσεις, οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά τη δραστηριότητά της. Ο Όμιλος υπόκειται στις εκάστοτε ισχύουσες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές ρυθμίσεις που εφαρμόζονται στις χώρες στις οποίες δραστηριοποιείται. Το εν λόγω νομικό καθεστώς υπόκειται σε μεταβολές, ιδιαίτερα στο πλαίσιο της σύγχρονης διεθνούς συγκυρίας, στο οποίο υπήρξαν πρωτοφανή επίπεδα κυβερνητικής παρέμβασης στις αγορές και αλλαγών στους κανονισμούς που διέπουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Προκειμένου να ανταποκριθούν στην παγκόσμια οικονομική κρίση, κυβερνήσεις και υπερ-εθνικές ενώσεις, όπως η Ε.Ε., εξετάζουν σημαντικές τροποποιήσεις στο ισχύον κανονιστικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένων τροποποιήσεων σε σχέση με την κεφαλαιακή επάρκεια και την έκταση των δραστηριοτήτων των τραπεζών. Ως αποτέλεσμα των πρόσφατων, των επικείμενων ή άλλων μελλοντικών μεταβολών στο κανονιστικό πλαίσιο των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, ο Όμιλος ενδέχεται να υποχρεωθεί να συμμορφωθεί με εκτενέστερες κανονιστικές ρυθμίσεις.

Η συμμόρφωση του Ομίλου με τους εν λόγω νέους κανονισμούς ενδέχεται να αυξήσει τις κανονιστικές κεφαλαιακές απαιτήσεις και τις δαπάνες του, να αυξήσει τις απαιτήσεις γνωστοποίησης, να περιορίσει ορισμένα είδη συναλλαγών, να επηρεάσει τη στρατηγική του Ομίλου και να περιορίσει ή να απαιτήσει την τροποποίηση των ποσοστών ή των προμηθειών που θα επιβάλλονται σε ορισμένα δάνεια και άλλα προϊόντα και κατά συνέπεια να μειώσει την απόδοση των επενδύσεων, των στοιχείων του ενεργητικού και των ιδίων κεφαλαίων του. Ο Όμιλος ενδέχεται να αντιμετωπίσει

επίσης αυξημένο κόστος συμμόρφωσης με τις ρυθμίσεις αυτές και δυσχέρειες στο να εκμεταλλευθεί ορισμένες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Τα μέτρα αυτά μπορεί να έχουν σημαντικό πεδίο εφαρμογής και ανεπιθύμητες συνέπειες για το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα ή τις δραστηριότητες του Ομίλου. Μεταξύ των συνεπειών αυτών ενδέχεται να είναι η δημιουργία αβεβαιότητας στις αγορές εν γένει ή οι αρνητικές ή θετικές συνέπειες σε συγκεκριμένους τομείς δραστηριότητας. Ο Όμιλος δεν είναι σε θέση να προβλέψει τις συνέπειες οποιωνδήποτε τέτοιων μεταβολών στις επιχειρηματικές του δραστηριότητες, τη χρηματοοικονομική του κατάσταση, τις ταμειακές ροές και τις μελλοντικές προοπτικές του.

Το κανονιστικό πλαίσιο του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα έχει μεταβληθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, κυρίως λόγω της εφαρμογής από την Ελλάδα των σχετικών οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και ως αντίδραση στην τρέχουσα οικονομική κρίση στην Ελλάδα. Προσφάτως έχει προταθεί σειρά νομοθετικών πρωτοβουλιών, η υιοθέτηση των οποίων ενδέχεται να μεταβάλει σημαντικά τις υποχρεώσεις του Ομίλου σχετικά με τα εποπτικά του κεφάλαια. Οι προτεινόμενες πρωτοβουλίες αναφέρονται κατωτέρω στον κίνδυνο «Οι απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας του Ομίλου ενδέχεται να αυξηθούν ως αποτέλεσμα των αλλαγών της νομοθεσίας για την κεφαλαιακή επάρκεια».

Παρότι είναι δύσκολο να προβλεφθούν με βεβαιότητα οι συνέπειες των πρόσφατων εξελίξεων των κανονιστικών ρυθμίσεων στον Όμιλο, η θέσπιση νομοθεσίας και κανονισμών στην Ε.Ε., την Ελλάδα, τις άλλες περιοχές της Ευρώπης, στις οποίες δραστηριοποιείται ο Όμιλος, πιθανόν να οδηγήσουν σε αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων και του κόστους κεφαλαίου του Ομίλου και να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στον τρόπο δραστηριοποίησης του Ομίλου, στα προϊόντα και τις υπηρεσίες που προσφέρει, στην αξία των περιουσιακών του στοιχείων, στα λειτουργικά του αποτελέσματα και την οικονομική του κατάσταση.

Πρόσφατες εξελίξεις:

Σύμφωνα με την ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, κ. Γιώργου Προβόπουλου, στη Διαρκή Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής (www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/DisplItem.aspx?Item_ID=4021&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT) την 3/8/2012, το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας είχε αποφασίσει ότι μετά το

τέλος Ιουλίου δεν θα μπορούσε να παρέχει ρευστότητα στην ΑΤΕbank, δεδομένου ότι η ΑΤΕbank:

- Ήταν σημαντικά υποκεφαλαιοποιημένα
- Δεν ήταν βιώσιμη
- Δεν υπήρχε προοπτική ο βασικός μέτοχος να την ανακεφαλαιοποιήσει

Επιπλέον, στη περίπτωση που δεν εφαρμόζονταν τα μέτρα εξυγίανσης, όπως προβλέπονται από τη νομοθεσία (Ν.3601/2007 και Ν.4021/2011), η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα διέκοπτε την παροχή ρευστότητας, ύψους €6,3 δις και τότε η ΑΤΕbank θα έκλεινε αμέσως με συνέπεια την απώλεια χιλιάδων θέσεων εργασίας, ενώ παράλληλα θα έπρεπε ανευρεθούν €14 δις για αποζημίωση των καταθετών και άλλα € 6,3 δις για επιστροφή της ρευστότητας στο Ευρωσύστημα, συνολικά πάνω από €20 δις.

Η ΑΤΕbank δεν αποτελεί σύμφωνα με την ΤτΕ βιώσιμο πιστοδοτικό οργανισμό, δεδομένου ότι:

- Εμφάνιζε χρόνια δομικά προβλήματα.
- Παρουσίαζε χαμηλή παραγωγικότητα και ελλείψεις στην οργανωτική και τη λειτουργική της διάρθρωση.
- Εμφάνιζε ένα κακής ποιότητας ενεργητικό λόγω του κρατικού εναγκαλισμού και αδυναμιών στο πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων.
- Αντιμετώπιζε κεφαλαιακή ανεπάρκεια, παρά τις συνεχείς ενέσεις κεφαλαίων από το Δημόσιο.

Απόδειξη των μεγάλων αδυναμιών της ήταν ότι κατετάγη στην τελευταία θέση της άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων, που διεξήγαγε η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή το 2011. Τελευταία πανευρωπαϊκά επί συνόλου 91 μεγάλων τραπεζών.

Η θεαματική χειροτέρευση των οικονομικών συνθηκών, η μεγάλη αύξηση στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και η αρνητική επίπτωση από το PSI επιβάρυναν περαιτέρω τη θέση της ΑΤΕbank. Στη διάρκεια του 2011, ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας υπολειπόταν του ελάχιστου ορίου του 8%. Μετά και το PSI, ο δείκτης είχε διαμορφωθεί στο -26%, στα τέλη του 2011, αφού τα ίδια κεφάλαια ήταν αρνητικά κατά 3 δις ευρώ.

Για ένα διάστημα η ΑΤΕbank αφέθηκε από την ΤτΕ να εφαρμόσει το πρόγραμμα αναδιάρθρωσης, που, ούτως ή άλλως, έπρεπε να ακολουθήσει βάσει των

υποχρεώσεων που προέκυψαν από τη χρηματοδότηση μέσω των ρυθμίσεων του Ν.3723/2008. Δεδομένου όμως ότι η ανακεφαλαιοποίηση της ΑΤΕbank δεν ήταν εφικτή, καθώς θα απαιτούνταν €5 δις, έπρεπε να βρεθεί άλλη βιώσιμη λύση.

Σημειώνεται ότι μεγάλο μέρος των προαναφερόμενων κεφαλαιακών αυτών αναγκών οφείλεται εκτός από το PSI, και στο δανειακό χαρτοφυλάκιο της ΑΤΕbank. Συνεπώς, ακόμη και αν δεν ληφθεί υπόψη η χρήση του 2011, που εκτάκτως επιβαρύνθηκε λόγω PSI, τα σωρευτικά κέρδη της ΑΤΕbank στην περίοδο 1997-2010, ανήλθαν στα € 190 εκατ. Δηλαδή, σε ολόκληρη τη «χρυσή περίοδο», η ΑΤΕbank, παρά τις ισχυρές κεφαλαιακές ενέσεις των €4 δις, είχε οριακά θετικό αποτέλεσμα. Κατά την ίδια περίοδο, η Εθνική Τράπεζα κατάφερε να έχει κέρδη €5,3 δις, η Alpha Bank €4 δις, η Eurobank €3,5 δις και η Πειραιώς €1,7 δις. Γεγονός που υποδηλώνει και την μεγάλη διαφορά κερδοφορίας μεταξύ των τεσσάρων και της ΑΤΕbank.

Στο πλαίσιο εξεύρεσης λύσης αντιμετώπισης της περίπτωσης της ΑΤΕbank, αξιολογήθηκαν από την Ελληνική Κυβέρνηση, την ΤτΕ και την Τρόικα τα παρακάτω τέσσερα εναλλακτικά σενάρια:

1. Κλείσιμο και εκκαθάριση της τράπεζας
2. Ανακεφαλαιοποίηση και ριζική αναδιάρθρωση της τράπεζας, δηλαδή αναδιάρθρωση πέραν του μέχρι πρότινος εφαρμοζόμενου σχεδίου
3. Αναδιάρθρωση της τράπεζας υπό καθεστώς μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος, με στόχο την πώλησή της σε σύντομο χρονικό διάστημα.
4. Μεταβίβαση των υγιών στοιχείων της τράπεζας προς άλλη τράπεζα

Όσον αφορά το πρώτο σενάριο, η λύση αυτή δεν ήταν η πλέον επιθυμητή, καθώς θα σήμαινε την απώλεια χιλιάδων θέσεων εργασίας, το κλείσιμο του δικτύου και άρα την αδυναμία εξυπηρέτησης των πελατών. Τέλος, το οικονομικό κόστος θα ήταν τεράστιο, καθώς θα απαιτείτο άμεσα ένα ποσό μεγαλύτερο των € 20 δις.

Η ανακεφαλαιοποίηση της ΑΤΕbank δεν ήταν εφικτή, καθώς σύμφωνα με το Μνημόνιο, η ανακεφαλαιοποίηση δεν θα μπορούσε να γίνει με κεφάλαια του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, επειδή η ΑΤΕbank δεν είναι βιώσιμη.

Δύο ανεξάρτητες μελέτες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι σαφώς προτιμητέα λύση από τα δύο τελευταία σενάρια είναι εκείνη της μεταβίβασης της υγιούς τράπεζας. Οι μελέτες αυτές καταρτίστηκαν από τους παρακάτω διεθνείς οίκους:

- Oliver & Wyman για λογαριασμό της ΕΚΤ

- Alvarez & Marsal για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου (Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου και Ειδικών Εκκαθαρίσεων - ΤΑΙΠΕΔ).

Επιπλέον, μία ειδική μελέτη που κατάρτισε η ΤτΕ σε συνεργασία με την Bain και συζητήθηκε εκτενώς με την Τρόικα, κατέληξε ότι η επιλογή της μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων είναι η καλύτερη για τους παρακάτω λόγους:

- Αποτελεί μόνιμη-βιώσιμη λύση σε σύγκριση με την ίδρυση μεταβατικής τράπεζας, όπου θα έπρεπε να εξευρεθεί σύντομα ιδιώτης αγοραστής
- Δεν απαιτείται κατ' ανάγκην δραστική μείωση του προσωπικού και του δικτύου, όπως θα συνέβαινε στην περίπτωση της μεταβατικής τράπεζας
- Επιταχύνει την προσαρμογή της εταιρικής κουλτούρας και αναβαθμίζει την αποτελεσματικότητα του μεταβιβαζόμενου υγιούς τμήματος
- Ενέχει το μικρότερο τελικό κόστος, λαμβάνοντας υπόψη και την ενίσχυση της μελλοντικής κερδοφορίας λόγω συνεργειών
- Συντρέπει μειωμένος κίνδυνος επιπρόσθετων αναγκών ανακεφαλαιοποίησης στο μέλλον. Διότι εάν δεν βρισκόταν ενδιαφερόμενος επενδυτής σύντομα να αποκτήσει την μεταβατική τράπεζα, η τελευταία θα χρειαζόταν αργά ή γρήγορα και νέα κεφάλαια
- Ενώ το χρηματοδοτικό κόστος εμφανίζεται, εκ πρώτης όψεως, να είναι το ίδιο και στις δύο λύσεις, στην πραγματικότητα το τελικό πραγματικό κόστος θα είναι χαμηλότερο στην περίπτωση της μεταβίβασης. Διότι τις συνέργειες που θα επιτευχθούν θα τις καρπωθεί πρωτίστως ο κύριος μέτοχος της Τράπεζας Πειραιώς, που είναι το Ελληνικό Δημόσιο, μέσω του ΤΧΣ.

Συνεπώς, στα τέλη Ιουλίου 2012, η ΤτΕ εφάρμοσε μέτρα εξυγίανσης στην ΑΤΕbank, όπως προβλέπονται από τη νομοθεσία (Ν.3601/2007 και Ν.4021/2011). Αυτό έγινε στο πλαίσιο του Μνημονίου, (που αποτελεί και νόμο του Ελληνικού Κράτους - Ν.4046/2012), και πριν την παρέλευση της προθεσμίας που είχε θέσει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Ειδικότερα, διερευνήθηκε το ενδιαφέρον εγχώριων και ξένων τραπεζών για (www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/Displtem.aspx?Item_ID=4016&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT) την απόκτηση του υγιούς τμήματος της ΑΤΕbank. Το τμήμα αυτό περιλαμβάνει κυρίως τα ενήμερα δάνεια, τις συμμετοχές του χρηματοπιστωτικού τομέα (πλην leasing), το χαρτοφυλάκιο τίτλων και τις καταθέσεις και τις υποχρεώσεις προς το Ευρωσύστημα. Υπάρχουν

συμμετοχές που δεν μεταβιβάζονται και θα αξιοποιηθούν από το Δημόσιο, όπως η Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης, η ΣΕΚΑΠ, η Δωδώνη κ.α.

Η ΤτΕ, με γνώμονα τη διασφάλιση των καταθέσεων και της εν γένει χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, κατέληξε στη μεταβίβαση του υγιούς τμήματος της ΑΤΕbank στην Τράπεζα Πειραιώς κατόπιν σχετικής πρότασης της τελευταίας, που εγκρίθηκε από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Το υπόλοιπο τμήμα παρέμεινε στη λεγόμενη «κακή» τράπεζα για εκκαθάριση ή για αξιοποίηση από το Δημόσιο, ανάλογα με τη περίπτωση.

5.7 Βιβλιογραφία

Ελληνική

Δημοσιοποιήσεις βάσει του Πυλώνα III της Βασιλείας II, 2010, ΑΤΕbank

Έκθεση Εργασιών, 2008, ΑΤΕbank

Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank, 2005, ΑΤΕbank

Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank Ιουνίου, 2011, ΑΤΕbank

Ετήσια Οικονομική έκθεση 2009, ΑΤΕbank

Ετήσια Οικονομική Έκθεση, 2010, ΑΤΕbank

Σαπαντζόγλου Γερ., Χαντζηκωνσταντίνου Γ., Μητράκος Θ., Πεντότης Χαρ., 2010, «Η Μορφολογία του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος και η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση: οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις», Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος

Δικτυακοί τόποι

www.atebank.gr

www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/DispItem.aspx?Item_ID=4021&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT

www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/DispItem.aspx?Item_ID=4016&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία παρουσιάσαμε την εξέλιξη και το ισχύον βασικό νομοθετικό πλαίσιο του τραπεζικού συστήματος για τις ΗΠΑ και την Ελλάδα, ώστε στη συνέχεια, με τη βοήθεια μίας σειράς μελετών, να διαπιστώσουμε τη σημαντικότητα των ρυθμιστικών αλλαγών στις οικονομικές καταστάσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων και κατ' επέκταση στους κινδύνους που αναλαμβάνουν. Παράλληλα, δείξαμε το βαθμό εφαρμογής της ATEbank στους σημαντικότερους κανόνες του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου και τις επιπτώσεις στην πολιτική της και στα αποτελέσματά της από πιθανή μεταβολή των κανόνων αυτών.

Οι δεκαετίες του 1980 και 1990 ήταν από τις πιο σημαντικές καθώς συντελέστηκαν οι περισσότερες και ουσιαστικότερες νομοθετικές αλλαγές στη λειτουργία, στον έλεγχο και στην εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και των δύο χωρών. Οι αποτυχίες πιστωτικών ιδρυμάτων σε περιόδους κρίσεων καθώς και η παγκοσμιοποίηση των αγορών συνέβαλαν στον σταδιακό εκσυγχρονισμό και στην απελευθέρωση των κανονισμών λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού κλάδου.

Βασικός στόχος των ρυθμιστικών αρχών και των δύο χωρών είναι αναμφίβολα η διασφάλιση και ενίσχυση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος και η βελτίωση της ποιότητας της τραπεζικής εποπτείας σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι κανόνες λειτουργίας και εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων στις ΗΠΑ εξακολουθούν να είναι πιο χαλαροί σε σύγκριση με αυτούς που ισχύουν σήμερα στην Ελλάδα.

Οι ρυθμιστικές αλλαγές μεταβάλλουν πράγματι, άλλες φορές σημαντικά και άλλες λιγότερο σημαντικά, τον τρόπο λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων καθώς επηρεάζουν τους κινδύνους που μπορούν να αναλάβουν και κατ' επέκταση τη κερδοφορία τους. Η θετική ή αρνητική επίδραση αυτών εξαρτάται από διάφορους παράγοντες, όπως από τη κεφαλαιοποίηση, το ύψος του ιδρυτικού κεφαλαίου και την ιδιοκτησιακή δομή του εκάστοτε οργανισμού, καθώς και από την ποιότητα του εμπλεκόμενου περιβάλλοντος.

Τέλος, από τη μελέτη του ομίλου της ATEbank, διαπιστώνουμε ότι ο κρατικός αυτός οργανισμός είχε πλήρως εναρμονιστεί με τις κανονιστικές απαιτήσεις της Βασιλείας II.

Η Τράπεζα διαθέτοντας εξειδικευμένα στελέχη και προηγμένα πληροφοριακά συστήματα, εφάρμοξε τη σύγχρονη μεθοδολογία σε όλες τις κατηγορίες κινδύνων (πιστωτικό, αγοράς, λειτουργικό) και ανέπτυξε ολοκληρωμένο σύστημα εποπτείας και διαχείρισής τους. Παρόλα αυτά, μεταβολές των ρυθμιστικών κανόνων που αυξάνουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις και του κόστους κεφαλαίου του Ομίλου της ΑΤΕbank ενδέχεται να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στις στρατηγικές επιλογές και στα αποτελέσματά του.

Επιπλέον, η πρόσφατη κατάληξη της ΑΤΕbank, μεταβίβαση του υγιούς τμήματός της στην Τράπεζα Πειραιώς, δείχνουν ότι πέραν των προαναφερόμενων η ιδιοκτησιακή δομή της τράπεζας, οι ακολουθούμενες μέχρι σήμερα πολιτικές της και οι επικρατούσες οικονομικές συνθήκες του περιβάλλοντος στο οποίο δραστηριοποιείται μπορούν να επηρεάσουν καταλυτικά το μέλλον του οργανισμού, καθώς προτεραιότητα των εποπτικών αρχών είναι η σταθερότητα και η ασφάλεια του τραπεζικού συστήματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αρχοντάκης Α. – Γεωργακοπούλου Β., 1998, «Τεχνικό-οργανωτική αναδιάρθρωση των τραπεζών», Πρόγραμμα ΑΦΕΤΤ, ΙΝΕ/ΟΤΟΕ

Βλαμής Πρόδρομος, 21.10.2010, «Οι κίνδυνοι των τραπεζικών εξαγορών και συγχωνεύσεων», Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Cambridge, Άρθρο στην Ελευθεροτυπία

Γκέκας Β. Δημήτριος, 2005, «Τράπεζα της Ελλάδος και εποπτεία του Πιστωτικού Συστήματος», Ομιλία, Θεσσαλονίκη

Γκόρτσος Βλ. Χρήστος, 2008, «Η επίδραση του διεθνούς και ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού επίδραση δικαίου στη διαμόρφωση του ελληνικού δικαίου ελληνικού», Παρουσίαση, ΕΕΤ

Δασκαλόπουλος Η.- Παλαιολόγος Δ. – Λυσιμάχος Τρ. – Σαρρηγεωργίου Αλ., 2007, «Bancassurance, οι απόψεις των ειδικών», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, τεύχος 51, σελ. 10-25

Δενδρινού-Λουρή Ελένη, 2009, «Η χρηματοπιστωτική σταθερότητα και ο ρόλος του Ταμείου Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων», Συνέντευξη, ΜΕΤΕΧΩ, Τράπεζα της Ελλάδος

Δημοσιοποιήσεις βάσει του Πυλώνα ΙΙΙ της Βασιλείας ΙΙ, 2010, ΑΤΕbank

Έκθεση Εργασιών, 2008, ΑΤΕbank

Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank, 2005, ΑΤΕbank

Ενημερωτικό Δελτίο ΑΜΚ της ΑΤΕbank Ιουνίου, 2011, ΑΤΕbank

Ετήσια Οικονομική έκθεση 2009, ΑΤΕbank

Ετήσια Οικονομική Έκθεση, 2010, ΑΤΕbank

Πανταλάκης Θ., 2007, «Οι Τραπεζοασφάλειες στην ελληνική αγορά», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, τεύχος 51, σελ.4-6

Παπαγερά Θεοδώρα, 2010, «Επιτόκια χορηγήσεων στον ελληνικό τραπεζικό χώρο» Διπλωματική εργασία, Επιβλέπον Καθηγητής κ. Βαρελάς Ερωτόκριτος, Θεσσαλονίκη

Σαπουντζόγλου Γερ.– Πεντότης Χαρ., 2009, «Τραπεζική Θεωρία και Πρακτική», Σημειώσεις Πανεπιστημιακών Παραδόσεων, Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα

Σαπαντζόγλου Γερ., Χαντζηκωνσταντίνου Γ., Μητράκος Θ., Πεντότης Χαρ., 2010, «Η Μορφολογία του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος και η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση: οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις», Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος

Σταμούλης Κων/νος, 2002, «Προσαρμογή του επιχειρηματικού μοντέλου των τραπεζών στο σύγχρονο περιβάλλον», ΕΤΤ, Δ΄ 3μηνο

Σουμπενιώτης Δ. – Τσαγκαλάς Α., 2006, «Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Πορεία προς την αποκανονικοποίηση των μέσων πιστοδοτικής πολιτικής», Τιμητικός Τόμος Πανεπιστημίου Μακεδονίας εις μνήμη Αναπληρωτή Καθηγητή Απόστολου Κομπότη, Θεσσαλονίκη

Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων, 2001, «Το Σύστημα εγγύησης καταθέσεων στην Ελλάδα», Αθήνα

Τσίτσας Β.Ν., 13.7.2009, «Προσδοκίες από το Bancassurance έχει η ασφαλιστική αγορά», άρθρο στο www.capital.gr

Οικονομικό δελτίο Alpha Bank, 2001, «Τραπεζική εποπτεία: Νέες προκλήσεις για τις τράπεζες», τεύχος 80, σελ. 7-18

Οικονομικό δελτίο Alpha Bank, 2002, «Συγκέντρωση και ανταγωνισμός: Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα», τεύχος 83, σελ. 11-19

Ξενόγλωση

Barth, J.R., Caprio G., Levine, R., 2001. Banking systems around the globe: Do regulations and ownership affect performance and stability?. In Frederic S. Mishkin, Editor, Prudential supervision: What works and what doesn't, Chicago, University of Chicago Press.

Barth, J.R., Caprio, G., Levine, R., 2004. Bank regulation and supervision: What works best?. Journal of Financial Intermediation, Volume 13, Issue 2, April 2004, Pages 205–248.

Binder, J. J., 1985, "On the use of the multivariate regression model in event studies" Journal of Accounting Research, 23, 370-83

Binder, John J., 1985, "Measuring the Effects of Regulation with Stock Price Data," Rand Journal of Economics, Vol. 16, No. 2 (Summer), pp. 167-183

Board of Governors of the Federal Reserve System, 2005, «The Federal Reserve System: Purposes & Functions», Washington, D.C., Ninth Edition, June 2005

Bollerslev, T., 1990, "Modeling the Coherence in Short-Run Nominal Exchange Rates: A Multivariate Generalized ARCH model", Review of Economics and Statistics 72, 498-505

Brooks, R.D., R.N. Faff, M.D. McKenzie and Y.K. Ho, 2000, "U.S. Banking Sector Risk in an Era of Regulatory Change: A Bivariate GARCH Approach", Review of Quantitative Finance and Accounting, 14:17-43

C.E.V. Borio, 1990, «Banks' involvement in highly leveraged transactions», Bank For International Settlements, Monetary and Economic Department, BASLE, BIS Economic Papers, No.28

Cornett, M. and H. Tehranian, 1990, "An examination of the impact of the Garn-St Germain Depository Institutions Act of 1982 on commercial banks and savings and loans", Journal of Finance 45, 95-111

David Allardice, Herbert L. Baer, Elijah Brewer III, Thomas F. Cargill, John Dobra, Gillian Garcia, Anne Marie Gonczy, George G. Kaufman, Robert D. Laurent, Larry R. Mote, 1983, «The Garn-St Germain Depository Institutions Act of 1982», Federal Reserve Bank of Chicago, Economic Perspectives, Vol. 7, No 2, σελ. 3-30

Elijah Brewer III, 1980, “The Depository Institution Deregulation and Monetary Control Act of 1980”, Federal Reserve Bank of Chicago, Economic Perspectives, Vol. 4, September 3rd quarter, σελ. 3-23

Faith R. Neale, Pamela Peterson Drake and Steven P. Clark, 2008, «The Financial Services Industry and the Modernization Legislation».

Federal Deposit Insurance Corporation, 1998, «A Brief History of Deposit Insurance in United States», Washington, DC, September

Francisco González, 2005, Bank regulation and risk-taking incentives: An international comparison of bank risk, *Journal of Banking & Finance*, vol. 29, issue 5, pages 1153 – 1184

Gortsos Christos, 2005, «The Greek Banking System», Dr., Presentation, May

Hartmann, P., S. Straetmans and C. G. de Vries (2006). "Banking system stability: a cross-atlantic perspective." in *The Risks of Financial Institutions*, eds. Mark Carey and Rene Stulz; National Bureau of Economic Research Conference Report.

Hellenic Deposit Guarantee Fund, 2000, «The Greek Deposit Guarantee Scheme», Athens

Ivashina, Victoria, 2005, “The Effects of Syndicate Structure on Loan Spreads,” mimeo.

James R. Barth, R. Dan Brumbaugh Jr. and James A. Wilcox, 2000, «The Repeal of Glass-Steagall and the Advent of Broad Banking», OCC Economics Working Paper 2000-5 (April)

Joseph Karl Grant, 2010, «What the Financial Services Industry Puts Together Let No Person Put Asunder: How the Gramm-Leach-Bliley Act Contributed to the 2008-2009 American Capital Markets Crisis», *Albany Law Review*, 2010.

Liang, Y., Mohanty, S., & Song, F., 1996, "The effect of the Federal Deposit Insurance Corporation Improvement Act of 1991 on bank stocks", *Journal of Financial Research*, 19, 229-242

Lopez, Jose, 2005, “Recent Policy Issues Regarding Credit Risk Transfer”, FRBSF Economic Letter November 2005-34.

Luc Laeven and Ross Levine, 2008, «Bank Governance, Regulation, and Risk Taking», *Journal of Financial Economics*, Volume 93, Issue 2, August 2009, Pages 259–275.

Madura Jeff, 2010, «Financial Institutions and Markets», 9th International Edition

McCloskey, Deidre N., Ziliak, Stephen T., 1996, “the standard error of regressions”, *Journal of Economic Literature* 35, 97–114

Melanie L. Fein, 2008, «The Economic Stabilization Act of 2008 and Related Government Actions in Support of the U.S. Financial System», November

Michael Deppler and Ulrich Baumgartner, 2005, «Greece: Financial System Stability», International Monetary Fund , Washington, D.C., published January 2006

Olivier De Jonghe, 2009, «Back to the Basics in Banking? A Micro-Analysis of Banking System Stability», Journal of Financial Intermediation, Volume 19, Issue 3, July 2010, Pages 387–417

Pathan Shams, 2009, “Strong boards, CEO power and bank risk-taking”, Journal of Banking & Finance, 33, 1340–1350

Randall S. Kroszner and Philip E. Strahan, 2007, «Regulation & Deregulation of the U.S. Banking Industry: Causes, Consequences and Implications for the future», in Economic Regulation and Its Reform: What Have We Learned?, 2011 from National Bureau of Economic Research, Inc.

Rao, C.R., 1951, "An asymptotic expansion of the distribution of Wilks' lamdacriterion", Bulletin of Institute of the International Statistics 33, 177-80

Rao, C.R., 1973, "Linear Statistical Inference and Its Application" 2d ed. (Wiley, New York)

Staikouras, S.K., 2006, «The Regulatory Changes in the U.S. and Australian Financial Services Industry and the Risks they might have posed on Financial Institutions»

Stojanovic Dusan, Vaughan D. Mark, Yeager J. Timothy, 2008, “Do Federal Home Loan Bank membership and advances increase bank risk-taking?”, Journal of Banking & Finance, 32, 680-698

Sundaram, S., Rangan, N., Davidson, W., 1992, "I he market valuation effects of the Financial Institutions Reform, Recovery and Enforcement Act of 1989", Journal of Banking and Finance, 16, 1097-1122

Yasuyuki Fuchita, 2011, “Reregulation and its Long-Term Impact on the Financial Sector”, Nomura Journal of Capital Markets, Vol. 3, No. 1

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

www.atebank.gr

www.bankofgreece.gr

www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/DispItem.aspx?Item_ID=4021&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT

www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/DispItem.aspx?Item_ID=4016&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT

www.dol.gov/compliance/laws/comp-erisa.htm

<http://ecfr.gpoaccess.gov/cgi/t/text/text-idx?c=ecfr;sid=6857bea293a9e77c2df6f3a30d03ef1b;rgn=div5;view=text;node=12%3A1.0.1.1.30;idno=12;cc=ecfr>

http://ecfr.gpoaccess.gov/cgi/t/text/text-idx?c=ecfr&sid=6857bea293a9e77c2df6f3a30d03ef1b&tpl=/ecfrbrowse/Title12/12cfr1_main_02.tpl

www.fdic.gov/about/learn/symbol/index.html

www.fdic.gov/bank/historical/managing/history3-A.pdf

www.fdic.gov/news/news/press/2010/pr10161.html

www.fdic.gov/regulations/laws/important/index.html

www.fdic.gov/regulations/laws/federal/2008/08interimOct17.pdf

www.fdic.gov/regulations/laws/rules/5000-1200.html

www.federalreserve.gov/boarddocs/supmanual/us_branches/3000_5.pdf

www.federalreserve.gov/boarddocs/supmanual/cbem/A50201.pdf

www.federalreserve.gov/communitydev/cra_about.htm

www.federalreserve.gov/generalinfo/isb/

www.federalreserve.gov/newsevents/speech/kroszner20060406a.htm

www.fedpartnership.gov/bank-life-cycle/grow-shareholder-value/bank-holding-companies.cfm

www.fedpartnership.gov/bank-life-cycle/start-a-bank/de-novo-bank-application-process.cfm

www.ffiec.gov/CRA/

www.financialpolicy.org/fpfprimerdereg.pdf

www.hdgf.gr

www.ncua.gov/about/History/Pages/History.aspx

www.pisc.gr